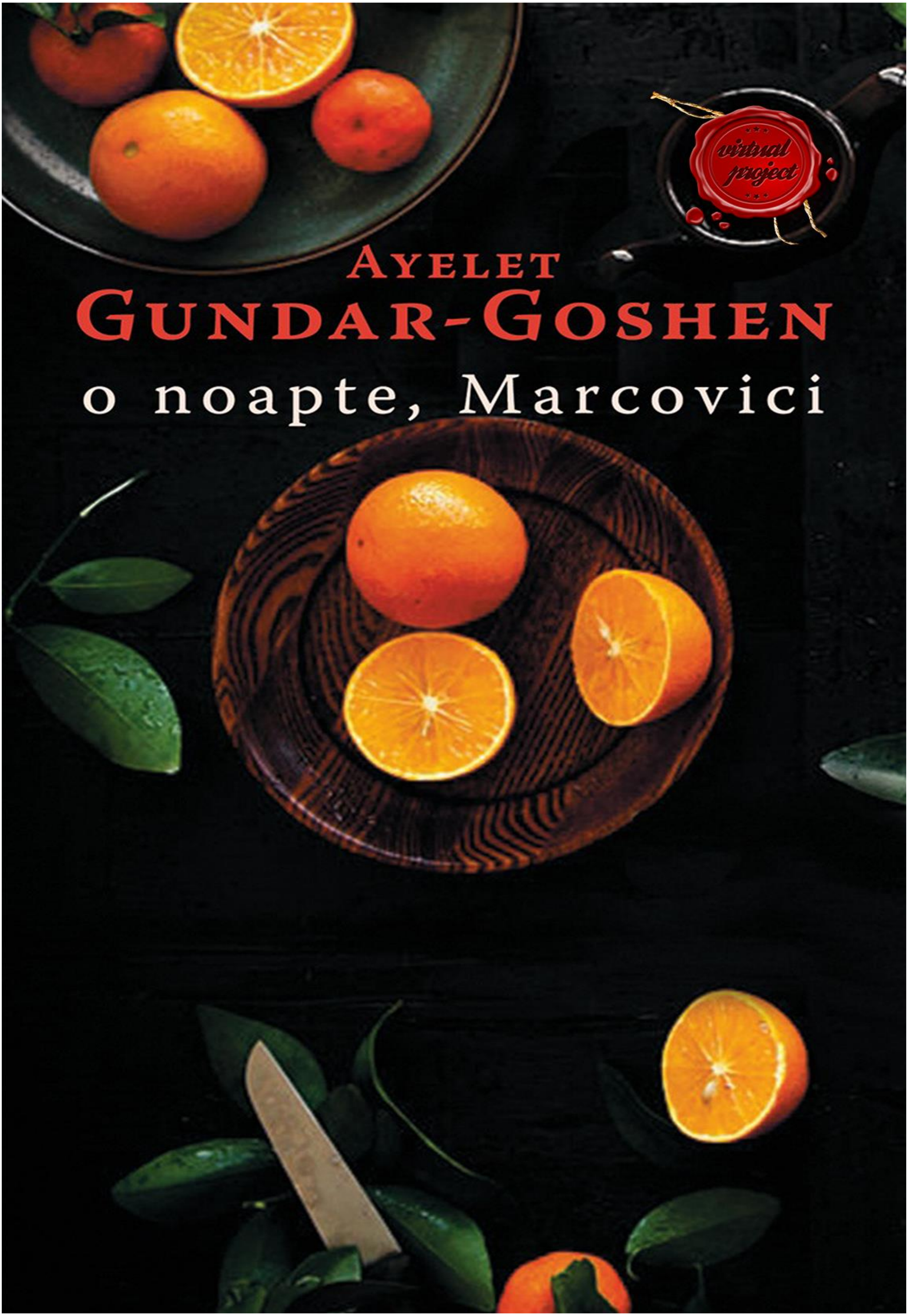

Ayelet
Gundar-Goshen
o noapte, Marcovici
virtual project

AYELET GUNDAR-GOSHEN

O NOAPTE, MARCOVICI

Original: *מרקוביץ אחד לילה*
[*One Night, Markovitch*] (2012)

Traducere din limba engleză:
ANY SHILON

virtual-project.eu

NEMIRA

2016

Pumnul a fost și el cândva o mână deschisă, cu degete.

Yehuda Amihai

Înainte de…

1.

Iacov Marcovici nu era urât. Ceea ce nu înseamnă că era frumos. Fetițele nu izbucneau în plâns când îl vedeau, dar nici nu îi zâmbeau. Se poate spune că era de o banalitate perfectă. Mai mult, chipul lui Iacov Marcovici nu avea nimic, dar absolut nimic deosebit. Era atât de lipsit de personalitate, că ochiul nu reușea să rămână fixat asupra lui nici măcar o clipă și aluneca imediat spre alte lucruri. Un copac în colțul străzii. O pisică la colț. Ca să te concentrezi asupra chipului lui Iacov Marcovici trebuia să faci un efort enorm. Iar oamenii nu se dau în vânt după eforturi enorme, drept care privirea li se oprea foarte rar asupra chipului său. Situația aceasta avea și unele avantaje. Comandantul le-a văzut. L-a privit pe Iacov Marcovici exact cât trebuie. Tu o să faci contrabandă cu arme, i-a zis. Cu figura asta, nimeni nu-ți va da atenție. A avut dreptate. Așa s-a făcut că Marcovici a transportat mai multe arme decât toți ceilalți la un loc, fără să fi fost vreodată arestat și nici măcar bănuit de britanici. Să-i fi admirat camarazii lui curajul? Asta n-a știut niciodată. Prea puțini i se adresau.

Când nu făcea contrabandă cu arme își lucra pământul. Seara stătea în curtea casei și hrănea porumbeii, un stol întreg, mereu aceiași, care i se așezau pe umeri și îi mâncau din palmă. Copiii din sat ar fi murit de râs dacă l-ar fi văzut, dar nimeni nu trecea dincolo de gardul din piatră. În nopțile friguroase citea din scrierile lui Jabotinski[1]. O dată pe lună pleca la Haifa și se culca cu o femeie, pe bani. Uneori aceeași, alteori alta. Nu-i privea chipul, nici ea pe al lui.

Iacov Marcovici avea un singur prieten. Zeev Feinberg era în primul rând o mustață. O vedeai înainte să-i vezi ochii albaștri, sprâncenele arcuite, dinții perfecți. Mustața lui Zeev Feinberg era cunoscută în toată regiunea, după părerea altora în toată țara. Întorcându-se din Sud, unul dintre oamenii Organizației[2] povestise despre „o fătucă îmbujorată, care a întrebat dacă sultanul mustăcios mai e cu noi”. Toți au râs, iar Zeev a râs cel mai tare. Și

---

[1] Ideolog sionist de dreapta, conducătorul mișcării revizioniste (n.tr.).

[2] Prin numele generic „Organizația” autoarea se referă la cele câteva mișcări ilegale, de diferite orientări politice, care luptau pentru alungarea englezilor din țară și crearea unui stat evreiesc independent (n.tr.).

când râdea i se scutura mustața deasupra buzei de sus, parcă erupea valuri-valuri, vibrând veselă, ca stăpânul ei la vremea lui, între coapsele fetei. Era limpede că Zeev Feinberg nu era făcut pentru contrabanda cu arme. Dar știa bine cum să-i pună pe fugă pe arabi, drept care petrecea multe nopți păzind împrejurimile așezării.[3]

Puteai să numeri pe degete nopțile în care era singur. Când se afla că e rândul lui să păzească, apăreau imediat o mulțime de prieteni. Unii voiau să afle despre aventurile mustății sale printre coapsele femeilor, alții despre situația nemților, veni-le-ar numele, mai erau unii care voiau doar să se sfătuiască cu el despre creșterea vitelor sau despre cum se scot măselele de minte – în aceste privințe Zeev Feinberg se considera specialist. Era, ce-i drept, un paznic devotat, veșnic cu degetul pe trăgaci, dar trebuie totuși să ne amintim că Dumnezeu i-a dat omului zece degete și nu degeaba. Mirosul câmpului după ploaie, un pic de pericol – un zgomot care putea fi un arab sau un porc mistreț –, strigătele se auzeau uneori până la zidurile caselor. De multe ori i se alătura și Iacov Marcovici, purtând sub braț volumul de Jabotinski, de care se lipise deja mirosul de transpirație. Zeev Feinberg îl întâmpina cu bucurie, la fel cum întâmpina orice altă ființă omenească. Era atât de obișnuit cu prezența oamenilor, încât nici nu știa cum să fie neprietenos, dar nici nu voia să fie. Nici măcar pe britanici nu-i ura cu adevărat, iar când era silit să ucidă un om o făcea cu mare neplăcere, dar foarte eficient.

Au vorbit pentru prima oară într-o noapte, când Iacov Marcovici se întorcea dintr-una din călătoriile lui la Haifa.

— Stai! tună vocea lui Zeev Feinberg prin întuneric. Cine ești și de unde vii?

Iacov Marcovici simți cum îi tremură picioarele, dar răspunse răspicat:

— Sunt Iacov Marcovici. Am fost la o femeie.

Râsul lui Zeev Feinberg trezi găinile din cotețe. Mai târziu, mergând alături, continuă să-l întrebe, iar Iacov Marcovici îi răspundea simplu. Îi descrise sfârcurile femeii, care erau chiar foarte drăguțe, ba fu chiar de acord să-i descrie amănunțit fundul și picioarele, fără să-i ceară lui Zeev Feinberg nici măcar o liră[4] pentru informația care îl costase jumătate din venitul său săptămânal. La urmă, Zeev Feinberg se aplecă spre Iacov Marcovici și îl întrebă:

— Ia spune, cât de umed era acolo?

---

[3] Joc de cuvinte. *Lehuvriah* înseamnă și „a face contrabandă”, dar și „a pune pe fugă” (n.tr.).

[4] Lira palestiniană, moneda dinainte de crearea statului Israel (n.tr.).

Mustața lui îi gâdila obrazul, dar Iacov Marcovici nu îndrăzni să se miște. Nimeni, niciodată, nu-l privise atât timp. Până la urmă, înțelese că nu se poate eschiva și răspunse:

— La ce te referi?

— La ce mă refer?

Mustața lui Zeev Feinberg biciui obrazul lui Iacov Marcovici, împingându-l. Ochii săi albaștri se deschiseră atât de larg de uimire, că aproape îl înghițiră, cu scrierile lui Jabotinski cu tot.

— Mă refer la vagin, amice. Cât de umed era vaginul?

Denumirea exactă îi dădu amețeli lui Iacov Marcovici. Simți nevoia să se așeze pe o piatră. Zeev Feinberg se așeză alături.

— Ți-e limpede, trag nădejde, că există diferite niveluri de umiditate. Unele sunt umede, altele ude, iar în altele – ai, ai, ai – poți să te și îneci ca în Marea Neagră. Depinde, desigur, de ce mănâncă fata și de vreme, dar cel mai mult depinde de nivelul dorinței dintre bărbat și femeie.

Apoi îl întrebă cât de umed a fost acolo, iar el trebui să recunoască că n-a fost acolo nicio picătură de umiditate.

— Nicio picătură?

— Nimic. Uscat cum e la noi pe câmp în august.

— În cazul ăsta, prietene, te sfătuiesc să verifici dacă nu mai are și pe alții. Știi legea conservării materiei, bineînțeles. Corpul uman conține o cantitate limitată de lichid și mi-e teamă, amice, că femeia ta de acolo, din Haifa, îl folosește în compania altui bărbat.

Iacov Marcovici răsuflă ușurat și declară că acum totul e limpede: femeia din Haifa menționase că el e al patrulea în seara cu pricina, deci e firesc ca, în conformitate cu prețioasa lege a conservării materiei, să nu mai fi găsit acolo apă. Zeev Feinberg izbucni într-un hohot răsunător de râs, iar Iacov Marcovici se văzu silit să i se alăture. Era atât de plăcut să râzi cu omul ăsta a cărui mustață umple valea și al cărui râs se rostogolește în toată țara. Dacă i-ar fi luat peste picior râsul, fără îndoială că s-ar fi topit imediat, dar așa se prelungi multă vreme. Râse și iar râse, până când pe cusătura pantalonului apăru o pată micuță, iar când o observă râse și mai tare. Din seara aceea, Iacov Marcovici și Zeev Feinberg deveniră prieteni.

Primul avea să-i salveze viața celui din urmă de două ori, de două ori într-o singură seară. Când se întoarse de la Haifa, alergă grăbit spre postul de pază, căci pentru prima oară în viața lui văzuse sâni care nu erau de aceeași dimensiune. Se gândea tocmai ce va spune Zeev Feinberg, când zări un arab tânăr, culcat printre tufișuri, cu țeava puștii îndreptată spre o umbră mișcătoare, pe cât se pare Zeev Feinberg călare pe vreo femeie oarecare. Iacov Marcovici nu ezită, așa am fi tentați să spunem. Dar până în seara

aceea Iacov Marcovici nu făcuse decât să transporte arme și, în afară de cei câțiva guzgani care îi făceau pagube prin lanuri și cărora le crăpase capul, nu omorâse niciodată vreo ființă vie. Reuși totuși să-și stăpânească tremurul picioarelor, apucă în liniște o piatră albă și netedă și dintr-o singură mișcare puternică îi crăpă capul tânărului. Un foc de armă sparse întunericul nopții și timpanul lui Iacov Marcovici. Se pipăi, să vadă dacă l-a atins și înțelese că de data asta pistolul lui Zeev Feinberg ratase ținta.

— Eu sunt! strigă. Nu trage!

Mulțumirile mormăite ale lui Zeev Feinberg se pierdură în valurile de vomă. Iacov Marcovici îi aruncă o privire tânărului întins pe jos, stomacul i se răzvrăti și se revărsă peste maluri. Sângele tânărului strălucea în lumina lunii, iar țesuturile dezgolite ale creierului îl îngroziră. Greierii țârâiau mai departe de peste tot. Iacov Marcovici închise ochii cuprins de disperare, trântind ușile minții în fața imaginii tânărului și a creierului său împrăștiat pe jos, încercând din toate puterile să rămână fixat pe sânii femeii din Haifa. Când deschise ochii se pomeni în fața altor sâni, perfect simetrici. Rahel Mandelbaum, pe jumătate goală, stătea tremurând lângă Zeev Feinberg. De groază uitase să se acopere, iar acum iat-o în fața lui, în toată frumusețea ei înfloritoare, pe jumătate goală, plângând cu ochii la cadavrul arabului. Văzându-i sânii, lui Iacov Marcovici începu să i se întărească. Cu cât i se întărea mai mult penisul, cu atât i se moleșea mai tare mintea, până când nu se mai uită la capul zdrobit al arabului. Încet-încet îi încolți în minte gândul că se zgâiește la sânii goi ai Rahelei Mandelbaum, deși el nu e, ba chiar nu e, sub nicio formă, Abraham Mandelbaum. Dându-și seama, Iacov Marcovici își luă ochii de la sânii femeii, întoarse privirea spre Zeev Feinberg și îi spuse:

— Abraham o să te omoare!

Câți oameni omorâse Abraham Mandelbaum era o chestiune în care își dădeau cu părerea și cei care aveau habar, și ceilalți… Unii spuneau zece, alții cincisprezece. Alții vorbeau cu dispreț despre exagerări și declarau categoric că nu mai mult de patru. Până la urmă, s-au stabilit la un număr tipologic: șapte. Deși toți căzuseră de acord că e vorba despre arabi, poate, poate și vreun englez, nimeni nu-și putea da cuvântul de onoare că așa e. Muștele se gândeau de două ori înainte de a se apropia de Abraham Mandelbaum. Pisicile nu i se învârteau printre picioare. Dacă în sat ar fi existat vreo ghilotină, fără îndoială că Abraham Mandelbaum ar fi fost ales să o pună în funcțiune. Dar, întrucât nu era, a fost nevoit să se mulțumească cu slujba de măcelar. Puțini știau că noaptea plângea în somn și îngăima într-o poloneză nostalgică propoziții neclare despre un ied alb, un măr de zahăr și răutatea copiilor. Rahel Mandelbaum auzea, înțelegea și cobora din pat fără nici cel mai mic zgomot. Și de pe vapor coborâse în liniște, în urmă

cu cinci ani. Rămăsese nemișcată în portul din Haifa, așteptând să se întâmple ceva. Ca să reziste în călătoria asta în Palestina își folosise și ultima picătură de curaj, iar acum, după sosire, nu-i mai rămăsese putere decât să stea și să aștepte. După o jumătate de oră Abraham Mandelbaum se apropie de ea și se prezentă.

Îi cumpărase sirop cu sifon de la chioșc și luase la el acasă. Ea mersese după el ca o rățușcă de-abia ieșită din ou, aici, pe cheiul portului din Haifa, unde se legase de primul om care-i ieșise în cale.

Mai târziu se întreba ce o fi căutat el acolo, în port, în ziua când sosise vaporul. Nu căra nimic, nu cumpărase nimic, rămăsese numai cu ea. Rude nu avea și nu părea că venise să întâmpine pe cineva. Aici se înșela. O dată la câteva săptămâni Abraham Mandelbaum venea în port să aștepte vaporul. Când foamea e mare, te saturi și privind și așteptând. Abraham Mandelbaum privea sufletele amărâte care coborau de pe vapor, chipurile palide, verzui, încercând să descopere trăsături cunoscute. După un timp oarecare oamenii se împrăștiau, iar el se întorcea acasă. În ziua în care o văzuse pe Rahel înțelesese imediat, dar mai așteptase treizeci de minute chinuitoare, ca să fie sigur. Nimeni. Ea nu făcuse niciun pas. I se părea că în rochia ei verde seamănă cu o sticlă aruncată în mare, care și-a găsit refugiul pe țărm, iar el, singurul supraviețuitor, o va lua și îi va citi mesajul ascuns înlăuntru. O dusese acasă, o luase de nevastă, dar nu reușise niciodată să citească mesajul din sticlă.

Rahel Mandelbaum, înainte Kantzelfold, își scosese rochia verde și o făcuse perdele. Din rochia roșie de bal croise două fețe de masă și o față de pernă. La cinci luni după coborârea de pe vapor nu mai rămăsese nici urmă din tânăra citadină. Casa era plină de vestigii din viața ei anterioară, care se decolorau, se destrămau, până când arătau de parcă n-ar fi fost niciodată decât aici, în Palestina. Celelalte femei o priveau cu admirație amestecată cu mirare. Pe de o parte, era plăcut să vezi cât de bine se adaptează, nu ca alintatele alea care vin încoace și se cred într-o stațiune de vacanță lângă Zürich. Pe de altă parte, cu câtă indiferență transformă rochiile cele mai moderne din Europa în perdele, Doamne păzește, crema cremei modei din Viena se transformă la ea în prosoape de mâini pentru măcelăria bărbatului ei. Rahel Kantzelfold renunțase și la limba germană. În clipa în care pusese piciorul pe pământul din portul de la Haifa jurase să vorbească numai ebraică. Când nu știa câte un cuvânt, prefera să tacă, chiar dacă interlocutorul vorbea perfect germana. Când sosise o delegație guvernamentală în satul în care locuiau, unuia dintre demnitari i se șoptise la ureche că femeia din ușa măcelăriei este și ea născută în Austria. I se adresă imediat cu un torent de cuvinte, dar ea rămase mută. Rahel se închise

în tăcerea ei, iar alaiul se grăbi să plece, jenat. Femeile, care se obișnuiseră să o admire pe tânăra serioasă, îi lăudară fidelitatea față de limba ebraică. Povestea despre imigranta insolentă, care l-a învățat minte pe înaltul demnitar și i-a amintit de obligația „evreu, vorbește evreiește”[5], a prins aripi și mulți o felicitau pentru asta. Ea primea felicitările cu o privire indiferentă. Adevăratele ei motive rămâneau ascunse, poate ascunse chiar și de ea însăși. Undeva, în adâncul sufletului, știa că, dacă va lăsa până și cea mai mică fisură, pe acolo vor izbucni durerea și doliul după viața ei dinainte și va inunda toată țara. Rochiile, balurile, lumina ce se răsfrânge strălucitoare pe pietrele dăltuite ale străzilor, fulgii de zăpadă – toate astea erau bine închise în spatele gratiilor și ale ivărelor. O singură privire înapoi și, la fel ca Euridice, va aluneca până jos, până în infernul european, cel dulce, atât de dulce.

Ziua Rahel Mandelbaum își ajuta bărbatul la măcelărie, unde sângele o înconjura ca un parfum. Noaptea stătea în pat și tricota strâns, foarte, foarte strâns, ca să nu se strecoare în prezent nici cel mai mic gând despre trecut. O singură dată pe lună lăsa andrelele și ieșea în liniște din pat. Abraham Mandelbaum mormăia ceva în poloneza lui învechită, iar ea îl mângâia pe cap cu mâna ei îndemânatică și ieșea afară. Afară: Palestina adormită. Pământul respira greu, o înconjura mirosul pământului, al livezilor de portocali, al lanurilor. Iar printre toate astea o aștepta Zeev Feinberg. Ea închidea ochii, iar el o săruta pe gât. Mustața îi zgâria pielea fină, transparentă. Dar nu-și trăgea gâtul. Dimpotrivă. Se apropia iar și iar de firele aspre de păr. Iar de undeva, de acolo, de după livezi, de după lanuri, de după port, de după marea cea mare, ajungea până la ea amintirea mustății unui soldat austriac, îl chema Johann, a mirosului de vin pe care îl emanau buzele lui când o săruta, a sângelui care îi zvâcnea în vene când o amețea într-un lung vals vienez. În clipele acelea Rahelei Mandelbaum i se umezeau și ochii, și vaginul.

2.

În seara în care Iacov Marcovici îi crăpase capul tânărului arab ochii Rahelei Mandelbaum nu apucaseră încă să se umezească. Trecuseră doar câteva clipe de când Zeev Feinberg îi scosese bluza și își înfundase fața între sânii ei. Soldatul austriac Johann nu apucase să facă nicio vizită printre sânii ei, astfel că vizita mustății lui Zeev Feinberg nu-i trezea nicio senzație, poate

[5] Lozincă patriotică foarte la modă în epocă (n. tr.).

doar o ușoară mâncărime. Rahel Mandelbaum tocmai se întreba dacă n-ar fi mai bine să ridice capul lui Zeev Feinberg dintre sâni spre gât, dar înainte să se hotărască se auzi zgomotul ăla grețos de țeastă sfărâmată. Sunetul îi era bine-cunoscut. Oricât de mic ar fi, din clipa în care urechea îl aude prima oară, el devine inconfundabil. Într-o seară senină, la Viena, pe când se îndrepta spre o cafenea din apropiere, Rahel Kantzelfold văzuse trei tineri împingând un evreu bătrân. Îl aruncau de la unul la altul ca pe o minge, iar Rahel încremenise, descoperind pe chipurile lor plăcerea și amuzamentul unor copii care se joacă. În clipa aceea unul dintre ei îl împinse pe bătrân neîndemânatic, iar el alunecă, căzu și se lovi cu capul de bordura trotuarului. Bătrânul nu mai era o joacă, ci o jucărie stricată, o minge dezumflată. Băieții îl priviră speriați. Peste câteva clipe unul dintre ei își înghiți saliva și spuse: „Gata! Hai să căutăm altul!”

Ei își văzuseră de drumul ei, iar ea de al ei. Peste o săptămână urca pe puntea vaporului. Dar noaptea, când burta parcă stătea să-i plesnească de la răul de mare și dorul de casă, își aducea aminte de sunetul craniului sfărâmat.

De-abia când Iacov Marcovici îi spuse lui Zeev Feinberg „Abraham o să te omoare!”, Rahel Mandelbaum își dădu seama că stă cu sânii goi în fața lui Iacov Marcovici. Observă dintr-o singură privire că n-avea nici umbră de mustață, deci nu găsi nicio justificare situației. Se îmbrăcă în grabă, neliniștită că trei bărbați din așezare știau deja alunița de deasupra sânului ei stâng. Dacă ar fi înțeles starea de spirit prin care trecea Iacov Marcovici, probabil că ar fi fost mai puțin îngrijorată. Pe lângă sânii femeii din Haifa, sânii Rahelei Mandelbaum erau o creație divină, care merita pe deplin sacrificiul arabului suprimat. Totuși, se gândi, un arab omorât e deja mult mai mult decât trebuie și nu e cazul să-l mai adăugăm și pe Zeev Feinberg, care terminase în sfârșit să-i mulțumească lui Iacov Marcovici, iar acum înjura în rusește ca un marinar. „Idiot, tâmpit, blestemată fie cățeaua care te-a fătat!” La început Iacov Marcovici credea că Zeev Feinberg se referă la arab, dar când îl văzu smulgându-și mustața cu laba lui de urs înțelese că de fapt se înjura pe sine însuși.

— În trei minute vin treizeci de bărbați, dar nu ajunge ca să scap din mâinile lui Abraham Mandelbaum! Aaa, porc pângăritor ce ești, azi ai să fii dus la tăiere!

Zeev Feinberg începu din nou să-și smulgă mustața, iar Iacov Marcovici avea senzația că asistă la nimicirea uneia dintre minunile lumii, ca și cum în fața ochilor să-i ar fi fost incendiată biblioteca din Alexandria.

— Lasă-ți mustața în pace! răcni, speriat de propria lui voce. O să-i facem față împreună!

Zeev Feinberg lăsă în sfârșit mustața, spre ușurarea lui Iacov Marcovici și a Rahelei Mandelbaum. Groaza de pe chip i se transformă într-o expresie ce aducea oarecum a dispreț. Era cu mai bine de un cap mai înalt decât Iacov Marcovici, iar spatele îi era aproape de două ori mai lat. Cele șaptezeci și opt de kilograme ale lui Iacov Marcovici nu vor fi decisive în acest război, care de fapt se terminase înainte de a începe. Iacov Marcovici i-a înțeles expresia și i s-a strâns inima. Din depărtare se auzeau deja vocile bărbaților treziți din somn de împușcătură. Abraham Mandelbaum era, fără îndoială, în fruntea lor.

— Fugi! răcni Iacov Marcovici.

Zeev Feinberg nu se mișcă.

— Am să le spun că m-am întors din Haifa și am văzut un arab care a atacat-o pe Rahel. Tu patrulai în partea de nord, ai auzit un țipăt și ai tras un foc în aer. Acum du-te, fugi!

Buzele lui Zeev Feinberg se deschiseră uimite sub mustață. Sări pe cal aproape în aceeași clipă și porni în galop. Rahel Mandelbaum îl privi pe Iacov Marcovici de parcă l-ar fi văzut prima oară. Îi veniră în minte cuvinte exaltate, sublime, dar erau în germană și, cum nu le cunoștea echivalentul ebraic, tăcu. Dar poate că era mai bine așa. Nu pentru ea îndrăznise să riște.

Sânii Rahelei Mandelbaum, e adevărat, erau rotunzi și frumoși, dar mustața lui Zeev Feinberg era unică și mult mai specială decât sânii ei. Era singura mustață care la sosirea lui Iacov Marcovici se ridica într-un zâmbet prietenesc de bun venit.

•

Bărbații îl înconjurară pe Iacov Marcovici în semicerc. Niciodată nu-l priviseră atâția ochi dintr-odată. El le povesti versiunea lui, uitându-se din când în când la Rahel, parcă pentru a-i cere confirmarea. Suspinele ei i se păreau exagerate și îi era teamă că le vor aduce neajunsuri. La urma urmei, un om nu strigă pe stradă că doi și cu doi fac patru, e suficient s-o spui în liniște, iar capul Rahelei Mandelbaum se clătina afirmativ de sus în jos, cu o fervoare aproape religioasă. Abraham Mandelbaum observa și el. Îmbujorarea din obrajii soției i se părea prea roșie și, chiar dacă nu era în măsură să simtă diferența dintre rozul provocat în obraji de spaimă și cel provocat de plăcere, buzele îi erau totuși prea umflate, ca atunci când făcea dragoste. Când Zeev Feinberg ajunse în sfârșit călare pe calul lui, Abraham Mandelbaum se încruntă, sprâncenele unindu-i-se ca doi iezi negri care se lipesc unul de celălalt într-o noapte rece de iarnă.

— Ai întârziat, spuse secretarul așezării.

— Am făcut un ocol să mă asigur că nu mai umblă nimeni pe-acolo, răspunse Zeev Feinberg.

Se auziră murmure de aprobare, iar Iacov Marcovici își permise pentru prima oară să respire normal.

— Și tu? Ce-a fost în capul tău să te învârtești așa pe afară la ora asta?

— Nu puteam să adorm, șopti Rahel Mandelbaum, punând ochii în pământ.

Luna ieși dintre nori și o lumină ca un reflector pe o scenă. Era atât de fragilă, cu ochii în pământ, cu chipul umilit, cu cămașa ruptă, că nu era bărbat în jur care să nu fi vrut s-o strângă în brațe și să o apere în patul lui și, dacă Abraham Mandelbaum ar fi permis, ar fi făcut-o negreșit. Numai că Abraham Mandelbaum nu-și privea soția, ochii lui rămăseseră ațintiți asupra prăvăliei de la pantalonii lui Zeev Feinberg, larg deschisă ca o gură care strigă spre cer. Zeev Feinberg își șterse o lacrimă de compasiune față de durerea Rahelei Mandelbaum, dar surprinse privirea lui Abraham Mandelbaum și se grăbi să închidă prăvălia.

— Nu mi-e plăcut să recunosc, dar în clipa în care am auzit împușcătura tocmai mă pregăteam să mă piș pentru a șasea oară în noaptea asta. Asta e, când n-ai cu cine să vorbești îți ocupi gura cu băutură. Așa fac nopți întregi, beau și mă piș, mă piș și beau.

Bărbații izbucniră în râs, Rahel Mandelbaum zâmbi politicos. Abraham Mandelbaum tăcu.

A doua zi în ușa lui Iacov Marcovici se auziră bătăi puternice. În prag era Zeev Feinberg.

— Împachetează repede! A aflat.

Mai târziu, în tren, când răpăitul roților reușea să acopere chiorăitul burții lui Iacov Marcovici (nici vorbă acum de micul dejun la el acasă), Zeev Feinberg îl puse la curent cu mersul evenimentelor.

— Spre dimineață Abraham Mandelbaum a hotărât să facă dragoste cu nevastă-sa. I-a scos cămașa și i-a descoperit o erupție groaznică pe piept. O reacție alergică de la frecatul mustății pe pielea care e foarte fină acolo. Ai, ai, ai, ce piele frumoasă! Lapte și mai multe nu! Afară doar de aluniță. Ai văzut alunița?

Iacov Marcovici răspunse că n-a apucat s-o vadă, dar i-ar fi plăcut să afle cum scăpase Zeev Feinberg de cuțitul măcelarului.

— Tocmai aici a fost norocul, că n-a reușit să decidă ce cuțit să ia. A avut nevoie de cinci minute să hotărască ce instrument e mai potrivit și așa Rahel a putut să ajungă la Sonia mea și să-i spună să ne avertizeze. Numai că, spre deosebire de Abraham Mandelbaum, Sonia e mult mai puțin pretențioasă. Zeev Feinberg își ridică cămașa și îi arătă lui Iacov Marcovici cinci zgârieturi adânci, sângerânde. Femeia asta are mai multă forță decât zece bărbați, pe viața mea.

Iacov Marcovici clătină din cap aprobator. Zeev Feinberg o compară pe Sonia cu diferite mamifere, de la lup la hienă, dar Iacov Marcovici privea doar cu invidie la cele cinci canale sângerânde săpate în pieptul lui Zeev Feinberg.

— Nu mi-am imaginat că o femeie poate să simtă atât de mult pentru tine.

În clipa aceea Zeev Feinberg încetă să vorbească despre cățeaua sălbatică, aia care o fătase pe Sonia, apoi zâmbi.

— Are o inimă cât o porumbiță și un vagin plin cu apă dulce.

Zeev Feinberg începu apoi o descriere amănunțită a vaginului Soniei – dulceața lui, minunata lui culoare rozalie, umezeala lui călduță și veselia cu care îi vine în întâmpinare.

— Și, să știi, chiar dacă nu are sâni că ai Rahelei, te face să râzi până ți se încolăcesc coaiele unul în jurul celuilalt.

Aici Zeev Feinberg izbucni într-un hohot de râs atât de puternic, încât trenul încetini viteza. Apoi adăugă:

— Când mă întorc mă însor cu ea. Categoric și fără nicio amânare.

Ochii lui Zeev Feinberg arătau o hotărâre definitivă, iar Iacov Marcovici aproape că îl crezu. Dar, coborând privirea de la ochi la mustață, își aminti cum se încrețește la vederea oricărei femei care surâde din colțul ochilor, cum tremură ca mustața delicată a mâței care se apropie de un șoricel. Își aminti și de motanul care aștepta bunăvoința Rahelei în ușa măcelăriei, sătul și grăsan, dar care atunci când i se nimerise în drum o pasăre rănită o chinuise nu atât pentru că simțea nevoia să vâneze, nu atât din instinct, cât din obișnuință. Zeev Feinberg era ca un revoluționar adevărat, un comunist în adevăratul sens al cuvântului, care își împarte dragostea în mod egal, fără să nedreptățească sau să trateze preferențial pe nimeni.

— Mă însor cu ea, spuse, bătându-și pulpa cu palma, ca atunci când închei o afacere. De data asta mă însor cu ea.

Când trenul intră în Tel Aviv, Zeev Feinberg era adâncit în descrierea ospățului de nuntă. Se serviseră deja scrumbie marinată și colac dulce, apoi friptură de vită. Iacov Marcovici mânca cu urechile, îi era tare foame, nu mâncase nimic de multe ore. Își adună curajul să-l întrebe pe Zeev Feinberg încotro merg și dacă acolo se găsește ceva de mâncare.

— Mergem să-l vedem pe Froike[6] și, după cum îl cunosc eu, n-o să pleci de la el flămând.

Iacov Marcovici îngheță pe loc.

— Te referi la comandantul adjunct al Organizației?

— La el și la nimeni altul.

---

[6] Diminutiv al numelui Efraim (n.tr.).

— De unde îl cunoști?

Comandantul trupei lui Iacov Marcovici vorbise cu o săptămână în urmă despre adjunct ca despre un sfânt. Iacov Marcovici nu ar fi îndrăznit nici măcar în vis să spere la o întâlnire cu acest om, despre care știa că ar fi gata să înghită o grenadă și să o scoată prin fund, dacă e vorba de salvarea țării.

— Am venit în țară pe același vapor, spuse Zeev Feinberg și se plimbă mai departe.

Bineînțeles că ar fi fost mai multe de spus. Pe vaporul acela sosiseră patru sute de oameni, dar o prietenie ca aceea dintre Zeev Feinberg și cel care urma să devină comandantul adjunct al Organizației nu se mai legase între nimeni altcineva. Aveau în comun dragostea pentru femei, glume și șah, pe care o mai aveau și alții, dar nu la fel de pătimaș. Întrucât pe vapor găsiseră cincizeci de celibatare, în jur de treizeci de bancuri bune și un singur joc de șah, hotărâseră să lase deoparte simțul proprietății, tipic european, și să împartă tot frățește. Într-o singură privință au rămas, totuși, la fel de fanatici: victoria. Când vaporul ajunsese la țărmurile țării, cei doi erau adânciți într-o furtunoasă partidă de șah. Auzind chemarea comandantului de vas, Zeev Feinberg pusese înapoi pionul pe tabla de șah și se ridicase. Viitorul adjunct al Organizației îi aruncă o privire care îl țintui pe loc. De când părăsise pământul Europei pe bărbia lui nu trecuse niciun ascuțiș, fie el brici sau lamă de ras, iar în clipa aceea semăna mai mult decât oricând cu studentul de Ieșiva[7] care fusese cândva, numai ochii lui spuneau că gustase deja gustul păcatului, dar încă nu se săturase.

— „Celui care a început binefacerea i se spune: termin-o!”[8], îl dojeni. Am așteptat două mii de ani întoarcerea, mai putem aștepta un sfert de oră.

Continuară să joace în zgomotul bărcilor ce se loveau de vapor, îmbarcând pasagerii care erau transportați la țărm. Niciunul dintre ei nu se uită la ceas. Gustaseră amândoi atâtea guri dulci, încât niciunul dintre ei nu se grăbea să simtă gustul pământului din Țara Sfântă.[9] Peste douăzeci de minute comandantul navei dădu buzna peste ei.

— Dacă vă prind britanicii, o să puteți juca șah tot drumul înapoi spre Europa!

Viitorul adjunct al Organizației părea să ia în considerație opțiunea. Apoi oftă.

— Sper că ești în stare să înoți cu o singură mână, Feinberg, pentru că în cealaltă va trebui să-ți ții piesele de șah!

---

[7] Institut de studii superioare iudaice (n.tr.).

[8] Proverb evreiesc de origine biblică (n.tr.).

[9] Aluzie la tradiția de a săruta pământul Țării Sfinte la sosire sau la întoarcere (n.tr.).

Urcaseră în grabă pe punte, fiecare cu câte cu un rucsac plin la pocneală în spate, fiecare cu piesele lui într-o mână, repetând iar și iar în gând poziția lor pe tabla de șah. Numai că în clipa aceea li se adresase comandantul navei, ordonându-le să ajute o femeie însărcinată, însoțită de două fetițe mici. Aproape că refuzaseră. În cele din urmă, se hotărâseră: între rucsac, imigrantă și partida de șah neterminată, vor sacrifica rucsacul. Zeev Feinberg ținea femeia însărcinată și piesele negre. Viitorul adjunct al Organizației manevra între cele două fetițe care plângeau și piesele albe, nepermițând niciuneia să se piardă printre valuri. Ajungând la țărm, se despărțiseră de femeia recunoscătoare, aruncaseră o sărutare politicoasă și superficială pe obrazului ridat al Țării Sfinte și se îngroziseră dându-și seama că uitaseră situația de pe tabla de șah. Toată noaptea rămăseseră pe țărm, cu chiloții uzi și pieptul gol, contrazicându-se fără oprire și încercând să reconstituie jocul. Englezilor sosiți de dimineață li se păru că cei doi sunt acolo de când lumea. Până la urmă, porniseră să cunoască țara, fiecare doar în chiloți. Zeev Feinberg o luase spre nord, viitorul adjunct al Organizației plecă spre Tel Aviv, unde deveni actualul comandant adjunct al Organizației. Într-una dintre întâlnirile lor, când Zeev Feinberg întrebase cum e posibil ca un om care aproape că a sacrificat o imigrantă însărcinată de dragul unei ture să concentreze în mâinile lui toată activitatea sionistă, prietenul său îi răspunsese că, în fond, a schimbat o obsesie pe alta:

— Avem și aici pioni albi, și pioni negri. Iar eu, nici aici, nici acolo, nu suport să pierd!

Iacov Marcovici și Zeev Feinberg se așezară pe scaunele din fața biroului adjunctului Organizației. Primul – ghemuit și jenat, de parcă i se retrăsese corpul în el însuși. Celălalt – sigur pe el, relaxat, cu picioarele desfăcute. Deși cu ochii țintă la adjunctul Organizației, Iacov Marcovici nu putu să nu observe diferența dintre atitudinea lui și a lui Zeev Feinberg. Îi trecu prin cap gândul că există oameni care au ajuns pe lumea asta din greșeală, care parcă tot timpul se tem că o mână străină o să-i apuce de umăr și o să le strige în ureche „Hei! Ce-i asta? Ce cauți aici? Cine ți-a dat voie să intri? Repede, repede afară, te rog!” Iar alții nici măcar nu au nevoie să umble prin lume. Parcă plutesc. Parcă s-ar tăia apele în două în calea lor, oriunde ajung, ca să poată trece, parcă s-ar afla pe puntea unui vapor sigur. Iacov Marcovici nu îl invidia în clipa aceea pe Zeev Feinberg. Era un sentiment mult mai complicat. Iacov Marcovici ședea în biroul adjunctului Organizației, se uita la picioarele desfăcute dezinvolt ale lui Zeev Feinberg, privea jenat la picioarele lui strânse sub el și se întreba în câte birouri, în câte camere o să mai stea așa, cu picioarele strânse sub el, și se întreba dacă o să ajungă și el vreodată să stea așa, relaxat, cu membrele întinse fără jenă, chiar și când nu

e singur. Gândurile astea l-au împins pe Iacov Marcovici să sară în picioare, să ia poziție de drepți în fața adjunctului Organizației, care până în clipa aceea nu-l învrednicise nici măcar cu o privire, să-i întindă mâna și să se recomande:

— Iacov Marcovici, la dispoziția dumneavoastră!

În tăcerea care s-a lăsat și-a dat seama ce greșeală făcuse. Probabil că cei doi erau adânciți într-o discuție serioasă – un program îndrăzneț de apărare a Țării Sfinte, o poziție sexuală deosebit de complicată, o mișcare strălucită la șah, asupra căreia trebuie să revii și care trebuie studiată –, declarația lui Iacov Marcovici nu avea nicio legătură cu niciunul din subiecte.

Adjunctul Organizației se uită la Iacov Marcovici cam cum se uita medicul satului la o analiză de fecale, apoi se întoarse spre Zeev Feinberg.

— Și cât de mare era alunița ei?

Adjunctul Organizației, știa toată lumea, se dădea în vânt după alunițe. Rivalii lui bârfeau că preferă alunițele, în loc de un întreg corp de femeie. Când Zeev Feinberg îi povesti despre treaba care începuse cu sânii Rahelei Mandelbaum, adjunctul Organizației făcu abstracție de cuțite – cu astea avea de-a face mai mult decât trebuia – și se concentră pe sâni. Ceea ce pe Zeev Feinberg nu-l deranja. Dimpotrivă. Își aprecia prietenul pentru că știa să cearnă făina de neghină și reveni cu bucurie la sânii Rahelei Mandelbaum. Dar se întâmplă ceva ciudat. Cu cât vorbea mai mult despre sânii rotunzi ai Rahelei, cu atât aceștia se transformau în sânii Soniei în fața ochilor lui. Curios, deși sânii Rahelei erau mai frumoși decât ai Soniei – rotunzi, dulci și foarte, foarte tari –, ai Soniei căpătară sub ochii lui o bucurie, o veselie aparte, încât pe ei voia să-i vadă și nu se îndura să-i gonească. Motiv pentru care îi descria adjunctului Organizației sânii Rahelei în timp ce în imaginație vedea sânii Soniei, până când intră în panică și se temu că va începe să-i descrie prietenului său pe-ai Soniei, nu pe-ai Rahelei, iar asta nu voia să facă.

Zeev Feinberg tăcu. Pentru prima oară de când se întâlniseră pe puntea vaporului simțea că are ceva al lui, ceva ce nu intenționa să împartă. Iacov Marcovici tăcea și el. Se ocăra încă în gând pentru ieșirea dinainte. Cu toate că mai era furios, observă schimbarea care se petrecea cu Zeev Feinberg. Până acum își reconstituia cuceririle ca unul care încă le digeră, ca un om sătul, care mai întârzie puțin asupra bucuriei cinei de aseară. De astă dată în ochi i se citea dorință adevărată. Nu vorbea un om sătul, care laudă mâncarea savuroasă de la cină, ci un om flămând, înnebunit de poftă. Emoția care se ivi pe fața lui Zeev Feinberg când vorbea, chipurile, despre sânii Rahelei Mandelbaum era prea mare față de bucuria pe care o simțea când era efectiv cu ea. Luând în considerație eșecul intervenției sale anterioare, Iacov Marcovici trebui să-și ia inima în dinți, să deschidă gură și să spună:

— Ai să te mai întorci la Sonia!

Zeev Feinberg îl privi uimit, apoi zâmbi. Chiar dacă la început se speriase de ușurința cu care intrase Iacov Marcovici în gândurile lui cele mai intime, teama devenise imediat ușurare – iată că prietenul lui poate să-l înțeleagă și să pătrundă ușor în ascunzișurile sufletului său, printre hieroglifele pe care de mult pierduse speranța că altcineva, în afară de el, o să le descifreze și o să le traducă.

În prima clipă adjunctul Organizației avu impresia că e o durere de burtă. De-abia mai târziu înțelese că junghiul puternic din burtă nu era decât gelozie. Pentru că era ceva acolo, între cei doi bărbați din fața lui, ceva din care el nu făcea parte. Și, cu toate că acest Iacov Marcovici nu era decât un vierme – și nu încape îndoială că Zeev Feinberg era conștient de asta, cum altfel? – , iată că viermele țese fire subțiri de mătase, își înfășoară în ele prietenul, iar pe el îl lasă afară.

Cu toate că nu era mare amator de dureri, mai ales nu în propriul său abdomen, adjunctul Organizației se bucură de durerea pricinuită de gelozie, pentru că îl făcu să se simtă ca omul care găsește un lucru pierdut. Trecuseră mulți ani de când nu mai avusese o asemenea durere. Adevărul este că datorită funcției devenise specialist în tot felul de dureri pe care un om i le poate provoca aproapelui său – loviturile în diafragmă, pumnul care sparge nasul, unghia smulsă și o tăietură chiar neplăcută aproape de organul genital –, până într-atât încât uitase de existența altor dureri. Dureri epuizante. Numai cine a simțit plenitudinea într-un lucru sau altul poate simți această durere după pierderea lui. Durerea aceasta, pe care a simțit-o când a părăsit Polonia și s-a îndreptat spre marele oraș, aproape că l-a ucis. Pășea pe strada principală și totul era fără Dumnezeu. Lipsit de Dumnezeu. Pângărit de păcate. O bucată de pâine nu era mai mult decât o bucată de pâine. În paharul cu vin nu era nici măcar o picătură din Prezența Divină. Lumea i se arătă exact așa cum era, fără îngeri, tremurând de frig, fără speranța lumii viitoare care să-l accepte. În prima lui noapte în oraș adjunctului Organizației i-a fost un dor cumplit de Dumnezeu, din tot sufletul, în cap parcă îi bubuiau tobe și tamtamuri ca la sărbătorile păgâne. În odăița lui de la cămin și-a ras barba în întunericul nopții. Nu vedea nimic. Sângele tăieturilor se amestecase cu șuvițele de păr și cădeau împreună pe podea. Ar fi trebuit să aștepte dimineața, dar știa că, dacă va aștepta, dorul îi va împinge picioarele înapoi, direct la rugăciunea de dimineață. Așa că își rase cu totul barba, apoi îndreptă mâinile tremurânde, subțiri, spre creștet, după care și spre sprâncene și părul de pe trup. Când se crăpă de ziuă era nud și gol în fața golului din jur.

Anii au trecut. Adjunctului Organizației îi crescu părul la loc, iar inima i se înăspri. Din spatele biroului îi privea pe cei doi bărbați din fața sa răsucind fără să-și dea seama o șuviță de păr deasă și țepoasă. Un gest atât de molatic, atât de sentimental, nu e indicat unui Adjunct al Organizației. Ca să corecteze greșeala alese un gest absolut bărbătesc, caracteristic adjuncților comandanților de organizații oriunde s-ar afla ei, bătu tare cu pumnul în masă. Zeev Feinberg și Iacov Marcovici îl priviră, primul cu o nouă curiozitate, al doilea cu adorație sacră. După ce bătuse cu pumnul în masă fără niciun motiv real, era de datoria adjunctului Organizației să găsească rapid o justificare.

— Se pare, deci, că sunteți într-un impas serios.

Iacov Marcovici și Zeev Feinberg aprobară în tăcere. Adjunctul Organizației avea un talent special de a spune cuvinte simple, de la sine înțelese, într-un fel care le făcea să sune minunat de revigorante.

— Mandelbaum ăsta o să se aventureze până în Tel Aviv?

— Până la Tel Aviv? tună vocea lui Zeev Feinberg. Asta o să ne fugărească până la Marea Roșie, dacă e nevoie!

Adjunctul Organizației și Zeev Feinberg izbucniră în râs. Iacov Marcovici oftă încet.

— Scoate-mă din asta, Froike, spuse Zeev Feinberg. Țin prea mult la ce am între picioare, mult prea mult ca să îl las așa, la dispoziția cuțitului unui casap.

— Bineînțeles că te scot din asta, Feinberg. Pentru ce există prieteni, dacă nu ca să-și salveze coaiele unul altuia? Deși de prietenul ăsta al tău nu sunt prea sigur, oricum îmi face impresia că nu le prea folosește!

Adjunctul Organizației izbucni în râs, Zeev Feinberg râse și el, gest în care primul văzu o aprobare concretă, iar Iacov Marcovici surâse politicos. Când terminară de comentat folosirea limitată a testiculelor lui Iacov Marcovici, adjunctul Organizației deveni serios, se aplecă peste masă și spuse:

— Feinberg, te trimit în Europa.

Expresia de pe chipul lui Zeev Feinberg nu putea fi numită altfel decât năuceală. Dar Zeev Feinberg, 120 de kilograme de curaj și mușchi, fără să socotim mustața, nu era un om care se zăpăcește ușor. Expresia de năuceală nu găsi niciun loc în care să rămână pe chipul lui, dispăru imediat, se topi prin ochii lui albaștri, prin gura care zâmbea ca înainte, prin sprâncenele stufoase. Doar pe mustață mai găsi un punct de sprijin și astfel rămase năuceala agățată pe mustața lui Feinberg, în dreapta, care la auzul cuvântului „Europa” se ridică și rămase ciudat de țeapănă.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Froike! Dacă asta mai e vreuna din orgiile tale cu scrumbii, îți smulg limba!

Adjunctul Organizației și Zeev Feinberg izbucniră într-un râs complice. Iacov Marcovici încercă să completeze cu ajutorul imaginației detaliile lipsă și e foarte posibil ca povestea pe care o brodase să fi fost mult mai reușită decât ce se întâmplase în realitate.

— Nu, Feinberg, chiar nu mai avem treabă cu scrumbii!

Adjunctul își șterse cu dosul palmei lacrima de râs, distrugând dintr-o mișcare mitul că locțiitorii comandanților nu lăcrimează niciodată.

— Povestea e cam așa: Europa a închis porțile, asta știi, dar nici aici, la noi, ușile nu sunt tocmai deschise. Am descoperit totuși o ieșire: căsătoria. O evreică din Polonia sau din Germania care s-a măritat cu un bărbat din Palestina poate părăsi Europa fără nicio problemă. Un evreu din Palestina care s-a întors cu mireasa lui din Europa poate intra în țară fără niciun fel de discuții. În lunile din urmă am mobilizat tineri care să plece în Europa și să se căsătorească acolo. Când vor ajunge aici vor divorța și la revedere – încă o nouă imigrantă în Țara Sfântă, încă un tânăr îmbujorat de sărutul de recunoștință. Poate chiar mai mult. În ceea ce mă privește, aș fi gata să pariez că cel puțin două dintre perechile astea vor rămâne împreună. Călătoria pe vapor apropie sufletele, asta știi doar, și nu toți reușesc să depășească plictiseala călătoriei jucând șah, deci felicitările mele, Feinberg, urmează să te însori!

În timp ce adjunctul Organizației vorbea, năuceala porni un nou atac asupra mustății lui Zeev Feinberg. Auzind ultima propoziție, nu se mai limită numai la partea dreaptă, ci se răsfrânse pe tot monumentul, împrăștiind zeci de fire în diverse direcții, făcându-l pe Zeev Feinberg să semene cu o mătură scăpată de sub control.

— Să mă însor?

Iacov Marcovici putea să jure că auzise un tremur în vocea lui Zeev Feinberg.

— Nu există altă cale? întrebă acesta.

— Numai pe hârtie, Feinberg, numai pe hârtie. Deși eu, în locul tău, mi-aș pune semnătura până și pe hârtia asta, spuse, făcându-i cu ochiul.

Zeev Feinberg nu luă în seamă gestul prietenesc. Tocmai acum, când în sfârșit se hotărâse să-i rămână credincios Soniei, numai ei, ea, singura, unica, pentru numele lui Dumnezeu, iată că satana ia chipul adjunctului Organizației și vine să-i șoptească la ureche, să-l ispitească. Drumul din Europa în Palestina va dura unsprezece zile. Niciun bărbat nu ar rezista ispitei. Dar, cu toate că știa că vaginul fetelor din Europa e uscat ca stepele Siberiei, pe care, chiar dacă le umpli cu apă, apa e rece ca apele Rinului, știa și că se va scufunda în apele acelea ca zăpada topită și va sta apoi în fața Soniei tremurând de frig și vinovăție. Fusese și ea cândva un ghețar

european, dar soarele Mediteranei îi încălzise țesuturile și îi dăduse pielii ei un parfum de portocale (adevărul istoric ne impune să recunoaștem că pielea Soniei era departe de a avea culoarea ambrei, că nu reușea niciodată să se bronzeze, iar pielea ei sărea întotdeauna de la alb lăptos la roșu nesănătos, dar Zeev Feinberg nu dădea importanță acestor amănunte.)

— Găsește-ți pe altcineva, Froike. Eu nu plec.

Adjunctul Organizației îl privi consternat pe Zeev Feinberg, care vorbi repede, pentru a nu-și da timp să se răzgândească:

— Ne-ai făcut o ofertă tentantă, Froike. Este, fără îndoială, o soluție salvatoare. Numai că eu prefer să rămân aici. Sunt sigur că ai pe undeva o ascunzătoare secretă, vreo cămilă în burta căreia trebuie să ascunzi și să transporți explozibile, vreun sat arab pe ai cărui locuitori trebuie să-i pui pe fugă și apoi să-i păzești ruinele. O să merg unde spui. Mandelbaum n-o să mă găsească.

— O să te găsească, spuse Iacov Marcovici, cu ochii în podea.

Într-o noapte, când nu putea să adoarmă și nu-i ajungeau banii să se ducă la femeia din Haifa, iar scrierile lui Jabotinski nu-i alinau singurătatea, ieși să facă o plimbare în jurul așezării. La întoarcere pașii îl duseră spre măcelărie. Prin perdea o zări pe Rahel Mandelbaum umblând prin sufrageria casei. Cârpea o bluză, scutura de praf o pernă brodată, sorbea ceai, cu privirea pierdută în gol. Rahel Mandelbaum umbla prin casă, dar umbra ei dansa în curte. Când mergea prin casă, umbra i se mișca peste straturile cu flori de la intrare. Când scutura pernele de praf umbra i se prelingea peste pereți. Când sorbi din ceai, umbra încremeni și se întinse până la jumătatea drumului. După ceva timp, Iacov Marcovici observă că nu era singur. Abraham Mandelbaum stătea pe gardul de piatră de la intrare, uitându-se la casă din afară, păzind umbra soției. Ca și cum casapului i-ar fi fost teamă că umbra ar putea face ce nu făcea doamna: să se ridice, s-o ia la fugă pe drumul spre portul de la Haifa, să urce pe un vapor care pleca spre Europa. Amintindu-și figura casapului când se uita la umbra Rahelei, pe care vântul o făcea să danseze peste straturile de flori, înțelese că Mandelbaum îi va găsi.

— Fără arme ascunse, fără ascunzătoare în buna cămilei, fără urcat în Munții Ierusalimului. Plecăm în Europa împreună. Cât despre femei, n-ai grijă: o să te apăr eu de tine însuți.

3.

Patru zile mai târziu urcară pe puntea vaporului. Marea era liniștită, iar apusul, oarecare. Iacov Marcovici era un pic dezamăgit. El era un om practic,

nu un sentimental naiv, și totuși i se cuibărise în suflet speranța că în ziua în care va urca pe vapor forțele naturii se vor desfășura în toată splendoarea lor și îi vor oferi o imagine memorabilă. Un stol de berze vor zbura pe cer, un delfin alunecos se va apropia de țărm, soarele va apune în culori cu totul și cu totul nemaivăzute. Căci, la urma urmei, nu era o simplă călătorie spre Europa, ci aici și acum începea cu adevărat călătoria vieții lui. Încă din ziua în care se născuse Iacov Marcovici simțise că nu e decât un personaj secundar în poveștile altora, o poveste secundară, o lună care primește lumină de la vreun soare oarecare. Era fiul părinților lui, subordonatul comandantului de trupă și prietenul lui Zeev Feinberg. Pentru prima oară în viață simțea că el, Iacov Marcovici, trăiește o viață care merită să se vorbească despre ea. Tot ce se întâmplase până acum nu fusese decât o schiță mâzgălită fără noimă de un artist înainte de a se așeza cu un anumit gând în fața șevaletului. De aceea nu se mai gândea nici la casa din sat și nici la vecini, doar îi părea rău că din grabă uitase să ia cartea lui Jabotinski și îi părea rău și de porumbei.

După o jumătate de oră de mers cu vaporul, când își vărsase deja mațele peste balustradă, își văzu chipul oglindit în mare. Printre flegmele plutind în apă văzu niște ochi oarecare, un nas oarecare, un contur al unei bărbii oarecare, nimic interesant. Observă însă ceva nou, o linie orizontală agresivă pe frunte, care înainte nu fusese acolo. Nu știa când apăruse. Să fi apărut când îi crăpase arabului capul cu o piatră, când îl mințise fără rușine pe Abraham Mandelbaum sau când se încăpățânase, de fapt se certase, cu adjunctul Organizației, care la început nu vrusese să-l ia în această călătorie? Indiferent de ce apăruse, era acolo. Iacov Marcovici privi cu atenție linia nouă de pe frunte, fisura din care se putea ivi oricând bărbatul care-i era menit să devină. Își șterse urmele de vomă din colțul gurii și se îndreptă spre punte.

Înțelese foarte repede că a greșit. Viața pe vapor era cu totul altfel decât viața din așezarea în care locuia, dar, în ceea ce-l privește pe Iacov Marcovici, rămăsese la fel. Privirile călătorilor alunecau peste chipul său și treceau mai departe, ca picăturile de urină pe care le eliberau noaptea în apa mării bărbații de pe punte. Nimeni nu-l ura, nimeni nu-și bătea joc de el – nimeni nu vedea în el nici măcar umbra salvatorului lui Zeev Feinberg, Iacov Marcovici, ucigașul de arabi, cel care păcălea casapii. Crezuse că va ieși din oul adolescenței, dar acum descoperea că aceea nu fusese o coajă, ci propria lui piele. Când a dorit să se sfătuiască cu prietenul lui, și-a dat seama că e o cauză pierdută. Zeev Feinberg fusese încoronat regele indiscutabil al croazierei încă înainte ca vasul să părăsească portul. Se plimbase pe chei înconjurat de un cârd de tineri, cățelandrii care voiau să sugă alte și alte

povești de la cel despre care aflaseră că e un bun prieten cu adjunctul Organizației. Zeev Feinberg le dădu ce-și doreau. Le povesti până când îi înțepeni gâtlejul, le cântă cântece porcoase până îi amorți limba și le oferi valuri de râs, făcând stolurile de păsări migratoare să se abată din drumul lor. Deși nu fusese numit oficial comandantul misiunii – adjunctul Organizației îl însărcinase încă din urmă cu câteva luni pe un tânăr, Katz, cu această misiune –, nimeni nu avea nicio îndoială cine e conducătorul. Dacă i-ar fi ordonat o deviere de traseu spre Grecia ca să se uite trei zile la fetele care înoată goale, căpitanul s-ar fi supus, nu încape îndoială, după cum nu încape îndoială că Zeev Feinberg i-ar fi cerut așa, dacă nu i-ar fi ars inima de dorul Soniei. El, în schimb, continuă să vorbească, să povestească, să râdă și să cânte și numai câteodată simțea că vocea i se desparte de trup, că o ia înainte fără el, de parcă Zeev Feinberg însuși ar fi fost undeva departe, foarte departe. Iacov Marcovici nu mai văzuse așa ceva: cum să obosești să fii Zeev Feinberg?

Se întâlneau mereu pe punte când răsărea soarele. Iacov Marcovici urca să se asigure că soarele a răsărit într-adevăr, iar Zeev Feinberg se ducea la culcare după o noapte de povești și băutură. Stăteau tăcuți unul lângă altul, Iacov Marcovici adunându-și puterile pentru ziua care urma să vină, Zeev Feinberg adunându-și curajul să-și înfrunte coșmarurile. În clipele acelea se așternea între ei o bucurie despre care n-au îndrăznit niciodată să vorbească.

Zilele erau toate la fel și așa trecură. Cu cât se apropiau de Europa mai mult, cu atât fiorul de neliniște de care erau cuprinși călătorii devenea mai puternic, până într-atât încât vaporul părea să danseze pe valuri de emoția așteptării. Vorbeau despre ea la micul dejun și la cină, când stăteau pe punte sau în pat. Vorbeau atât de mult despre Europa, încât atunci când în sfârșit o văzură amuțiră cu toții, ca și cum nu ar fi crezut că în spatele cuvintelor lor se află cu adevărat un continent. Iacov Marcovici stătea pe punte și privea spre uscat. I se părea că vaporul avansează mai repede ca oricând, că e atras spre port de o forță magnetică. Al treilea pol, Polul Europa, asupra căruia se concentraseră toți pasagerii, prindea contur chiar în fața ochilor lui. Zeev Feinberg i se alătură, cu ochii închiși, refuzând să se bucure de priveliștea acelui leagăn al plăcerilor, care-ți înmoaie inima și-ți întărește mădularul numai când te gândești la el. Rostogolea pe limbă iar și iar numele Soniei, ca să alunge ispitele și vrăjile. Dar limba parcă simțea de departe gust de unt și cacao, de carne moale de cerb și de sfârcuri întărite, iar Zeev Feinberg oftă, ultima oară, „Sonia”, îi murmură numele și atât.

•

În același timp Sonia stătea pe țărmul Palestinei și se uita la mare. Zeev Feinberg deschise în cele din urmă ochii și văzu Europa apropiindu-se. Sonia era în picioare, cu ochii deschiși, dar nu vedea decât marea. Cu unsprezece zile în urmă, exact în dimineața în care vaporul plecase la drum, simțise o chemare să meargă să privească marea. O coincidență a sorții pe care ar fi putut s-o ia drept o dovadă a legăturii magice dintre cei doi îndrăgostiți, dacă aceeași senzație nu ar fi împins-o pe Sonia spre țărm și cu trei zile înainte. Comportamentul ei nu avea nimic din acea mult lăudată intuiție feminină care o trezește pe mamă în toiul nopții, spunându-i că fiul ei a fost rănit în luptă sau o face să pregătească repede o prăjitură, pentru că e convinsă că astăzi fiul plecat se va întoarce. Nu era intuiție, ci devotament. Când Zeev Feinberg se scărpina la nas, pe Sonia n-o mânca nara. Când pe el îl apuca diareea din cauza unei toxiinfecții alimentare de pe vapor, ea dormea dusă. N-a simțit nici când a ajuns vaporul în Europa, nici când o să plece ea însăși din portul Haifa. Știa doar că trebuie să-l aștepte să se întoarcă și că, atunci când se va întoarce, se va întoarce pe mare.

Prietenele își băteau joc de așteptările ei. Zeev Feinberg e om bun, nimeni nu e ca el când vine vorba de distracție, dar nicio mustață nu merită să stai toată ziua pe țărm pentru ea, cu o mutră de Anna Karenina. Sonia ridica din umeri și stătea mai departe, suduindu-l pe Zeev Feinberg cu o limbă ca un ardei iute. Căci, dacă i-a fost dat să aștepte, dacă înjura fără rușine, o nevoie umilitoare pe care o simt femeile de pretutindeni care găsesc o fâșie de nisip și privesc marea, așteptându-și bărbatul să se întoarcă, ea cel puțin are curajul să se înfurie. Drept care îl ocăra pe Zeev Feinberg din tot sufletul și în gura mare. În gura ei, ilustra lui mustață devenea „o adunătură de viermi negri", iar mădularul – vestit în toată valea – i-l făcea cu ou și cu oțet în fiecare zi. Uneori îi zicea „ceapă verde", alteori „dovlecel răsuflat", câteodată „adăpost pentru păduchelniță", iar într-o zi declară că „o carne atât de împuțită este interzisă pentru uzul oamenilor". Nu trecu mult și oamenii începură să vină pe țărm ca s-o asculte blagoslovindu-l pe Zeev Feinberg. Ea îl suduia cu aceeași patimă cu care îl aștepta să se întoarcă.

Tinerii din sat o adorau. Nu pentru că ar fi fost frumoasă. Ochii ei erau cu un milimetru prea departe unul de celălalt, așa că nu puteau fi considerați frumoși. Soarele o umpluse de pistrui foarte mici, iar nasul de vultur întărea declarațiile oricărui propagandist german. Statură mijlocie, sâni acceptabili, fund despre care nu se poate spune decât că există. Și totuși, apăreau în fiecare zi s-o vadă. Timizii cu o privire sfioasă, îndrăzneții cu cuvinte provocatoare, îndemnând-o să renunțe la Feinberg și să îl aleagă pe unul dintre ei. E drept, nu au mustață, iar râsul lor nu face frunzele să cadă din pom, dar ei măcar sunt aici și asta nu e puțin lucru. Sonia le mulțumea din

suflet și-l ocăra mai departe pe Zeev Feinberg. Femeile, pline de ciudă, începură să o bârfească. Întrebări de genul „ce-au găsit la ea” pluteau deja în aer ca un roi de viespi. Unele spuneau că fidelitatea ei vrăjește. În adâncul sufletului, chiar dacă nu pleacă pe mare, fiecare bărbat și-ar dori o femeie care să-l aștepte pe țărm să se întoarcă. Romantism ieftin și atâta tot. Devotamentul în sine nu vrăjește, farmecul lui depinde de cine îl dă. Un dovleac fără niciun farmec care va aștepta pe țărm va fi până la urmă părăsit sau se va preface într-un far. Alții vorbeau despre aroma de portocale. E adevărat, pielea Soniei emana un miros de portocale inconfundabil, dulce și greu. Cine se apropia de ea și-i inspira mirosul se simțea imediat ca în șukul[10] din portul Jaffa, înconjurat de lăzi cu portocale. Mirosul de portocale îmbată, e drept, dar iasminul și smochinele au același efect. Peste tot în țară sunt nenumărate femei cu o piele ce emană arome deosebite; cu toții aflaseră despre cea din Degania, care trebuia să poarte mănuși când muncește ca să nu atragă albinele cu mierea mâinilor ei; mai era și o fată din Rișon Le Zion[11], despre care se spunea că miroase așa de tare a mirt, că alergicii încep să strănute în preajma ei. Mirosul de portocale e bun și frumos, dar de aici până la nebunia iubirii e cale lungă.

Ce nu explicau devotamentul și portocalele poate că explica focul. Flacăra care ardea în Sonia dezgheța picioare înghețate, încălzea viscere, provoca mâncărimi în vârful degetelor. În zilele ploioase de iarnă, când apa curgea pe obraji și pantofii se umpleau de noroi și disperare, oameni se încălzeau doar privind-o. Iar vara tot satul se acoperea cu un strat subțire de praf, casele parcă erau pudrate cu un praf sufocant și Sonia era singura ale cărei culori nu păleau. Nu era frumoasă, știau, dar tot întorceau capul după ea ca floarea-soarelui după soare.

Într-o zi, când era pe țărm, Abraham Mandelbaum veni să o viziteze. La început nu-l observase. Era foarte preocupată să descrie cu lux de amănunte cum o să-i smulgă o unghie lui Zeev Feinberg când o să se întoarcă. Văzându-l, se sperie la gândul că, dacă o aude, să nu cumva să-i fure vreo idee. Dar își dădu seama repede că un măcelar priceput ca Abraham Mandelbaum nu are nevoie de sfaturile ei despre cum să se ocupe de carne și unghii, deci îl întrebă pentru ce a venit. Din ziua în care Zeev Feinberg și Iacov Marcovici fugiseră, cei doi se evitau când se întâlneau pe stradă. Abraham Mandelbaum se uită jenat la degetele lui groase, iar ea se gândi că, dacă nu ar fi avut doi metri și aproape o sută șaizeci de kilograme, l-ai putea privi ca

[10] Piață deschisă sau vad comercial în Orientul Mijlociu și în Nordul Africii, echivalentul bazarului (n.tr.).
[11] Localitate aflată la sud de Tel Aviv, una din primele așezări agricole și viticole întemeiate de evrei în Palestina, astăzi unul dintre cele mai mari orașe-satelit ale metropolei (n.tr.).

pe un copil. Cu ochii în pământ și cu un glas șovăielnic, îi zise că a venit să se molipsească de furia ei.

— Știi, nu e gripă!

— Da, dar chiar și așa…

După care începu să-i spună că de zile bune nu mai simte nici urmă de supărare pe Zeev Feinberg, niciun pic. Oricât încearcă să scoată flăcări pe nas ca să-și reaprindă furia, oricât caută să-și imagineze amănunte, să-l vadă pe Zeev Feinberg gâfâind călare pe nevastă-sa, nu simte niciun strop de mânie.

— Atunci, ce găsești acolo?

— Câteodată, când termin de tranșat un animal, stau în măcelărie printre bucăți de carne și încerc să le pun la loc în gând, de parcă aș vedea sfârșitul lumii, când se unesc hălcile de carne de pe masă, organele din coș, pielea aruncată pe podea și capul pe care eu îl învelesc mereu într-o cârpă ca să nu-l vadă Rahel, fiindcă îi face greață. Uneori nu merge, așa că mă așez pe un taburet printre cărnuri și mă întreb unde o fi mielul.

Sonia se gândi că asta e cea mai lungă conversație pe care o avusese vreodată cu Abraham Mandelbaum. Poate intuia și că e cea mai lungă conversație pe care el o avusese vreodată cu cineva.

— Nu cred că înțeleg, Abraham. Ce legătură e între miel și Zeevik?

— N-o găsesc, Sonia. Nu găsesc furia. Când am ajuns în dimineața aia acasă la Feinberg, eram gata să-l jupoi de viu. Dar când m-am întors acasă, nu mai voiam să omor pe nimeni. Eram obosit.

Pentru prima oară de când venise la țărm, Sonia își desprinse ochii de la mare. Se întoarse spre el și-i luă mâinile, mâini de măcelar. Ochii ei erau suficient de îndepărtați unul de celălalt ca să arate ce simte: ochiul drept era numai tristețe, ochiul stâng era numai milă.

— Nu de furia mea ai tu nevoie, Abraham. Fă-ți-o pe-a ta. Fă ceva care să-ți aparțină.

Noaptea adjunctul Organizației o vizita pe Sonia. Înainte de plecare Zeev Feinberg îl pusese să jure că o să se ducă în nord și o să le spună că a plecat, „și cel mai important lucru”, accentuase Feinberg, „spune-i că o să mă întorc”. Adjunctul nu-i povestise Soniei care era scopul călătoriei, ci doar că fusese singura cale de „a-i salva fundul, care înțeleg că ți-e destul de drag”. Apoi privi drept înainte, prin geam, spre nord, în noaptea în care trebuia să se întoarcă foarte curând, atent la murmurul mulțumirilor ei nesfârșite. Când ele se opriră – ce se întâmplase cu „ce ne-am fi făcut fără tine?”, unde era „îți datorează viața – și eu la fel”?, îi aruncă o privire piezișă și o studie din nou.

Avea antrenament din satul copilăriei la asemenea priviri, care-l făcuseră specialist în spionat din colțul ochiului. Un spectator din afară poate spune „iată un bărbat și o femeie, stau în salon, ea se uită pe perete, el se uită pe geam afară în noapte”. În privința ei avea dreptate, dar în privința lui era foarte departe de adevăr.

Adjunctul Organizației o privea pe Sonia cu aceeași atenție concentrată cu care ar fi studiat harta topografică a perimetrului în care urma să aibă loc un atac în noaptea următoare. Trasase conturul feței ei cu exactitate: ochii îndepărtați, atâția și atâția pistrui la distanțe mai mult sau mai puțin egale, bărbie lată. Observase și un rid între nas și buză și descoperise că atunci când surâdea ridica ușor colțul stâng al gurii, gest care îi dădea un farmec oarecare. În rest, totul era destul de banal și nu merita să te obosești făcând drumul din Tel Aviv până aici. În adâncul inimii, adjunctului i se făcu milă de Zeev Feinberg, taurul de prăsilă irosit, care a ales să se așeze într-un loc atât de uitat de Dumnezeu, în care nu numai pământul este nerodnic ca un uter steril, ci și femeile sunt de o certă mediocritate.

Se întoarse de la geam. Peste o clipă urma să se despartă de ea. Peste o clipă se va duce la ușă. Drumul spre Tel Aviv va fi întunecos și rece, la marginea drumului îi vor juca în fața ochilor tot felul de arătări, care i se ivesc celui care umblă singur în toiul nopții. Deja se ridica, când auzi vocea Soniei:

— Tu îl cunoști de pe vapor, nu?

Adjunctul Organizației răspunse că da, îl cunoaște pe Zeev Feinberg de pe vapor, dar acum, dacă nu se supără, e presat de timp. Sonia îi aruncă o privire amuzată și fermă, exact privirea lui când vorbea cu subalternii, și spuse:

— Dacă ați venit în țară împreună pe același vapor, poți măcar să-mi povestești despre întâmplări mai vechi de-ale lui.

— De ce?

— Dacă nu-l pot vedea în prezent, cel puțin să aud câte ceva despre trecutul său.

Adjunctul se întoarse și se așeză cu o figură supărată. Niciodată nu-i plăcuse să discute despre aventurile din trecut. Ce rost are să rumegi trecutul, când omul poate mușca din carnea viitorului? Pălăvrăgeala despre amintiri uzează amintirile, ca o cămașă spălată iar și iar, până când îi iese culoarea. Dar observă foarte repede că atunci când i le povestea Soniei, aventurile lui Zeev Feinberg pe vapor prindeau o viață proprie, în culori mai vii decât oricând. La început crezu că motivul e talentul lui de povestitor, dar trebui să recunoască foarte curând că nu avea niciun merit. Totul i se datora Soniei. Era de parcă toți porii din pielea ei stăteau să-i prindă cuvintele.

Când îi povesti cum își părăsise familia și venise la oraș și de acolo pe vapor, i se umplură ochii de milă. Când povesti cum fusese cât pe ce să se înece într-o furtună cumplită, îi tremurară nările într-un spasm mic de spaimă. Când își aminti de bancurile pe care i le spusese lui Feinberg, se cutremură toată de râs, iar Adjunctul se molipsi și el. Povestit Soniei, trecutul nu mai era trecut. Era o ascultătoare perfectă, iar participarea ei era atât de sinceră, încât ceea ce înainte i se păruse o înșiruire de amintiri reci și fade reveni, se încălzi, se condimentă și îl umplu de bucurie.

Rămaseră până târziu în noapte. El îi povesti anecdotele de pe punte, chiar pe cele mai deocheate, și fu uimit să nu vadă pe chipul ei nici îmbujorare, nici rușine, ci un zâmbet larg de plăcere. Îi povesti amănunțit mutările strălucite de șah ale lui Feinberg și contraatacurile lui stilizate și, cu toate că nu înțelegea nimic, aplauda bucuroasă în momentele în care jocul lua o altă turnură. Ca să n-o rănească, evită să-i zică despre aventurile lui Feinberg cu femei, dar după ce îi aruncă o privire de cunoscător intră în amănunte. Despre cea pe care o făcuseră să creadă că sunt frați și că au aceeași pată din naștere pe organul genital, iar când nu-i crezuse o invitaseră să verifice. Mai era și aia care la începutul călătoriei își umpluse decolteul cu ciorapi, dar de frig trebuise să-i încalțe noaptea, așa că sânii îi miroseau a tălpi. Mai era și una care declarase că nu îi va ceda lui Feinberg până nu-și rade mustața, iar Adjunctul ripostase că ea nu li se va putea alătura până când nu îi va crește ei mustață. La urmă îi istorisi despre noaptea în care ajunseseră în țară. Ochii ei cei îndepărtați unul de altul se apropiară de uimire, iar el aproape că nu mai termină o propoziție fără ca ea să-l întrerupă: „cu imigrantele într-o mână și piesele de șah în cealaltă?” sau „ce-au spus englezii când v-au văzut?”, iar la urmă, întrebarea care îl bucură mai mult decât orice: „dar care era situația pe tabla de șah?”

Plecă din casa ei când se ivi luceafărul de dimineață. După ore întregi de vorbit despre Zeev Feinberg, i se făcu dor de prietenul lui de peste mare. Tot drumul spre Tel Aviv refăcu în gând călătoria lor pe vapor. Adjunctului Organizației îi era atât de dor de Zeev Feinberg, încât abia după două zile își dădu seama că îi era dor și de Sonia.

•

În zilele următoare, oriunde se mișca, adjunctul Organizației simțea aromă de portocale. Picioarele-l duseră la șukul din Jaffa, unde negustorii se speriară simțind că miroase a portocale, aruncându-i o privire plină de alean. Uneori credea că se înșală, că nu e posibil ca trupul unei femei să emane un asemenea miros, poate avea acolo, în cameră, vreo fructieră cu mandarine. Dar în sufletul lui știa. Nu mandarine și nu grep. Până la urmă,

dorința a fost cea care a învins. A cumpărat o ladă cu portocale, a pus-o în biroul lui de la comandament și nu a permis nimănui să se atingă de ele.

În timp ce portocalele se stricau în biroul adjunctului Organizației, Sonia înflorea la postul ei de pe malul mării. Aerul marin îi făcea bine. Soarele răsărea dintre sânii ei. Cascada de înjurături pe care o revărsa pe capul lui Zeev Feinberg îi aducea o roșeață permanentă în obraji. Și, mai presus de toate, erau inutilitatea faptelor ei, arbitrarul așteptării, minunata lipsă de logică – ele îi umpleau sângele și trupul de vitalitate.

După o săptămână, când s-a întors și a bătut la ușa ei, adjunctul Organizației se simțea ca un om care se plimbă printr-o livadă de citrice. Își chinuia creierul în cap și limba în gură ca să se convingă că sub nicio formă nu păcătuiește față de bunul său prieten Zeev Feinberg. Împărțiseră dintotdeauna tot ce le ieșea în cale – femei, povești, sticle cu băutură –, de ce ar fi asta altfel? Dar, chiar dacă nu voia – știa că era. Iar la urmă, când mirosul de portocale amenința să-l scoată din minți, a hotărât că treaba a depășit orice măsură. Sonia nu e decât încă o prietenă a lui Zeev Feinberg (care mai mult ca sigur își petrece drumul înapoi spre Palestina între paturile femeilor de pe vapor) și nu va putea decât să-l bucure dacă adjunctul o vizitează în lipsa lui. Că doar Zeev Feinberg știa fără îndoială să aprecieze devotamentul prietenului său, care venea până în nord ca să petreacă puțin timp cu femeia ai cărei ochi sunt un pic prea îndepărtați unul de altul ca să poată fi considerați frumoși.

Ajungând la ușa ei, aproape că se răzgândi. Petrecu aproape o oră printre umbrele grădinii, urmărind lămpița din salon. Apoi se hotărî să iasă din întuneric la lumină și bătu la ușă.

— Cine e acolo? întrebă Sonia.

El ezită o clipă, se întrebă cum să răspundă și spuse simplu:

— Efraim.

Când deschise ușa, Sonia aproape că nu-l recunoscu. Nu mai avea nimic din bărbatul pe care îl întâlnise săptămâna trecută. Siguranța de sine și aroganța dispăruseră cu totul, iar în locul lor apăruse un fel stângăcie bâlbâită, care îi amintea de primii pași ai unui mieluț, imediat după ce a fost fătat. I se oferi fără ezitare, dar recunoștința lui o făcu să se simtă jenată. Era prea frumos ca să implore favorurile unei femei oarecare, iar faptul că, dintre toate, se rugase tocmai pentru favorurile ei îi provocase mai degrabă jenă decât plăcere. Oricum, n-o mustra conștiința. N-avea nici bucuria răzbunării, nici vinovăția trădării. Doar liniștea trupului satisfăcut. Trecuseră mai mult de trei săptămâni de când Zeev Feinberg fugise de teama lui Abraham Mandelbaum, iar trupul Soniei, care nu le făcea o impresie deosebită celor care îl vedeau, era totuși un izvor considerabil de

plăceri pentru Sonia însăși. Nu era niciun motiv să-l lase să se prăfuiască. De la plecarea lui Feinberg își petrecea serile în fotoliu, sorbind ceai pentru a-și umezi gâtul uscat de eforturile zilei, și își înmuia degetul rozaliu în borcanul cu miere. Chiar cu același deget atingea conturul mușchilor de pe burta lui Feinberg, apoi și-l trecea peste șold. Acum, când el dispăruse, trupul ei rămăsese orfan și plictisit. E adevărat, de câteva ori Feinberg venise la ea în somn, iar ea, la rândul ei, binevoise să vină la el de câteva ori, spre dimineață, în timp ce dormea în patul ei, dar gândurile din imaginație nu seamănă cu mângâierile din realitate. Oricât de focoasă ar fi fost, dragostea din fantezia ei nu lăsa totuși niciun semn pe trup. Ori semnele dragostei erau pentru ea ca dragostea însăși. Pe câmp, în miezul zilei, arunca câte o privire fugară la zgârieturile pe care i le lăsase Feinberg pe sâni sau la urma vreunei zgârieturi pe burtă. Astfel, sub soarele amiezii, își amintea de noapte, primind salutările pe care i le trimitea luna. Iar acum, în lipsa lui, nopțile îi erau tăcute și trupul, lipsit de semne. Motiv pentru care prezența bunului prieten al lui Zeev Feinberg în patul ei i se părea cât se poate de corectă: ăla a plecat și ăsta a venit să-i îndeplinească datoriile. Adjunctul Organizației a reparat până și raftul pe care Zeevik promisese să-l repare.

La fel ca Zeev Feinberg la vremea lui, și adjunctul Organizației a aflat că trupul Soniei e un izvor de apă dulce. A băut din el și nu s-a mai săturat. Dar, când s-a trezit în dimineața următoare, patul era gol. Degeaba a căutat-o printre cei patru pereți și pe străduțele din sat – ea își ocupase deja locul pe țărm, ocărându-l și insultându-l pe Zeev Feinberg cu puteri reînnoite, în gura mare, cu patimă și hotărâre.

4.

Iacov Marcovici și Zeev Feinberg coborâră pe chei cuprinși de amețeală. Fenomenul le e bine-cunoscut tuturor celor care călătoresc pe mare, deci nu-i dădură prea multă importanță. Dar capul tot li se învârtea și a doua zi. Și a treia zi. Drept care Zeev Feinberg spuse că nu de la vapor li se trage, ci de la pământul pe care calcă. Băură cafeaua lângă o măsuță care scârțâi sub greutatea lui Zeev Feinberg. Pieptul lui îi acoperea toată suprafața, iar capul buclat împodobea centrul ca un ghiveci cu o plantă pe care uitaseră de mult să o tundă. Întrucât acaparase tot spațiul, Iacov Marcovici era nevoit să-și țină în mână cafeaua lui, pe a lui Zeev Feinberg, două furculițe mici și o prăjitură cu cremă. Cu o asemenea manifestare de echilibristică ar fi câștigat câțiva bănuți, dacă ar fi făcut-o în scuarul din apropiere, unde Zeev Feinberg aruncase niște monede în pălăria unui artist care încremenise, stând

nemișcat un sfert de oră. Iacov Marcovici îl privise atunci pe artist cu o senzație din ce în ce mai neplăcută, aproape simțind că din clipă în clipă o să-l apuce de umăr, o să-l scuture și o să-i strige „Mișcă-te, omule! Nu sta așa ca un golem, când în jur totul se schimbă fără încetare. Fii altfel, altfel!”. Iar Zeev Feinberg prindea speranță în fața numărului ăstuia de fermitate, de știință de a se detașa de gălăgia străzii, de trecătorii care te tentează cu tot felul de expresii amuzante să li te alături conversației lor, poveștilor lor, râsului lor. Deși fără îndoială că limba îi ardea în gura sigilată.

În clipa în care plecară de lângă artist, lui Zeev Feinberg începu să i se învârtească capul din nou.

— Hai să stăm jos, îi spuse lui Iacov Marcovici și așa se făcu că acesta se trezi ținând o mulțime de farfurioare de porțelan, și cafea, și prăjitură, în timp ce Zeev Feinberg sta întins peste măsuță, fără vreo intenție vizibilă de a se ridica.

Printre buclele lui nenumărate se auzi parcă un zgomot surd și Iacov Marcovici se aplecă în față ca să distingă mai clar sunetul. Însă își pierdu echilibrul și căzu pe podeaua sclipind de curățenie a cafenelei. Sunetul vaselor sparte i se păru lui Iacov Marcovici asemănător, dar mai slab decât cele din Noaptea de Cristal.[12] O chelneriță dezagreabilă se repezi agitată spre ei, ținând în mână o mătură ca pe o baionetă. Iacov Marcovici îi trimise un zâmbet rușinat, care nu primi răspuns. Când se aplecă să strângă cioburile, îi privi sânii și se simți ca un bebeluș. Se simțea întotdeauna ca un bebeluș în prezența acestor femei trupeșe și practice, numai ordine și curățenie, aspirând mirosul de lapte concentrat și firimituri de prăjituri care vine din șorțul lor.

Iacov Marcovici era atras de chelnerițele de cafenea și în același timp rezervat față de ele, care nu-i aruncaseră niciodată vreo privire, excepție făcând situațiile în care spărgea câte ceva. Atunci ochii li se umpleau de furie încă înainte de a se apleca să strângă cioburile și li se întrevedeau sânii sub gura ce boscorodea furioasă. În timp ce șovăia între dulceața sânilor și rușinea arzătoare, Iacov Marcovici băgă de seamă că Zeev Feinberg mormăia mai departe cu capul pe masă, de fapt nu încetase nicio clipă de când începuse.

— Ce-ai spus?

Zeev Feinberg ridică în sfârșit capul, făcu abstracție de porțelanuri, de prăjitură și de cioburile de pe podea, aruncă o privire la sânii chelneriței, cercetătoare și admirativă, apoi spuse:

— Am zis că nu-mi face nicio plăcere aici. Chiar nu am nicio plăcere.

---

[12] Pogromul din 9 – 10 noiembrie 1938 (n.tr.).

Iacov Marcovici își permise să nu-i ia în serios cuvintele. În cele cinci zile de când coborâseră de pe vapor Zeev Feinberg se îngrășase cinci kilograme, se culcase cu cinci femei și își turnase în burtă cinci litri de băutură. La fel ca ceilalți tineri de pe vapor, căzuse pradă unui acces de bulimie, îndopându-și simțurile cu tot ce avea mai bun continentul, înainte de a fi nevoiți să le vomite și să se întoarcă în Palestina.

— Ți se pare ciudat, nu? vorbi Zeev Feinberg către Iacov Marcovici, în timp ce ochii îi reveniră la examinarea sânilor chelneriței.

Prin pielea albă se deslușea rețeaua fină a vaselor de sânge albăstrii. Privi câteva clipe opera aceasta fermecătoare, apoi se întoarse din nou spre prietenul său.

— Înțelegi, Marcovici? Să te întorci în Europa e ca și cum te-ai culca din nou cu femeia pe care ai iubit-o când erai adolescent. Ești plin de pasiune și elan, nu ești în stare să accepți ideea că femeia aceea nu mai este. Degeaba îi vei frământa carnea, degeaba vei privi în ochii ei, poate că vei găsi acolo o urmă vagă a femeii pe care ai iubit-o, dar nu mai mult. Atât eu, cât și prietenii noștri, de când am coborât de pe vapor, mergem prin locurile de altă dată, bem băuturile de altă dată. Le șoptim fetelor aceleași cuvinte nesincere. Degeaba. De aici vin amețelile, prietene, din cauza asta umblăm ca bețivii de când am coborât de pe vapor. Diferențele de tensiune dintre atunci și astăzi ne apasă timpanul și ne strică echilibrul.

Iacov Marcovici aprobă dând ușor din cap, cu ochii la rețeaua delicată de vase de sânge din decolteul chelneriței. Cum nu-i fusese dat să se culce niciodată cu femeia pe care o iubea, îi venea greu să înțeleagă ce problemă are Zeev Feinberg cu asta. Dar brusc vasele de sânge se uniră și deveniră coroana copacului din curtea părinților să-i și atunci înțelese. Cicatricele de pe genunchi erau dovada de netăgăduit a relației lui cu copacul: acolo se făcuse praf când încercase să se cațăre în pom prin dreapta, acolo se rănise încercând să cucerească copacul prin ramurile din stânga, când se aruncase asupra trunchiului cu toată furia unui copil mic, care vrea să supună un copac, și eșuează iar și iar. Problemele nocturne ale lui Iacov Marcovici nu erau diferite de ale celorlalți copii, iar visele frumoase se intersectau cu ramurile copacului. Visa noapte de noapte coroana verde, mii de frunzulițe neatinse de mâna omului, care vibrează pe neașteptate când chipul lui Iacov Marcovici apare din spatele crengilor. Copacul îi vorbea prin zeci de nuanțe de verde, iar el îi asculta cuvintele de dragoste. Peisajul văzut printre ramuri se întindea în cele patru direcții ale lumii, iar Iacov Marcovici vedea urșii albi de la Polul Sud, oceanul și munții și baterii de tancuri ale căror turele atingeau cerul. Jos, sub cuiburile păsărelelor și ascunzătorile piraților, sub frunze și frunzulițe, aproape de trunchiul gros, se aflau părinții lui. În somn

chipurile lor erau tulburi, dar cuvintele le erau limpezi și tăioase. „Ține-te bine!” striga mama, iar tata țipa „Fii atent!”, dar de fapt amândoi spuneau „Iacov, micuțule Iacov, ce bine că ai ajuns acolo!”

S-au mutat când avea zece ani și a avut ocazia să mai ajungă o dată acolo când împlinise douăzeci de ani. Iacov Marcovici cel matur a ocolit în grabă clădirea scorojită, a ignorat trandafirii din curte și înflorirea de chiloți străini de pe sârma de uscat rufe și s-a repezit direct spre pomul lui. În prima clipă a crezut că a fost schimbat, că, la fel cum au schimbat tablourile de pe perete și rufele de pe frânghie, noii locatari au adus și un copac nou în locul celui vechi. Dar când s-a uitat îngrozit la textura trunchiului, când a sfărâmat o frunză în mână, a știut fără urmă de îndoială că e pomul lui. De data asta nu era nevoie să-l cucerească cu luptă. În mai puțin de un minut privea deja din coroană, ramurile se îndoiau sub greutatea lui. Dedesubt se intersectau curțile alăturate, straturi-straturi de rufe colorate și acoperișuri unduitoare. Nu mai era nicio amintire despre urși polari și pirați, dar în curtea vecină era tolănit un motan flămând, care încerca în zadar să vâneze porumbei. Iacov Marcovici a coborât din copac și nu s-a mai întors niciodată în curtea aceea.

Peste șapte ani, într-o cafenea elegantă în care îi tulburase liniștea, Iacov Marcovici se uita la coroana care se formase o clipă pe sânii chelneriței.

— Ai dreptate, Feinberg, spuse, e interzis să te întorci în locul pe care îl iubești.

Voia deja să propună să se întoarcă în camera lor de la hostel, să nu mai iasă până la ora când se întâlneau cu femeile cu care urma să se căsătorească, să-i întoarcă spatele prezentului care urâțește trecutul, dar în aceeași clipă Zeev Feinberg zâmbi sub mustață ca un om care a luat o hotărâre, se ridică de pe scaun și se oferi să-i dea o mână de ajutor chelneriței.

•

O chema Ingrid și avea o viață sufletească foarte complicată, de care Zeev Feinberg nu era câtuși de puțin interesat. Urma să petreacă împreună o după-amiază întreagă și noaptea de după, fără să-i spună niciun cuvânt despre poeziile pe care le scria pe ascuns și despre dorul de un tată care părăsise familia când ea avea șase ani. Într-o lună, ea nu-i mai ținea minte nici numele, iar el nu ar fi recunoscut-o, dacă ar fi întâlnit-o întâmplător pe stradă (ceea ce era foarte puțin probabil, pentru că poziția în care și-o amintea era aplecată peste podeaua cafenelei). Întâlnirea lor era atât de lipsită de importanță, că ar fi putut să nu fie deloc.

Și totuși, cineva a fost puternic influențat de întâlnirea dintre Zeev Feinberg și Ingrid, cea al cărei nume de familie a rămas necunoscut: Iacov

Marcovici. În momentul în care a aterizat pe măsuță o altă prăjitură cu cremă, Iacov Marcovici pășea singur spre hostel. E adevărat, și în nopțile trecute mersese la fel de singur, dar acum pașii îi erau mai grei. Dacă vreunul dintre clienții hostelului l-ar fi văzut intrând, ar fi gândit: iată un om care a luat o masă prea copioasă. Mișcările lente și mâna pe stomac parcă asta sugerau. Dar burta lui era plină de singurătate, nu de mâncare și asta-l apăsa, asta-l trimitea în camera lui. Dacă ar fi fost acum acasă, în sat, ar fi ieșit în curte și ar fi hrănit porumbeii. Când o ființă vie îți mănâncă din palmă, nu te mai simți singur. Dar porumbeii europeni nu voia să-i hrănească. Erau prea decorativi pentru gustul lui, chiar aroganți, iar dintr-un anumit punct de vedere aduceau cu vulturul de fier. Iacov Marcovici se băgă în pat. Noaptea era rece, iar el se încălzea cu pilota din puf și cu autocompătimire, care dezgheață tălpile înghețate mai mult decât penele de gâscă. Revedea iar și iar în gând sânii chelneriței aplecate, rețeaua vinișoarelor albăstrii care în ochii lui păreau o harpă. Compuse mai departe în gând tot felul de melodii pe care le cânta pe sânii ei, până când se destrămară în imaginația lui și deveniră un uriaș caiet cu note, ca acela pe care îl avea taică-său și în care îl lăsa să se uite numai din când în când.

După ce învăță pe de rost sânii chelneriței, Iacov Marcovici se hotărî să ceară alți sâni pe care să-i studieze. Pentru început, le invită pe Rahel Mandelbaum și pe patroana hostelului, dar se plictisi repede de sâni reali și dori să treacă în minunatul Regat al Posibilului. Pentru că mâine, de exemplu, urmează să cunoască douăzeci de tinere evreice pe care veniseră să le mântuie din disperarea lor. Nouăsprezece îi vor fi recunoscătoare în general, iar una – cea cu care se va căsători – îi va fi recunoscătoare în particular. Pentru bună ordine, Iacov Marcovici le aranjă în șir pe primele nouăsprezece și le privi, fără să le acorde prea mult timp trăsăturilor feței. Dar când ajunse la a douăzecea fată, nu avu curajul să se uite la sânii ei. Numai pe hârtie, de fapt, într-o acțiune de salvare, numai pe parcursul călătoriei, dar totuși – e soția lui. Nu se cade ca un bărbat să se uite la sânii soției lui ca și cum ar fi o chelneriță aplecată într-o cafenea. În schimb, Iacov Marcovici îi studie îndelung chipul. Era în același timp pictorul artist și observatorul pasionat, cel care schița trăsături imaginare, precum și privitorul uluit de frumusețea lor.

Pe cât de banal era chipul lui Iacov Marcovici, care nu atrăgea nicio privire, pe atât de interesant devenea chipul fetei pe care o crea în minte. Și, cum un om nu-și poate închipui ceea ce n-a văzut niciodată, chipul soției-sale-pentru-trei-săptămâni se contură încântător din trăsături pe care le cunoștea. Îi puse buzele Ghilei Schatzman, pline ca smochinele deschise, obrajii îmbujorați ai Ionei, care ar fi înnebunit taurii cu roșeața lor, părul

Faniei, care îl făcea să-și înfunde mâinile adânc în buzunare, ca să scape de tentația de a-l mângâia. La urmă nu mai rămăseseră decât ochii, care-i alungară liniștea două ceasuri. Albaștri i se păreau reci, verzi – răi, căprui – banali. Ai Ahuvei erau prea mari, iar ai Faniei, prea mici, iar din ai mamei lui nu reușea să scoată deziluzia deja cuibărită acolo. Când să răsară soarele, fiind în stare de șoc datorită ideii strălucite care îi trecu prin minte, îi puse ochii Soniei, pe care îi apropie cu un milimetru unul de celălalt. Când în sfârșit ajunse la rezultatul final și văzu ce imaginea crease, îl străbătu un fior cald, fără nicio legătură cu penele de gâscă sau cu autocompătimirea. Era speranța.

5.

În ziua următoare, la șapte seara, Iacov Marcovici și Zeev Feinberg porniră spre casa conspirativă din partea de est a orașului, unde aveau întâlnire cu junele. La oarece distanță de ei veneau ceilalți băieți, unii perechi, alții singuri, câțiva în grupuri mici, de câte trei sau patru. Deși voiau să-și afișeze o mină calmă și să vorbească relaxat, îi trăda mirosul tare de colonie și aftershave. Ajungând în strada pe care era apartamentul, se apropiară unii de alții, transformându-se într-un grup compact și foarte emoționat. Comandantul oficial al acțiunii, Michael Katz, le aruncă oamenilor lui o privire ostilă. Se imaginase conducând spre apartament un grup de luptători neînfricați, elita Organizației din Palestina. Sperase să le prezinte fetelor palide douăzeci de bărbați puternici, bronzați în soarele Mediteranei, oțeliți de munca pământului. Dar timpul petrecut pe vapor le ștersese din culoarea de pe chipuri, în schimb obrajii le erau îmbujorați de emoție. Dată fiind așteptarea febrilă care li se citea pe față, brațele mușchiuloase, mândria lor, păreau măști ale unor copii care se pregăteau pentru o serbare școlară. În fond, nu erau decât douăzeci de bărbați tineri cu o clipă înainte de a întâlni douăzeci de femei tinere. Când intrară în apartament, Michael Katz simți că și lui îi transpiraseră palmele, iar când începu să vorbească, vocea îi suna ca a un crainic care anunță începutul balului.

— Doamnelor, eu sunt Michael Katz, conducătorul misiunii din partea Organizației din Ereț Israel[13].

---

[13] Țara lui Israel, numele biblic folosit pentru Țara Sfântă sau Țara Promisă, apoi Palestina înainte de împărțire. După proclamarea statului, a devenit statul Israel (n.tr.).

Din grupul femeilor se auzi un murmur de aprobare, iar ele își permiseră să arunce iute o privire asupra haremului din cameră. Majoritatea se înghesuiseră pe cele patru canapele. Cele cărora nu le mai rămăsese loc acolo stăteau pe scaunele lipite de canapele, de parcă ar fi vrut să se îngroape printre prietenele lor. O singură femeie stătea în picioare, cu spatele la el, uitându-se pe fereastră. Mai erau cinci scaune goale, lipite de perete, dar niciunul dintre bărbați nu îndrăzni să se așeze pe scaunul pe care l-ar putea folosi femeia care nu stătea, așa că rămaseră cu toții în picioare. Reprezentantul Organizației în oraș îi strânse mâna lui Michael Katz și începu să dea detalii despre acțiune. În cele șase zile de când sosise vaporul mituise aproape fiecare funcționar din oraș. Cu puțin noroc, în dimineața următoare luptătorii se vor căsători cu fetele, iar peste o zi, cu mult mai mult noroc, vor porni la drum spre Palestina. Când vor ajunge în Ereț Israel căsătoriile vor fi imediat desfăcute și fără îndoială că fetele le vor rămâne întotdeauna recunoscătoare „luptătorilor Organizației, care au salvat douăzeci de femei evreice din cleștele de fier al dușmanului".

Ultimele cuvinte au fost declamate cu atâta patos, încât toți cei prezenți, femei și bărbați, începură să aplaude. Michael Katz aplauda și el cu palmele transpirate, dar îl înjura în gând pe reprezentantul Organizației, care vorbea atât de bine.

Zeev Feinberg profită de gălăgia generală pentru a scruta chipurile femeilor, mustața i se îmbârligă de plăcere în timp ce se uita prin cameră. Privirea lui Iacov Marcovici era și ea atrasă de canapele, dar foarte repede se fixă asupra femeii care privea pe geam, cu spatele spre odaie. Michael Katz își drese vocea, voia deja să înceapă un discurs declamator care să îl taie pe reprezentantul Organizației, cuvintele îi stăteau deja pe vârful limbii, dar acesta i-o luă din nou înainte.

— Întrucât nu ne-a mai rămas mult timp până la efectuarea căsătoriilor, mi-am permis să dedic restul serii perechilor care au fost unite aleatoriu, ca să se cunoască mai bine. Cine știe? Poate veți reuși să vă și certați puțin, semn după care se recunosc un bărbat și o femeie care sunt căsătoriți!

Toți cei de față râseră la glumă, iar Michael Katz își înghiți discursul. Cu limba lui ascuțită, reprezentantul Organizației tăie seriozitatea oficială, topi exaltarea momentului și nu-l mai lăsă pe comandantul oficial al acțiunii decât să scoată cu un aer important lista pe care o avea în buzunar și s-o citească cu o voce care, spera el, va umple toată camera.

— Ghideon Gottlieb – Rebeca Rosenberg.

— Iehuda Grinberg – Fruma Schulman.

În timp ce citea lista, furia lui Michael Katz se potoli și îi luă locul o stare euforică, de înălțare spirituală. Fiecare pereche fictivă pe care o declara

semăna, în ochii lui, cu potrivirea dintre scut și paloș, glonț și pușcă, grenadă și inelul de siguranță, în concluzie, cuplarea luptătorilor era, pentru el, o speranță pentru viitorul Israelului. În clipele acelea nu-și bătea capul cu întrebări despre romantism. Aproape uitase că era vorba despre bărbați și femei, se gândea numai la împotrivirea armată și la imigrația ilegală[14], o pasăre phenix ce renaște din propria cenușă.

Spre deosebire de el, luptătorii Organizației uitară un timp de viitorul poporului evreu și începură să verifice ce le-a hărăzit soarta. Când i se citea numele, bărbatul făcea un pas înainte, iar când se anunța o femeie, ea se ridica de pe canapea sau de pe scaun. Își strângeau mâna formal, după care se retrăgeau într-unul din colțurile camerei din ce în ce mai pline cu perechi care flecăreau. Cu toate că băieții își controlau foarte bine expresia, toată lumea observă zâmbetul victorios al lui Iehuda Grinberg când îi strânse mâna Frumei Schulman, mână care se termina cu un umăr alb ca laptele, sub care se aflau sânii dulci ca frișca. Nu dispăruse nici dezamăgirea lui Hanan Moscovici, care investise aproape toți banii pe care îi avea într-o colonie scumpă, iar acum stătea lângă ușă, acoperit de grăsimile Havei Blubstein. Zâmbetul de pe fața lui Zeev Feinberg nu se ștersese nici după ce descoperise că se va căsători cu o fată scundă și mustăcioasă, pe nume Iaffa. Oricum, știa că le va vizita pe toate. Îi sărută galant mâna și o conduse spre geam, lăsându-l pe Iacov Marcovici singur. Privind în jur, acesta observă că încăperea era plină cu perechi care vorbeau, rămăsese numai femeia care stătea în picioare, cu spatele spre cameră. Ceea ce nu-i scăpă lui Michael Katz, care apoi ridică teatral tonul și anunță pompos ultima pereche fictivă:

— Iacov Marcovici – Bella Seigermann.

Iacov Marcovici nu se va mai putea desprinde multă vreme de imaginea chipului său în momentul în care femeia de lângă geam s-a întors spre el. Gura căscată, ochii ieșiți din orbite, falca îi căzuse – toate îl vor urmări oriîncotro s-ar îndrepta. Degeaba își va blestema maxilarul care căzuse de parcă ar fi avut o viață proprie și sprâncenele care se ridicau până dincolo de frunte. Nimeni nu s-ar fi comportat altfel, dacă s-ar fi trezit pe neașteptate, într-o locuință din estul orașului, față în față cu chipul pe care reușise să-l compună în gând cu numai câteva ore înainte.

Până la urmă, Michael Katz a fost nevoit să intervină. Așteptă minute în șir, în speranța că Iacov Marcovici va reuși totuși să-și închidă gura căscată și va înainta spre Bella Seigermann, dar el nu dădea niciun semn că asta s-ar putea întâmpla. Iar Bella Seigermann, după ce binevoise să se întoarcă, nu

---

[14] În Palestina mandatară cotele de imigrație pe care Marea Britanie le acorda evreilor erau foarte mici. Dat fiind pericolul în care se aflau evreii în Europa nazistă, s-au organizat acțiuni ilegale de imigrație, proces care a continuat până la înființarea statului Israel (n.tr.).

părea dispusă să facă un gest în plus. Era, deci, necesară o intervenție din exterior, o mișcare strategică, operativă și precisă, care să destrame vraja ce învăluia centrul camerei. Michael Katz i se adresă lui Iacov Marcovici pe un ton amical, din care se simțea însă o amenințare ascunsă:

— Ei, Marcovici, nu-i strângi mâna doamnei?

Iacov Marcovici îl privi zguduit, ca și cum însăși ideea ar fi însemnat o profanare a unui lucru sfânt. Bella Seigermann zâmbi politicos, iar Michael Katz se întrebă cum se face că tocmai asta se va mărita cu Iacov Marcovici, iar pe el îl aștepta în colț sfrijita de Miriam Hochmann. Cu un efort supraomenesc, Iacov Marcovici reuși să se stăpânească, îi întinse mâna Bellei Seigermann și îi prinse degetele ca și cum ar fi ridicat un puișor căzut din cuib. Privirea ei se odihni o clipă pe chipul lui. Era cea mai frumoasă femeie pe care o văzuse în viața lui. Privirea ei trecu mai departe.

În clipa aceea amândoi stăteau în picioare și tăceau. Michael Katz înțelese că a dat greș. Fără să mai adauge niciun cuvânt, se îndreptă spre Miriam Flochman, înjurând în gând toți bărbații nevolnici și toate femeile frumoase. În timp ce el se străduia să facă față datoriei plicticoase de a duce o convorbire politicoasă cu viitoarea sa soție, Zeev Feinberg se despărți de datoria sa, o lasă pe Iaffa pe canapea, îmbujorată din cauza a ceva ce tocmai îi șoptise la ureche. Acum Zeev Feinberg voia să verifice ce-i hărăzise zeița norocului prietenului său și remarcă din nou că ea, cățeaua, le dă mai departe nuci celor fără dinți. Pentru că, fără îndoială, Bella Seigermann asta e cea mai frumoasă femeie din cameră. Dacă, spre deosebire de Iacov Marcovici, nu credea că e cea mai frumoasă femeie pe care o văzuse vreodată, nu avea totuși nicio îndoială că face parte din Olimpul acela al semizeițelor în care Iacov Marcovici nu ar fi fost acceptat nici măcar ca servitor. Zeev Feinberg se opri lângă prietenul lui, înțelegând că privirea lui Iacov Marcovici fugea la orice făcea capul Bellei Seigermann să se întoarcă, iar Bella Seigermann se uita la orice nu e Iacov Marcovici. Fără să-și fi propus cineva, în cameră se petrecură lucrurile care se petrec de obicei între patru pereți, acolo unde se află o femeie frumoasă. Bărbații, dintr-odată conștienți de chipurile înainte nevăzute, începură să vorbească mai tare cu partenerele lor, pentru ca glumele să ajungă și la urechile lor. Alții, care căutau un subiect potrivit ca să intre în vorbă – „Să-ți aduc un pahar cu apă?"; „Sigur nu vrei să respiri puțin aer proaspăt?" –, reveniră din diaspora lor prin colțurile încăperii și se strânseră în jurul Bellei Seigermann. Femeile se adunară în jurul lor, privind-o pe Bella Seigermann cu o răceală cu care era deja obișnuită, așa cum era obișnuită cu frigul Europei, pe care îl știa din ziua în care se născuse.

Zeev Feinberg se trezi și el curtând-o fără să vrea. Puterea obișnuinței. Alese să-i povestească despre fuga curajoasă de cuțitul casapului, poveste care îi adusese deja un loc de onoare printre băieți și care chiar și acum, când o povestea a treia oară, tot provoca exclamații de mirare. Bărbații aplaudau la locurile potrivite, iar femeile, care auzeau prima dată povestea, se aplecau înainte atât de interesate, încât Zeev Feinberg vedea care trebuie să-și depileze mustața și care nu. În ultimele zile petrecute pe vapor șlefuise povestea până o adusese la nivel de artă, scurtând ce e neinteresant și lungind cuțitul lui Abraham Mandelbaum. Se oprea din povestit când izbucnea câte un hohot de râs și dădea din cap auzind intervențiile uimite, încercând din toate puterile să alunge imaginea obsedantă a pantomimei din piața orașului. În cele din urmă, cea care reuși s-o alunge fu Bella Seigermann, atunci când îi atinse brațul cu palma și zise:

— Spune-mi, te rog, chiar așa s-a întâmplat?

Zeev Feinberg o privi în față, cântărind cu mare atenție cuvintele care ar putea s-o facă a lui. Dar văzu pe neașteptate că ochii Bellei nu erau decât ochii Soniei și înțelese că nu se va culca cu ea niciodată. În clipa aceea se hotărî să-și ajute prietenul.

— Chiar așa, doamna mea. Prietenul meu Iacov Marcovici, cel care m-a salvat de amenințarea casapului, poate depune mărturie.

Spunând asta, privi în jur, căutându-l pe Iacov Marcovici, care simțea de mult că i se răzvrătește stomacul și îi dispăruse din ochi. Chipul Bellei Seigermann se contractă, încercând să-și amintească.

— Iacov Marcovici. Numele îmi sună cunoscut.

— Desigur că vă sună cunoscut, doamnă, doar este soțul dumneavoastră.

Încă din fragedă copilărie Bella Seigermann fusese anti, refuzând să accepte lumea așa cum e. Un fel de resentiment fără cuvinte, dacă ar fi vorbit, s-ar fi putut rezuma la o singură întrebare mirată: Poftim? Asta-i tot? Bella Seigermann privea porumbeii din grădinițe și felinarele străzii, cerceta culorile care dispăreau de pe cer când se apropia apusul soarelui și a hotărât că nu e posibil, că nu se poate ca totul să se termine așa, dintr-odată. Un șervețel de bumbac apretat. O sticlă cu lapte deja expirat. Asta nu e tot. Asta nu poate fi tot. Altă fată, în locul ei, s-ar fi lăsat poate atrasă de vreo sectă religioasă. Bella Seigermann a ales poezia. Bunul Dumnezeu nu avea nimic de oferit în afară de lumea pe care o făcuse: porumbei în grădinițe și felinare de stradă și șervețele apretate și sticle de lapte. Dar, spre deosebire de bunul Dumnezeu, poetul nu se limitase la șase zile de facere, ci se ridica în fiecare dimineață și încerca să lărgească lumile și să le facă din nou.

De aceea iubea poezia și iubea poeții. Când și-a pierdut virginitatea în patul unui poet, acesta compară firul subțire de sânge care înflorise pe

cearșaf cu un trandafir, iar durerea dintre picioare îi încetă dintr-odată. La fel ca făcătorii de minuni, care prefac un baston în șarpe, apa în vin, iată un muritor care a prefăcut umorile trupului în flori. Apoi a izbucnit războiul. Poetul încerca să facă din cuvinte o lume dreaptă și a dispărut într-o noapte. Alți poeți au fost și ei arestați, au fugit ori s-au supus regimului și au făcut din cuvintele lor lumi diferite, pe care Bella Seigermann nu dorea să le viziteze. După ce a citit într-un ziar evreiesc o poezie a unui poet evreu, a hotărât să emigreze în Palestina. Părinții ei au răsuflat ușurați. O tânără atât de frumoasă în vremuri atât de grele e drumul sigur spre necaz.

Când Bella Seigermann a devenit Bella Marcovici și a urcat pe puntea vaporului, părinții ei au încetat să se mai îngrijoreze, dar grijile lui Michael Katz de-abia începeau. Când se imagina conducând acțiunea, acolo, în odăița umedă din strada Bar Kochba din Tel Aviv, se vedea bătându-și joc de nemți sau învingându-i pe englezi. Niciodată nu și-ar fi putut închipui că cel mai mare pericol pentru succesul misiunii lui va veni din partea unei tinere evreice, de nici cincizeci de kilograme. Cât timp se mai aflaseră în spațiu urban, frumusețea ei nu avusese efecte atât de distructive, orașul fiind suficient de mare ca să se dilueze veninul pe străzi și să se împrăștie fără a aduce prejudicii. Dar aici palpita ca o rană în inimă, băieții erau atrași de ea ca muștele, iar fetele o boicotau. Vaporul a plutit aproape două zile într-o direcție greșită din cauza căpitanului care, în loc să se uite la aparate, se uita la Bella. Izbucneau cel puțin câte două bătăi pe zi în care numele ei se afla pe buzele uliilor. Plânsetele Havei Blubstein, atunci când Hanan îi explică limpede că ea e soția lui numai pe hârtie, dar că inima lui îi aparține Bellei, treziră tot vaporul. Dar nici după ce Hava Blubstein adormi, ca restul călătorilor, Iacov Marcovici nu putea închide ochii. Adevărul e că nu mai putea închide ochii din clipa în care Bella Seigermann se întorsese spre el, acolo, în apartamentul din estul orașului, în urmă cu două săptămâni, de parcă îi era teamă că o să dispară în timp ce el va dormi și că n-o va mai regăsi niciodată. Stătea culcat pe spate și se gândea la vaporul care se îndrepta spre Israel, spre locul acela din care Bella Seigermann va porni pe drumul ei, iar el pe al lui. Ea spre Olimp, iar el spre sat. Aproape că se aruncă în sala mașinilor ca să-i ordoneze căpitanului să oprească. Aventura vieții lui se va sfârși în câteva zile, iar el se va întoarce așa cum a plecat, cu inima plină peste poate, dar cu mâinile goale.

Iacov Marcovici îi ceru sfatul lui Zeev Feinberg și, deși nu ridică capul, simți că prietenul lui nu era în patul lui. De când părăsiseră țărmurile Europei, Zeev Feinberg își petrecea toate nopțile pe punte, iar Iacov Marcovici credea că omul, organizat ca de obicei, vizitează paturile femeilor în ordine alfabetică. Se înșela. De când o privise prima oară în ochi pe Bella

Seigermann, în ochii ei atât de asemănători cu ai Soniei, doar cu un milimetru mai apropiați unul de altul, ceea ce îi făcea frumoși, Zeev Feinberg nu-și mai dorea decât să fie aproape de ea. Stătea în apropierea ei, îi descria la ureche calitățile Soniei și deplângea toate infidelitățile din trecut. Bellei, care nu era obișnuită ca un bărbat să se afle în preajma ei și să laude calitățile alteia, găsea că prezența lui era o noutate înviorătoare. Nu era poetic – asta fără îndoială –, dar făcea parte – incontestabil – din figurile din cauza cărora se scrie poezie. Cu ochii lui albaștri și cu mustățile lui groase, semăna cu un fel de Odiseu infirm, care se întoarce la Penelopa și, cu toate că a păcătuit nu puțin în călătoriile sale, este acum capabil să-și stăpânească instinctele și să reziste până și la rugămințile sirenelor. Iar ele îl rugau, fără îndoială! Iaffa mustăcioasa, căreia îi era limpede că n-are nicio șansă de a rămâne în preajma lui când ajung în țară, dar care spera totuși că îl va atrage cât timp mai sunt pe vapor. Mai era și Fruma Schulman, acum Grinberg, ai cărei sâni de frișcă vibrau în fața lui oriunde se mișca. Și Miriam Katz, care la început era mândră tare că destinul o unise cu însuși comandantul acțiunii, începuse foarte repede să caute apropierea comandantului *de facto.* Zeev Feinberg urca în fiecare noapte pe punte, făcea abstracție de clipiri, răspundea cu un „nu” politicos din cap la insinuările mai mult sau mai puțin directe și privea în ochii Bellei Seigermann până când mintea îi devenea limpede ca apa. Atunci cobora în patul lui și dormea ca un prunc.

Iacov Marcovici nu știa asta. Era atât de adâncit în iubirea lui pentru Bella, încât vorbea despre ea în fiecare clipă în care era cu prietenul său. Nu-l întreba pe Zeev Feinberg despre nopțile lui, iar acesta nu-i dădea amănunte, dar știa că, oricât s-ar strădui, nu poate schimba ruta vaporului, care mergea pe traseul inițial, direct spre Tribunalul Rabinic. La urmă, când nu mai suporta vocile care i se amestecau în cap, ieșea pe punte ca să audă alte voci. Poate că va asculta flecăreala perechilor, poate îi va surâde norocul și se va întâlni cu Zeev Feinberg printre cursele lui nocturne, poate – iar sufletul i se înfiora la gândul acesta – se va întâlni cu Bella. De când urcase pe vapor, rămăsese în apropierea ei doar câteva clipe, iar cuvintele pe care le schimbaseră puteau fi, spre marea lui durere, numărate pe degetele de la o singură mână. Cea mai lungă conversație au avut-o într-o sală de așteptare ticsită de oameni, a doua zi după ce s-au cunoscut, cu câteva minute înainte să se căsătorească. Luptătorii Organizației și soțiile lor fictive au decis să nu se îmbrace în haine de sărbătoare, pentru a face deosebirea dintre o zi de sărbătoare și o zi obișnuită, dintre o căsătorie dorită și una făcută în caz de forță majoră. Dar Iacov Marcovici strălucea, radia o lumină minunată care ignora privirile mustrătoare ale lui Michael Katz și chicotelile băieților, iar Bella Seigermann, deși nu simțea nicio emoție specială, emana lumina aceea

caldă a femeilor frumoase, care arde celelalte femei, în timp ce bărbații sunt atrași de căldura ei. În timp ce-l așteptau pe rabin Iacov Marcovici își adună tot curajul și veni în fața ei. Era mai înaltă decât el cu jumătate de cap, așa că se consolă la gândul că ochii ei continuau să privească orizontul, și nu pe el.

— Doamna e emoționată de călătoria în Palestina?

Nu avea curajul să întrebe dacă e emoționată de căsătorie, dar spera că emoția călătoriei care o apropie de Țara Sfântă se va revărsa un pic și asupra celui care o va face să ajungă acolo, adică asupra lui.

— Categoric. Am citit mult despre portocale.

Se opri, iar el conchise cu bucurie că, asemenea lui, soția sa e și ea pasionată de literatură agricolă. Pe raftul îngust cu cărți din casa lui erau înghesuite, alături de scrierile lui Jabotinski, tot felul de manuale – creșterea grâului și îmbunătățirea soiurilor, cum să sădești, cum să lărgești și cum să tai fără să provoci durere. Bella Seigermann știa să recite din Goethe, dar puțin probabil să identifice paraziții care distrug viile. Când a vorbit despre portocale a fost pentru că și-a amintit două versuri ale poetul ebraic publicat în ziar:

Iar soarele, ca portocalele oranj,
Va umple inima cu neînfricare și curaj

Odată decupate din ziar, versurile le împăturise cu grijă și le închisese într-un medalion aflat acum între sânii ei. Înainte acolo fusese fotografia iubitului ei, poetul, dar o durea inima la gândul că portretul trăiește mai mult decât stăpânul lui. A hotărât, deci, să-l schimbe cu versurile poetului evreu care erau – slavă Domnului! – o promisiune pentru viitor, nu un monument pentru trecut. Stă în firea cuvintelor aflate aproape de piele să-și croiască drumul spre interior, iar astfel cuvintele poetului evreu – intense, exaltate, emanând aromă de portocale – atinseră pielea Bellei Seigermann și lăsară acolo o erupție. Ea se scărpina puțin, privi nervoasă pielea înroșită, dar nu îndepărtă medalionul.

— Înțeleg că doamnei îi plac portocalele?

Ea dădu din cap în semn că da, o afirmație subliniată și neechivocă, în spatele căreia se afla un mic semn de întrebare. Oare chiar îi plac portocalele? Mâncase prima oară o portocală cu o vară în urmă, prețul i se păruse exorbitant, iar fructul, incomparabil mai puțin gustos decât merele. Dar din clipa în care ochii îi căzuseră asupra versurilor din ziar începuse să se apropie de portocale cu orice ocazie. Își rugase părinții și primea în fiecare zi câte o portocală, deși știa că pentru asta erau nevoiți să renunțe la alte produse. Acum însă încerca să-și amintească gustul portocalelor, dar nu

reușea, căci niciodată nu simțise cu adevărat gustul fructelor, era mai degrabă gustul așteptării. Bella Seigermann mușca zilnic din feliile lucioase, având în fața ochilor vii câmpii înverzite și dealuri acoperite cu livezi de citrice. Iar printre copaci se mișcă făcătorii de minuni, cei care prefac bastonul în șarpe, apa în vin, sângele în trandafir și un poet evreu care întinde mâna să rupă o portocală din pom și iată-l că ține însuși soarele în palma pe care i-o întinde Bellei Seigermann.

— Da, i-a spus ea lui Iacov Marcovici, îmi plac foarte, foarte mult.

Iacov Marcovici i-a promis că îi va cumpăra portocale imediat ce ajung pe pământul Palestinei și Bella Seigermann a simțit atingerea medalionului pe sân, a zâmbit, iar el a fost cuprins de bucurie.

De atunci au trecut patru zile. Iacov Marcovici încercase în diferite ocazii să continue discuția, vorbindu-i despre diferitele soiuri de portocale, despre dăunători și noile metode de creștere a recoltei. Dar privirea ei rătăcea de la el la mare.

— Ce-o fi văzând ea acolo? îl întrebă Iacov Marcovici pe Zeev Feinberg când îl întâlni într-una din nopți.

— Dacă te iei după privirea ei, poți să crezi că are în față o trupă de balene.

Dar pe Bella Seigermann n-o interesau balenele, cum n-o interesau nici dăunătorii sau recoltele și nici măcar portocalele. Ea privea marea întrucât apa ei era etanșă ca o oglindă, exact ce trebuia pentru a lansa pe ea portocalele speranței, o dâră portocalie ce va porni de la micul vapor, departe-departe, spre Palestina.

Acum, după ce se foise de o sută treizeci de ori în pat, Iacov Marcovici simți că nu mai poate continua așa. Mai erau numai câteva zile până la sfârșitul călătoriei, iar dacă voia să câștige inima Bellei primul pas era să coboare din pat și s-o caute. În timp ce rătăcea pe punte întrebându-se care o fi pasul al doilea, îi recunoscu profilul. Stătea pe o ladă, vorbind cu un bărbat cu spatele spre el. Lumina lunii cădea asupra părului ei și îi dăruia șuvițe-șuvițe de argint. În clipa aceea bărbatul spuse ceva, iar Bella izbucni în râs. Lui Iacov Marcovici i se strânse inima în piept, dar nu renunță. În adâncul sufletului știa că numai printr-o minune se întâlnise cu Bella Seigermann, deci cum de îndrăznea acum să-și mai dorească și ca ea să i se dăruiască? În clipa aceea bărbatul întoarse capul și lui Iacov Marcovici i se frânse inima, căci chiar și în beznă conturul extraordinarei mustăți stufoase se deslușea clar.

6.

În nopțile lungi în care încerca să oprească vaporul cu puterea minții, Iacov Marcovici nu știa că are un asociat. Ziua adjunctul Organizației își îndeplinea îndatoririle ca la carte. Organiza transportul de arme, agita conducerea comandamentului și servea de exemplu admirat pentru fiecare luptător și fiecare luptătoare. Dar noaptea, culcat în patul său, implora curenții marini să întârzie întoarcerea lui Zeev Feinberg. Fiind un om rațional, înțelegea că nu de la curenții marini îi va veni mântuirea, drept care își punea speranțele în elementul uman. Din douăzeci de femei europene pe un singur vapor, măcar una trebuie să-i fure inima lui Zeev Feinberg. Când se va întoarce cu alta în brațe, poate că Sonia va termina în sfârșit să-l ocărască pe Zeev Feinberg, pentru că nu ura și sudălmile sunt opusul iubirii, ci indiferența tăcută. Dar în străfundul inimii adjunctul știa că lucrurile nu stau așa: Zeev Feinberg nu va găsi altă femeie. Cum ar putea să găsească? Nici măcar el, deși a căutat bine, a căutat zi de zi, n-a izbutit să găsească o înlocuitoare și s-a întors din nou la ușa Soniei.

Cu trei zile înainte de întoarcerea programată a lui Feinberg o întrebă pe Sonia, al cărei păr despletit se odihnea pe pântecele lui ca un evantai, ce o să facă atunci când o să se întoarcă Feinberg.

— Presupun că o să-l pocnesc zdravăn.

— Poate că n-ai motiv, Sonia. Poate că din amar a ieșit dulce, cum se spune.

Sonia se ridică. Locul pe care părul ei mătăsos îi încălzise pântecele întâlni acum aerul rece. Ea îl privi cu inima curată. Un bărbat frumos, bun la inimă și curajos. La fel ca Zeev Feinberg. Va veni o zi în care amândoi vor deveni niște nume de străzi într-o intersecție zgomotoasă. De ce să rămână cu unul sau cu altul? Dar tocmai de aceea ea este întotdeauna cea care decide. Altfel, va trebui să treacă toată viața de la un bărbat frumos, bun și curajos la alt bărbat frumos, bun și curajos. Ca un om care admiră multe peisaje frumoase, dar nu rămâne niciodată într-un singur loc atât timp cât trebuie pentru a sădi și a crește o floare. Sonia se culcă din nou pe saltea. Trupul ei absolut comun trezi în adjunctul Organizației sentimente cât se poate de speciale. Ar fi vrut să-i închine versuri pântecelui ei și să-i descrie obrajii în cuvinte, dar, cum era mai mult militar decât poet, declară că va ucide cu mâna lui pe oricine ar îndrăzni să ridice mâna la ea. Se desfătă în carnea ei până când soarele urcă pe cer, iar Sonia, după ce îi dădu hrană pentru drum, deschise ușa și spuse:

— Acum du-te. Nu te mai întoarce. Iar lui să nu-i spui niciun cuvânt.

După care îl sărută pentru ultima oară și șopti „Efraim”, iar adjunctul Organizației încetă o clipă să fie adjunctul Organizației și redeveni Efraim, pentru ultima oară în viața lui.

Trei zile mai târziu vaporul intră în portul Jaffa. Oamenii de pe chei aplaudau, iar femeile de pe punte transpirau. Au ajuns aici. E foarte cald. Sânii de frișcă ai Frumei Grinberg se prăbușiseră sub picăturile mari de sudoare. Mustața Iaffei Feinberg strălucea în lumina soarelui. Singura consolare a femeilor era că și fiica Olimpului, Bella Seigermann, avea la subsuori glande sudoripare. Bucuria le-a fost prea grăbită. Cele două pete rotunde de sub mânecile rochiei nu făcură decât să le dovedească bărbaților că e, totuși, o ființă omenească, nu o iluzie amăgitoare, iar acum să străduiau din răsputeri să-și facă relații care să reziste și după debarcare. Așa se făcu, deci, că Bella Seigermann coborî de pe vapor în timp ce zece bărbați rivalizau pentru onoarea de a-i căra bagajul, în timp ce soțiile lor legitime aproape se prăbușeau sub greutatea valizelor. Adjunctul Organizației, palid și adus de spate, aștepta pe chei și îi saluta pe cei sosiți. Strângerea de mână îi era puternică, ca de obicei, dar paloarea sa îi sperie pe luptători și începu să umble zvonul că ar fi fost rănit de un glonț într-o misiune secretă cu câteva nopți în urmă. Povestea cu glonțul, oricât de exagerată părea, era mult mai logică decât ideea de a-i pune paloarea chipului pe seama inimii frânte. Și așa se face că un simplu zvon transformă eroismul comandantului rănit, venit să-și întâmpine oamenii la întoarcerea din misiune, în certitudine, făcându-l mai important în cadrul Organizației, bătând ultimul cui în sicriul celui care fusese cândva Efraim Hendel. Iacov Marcovici coborî ultimul de pe vapor. În ultimele zile ale călătoriei nu ieșise din cabină și toți erau convinși că e victima unui rău de mare extrem de agresiv. Dar când îi strânse mâna adjunctului Organizației, acesta înțelese imediat că nici vorbă de rău de mare, așa cum Iacov Marcovici înțelese imediat că nu un glonț îl lovise pe adjunctul Organizației. Cei doi se priviră așa cum se privește un om în oglindă și, cu toate că nu schimbară niciun cuvânt, fiecare știa tot ce era de știut.

Când Michael Katz își începu discursul înflorit, adjunctul Organizației își aminti că nu-l văzuse pe Feinberg. Aruncă o privire la băieți. Grinberg era acolo, la fel și Moscovici. Gottlieb îi făcea cu ochiul lui Braverman, transmițându-i ceva, iar Marcovici stătea aproape lângă chei cu o față posomorâtă. Nici urmă de Feinberg. Deși nu voia să deranjeze discursul lui Katz, pe care se vedea că îl lustruise și-l corectase în fiecare din zilele călătoriei, adjunctul Organizației nu se putu abține. În timp ce Katz vorbea despre „patria care își deschide brațele să-i primească pe nou-veniți”, îl întrerupse și întrebă:

— Unde e Feinberg?

Katz păru furios că fusese întrerupt, dar se îmbună când înțelese cine vorbește.

— A sărit de pe vapor când eram în drum, spuse. Ne-a obligat să ajungem într-un loc care îi convenea și de acolo pur și simplu a înotat spre mal.

De fapt, nu fusese chiar atât de simplu. Zeev Feinberg chiar era un bărbat puternic, dar zilele de pe vapor îl slăbiseră și trecuse deja mult de când înotase printre valuri cu o imigrantă într-o mână și piesele de șah în cealaltă. Când sărise în apă, ovațiile bărbaților și tăcerea femeilor aplecate peste balustrada vaporului îl încălziseră. Dar acum vaporul dispăruse, iar în jurul său se întindea numai marea, cinci kilometri de înotat până să ajungă la Sonia. Nu știa că ea îl aștepta pe țărm, dar un sentiment ciudat îl obligase să părăsească vaporul înainte de a ajunge în port, exact acolo unde – așa spera el – începea drumeagul care ducea direct în satul în care locuia.

Ideea îi venise cu câteva zile înainte, stând pe punte cu Bella Seigermann, în orele târzii ale nopții. Tocmai îi ridicase osanale lui Iacov Marcovici, încercând să-i aprindă în inimă măcar o scânteie de interes. Bella îl ascultase politicoasă, se plictisise repede vorbind despre primul ei iubit, omul acela drăguț, dar atât de greu de ținut minte, apoi îl întrebase ce o să facă atunci când o s-o vadă pe Sonia. După multe zile pe mare, Bella Seigermann simțea o apropiere sufletească față de Sonia, apropierea copilului de eroii poveștilor care i se citesc seara, înainte de culcare. Pentru că, într-adevăr, asculta în fiecare noapte minunile Soniei povestite de Zeev Feinberg, știa deja cum adusese Sonia pe lume un copil cu propriile ei mâini și cum pusese pe fugă hoții de cai, ascunzându-se în tufișuri și urlând ca un lup.

Zeev Feinberg se văzu nevoit să renunțe la încercarea de a-l ajuta pe Iacov Marcovici și porni pe alte drumuri, îi povesti cum o s-o muște pe Sonia de lobul urechii și o s-o sărute pe gât și o să se îmbete cu miros de portocale și cum o s-o ia la fugă când ea o să încerce să-l lovească pentru că a înșelat-o, ceea ce e foarte probabil că o să facă. Cu cât vorbea mai mult, cu atât regreta mai mult orele pe care le va pierde pe drumul de la Tel Aviv până în sat, iar până la urmă se hotărî.

— Când vom ajunge în Palestina, am să-i spun căpitanului să meargă de-a lungul coastei până în satul meu. Atunci am să sar și am să înot până la ea.

Bella Seigermann izbucni în râs. Luna îi lumina părul și îl vopsea în dungi de argint, dar Zeev Feinberg nici măcar nu le vedea, era cu totul adâncit în gândurile despre întoarcerea la Sonia. Pe neașteptate îl apucă o poftă de nestăpânit să-i împărtășească lui Iacov Marcovici planurile sale. Fără îndoială că el va înțelege. Ce e ilogic nu mai pare ilogic când îi e povestit lui

Iacov Marcovici, pentru că, deși pe tot drumul pasagerii nu se uitaseră la el decât în treacăt, era totuși cel mai bun prieten al lui Zeev Feinberg.

Zeev Feinberg se despărți de Bella Seigermann și coborî în goană în cabina lor comună, unde găsi ușa încuiată și un bilet pe care abia reuși să descifreze: „Foarte bolnav. Rog nu deranjați". În zilele următoare bătu foarte des la ușa cabinei, întâi pentru a cere informații despre sănătatea prietenului său, apoi pentru a cere cel puțin chiloții de rezervă, dar ușa rămânea închisă. În cele din urmă, trebui să accepte ușa încuiată și se consolă cu gândul că își va vedea prietenul la divorț. Când se despărți de Bella, cu o clipă înainte de a sări în apă, o puse să jure că îi va transmite salutări din partea lui.

Zeev Feinberg înotă și înotă cu spor până la țărm. Când obosea, plutea câteva clipe pe spate, dar imediat avu impresia că simte miros de portocale, se întoarse și începu din nou să despice apa. Înotă și înotă și înotă și înotă și înotă și înotă, apoi înotă și înotă și înotă, după care mai înotă puțin și în sfârșit ajunse.

•

În timpul acesta Sonia stătea pe țărm, privind apa. La ultima lui vizită Adjunctul Organizației îi spusese că vine un vapor spre portul Jaffa și numai obișnuința o făcea să privească marea mai departe și să nu se uite spre sud, unde era drumul care pe care urma să pășească Zeev Feinberg. Așteptarea pe drum e altfel decât așteptarea pe malul mării. Pe drum sunt mulți trecători, acolo îți sare inima ori de câte ori apare cineva, apoi cade dezamăgită, se zbate între speranță și deziluzie ca o barcă printre talazuri. Dar dinspre mare nu vine nimeni, doar un rac mic sau un pescăruș grăsun, soli necunoscuți, care vorbesc o limbă necunoscută, drept care urechea aude numai ce vrea să audă. În dimineața aceea Sonia se uita la dansul racilor, blagoslovindu-l pe Zeev Feinberg din ce în ce mai inspirată.

— Dea Domnul ca unul din ăștia să-ți prindă alea în clești… Când o să te prindă să mergi numai într-o parte, ca ei, câte zile ai…

Dar glasu-i era mai firav decât de obicei, iar ocările parcă se acriseră, ca laptele expirat. După atâta așteptare, furia i se domolise și i se risipise. E adevărat, toți vorbeau despre ea, toată valea îi știa furia nestăpânită și de aceea furia asta părea ceva atât de ireal, că nici ea nu prea o mai recunoștea.

•

Nici pe Zeev Feinberg nu prea îl mai recunoscu. Când el urcă pe mal – gol, ud, cu mușchii tremurând de efort și ochii de culoarea adâncurilor, ei i se păru că are o vedenie cu unul ca zeul Neptun. Când făcu primul pas pe nisip, racii fugiră și o lăsară singură. Când el îi căzu în genunchi, sfârșit de oboseală, plin de rușine și recunoscător, pescărușii se ridicară cu țipete

ascuțite. Atunci Sonia îl privi pe bărbatul ivit din mare, ochii i se umplură de mânie, și gura de dojeni și mustrări și furie, de parcă nici n-ar fi trecut atâtea de când stătuse prima oară pe țărm. Îl acoperi cu ocări și înjurături cât o ținea gura. Racii se ascunseră în adăposturile lor, iar pescărușii se înălțară și mai sus, dar fără să scape de ocară. Oricum, Zeev Feinberg nu încercă să scape, ci îngenunche în nisip, cu chipul ridicat spre ea pentru a-i primi cuvintele, o ploaie binecuvântată de insulte și dojeni. În cele din urmă, se ridică și o sărută. Buzele lui erau sărate de la apa mării, iar buzele ei erau dulci de la așteptare. Cum scoase limba din gura ei, ea începu din nou să înjure și să ocărască, ca o sticlă căreia i s-a scos dopul. El o ridică în brațe, iar ea îl ocărî și mai abitir. Și așa o luară spre sat, el ducând-o în brațe, iar ea înjurându-l la fiecare pas.

7.

Abraham Mandelbaum tocmai sacrificase un vițel auriu, când îl văzu pe geam pe Zeev Feinberg cu Sonia în brațe pe ulița mare. Era gol-pușcă, avea doar o bucată de material ruptă din rochia Soniei. Iar înjurăturile ei făceau geamurile să vibreze. Abraham Mandelbaum curăță cu grijă cuțitul. Curăța întotdeauna cuțitul când sacrifica animale ca să nu amestece sângele, sângele unui animal mort cu sângele unui animal care va muri. Din partea cealaltă a măcelăriei îl privea un cap de vițel. Cu ani în urmă, când de-abia intrase în meseria de măcelar, își imagina că vede furie în ochii animalelor moarte și nu-i plăcea să rămână în apropierea lor după ce se întuneca. Mai târziu crezuse că nu e furie, ci împăcare, compasiune chiar. Astăzi înțelese că în ochii vițelului nu e nimic altceva decât ce crede el că e. Crezu că e milă și trase perdeaua. Când se întoarse o văzu pe Rahel Mandelbaum cu mâna pe pântece. Lumina era slabă, de-abia îi zărea fața, dar i se păru că zâmbește.

Când se trezi în dimineața următoare, Zeev Feinberg se îngrozi văzând-o pe Sonia deja îmbrăcată.

— Încotro?

— La muncă. E greu să faci rost de pâine stând pe țărm!

O strânse în brațe și îi șopti:

— Azi nu! Azi vii cu mine la Tel Aviv.

— Ce treabă ai la Tel Aviv?

— Divorțez. Și mă însor.

Ajunși la comandamentul Organizației, Zeev Feinberg și Sonia găsiră agitație și zgomot. În afară de cele douăzeci de perechi fictive, clădirea din strada Bar Kochba era plină de luptători care nu fuseseră în misiune, dar

veniseră să le vadă pe proaspetele divorțate, precum și funcționari și conducători, personalități publice și anonimi. Adjunctul Organizației se învârtea printre ei, maiestuos și sobru. În ziua aceea strânsese mai multe mâini decât în toată viața lui, dar avea grijă să prelungească fiecare strângere de mână cu o fracțiune de secundă mai mult decât se obișnuia, dându-i fiecăruia în parte senzația că îi purta simpatie adevărată. Simți prezența Soniei înainte de-a o vedea, căci în ultimele șase săptămâni se obișnuise să identifice mirosul de portocale chiar și pe o stradă înțesată cu oameni. Așadar, avu la dispoziție câteva clipe ca să se adune, înainte de a se apropia de ea, atât de atrăgătoare în rochia ei albastră, o rutină dulce, dar care nu era a lui. Cele câteva clipe nu-l ajutară însă prea mult. Zeev Feinberg, în orice caz, nu observă nimic și se repezi la el.

— Dragul și bunul de Froike! N-am ce să mai spun, îți sunt îndatorat pe veci!

Adjunctul murmură câteva cuvinte de complezență pe care le păstra pentru asemenea ocazii, când îi ardea sufletul, dar gura trebuia să-și facă datoria.

— Ce-ai spus? Nu se aude nimic! Ar trebui să iei câteva lecții de la Sonia mea. Tot satul a auzit-o ieri cum țipa la mine!

Adjunctul Organizației făcu tot posibilul să zâmbească și, fiind un om cu multe talente, reuși să imite foarte bine un zâmbet. Zeev Feinberg îl bătu pe umăr și o sărută pe Sonia pe obraz, iar el își pipăi pistolul din buzunarul de la pantaloni, ceea ce îi aduce o oarecare consolare. Sigur că nu avea intenția să-i facă vreun rău lui Zeev Feinberg sau lui însuși, dar atingerea metalului rece îi liniști sângele înfierbântat, care alerga nebunește prin vene, îi aminti că mai sunt mulți arabi de ucis și că poate victoria patriei va ușura înfrângerea în dragoste. Zeev Feinberg merse mai departe, spre grupurile de oameni, iar Sonia porni după el, rămânând lângă adjunctul Organizației încă o clipă, timp în care el aspiră până în adâncul plămânilor mirosul livezilor de portocali și îi văzu buzele, perfecte în simplitatea lor, șoptind „mulțumesc".

Bărbații se bucurară văzându-l pe Feinberg, iar femeile o priviră mirate pe Sonia.

— Pentru una ca asta să se comporte ca un călugăr franciscan? defini Iaffa Feinberg situația, izbucnind în plâns, iar Sonia le înduplecă pe toate când îi oferi repede o batistă soției fictive a iubitului ei.

În timp ce încă o consola pe Iaffa cea plânsă, apăru Zeev Feinberg și o luă de mână.

— Vino. Vreau să-ți prezint pe cineva.

Zeev Feinberg trebui să-și croiască drum printre tinerii care o înconjurau pe Bella Seigermann. Când în sfârșit ajunseră față în față, el și Sonia, de o parte, iar Bella în fața lor, ei îi străluciră ochii.

— Deci totuși nu te-au sfâșiat rechinii!

Sonia pufni cu dispreț:

— Ce rechin ar vrea să muște din mistrețul ăsta african?

Cei trei râseră, în timp ce Bella și Sonia se uitau una la alta. În afara ochilor nu aveau nimic în comun, dar se simpatizară din prima clipă. Zeev Feinberg le făcu cunoștință în mod oficial:

— Bella Marcovici – logodnica mea, Sonia.

— Marcovici? întrebă Sonia cu interes. Tu ești cea care s-a căsătorit cu Iacov Marcovici?

— Nu pentru mult timp, replică Bella. Rabinii vor ajunge din clipă în clipă. În curând vin aici douăzeci de perechi divorțate.

Probabil că vorbise prea tare, pentru că Iaffa Feinberg izbucni din nou în plâns și o molipsi și pe Hava Blubstein. Michael Katz observă și oftă, așteptând clipa în care va scăpa în sfârșit de necazurile provocate de frumoasa Bella Seigermann și se va întoarce la treburile lui simple, cum ar fi, de exemplu, contrabanda cu arme. Se întoarse să vadă unde dracu' sunt rabinii și să mai arunce o privire pe ciorna pentru discurs.

După ce le liniști pe femeile înlăcrimate, Sonia o întrebă pe Bella Seigermann unde e de fapt Iacov Marcovici, iar Bella îi răspunse că habar n-are.

— Mi se pare că a fost bolnav în ultimele zile de călătorie. Ieri l-am văzut pe chei și i-am transmis salutări de la înotătorul nostru. Imediat după aceea ne-au dus la hostel.

Zeev Feinberg se îngrijoră.

— Săracul! A luat o boală grea. Cum arăta ieri?

Bella Seigermann răspunse că arăta foarte bine, deși ar fi preferat să spună că nu-și amintește. Din ziua în care se cunoscuseră nu prea se uitase la el și fără îndoială că nu-și schimbase obiceiul tocmai într-o zi plină de aventuri, ca ieri. Din clipa în care coborâse pe chei se trezise înconjurată de zeci de tineri evrei și fiecare dintre ei i se părea un potențial poet. Fusese condusă la hostel împreună cu celelalte femei. Soarele o orbea și de-abia vedea strada. Sudoarea îi curgea valuri-valuri. Spre deosebire de restul femeilor, care se plângeau de căldură, Bella Seigermann se bucura de transpirația ei, de parcă ar fi curățat de pe ea toate lacrimile Europei, de parcă straturi-straturi de ger și de putreziciune ar fi curs de pe ea în stradă și s-ar fi scurs în mare. Când ajunsese la hostel adormise imediat ca un prunc, legănată de vocile femeilor care o priveau și șopteau „prințesa!”.

Dormise toată după-amiaza și toată noaptea și se trezise numai când Fruma Grinberg venise și o scuturase ușor de umăr, spunând „Vino, Bella. Divorțăm!”

Când sosiră rabinii îi aplaudară cu toții. Michael Katz așteptă până se potoliră ropotele și-și începu discursul.

— Astăzi e o zi emoționantă pentru noi, o zi de sărbătoare, dar îl întrerupse un rabin bătrân, cu o figură furioasă și cu o barbă lungă.

— Vă rog! Zi de sărbătoare nu e. Divorțul a douăzeci de perechi nu e un motiv de sărbătoare. Ne este foarte clar că aici a fost vorba despre a salva suflete, din cauza asta nu vă facem greutăți, dar, vă rog, fără serbări!

În timp ce Michael Katz, în stare de șoc, ar fi vrut să-și arate revolta, rabinul scoase din buzunar o listă și strigă prima pereche, Fruma și Iehuda Grinberg. Sânii de frișcă ai Frumei fremătau de așteptare, iar Iehuda îi privea cu alean, în vreme ce mergeau spre o cameră alăturată, însoțiți de rabini.

În următoarea jumătate de oră totul merse după program. Perechile intrau într-o odaie vecină și ieșeau după câteva minute, cu actul de divorț în mână. Unii ieșeau ținându-se de mână. Avișai Gottlieb și Tamar Eisenmann, de exemplu, au hotărât să-și sărbătorească divorțul la masa de prânz. Oamenii se împuținau. Când Zeev Feinberg și Iaffa au pășit înăuntru, doar Bella și Sonia mai așteptau afară.

— Unde e Marcovici? întrebă Bella și pe frunte i se ivi un rid mic de îngrijorare.

— Poate doarme, încercă Sonia s-o liniștească. Ești sigură că părea sănătos ieri?

Bella Seigermann încerca să se concentreze și iată-l intrând pe Iacov Marcovici. Era palid, slăbit, dar mersul îi era drept ca al unui soldat. Sonia fugi spre el să-l îmbrățișeze, dar în aceeași clipă se deschise ușa și Zeev Feinberg tună dinăuntru:

— Sonia! Vino! Ne căsătorim!

Sonia îl sărută pe Iacov Marcovici pe obraz și alergă radioasă spre camera de alături. Iacov Marcovici și Bella Seigermann rămaseră singuri. Soarele amiezii lumina sala prin geamul de sticlă și se reflecta pe dalele colorate. Bella Seigermann era dureros de frumoasă în clipele care au trecut până când ușile camerei alăturate se deschiseră. Zeev Feinberg ieși ținând-o în brațe pe Sonia Feinberg, care acum mai ocăra și nu mai înjura, ci râdea în hohote. Râsul ei pătrundea prin pereții casei și îi făcu pe rabini să se foiască nemulțumiți pe scaune.

Când îl observă pe Iacov Marcovici, lui Zeev Feinberg i se întinse zâmbetul pe toată fața.

— Prietene! Te-aș îmbrățișa, prietene, dar după cum vezi, am brațele pline!

În momentul acela o aruncă în sus pe Sonia și o prinse din nou în brațe.

— Noi coborâm numai să aducem vin ca să sărbătorim evenimentul. Promite-mi doar că nu mai dispari din nou până ne întoarcem!

Zeev Feinberg nu așteptă răspunsul. De ce să-l fi așteptat? Ținea în brațe singurul răspuns, cel mai important, la orice întrebare sau întâmplare. Iar răspunsul era da.

Iacov Marcovici și Bella Seigermann rămaseră iar singuri în cameră. El nu se uita la ea și ea nu se uita la el. El avea nevoie de toate puterile sufletului ca să nu se uite la ea. Ea nu avea nevoie de nicio putere ca să nu se uite la el. Mare greșeală din partea lui să nu profite de ultima ocazie să se uite la Bella Seigermann când e calmă și liniștită și prietenoasă. Mare greșeală din partea ei să nu se uite la Iacov Marcovici ca să vadă schimbarea care se petrecuse în el. Pentru că, deși și azi se numea, ca întotdeauna, tot Iacov Marcovici, azi era totuși altcineva. Era ca un om care vrea să treacă un râu pe care îl cunoaște, își spune „știu că apa e mică”, intră în apă și se îneacă, pentru că a venit iarna și apele au crescut. Bella Seigermann nu a observat că apele lui Iacov Marcovici erau tulburate.

— Iacov Marcovici! tună rabinul din odaia alăturată.

Bella Seigermann păși spre ușă. Iacov Marcovici nu se clinti. Bella Marcovici se întoarse și se uită spre el mirată. Iacov Marcovici se uită la Bella Seigermann și spuse:

— Nu.

— Ce înseamnă nu?

— Nu divorțez.

Pentru prima oară de când se cunoscuseră, Bella Seigermann se uită îndelung la Iacov Marcovici. Foarte îndelung. Îi cercetă chipul încet-încet, se minună de linia fermă de pe frunte, de ochii lui duri, de spatele lui drept. Oare să fi fost acolo tot timpul, fără ca ea să-și fi dat seama, fără să se fi obosit să arunce o privire mai profundă acestor semnale de alarmă de pe chipul soțului ei? Sau poate – se îngrozi ea –, poate că erau urmele călătoriei cu vaporul, urmele disperării din zilele lungi de așteptare fără speranță? Bella Seigermann încerca acum, fără prea mult succes, să-și aducă aminte chipul lui Iacov Marcovici, așa cum arăta atunci când îl întâlnise prima oară, în apartamentul de la periferia orașului. Deși nu reușea să revadă prea mult, ținea minte gura care se deschisese destul de ridicol când o văzuse, dar era totuși sigură că atunci nu avusese ochii ăștia de cremene. Omul se schimbase. Ea nu știa exact când se întâmplase sau de ce, dar oricum

asemenea întrebări nu-l preocupă pe animalul încolțit. Bella Seigermann îi aruncă lui Iacov Marcovici o privire de căprioară și spuse:

— Dacă ești om de onoare, lasă-mă să plec.

Iacov Marcovici își spuse în gând: „Nu mă vrea”. Și se întreba cum se face că, înțelegând ceva atât de simplu, simte totuși o durere atât de mare. Se gândea: „Dar e interzis, interzis”. O clipă simți cum i se moaie inima, cum îi crește între genunchi aceeași fierbințeală ca după ce luase hotărârea, iar acum: stai cuminte și întoarce-te acasă, întoarce-te la pământul tău și la singurătatea ta. Se va întoarce la casa lui și la femeia din Haifa, care de fapt era mai multe femei, dar mereu o femeie cu picioarele desfăcute și, chiar dacă avea alt gust, gustul rușinii în gura lui pe drum înapoi spre casă era la fel de amar. Va sta în casa lui și își va trăi viața – va ara câmpul dimineața, va hrăni porumbeii la prânz, va răsfoi scrierile lui Jabotinski seara. Imaginea Bellei Seigermann va păli și se va destrăma. O va uita, din zi în zi mai mult, întâi sprâncenele, apoi sânii, în cele din urmă ochii și lobul urechii. O va uita, din zi în zi mai mult, dar înfrângerea nu o va uita niciodată: fusese cât pe ce să-și trăiască viața cu o femeie ca Bella Seigermann, dar nu îndrăznise. La gândul acesta, inima lui Iacov Marcovici se împietri din nou. „Nu!”, hotărî inima lui. Se întoarse spre ea, de data asta cu o sfidare care îl sperie până și pe el:

— Nu! Nu, nu și iar nu!

Și omul ăsta care până în ziua aceea fusese atât de nesigur, care fusese tot un „nu” plictisitor și nesfârșit, simți acel „nu” rostogolindu-se înăuntrul său, umplându-l. Acum știa că nu o va lăsa pe Bella. Va fi cu ea și viața lui va fi iadul pe pământ. Dar veșnicei incertitudini îi prefera certitudinea iadului.

•

Urcând scările cu o sticlă de vin, Zeev Feinberg și Sonia o găsiră acolo numai pe Bella Seigermann, palidă, înconjurată de trei rabini în negru. În paloarea ei, arăta ca un cadavru asupra căruia rabinii se aplecau pentru a-l purifica. Neștiind ce s-a întâmplat, Zeev Feinberg și Sonia se traseră un pas înapoi, cum se trage un om sănătos în fața unui om bolnav, cum se trage un om vesel în fața unui om trist. Un pas mic, pe care însă Bella îl observă, pentru că toată viața ei oamenii încercaseră să se apropie de ea, și iată că acum încercau să se îndepărteze. Și iată că acest pas îi provocă o reacție pe care nu o avusese nici înainte, când îl rugase pe Iacov Marcovici să nu plece, dar el plecase, în ciuda rugăminților ei disperate, nici când rabinii se năpustiră pe ea cu ghearele întinse și întrebări jenante – când îi văzu pe Sonia și pe Zeev Feinberg făcând un pas înapoi, Bella izbucni în plâns.

Observând că e zdrobită, Sonia se repezi s-o îmbrățișeze. O privi în ochii înlăcrimați și începu și ea să plângă. Căci ochii Soniei semănau atât de mult

cu ochii Bellei, încât de acum înainte niciuna nu va mai putea plânge fără să plângă și cealaltă. Când ele plângeau așa îmbrățișate, sala se cutremură de vocea lui Zeev Feinberg, într-o mână cu sticla de vin, de care acum nu mai era nevoie, și cu cealaltă trăgându-l de barbă pe rabin:

— Ce dracu' se întâmplă aici?

Auzindu-l, suspinele Bellei se înteţiră, iar rabinul luă poziție de drepți. Nu în fiecare zi te apucă de barbă un uriaș furios ca Zeev Feinberg, cu mustață înfoiată și ochi care scapără fulgere. Ceilalți doi rabini începură să țipe la Feinberg să îi lase în pace, iar țipetele lor și hohotele de plâns ale Bellei se uniră ca într-un duet pentru orgă și vioară. Atunci interveni Sonia cu un glas limpede, care îi liniști și pe cei doi rabini, și pe Zeev Feinberg, care lăsă în pace barba celui de-al treilea rabin.

— Marcovici. Nu vrea să divorțeze.

Bella se opri din plâns și privi spre Sonia – cum de reușise ea să descifreze codul plânsului ei? Dar nu de la Bella înțelesese Sonia ce se întâmplase, ci de la Marcovici. Spre deosebire de Bella, Sonia catadicsise să se uite la Iacov Marcovici când acesta intrase în sală și, cu toate că era bucuroasă și plină de speranță, observase totuși cum fața lui căpătase o expresie împietrită. Poate tocmai pentru că era toată un „da" simțise că în el se naște un „nu". Dar tocmai în clipa aceea Zeev Feinberg o strigase să vină să se căsătorească, iar Sonia nu mai măsurase sentimentele altora și se lăsase pradă propriilor ei sentimente. Acum se învinovățea pentru bucuria indecentă a iubirii ei pentru Zeev Feinberg, pe care o afișase în fața lui Iacov Marcovici. Mândri cum erau, crezuseră că iubirea lor fățiș arătată e ca o ploaie binecuvântată, dar, pentru un suflet de om singuratic, ea era de fapt un acid care arde.

Zeev Feinberg avea alte gânduri. Nu se învinovățea pe el însuși, desigur că nici pe Sonia, ci dădea vina pe răul de mare care îl îmbolnăvise pe prietenul lui și-i tulburase mintea. Deși specialist în toate plăcerile cărnii și în arta seducției, Zeev Feinberg era un naiv. Încă nu înțelesese că nu din cauza bolii se izolase Iacov Marcovici, ci din pricina inimii frânte, atunci când își văzuse soția vorbind cu prietenul lui cel mai bun. Chiar dacă Iacov Marcovici i-ar fi spus „v-am urmărit toată noaptea", Zeev Feinberg n-ar fi simțit nici cea mai mică jenă, fiindcă între el și Bella Seigermann nu se întâmplase nimic nici în noaptea aceea, nici în alte nopți. Pentru că Zeev Feinberg era un om al mării, care nu știa că ce se întâmplă în minte e mult mai important decât ce i se întâmplă în fața ochilor lui.

Rabinii nu erau în largul lor, ar fi vrut deja să termine cu toată povestea asta. Mai erau oameni de căsătorit sub baldachin[15], mai erau oameni de îngropat, mai era pe undeva vreun băiat care împlinea treisprezece ani.[16] Cât o să mai stea cu ăștia trei – una era frumoasă de putea să ispitească și sfinții, a doua ghicea ce e în inima omului, iar al treilea – Doamne ferește! Porniră către ușă. Zeev Feinberg îi văzu și se repezi la ei.

— Soțul e bolnav, domnilor, i se învârtește capul. Dar fără îndoială că soției i se poate acorda divorțul, doar n-o să rămână măritată doar din cauza răului de mare.

Rabinilor le trebui atunci tot curajul din lume ca să-i explice că oamenii rămân căsătoriți din motive mult mai mărunte decât răul de mare și că divorțul nu se poate pronunța fără consimțământul soțului. Dacă Zeev Feinberg va dori din nou să le smulgă barba, n-are decât! Aici, în orice caz, n-o să fie niciun divorț.

Rabinii ieșiră, iar plânsul Bellei se înteți – incredibil cum un trupșor atât de mic poate vărsa atâtea lacrimi. Zeev Feinberg e un om însurat de-acum, dar tot nu-i poate rezista unei femei care plânge. Îi turnă un pahar cu vin și o mângâie pe păr ca pe o fetiță, promițându-i că Iacov Marcovici va accepta divorțul în momentul în care va scăpa de răul de mare. Iar Bella Marcovici îl asculta și îl credea, nu neapărat datorită a ceea ce spunea Feinberg, ci mai degrabă pentru că spera din toată puterea.

În aceeași seară Michael Katz mergea spre casa adjunctului Organizației cu inima grea. Cu o oră mai devreme apăruseră la el acasă Zeev Feinberg, fata aia insipidă pe care o luase de nevastă și o creatură fără vlagă care semăna mult cu Bella Seigermann, doar că îi fugise culoarea din obraji de parcă ar fi fost ștearsă cu buretele. Zeev Feinberg îi povestise că Iacov Marcovici plecase din Tel Aviv fără să-i acorde divorțul Bellei Seigermann, soția lui fictivă, dar cât se poate de legală.

— Presupun că răul de mare i-a încețoșat mintea, spusese Feinberg, n-am nicio îndoială că într-o zi sau două va veni aici să termine procedura. În orice caz, cred că ar trebui să-i zici totuși lui Froike.

Michael Katz îl privi pe Zeev Feinberg cu ciudă. Nu era de ajuns că-i furase conducerea acțiunii, acum se și fălea în fața lui fâlfâind diminutivul adjunctului Organizației, un nume pe care Michael Katz nici nu îndrăznea să-l pronunțe.

— De ce nu i-ai spune tu? La urma urmei, Marcovici a venit cu tine ca zestre!

---

[15] În iudaism căsătoriile se oficiază sub un baldachin ținut de patru bărbați (n.tr.).

[16] Vârsta confirmării, când băieții sunt chemați pentru prima oară la Tora. Pentru acest eveniment copiii sunt pregătiți de rabini (n.tr.).

— Am stat trei ore în poarta comandaturii așteptându-l să se întoarcă. A venit timpul să plecăm spre așezarea noastră. Du-te diseară la el acasă, poate până atunci se înapoiază din acțiunea la care sigur e plecat. Aștept să-mi dai de veste la mine acasă, unde o să fiu cu Sonia și cu Bella.

Ultimele cuvinte le rostise cu spatele la Michael Katz, pășind spre ușă. Puse mâna pe clanță, se întoarse și spuse:

— Și să ții minte: Iacov Marcovici e prietenul meu. Dacă-l vorbești de rău, o să am grijă să nu vorbești deloc.

Și Zeev Feinberg plecă. Plecă și Sonia. Plecă și Bella Seigermann.

Când se închise ușa, Michael Katz își îngropă capul în palme. Chiar dacă Marcovici era anexa lui Feinberg, el, Michael Katz, răspundea de anexa asta. Primii lui pași de comandant se vor împotmoli, dacă nu e în stare să impună unuia ca Iacov Marcovici să-și facă datoria.

Porni cu inima grea spre locuința adjunctului Organizației. La douăzeci de metri de ușa casei, Michael Katz simți miros de portocale. Aroma umplea strada, se strecura printre pietrele trotuarului, înconjura lăzile de gunoi. Complot britanic? Exercițiu de camuflaj al legiunii străine? Michael Katz mergea atent. Când bătu discret la ușă, privi în jur, să se asigure că nu e urmărit. De la geamurile vecine îl urmăreau ochi uimiți, nările se lărgeau și nasurile inhalau parfumul de citrice. Toată strada urmărea mirosul venind direct din casa adjunctului Organizației. Când se deschise ușa, o imagine îl izbi cu toată puterea: sute, poate mii de portocale se rostogoleau pe podea. Mari și mici, portocalii și verzi, unele încă prinse în crenguțele lor, altele fără nicio urmă din pomul din care veneau. Adjunctul se întoarse să intre în casă, iar Michael Katz îl urmă, făcând tot posibilul să-și păstreze echilibrul printre obstacolele rotunjoare. În zadar. Exact când adjunctul Organizației reuși să scoată la lumină una dintre canapele și se așeză, Michael Katz alunecă pe o blestemată de portocală și se trezi întins pe jos. Când ridică ochii rușinat, adjunctul se uită la el cu fața lui portocalie și spuse:

— Bănuiesc că ar trebui să-ți dau o explicație.

— Nu! strigă Michael Katz în timp ce încerca încă să se ridice deasupra grămezii de portocale. Nu, sub nicio formă! înțeleg perfect, comandante, e o strategie genială să camuflezi mirosul de materiale explozive cu miros de portocale, e o idee absolut genială! Așa o să-i turbăm în sfârșit pe câinii de britanici!

Adjunctul Organizației îl privi pe Michael Katz cu o expresie impenetrabilă. După care zâmbi cu amărăciune. Iată, până și nebunia iubirii lui Efraim Hendel, această nebunie de care nu puteai să nu ții seama, care-i umpluse casa cu mii de portocale, până și nebunia aceasta îi e refuzată lui Efraim Hendel și se transformă într-un alt capitol din saga cea eroică a

adjunctului Organizației. Îi trecu iute prin minte că, chiar dacă s-ar țăcăni de dorul Soniei, tot ar zice toți că e mâna englezilor la mijloc.

Michael Katz reuși în sfârșit să se ridice și acum încerca să se așeze undeva. Adjunctul Organizației îi făcu puțin loc pe canapea, lângă el, iar lui Michael Katz îi tremura sufletul de admirație și de spaimă. Admirație că stă lângă figura adorată, grandioasă, și spaimă din cauza a ceea ce urma să-i povestească. Atunci izbucni, îi povesti tot ce-i spusese Zeev Feinberg și, fără a ține cont de amenințare acestuia, îl ponegri pe Iacov Marcovici în toate felurile. Dacă Iacov Marcovici ieșea vinovat, putea să tragă nădejde că n-o să iasă vinovat el, Michael Katz. E drept, el comandase operațiunea, dar nu poate fi tras la răspundere pentru un asemenea comportament.

— Iar partea cea mai rea e că, după părerea mea, Feinberg greșește. Nu e de la răul de mare. Pur și simplu nu vrea s-o lase.

Adjunctul Organizației asculta cu atenție. Teama lui Michael Katz se mai liniștea. Scenariile de groază pe care și le imaginase se evaporară: comandantul nu bătu cu pumnul în brațul canapelei, nu ridică vocea să-l certe, nu-l luă la întrebări acuzatoare. Expresia chipului său trăda mai mult decât orice curiozitate amuzată, condimentată cu un strop de admirație.

— Deci părerea ta este că n-o să vrea.

— Exact. Păi, să ne gândim: unui vierme ca Marcovici i se oferă printr-o minune un fruct proaspăt ca Bella Seigermann… fără să-și asume nicio obligație față de ideea națională, față de grandoarea momentului, fără să se gândească la pata pe care o aruncă pe splendoarea acțiunii noastre în ochii istoriei.

Michael Katz vorbi mai departe despre ochii istoriei, iar adjunctul Organizației se gândea la cei pe care istoria nu-i atinge. Cei care se furișează printre paginile ei nu pentru a-și scrie cu cerneală faptele eroice, ci pentru a citi în grabă colțul unei pagini. Adjunctul Organizației, a cărui activitate va rămâne veșnic vie ca a unui sfânt care a eliberat țara, nu putu să nu-l invidieze un pic pe Iacov Marcovici, care, o fi el un vierme, dar viermii au avantajul că pântecele istoriei n-are nicio putere asupra lor.

La urmă Michael Katz observă că superiorul său nu îl mai asculta. Adjunctul privea portocalele cu ochi surâzători și lui Michael Katz îi trecu prin minte o clipă că nebunia, nu șiretenia adusese aici sute de portocale. Dar alungă ideea asta eretică în clipa imediat următoare, îl salută pe oficial și se îndreptă spre ușă.

— Lasă-mă o săptămână, spuse Adjunctul Organizației. Dacă nu-i dă divorțul, plec eu însumi în sat.

8.

Îl găsiră în curtea din spate hrănind porumbeii. Ce mult se bucură să vadă că porumbeii îl așteptaseră, că nu-și deschiseseră aripile să plece spre alte așezări și spre alte firimituri de pâine. Acum le presără multe grămăjoare și tot nu i se păreau destule, pentru că numai ei îi așteptaseră întoarcerea. Scrierile lui Jabotinski se odihneau pe masă, dar nu mai avea chef să citească din ele. Ce nevoie mai are el de expresiile și cuvintele mari. Fapta cea mai mare a vieții lui o făcuse deja. Acum nu mai erau decât firimiturile de pâine și porumbeii. Mai erau și criticii. Întâi Zeev Feinberg. Apoi, Sonia. După care veni și adjunctul Organizației, care în cuvinte îl mustra și din ochi îl invidia. Vorbeau, se rugau de el, țipau și băteau din picioare. Se certau, înjurau și amenințau cu pedepsele cerului și ale oamenilor. Iacov Marcovici îi servea cu ceai și migdale când veneau și încuia poarta după ce plecau, agățându-se de „nu"-ul lui cum se agață înecatul de pai.

Apoi veniră alții cu bețe. Fusese ideea lui Michael Katz, iar adjunctul Organizației nu se împotrivise. Cu toată simpatia pentru Marcovici, o asemenea rușine nu putea continua. Michael Katz adună bărbații cei mai violenți, cu instincte dând în clocot, pe punctul de a da pe din afară, deci mai bine de folosit în direcția corectă. Cu o săptămână în urmă îi rupseseră picioarele unui căruțaș arab care le blocase drumul descărnând marfă în port. Asta îi liniști o vreme, dar Michael Katz zări în ochii lor aceeași poftă de acțiune care le lua mințile. De data asta îl dădu pe Iacov Marcovici în grija lor. Îi bătură la ușă pe la opt seara, iar Iacov Marcovici le deschise cu o figură întrebătoare. Toată treaba nu dură mai mult de cinci minute, iar Iacov Marcovici rămase cu doi dinți mai puțin decât ar fi fost normal, cu o coastă ruptă, cu un felinar la ochi și cu promisiunea unei vizite suplimentare, dacă nu va acorda divorțul. Dar, cu cât ei îl loveau mai cu foc, cu atât își amintea mai bine motivul bătăii, își amintea chipul Bellei și primea loviturile cu un fel de zâmbet de recunoștință pe față.

Iacov Marcovici zăcu mult timp pe spate în locul în care îl lăsaseră flăcăii. Prin ochiul umflat vedea stelele, care în noaptea aceea erau deosebit de mari. Sufletul unui om normal care se află noaptea afară se lasă vrăjit de ele, dar întotdeauna există ceva care îl aduce înapoi în casă. Un copil care trebuie hrănit, un ciorap care trebuie cârpit, un ceva practic de făcut care nu suportă amânare. Dar în noaptea asta Iacov Marcovici știa că va amâna tot. Va sta culcat pe spate și va privi prin ochiul sănătos stelele mici, iar prin ochiul suferind stelele mari. Se simțea cuprins de o liniște mare, iată că, deși lumea se întorsese cu susul în jos, Ursa Mare tot apărea pe cer exact la ora la

care trebuie și în locul în care apare mereu. Până la urmă, adormi, în ciuda durerilor. Când se trezi, înghețat și cu capul învârtindu-i-se, văzu că în somn îi curseseră fire de sânge din gură pe bărbie. Încă amețit, crezu că sunt fire de salivă, ca acelea care îi curgeau în copilărie, când adormea seara pe genunchii maică-sii. Dar când își reveni înțelese că nu dormea pe genunchii mamei, ci pe pământul tare și rece, iar gustul sângelui din gură era grețos și fad. Iacov Marcovici privi Carul Mare cu o uitătură mânioasă. Nu e același lucru dacă va răsări deasupra unui copil adormit pe genunchii unei femei sau deasupra unui bărbat căruia îi curge sânge în somn. Numai să se uite la stele.

La unu noaptea Iacov Marcovici bătu la ușa lui Zeev Feinberg. Îi spuse că a venit să ceară niște dezinfectante și bandaje. De fapt, venise să i se dezinfecteze rănile și să i se bandajeze umilința. Zeev Feinberg îi dădu dezinfectate, dar atât. Nu întrebă „cine a făcut asta”, nici nu strigă „ieșim după ei”, nici măcar n-o pomeni pe cățeaua care-i fătase după ce se împreunase cu un porc. Zeev Feinberg îi bandajă priceput rănile, îi curăță lichidul care i se strânsese în ochi și îi scoase al treilea dinte, care se clătina. Iar când termină deschise ușa și îi spuse să iasă.

Băieții se țineau de cuvânt. O dată la câteva nopți Iacov Marcovici bătea la ușa lui Zeev Feinberg. O dată veni cu nasul spart, altă dată cu o coastă ruptă, cu un picior lovit așa cum trebuie, o dată rămase în prag pentru că simțea că leșină dacă mai face un singur pas. De fiecare dată Feinberg se ocupa de el în liniște și cu devotament, după care îl trimitea acasă fără niciun cuvânt. Uneori Iacov Marcovici se surprindea așteptând vizita băieților ca să poată intra din nou în casa prietenului său, a cărei ușă îi era acum deschisă numai prin sacrificiul sângelui. Sonia și Bella nu știau nimic despre vizitele nocturne. Când Iacov Marcovici bătea la ușă, ele erau de mult adâncite în somn, fiecare cu visul ei (deși uneori visele lor pătrundeau unul în visul celeilalte, cum se întâmplă câteodată cu oamenii care dorm în aceeași casă). Dar într-o zi Sonia voi să-și dezinfecteze o tăietură pe care și-o făcuse gătind și observă că sticla de iod era aproape goală.

— Vine des pe aici?

— Din trei nopți în trei nopți.

Sonia îi întoarse spatele. Zeev Feinberg o înțelese. Lacrimile vărsate de Bella la pieptul ei ar fi putut uda trei livezi de citrice; cum ar fi putut avea compasiune pentru omul care era pricina acestor lacrimi? Zeev Feinberg privi spatele drept al soției sale, privi mâna care ducea sticla cu iod la masă. Se ridică de pe scaun și se apropie de ea, dar se lovi de masă și răsturnă sticla. Picăturile de iod stropiră fața de masă și se împrăștiară cu repeziciune într-un cerc violet care creștea, se lărgea și se infiltra în firele de bumbac,

până când se transformă dintr-un cerc într-un fluture monstruos. Zeev Feinberg se uita la fluture ca hipnotizat. Observă un tremur ușor al umerilor soției sale.

— Ajunge, iubito, nu fi supărată!

Dar, atingându-i umerii, înțelese că nu era supărată, ci că plângea.

— Amărâtul ăla. Amărâtul, amărâtul ăla.

•

Băieții lui Michael Katz începură să obosească. Jumătate de zi numai ca să ajungă în sat, încă o jumătate de zi ca să se întoarcă, iar la mijloc, poate cinci minute de satisfacție profesională. Și, oricum, Marcovici era o țintă dificilă. Nu se apăra, nu încerca să dea înapoi, te simțeai ca și cum ai bate o păpușă din cârpă, și nu un om. (Nu o păpușă, încerca Michael Katz să le explice, ci o trestie, o trestie care se pleacă în fața vântului și de aceea nu se rupe niciodată, e de neînvins în nefericirea ei). Iacov Marcovici nu se vedea nici trestie de stuf, nici păpușă de cârpă. Asemenea imagini nu-și au locul în mintea unui om bătut-măr. Iacov Marcovici avea în gând o singură imagine când îl loveau, imaginea Bellei. Fiecare pumn îi amintea, împreună cu durerea, de motivul pentru care îl încasa. Lui Iacov Marcovici îi era de-ajuns să-și amintească chipul Bellei pentru ca figura ei să-i aline durerea.

În cele din urmă, băieții se hotărâră să mai iasă o singură dată la o ședință de convingere, când probabil din exces de zel îi rupseră lui Iacov Marcovici mâna dreaptă. Când văzu mâna ruptă, Zeev Feinberg nu mai putu să tacă.

— Dar pentru ce, la dracu', spune-mi pentru ce!

Iacov Marcovici îl privi surprins. În ultima lună se cam obișnuise cu tăcerea prietenului său, tăcere pe care la început o simțise stridentă, dar care apoi începuse să îl înfășoare ca un uter. Iar acum, când în sfârșit Zeev Feinberg îi vorbi, înțelese ce dor îi fusese de vocea prietenului său.

— Pentru că o iubesc.

— Dar ea nu te iubește, prietene. Ea nu te iubește. Cum poți s-o ții așa toată viața, numai prin puterea tradiției evreiești? O să te urască până o să ți se usuce sângele, o să-ți taie beregata la miezul nopții.

— Sângele s-a uscat deja, Feinberg. Asta nu înțelegi tu. Asta nu înțelegeți tu și Sonia și adjunctul Organizației și toți huliganii ăștia care vin să mă viziteze. Că sângele meu s-a uscat deja. Că nu-mi mai curgea nimic prin vene, în afara așteptării că într-o zi o să se întâmple ceva. Tu ai fost vreodată nevoit să aștepți să se întâmple ceva? Nu. Oamenii ca tine nu trebuie să aștepte. La oamenii ca tine lucrurile vin singure. Nu trebuie să mergi. Nu trebuie să vorbești. Nu trebuie să râzi. Hop! Totul vine de la sine. Cum să vorbești. Cum să râzi. Dar oamenii ca mine trebuie să aștepte să li se întâmple ceva. Iar dacă în sfârșit li se întâmplă ceva se termină imediat. Hop!

Iată cea mai frumoasă femeie pe care ai văzut-o în viața ta. Hop! Iată că e măritată cu tine. Hop! Iată că nu. Am nevoie de frumusețea asta lângă mine pentru că cerul nu-ți trimite așa ceva de două ori în viață. Dacă n-o prinzi bine-bine, dacă-i dai drumul pentru că ți-au spart nu știu ce dinte sau ți-au rupt nu știu ce mână înseamnă că n-o meriți. Iar ea o să mă iubească, ți-o spun limpede, până la urmă o să mă iubească. O să aștept în liniște și cu răbdare, o să muncesc din greu, o să-i dovedesc că merit. Până la urmă, o să mă iubească.

Zeev Feinberg oftă. Termină de bandajat brațul lui Marcovici, care căpătase între timp o nuanță cenușie. Apoi se duse la ușă și o deschise.

— Ești cel mai bun prieten al meu, Marcovici. Dar în casa asta o să mai intri numai când o să fii un bărbat divorțat.

Bella rămase la Sonia și la Zeev Feinberg mai mult de două luni. În fiecare seară o lăsau acolo și mergeau să vorbească cu soțul ei ca de la suflet la suflet. În fiecare seară se întorceau cu ochii în pământ. Bella își petrecea zilele plângându-și de milă, nu există un mod mai bun de a-ți petrece zilele, dar face foarte rău la ten. Bella nu înțelese ce rău îi făcuse plânsul la ten până când nu veni în vizită adjunctul Organizației, iar ea îl observă că se uita tot timpul la Sonia, dar ei nu-i arunca nicio privire. Se sperie rău și încetă într-o clipă să-și mai plângă de milă. Începând să se elibereze de mila față de ea însăși, începu să ajute la treburile casei. După o săptămână adjunctul Organizației reveni. După spusele lui, venise doar ca să încerce să-i vorbească lui Marcovici. Dacă frica de comandant nu ajutase, poate că va ajuta cuvântul unui prieten. Întorcându-se, trebui să recunoască un nou eșec, dar promise că se va întoarce. Ciudat: spunând asta, n-o privise pe Bella Seigermann, ci, dimpotrivă, pe Sonia. Bella, care era obișnuită să atragă toate privirile, simți această privire ca un om care simte brusc că i-a dispărut portofelul.

•

În cele din urmă, Bella își dădu seama că trebuie să plece. Feinberg și Sonia n-o goneau, dar parcă un nor ușor le acoperă fața când o priveau și nu se mai străduiau să-și ascundă chicotelile în toiul nopții. Totuși, când le spuse ce are de gând, încercară să o oprească.

— Dar unde ai să te duci? întrebă Sonia.

— Cum adică unde o să se ducă? se miră Feinberg. La Marcovici! Dacă nu i-a dat divorțul înseamnă că e soția lui. Casa lui e casa ei. Banii lui sunt banii ei. Măcar la asta e de datoria lui să se comporte ca un om de onoare.

Duminică dimineața Iacov Marcovici se trezi auzind bătăi puternice în ușă. La început se temu că iar au venit băieții să-l bată, tocmai acum, când majoritatea rănilor i se vindecaseră. Coborî din pat încă în pijama și se grăbi

spre salon. De-abia deschise ușa, când, iată, în fața lui se afla soția lui. Bela Marcovici era parcă mai frumoasă duminică dimineața decât în restul săptămânii. Afară era frig și Iacov Marcovici se grăbi să închidă ușa imediat ce ea intră. Observă imediat că frigul pătrunsese în salon. Iacov Marcovici aprinse lampa cu gaz și speră că se vor încălzi. Dar se înșelă. În clipa în care Bella Marcovici intră în casa lui Iacov Marcovici, casa își pierdu căldura.

9.

Războiul dintre Bella Marcovici și Iacov Marcovici era lung și greu. Numele acelui război nu e necunoscut pentru că ar fi lipsit de lupte pe viață și pe moarte, de manevre sofisticate sau de jertfe amare. Ghinionul Bellei Marcovici era că războiul avea loc într-un timp în care toți se luptau cu toți. Evreii din Europa se luptau pentru supraviețuire. Francezii, pentru picul de onoare care le mai rămăsese. Rușii, pentru stepele lor înghețate. Britanicii se luptau pentru imperiu. Și în timp ce ei se luptau se luptau și toți ceilalți – chinezii cu japonezii și indienii cu africanii. Continuau, bineînțeles, și războielile obișnuite – lupii se luptau ca să sfâșie, iepurii, ca să nu fie sfâșiați. Peștii mari mâncau peștii mai puțin mari. Păsările de pradă își aruncau umbra asupra rozătoarelor de câmp. Iar în tot acest timp Bella Marcovici continua să lupte pentru libertatea ei. Și, cu toate că acest război nu e consemnat în documente oficiale – niciun cuvânt în presă sau în cărțile despre natură –, sătenii îl urmăreau totuși mereu cu interes.

— Auzi, ieri iar n-a dormit acasă.

— Lumina a fost aprinsă la el pana la trei fără un sfert!

— O să-l omoare cu flirturile ei.

— Da cum rămâne cu ce-i face el? E mult mai rău!

Sătenii erau scârbiți de ce-i făcuse Iacov Marcovici Bellei. Atât de scârbiți, că nu lăsau povestea să se odihnească nici măcar o clipă. Când îl vedeau pe stradă, dădeau din cap a reproș, când îl vedeau la câmp, lucrându-și pământul, țâțâiau supărați. Când se lăsa tăcere la masă, era suficient să-i pomenească unul numele și spiritele se aprindeau imediat, ardeau ca focul și mocneau cum mai mocnește focul după ospăț. Dacă se contraziceau doi și se ajungea la ceartă, atunci unul dintre ei căuta să-l aducă în discuție pe Iacov Marcovici și imediat subiectul controversat era uitat, iar cei doi erau deja după ocări și după țâțâit din limbă. Iacov Marcovici îi făcuse o mare favoare satului refuzând să divorțeze de Bella Marcovici: păcatul era atât de mare, încât, numai privindu-l pe el, sătenii se simțeau fără de prihană.

Le plăcea și s-o privească pe Bella Marcovici, dar din alte motive. Cu toate că nu o cunoscuseră înainte să i se refuze divorțul, se gândeau la cum ar fi acționat asupra lor o asemenea frumusețe, dacă ar fi fost liberă. Pofta bărbaților și invidia femeilor nu ar fi fost mai mici decât cele de pe vapor, pentru că, deși așezarea era înconjurată de livezi, nu de apa mării, și asta era, în opinia multora, un fel de insulă. Binecuvântată fie Europa, care era mare cât să cuprindă o frumusețe ca a Bellei Marcovici. Dar Palestina e mică, iar satul lor, și mai mic. Dacă Bella Marcovici ar fi ajuns acolo ca femeie liberă, bărbații ar fi iubit-o, iar femeile ar fi urât-o. Dar, intrând așa cum a intrat, trăind captivă în spatele gratiilor, bărbații o simpatizau, iar femeile o compătimeau. Simpatia și compătimirea sunt atitudinea potrivită într-un asemenea sătuc. Zeii o pedepsiseră în sfârșit pe Bella Marcovici pentru frumusețea ei, pe care oamenii puteau acum s-o suporte.

Pentru prima oară în viața ei, avea prietene. Sonia îi aducea daruri zi de zi. Scoici de la mare (de-abia atingeai una, că ți se umplea gura cu un gust sărat și în urechi începeai să auzi zbuciumul valurilor), un mieluț din turmă, cu care Bella se juca frecându-i năsucul umed de obrazul ei, amintindu-i de moliciunea catifelei negre din magazine, sau o pâine proaspătă, un pic arsă, pe care o mâncau amândouă acolo, pe loc, râzând din toată inima de foamea lor. După o lună li se alătură și Rahel Mandelbaum, pântecele îi creștea din zi în zi și ea și-l împingea în față mândră ca un copil care ține un balon cumpărat la târg.

— Mă gândeam că poate vrei să înveți ebraică.

Bella răspunse că ar vrea foarte mult și de atunci Rahel nu mai rămânea singură în măcelărie. Abraham Mandelbaum le privea cu uimire, pentru că nu înțelegea de ce o vrea nevastă-sa să se lase cuprinsă de tristețea frumoasei prizoniere. Nicio clipă nu-i trecuse prin minte că în prăvălia lui se aflau două prizoniere, nu una, și nu vedea că atunci când se învăluia în tristețea Bellei Rahel Mandelbaum curăța și ceva din propria ei tristețe.

Bucuria compasiunii era de ajutor pentru starea de spirit a Rahelei Mandelbaum și mai mult pentru sarcina ei. Din zi în zi dorul după viața ei pierdută se preschimba în speranța unei vieți pe care o va putea trăi. Nu se mai gândea la soldatul austriac Johann și nu mai vedea strălucirea zăpezii. În burtă îi creștea o fetiță, zece degețele moi și ochișori închiși în pântecele ei. Când o apuca tristețea, Rahel Mandelbaum o alunga cu albastrul ochilor fetiței din uter, iar tristețea nu putea rezista acestui albastru. Zile la rând Rahel privea ochii fetiței, inspira mirosul ei dulce, îi auzea râsul. Râsul copilei îi lovea burta, valuri-valuri care urcau și îi luminau obrazul, încălzindu-i inima lui Abraham Mandelbaum; până și Bella simțea o oarecare bucurie. Care dispărea când se întorcea în casa lui Iacov Marcovici.

Niciodată nu numise clădirea aia „casă”, ci numai „casa lui Iacov Marcovici”. Cuvinte care arătau clar că, deși dormea, mânca și se spăla acolo, aceea nu era totuși casa ei. Nu mătura salonul în care fusese izgonit Iacov Marcovici, nu spăla dormitorul în care locuia numai ea. Dacă culegea flori pe drum le arunca înainte de a intra în casă. Își lăsase rochiile mototolite în valiză, deși dulapul alb pe care i-l montase Iacov Marcovici își deschidea larg ușile în așteptare. Din când în când își petrecea câte o noapte în alt pat, nu atât pentru că trupul i-o cerea, cât din calcul rece și complicat. Bella Marcovici jurase să-l nenorocească pe Iacov Marcovici, chiar dacă pentru asta trebuie să se nenorocească și pe ea însăși. Acesta era motivul pentru care, deși-i era foarte dor de Sonia și de Rahel, părăsea din când în când satul pentru câteva zile, fără să spună un cuvânt, doar ca să-l facă să sufere și mai mult.

Iacov Marcovici n-o căuta. Își lucra pământul, hrănea porumbeii și turna ceai în paharul lui Zeev Feinberg și în al Soniei, care veneau din când în când să-i vorbească de la suflet la suflet, și în paharul adjunctului Organizației, care venea în fiecare săptămână în vizite de convingere ce deveneau tot mai scurte la Marcovici, dar după câte se spuneau, și tot mai lungi în compania Soniei. În zilele acelea, deși nu se mișca din loc, spiritul lui Iacov Marcovici colinda de-a lungul și de-a latul țării. O vedea pe Bella în brațele muncitorilor din portul Jaffa, scăldându-se în lacul Tiberiada cu pescarii, lipită de zidurile Ierusalimului în timp ce un ofițer britanic se apleacă deasupra ei, o vedea exersând socialismul în kibuțuri, călărind un cal prin livezile de citrice, înnebunindu-i pe hasidimi[17] în Galileea, învățând de la beduini arta de a cânta la flaut. O auzea gemând, o vedea întinzându-se, rupând bucăți de pâine caldă din cuptor, ceea ce va face porumbeii să nu mai mănânce din mâna lui. Și totuși, nu pleca după ea, doar lăsa lampa cu gaz aprinsă, căci se gândea că poate se va întoarce pe întuneric și nu va mai găsi casa. Iacov Marcovici nu știa ce deziluzie era pentru soția lui – întorcându-se și văzând de departe scânteia lămpii, ea spera că poate e un foc care mistuie casa și pe soțul ei, dar când se apropia vedea clădirea la locul ei și pe soțul ei înăuntru, viu și încăpățânat.

•

Când Bella se întorcea din hoinărelile ei, focul geloziei care ardea pereții casei se stingea, iar frigul se instala din nou. Iacov Marcovici se surprindea aprinzând focul chiar și la sfârșitul lui aprilie, întrebându-se dacă în casa lui temperatura era atât cât trebuie pentru ca un om să poată trăi normal. Ori de câte ori dispărea, Marcovici vărsa râuri de sudoare și viziuni. Ori de câte ori se întorcea, Marcovici tremura din cauza frigului care se instala în

---

[17] Evrei religioși, aparținând curentului hasidic (n.tr.).

încăperi. Zidurile groase din piatră, mândria lui, care apărau casa de frig în zilele de iarnă și de căldură în zilele de vară, zidurile acestea parcă au fost dintr-odată vrăjite cu rea intenție: să-i facă viața insuportabilă lui Iacov Marcovici, clipă de clipă. Dacă aducea fructe din livadă, degerau și nu se mai puteau mânca. Iar dacă se răsucea în pat și îi cădea plapuma, se trezea înghețat și tușind de parcă ar fi dormit sub cerul liber. Bella, în schimb, se acomodase fără probleme la nebuniilor casei, de parcă ea însăși le-ar fi provocat. E adevărat, frigul îi pătrundea și ei în oase, iar uneori se mira și ea cum se face că afară e cumplit de cald, iar în casă parcă e viscol, dar îi plăcea să ia casa drept imaginea celor care locuiesc în ea. Să creadă că zidurile nu rămân indiferente față de oamenii care trăiesc între ele. Cu cât ura mai mult omul, cu atât îndrăgea mai mult casa. Îi spunea tot „casa lui Marcovici", dar câteodată mai mângâia cu o mână un perete rece, iar o dată chiar și-a lipit obrazul moale de un geam.

Seara, când Marcovici hrănea porumbeii cu firimituri de pâine în curtea din spate, Bella gusta din propriile ei firimituri. Își desfăcea medalionul de la gât, scotea din el tăietura din ziar și citea cuvintele poetului evreu, cuvintele care o ademeniseră să vină aici, în Palestina.

Iar soarele, ca portocalele oranj,
Va umple inima cu neînfricare și curaj

Să fie soarele oranj ca portocalele? Uneori, când ieșea să se plimbe cu Rahel și cu Sonia la asfințit, vedeau pe cer un cerc arzând în drum spre mare. Sonia spunea „Priviți-i, sunt ca doi îndrăgostiți care se vor întâlni imediat!", Rahel zicea „Ca un sinucigaș care se aruncă spre moarte", iar Bella zicea: „Ca o iluzie optică, o iluzie optică și atât! Îi despart milioane de kilometri, dar asta uităm întotdeauna". În clipele acelea soarele era oranj ca o portocală, dar nu și în alte clipe. Uneori era roșu ca ochiul rău al unui taur în agonie, iar alteori, în zilele cu furtuni de nisip pe care le ura, soarele era alb și lichid ca un albuș de ou. Niciodată nu putea ghici privind soarele ce culoare va avea în ziua următoare. Dar altfel stăteau lucrurile cu versurile poetului evreu, care se tot ștergeau de pe hârtia de ziar, aproape fără să-și dea seama. La început negrul intens s-a transformat în negru. După care a devenit bleumarin. Apoi s-a strecurat o nuanță de gri. În ziua în care a dispărut litera din cuvântul *curaj,* Bella a hotărât să-l caute pe poetul evreu. Nu-i spuse niciun cuvânt lui Iacov Marcovici, dar când el văzu că a luat cu ea toate rochiile, înțelese că s-ar putea să nu se mai întoarcă niciodată. În absența ei, îndrăznea să facă ce nu făcuse niciodată în prezența ei: lua o cămașă de noapte simplă pe care o lăsase acolo și adormea cu ea în brațe. Uneori se

temea că s-ar putea întoarce în toiul nopții, pe neașteptate, surprinzându-l cu lucrurile ei, pe care le luase fără permisiune, dar nu mai putea dormi fără ca brațele lui să îmbrățișeze mânecile cămășii. Dacă s-ar fi uitat cineva pe geam, sigur s-ar fi întrebat dacă nu cumva Iacov Marcovici și-a ieșit din minți. Dar și Iacov Marcovici însuși își punea uneori aceeași întrebare.

10.

În dimineața aceea Rahel Mandelbaum se trezise poftind struguri. Era cald, iar atingerea limbii în cerul gurii era aspră și uscată. Abraham Mandelbaum pornise dis-de-dimineața spre Haifa. Se va întoarce la noapte cu un set nou de cuțite. Când plecase cocoșul din curte scosese un cucurigu mare de bucurie și toate animalele din sat respiraseră ușurate. Casapul a plecat, nu se mai întoarce până seara târziu. Iar Rahel Mandelbaum era în pat și se gândea cum i-ar răcori acum niște struguri cerul gurii. Fetița din pântecele ei dădu din piciorușe în semn de aprobare. Voia și ea struguri, din câte se pare. De fapt, poate că micuța era cea care poftea la struguri, nu ea. Așa sau altminteri, pofta-i era mare și o scoase din pat.

Avea sânii plini și grei și de multe ori îi curgea laptele pe bluză. Când observa, Abraham Mandelbaum se uita imediat în altă parte, dar lumina care îi izvora din ochi umplea odaia. Acum însă Abraham Mandelbaum era în drum spre Haifa, iar Rahelei Mandelbaum îi era poftă de struguri. Ar fi fost în stare să ucidă pentru struguri. Deci își puse o rochie largă-largă și porni spre câmp să caute vreun ciorchine uitat.

De când era însărcinată nu prea mai ieșea din casă. Cândva Abraham Mandelbaum o urmărea peste tot din gelozie. Acum, din îngrijorare. Ieșind din curte, își dădu seama că nu mai umblase singură de mult. Rahel Mandelbaum își mângâie pântecele și-i șopti „șaa, șaa” și fetiței, și ei înseși. Ce frumoasă îi părea câmpia în dimineața aceea, cu toate că nu era decât pământ și miriște. Dar ghicea printre țepi florile care urma să vină, așa cum ghicea copila după loviturile piciorușelor în burtă. Din florile acelea îi va împleti o cunună fetiței ei, o va pune pe părul ei bălai, ca mătasea. De fapt, părul Rahelei era negru și gros, iar părul lui Abraham Mandelbaum era castaniu și creț, dar părul copilei va fi auriu ca grâul, iar ea știa că, numai uitându-se la ea, o să se simtă plină ca după ce mănânci pâine. Va avea o fetiță mică și frumoasă și o va îmbrăca în rochițe și îi va lega un fulăraș la gât. Iar dacă Abraham Mandelbaum nu i-ar oferi în viață decât asta, ei îi e de ajuns.

Rahel umbla prin câmp de mai bine o oră. Căldura o zăpăcea: unde i se părea că vede struguri nu era decât pământ uscat. Nu mai avea putere, se așeză ostenită sub un roșcov. Acum nu mai voia struguri, doar apă. Apă proaspătă și limpede care să-i alunge uscăciunea din gât. Rahel Mandelbaum încercă să se ridice, dar nu reuși. Roșcovul o amețea, fructele lui erau ca niște limbi maronii care o certau: de ce ai ieșit singură pe câmp? În luna a noua, cum poți fi atât de nesocotită? Struguri ai vrut, nu te-ai putut stăpâni! Rahel Mandelbaum închise ochii ca să nu vadă roșcovele și să nu le audă dojenile. Mustrările amuțiră repede și nu-și mai auzea decât inima pulsând între tâmple. „Te deshidratezi", își șopti, iar bătăile inimii între tâmple repetau după ea: des-hi-dra-tezi, des-hi-dra-tezi, des-hi-dra-tezi. Ritmul, la început amenințător prin înțelesul lui, devenea tot mai slab, transformându-se într-un cântec de leagăn, iar Rahel se învălui în el până când i se închiseră ochii. Se trezi într-o băltoacă. Privi imediat în sus, ca să binecuvânteze norii că le-a fost milă de ea, dar cerul era dureros de albastru. Nu de sus venise apa, ci de jos, din trupul ei. Rahel se atinse între picioare cu o mână tremurândă. Nu, nu se poate, e prea devreme, nu se poate. Dar chiar atunci simți un junghi insuportabil care îi cuprinse tot trupul și îi spuse că da, chiar se poate.

O femeie care stă să nască, un roșcov și înserarea care se lasă. Soțul ei e plecat, nu se va întoarce până târziu în noapte. Părinții sunt departe, peste mare. Drumul e pustiu. Rahel Mandelbaum asculta sunetele. O ramură se rupse prin apropiere, un șoarece de câmp mișcă scaieții în fugă. Agitația păsărelelor când se înnoptează. Dar pașii de om, sunetul dulce al pașilor de om oare se aude doar în mintea ei. Sau poate nu? Pentru că acum se aud limpede scaieții pocnind sub tălpi, respirația unui bărbat. Nu e posibil să fie o iluzie. Pentru că, iată, de la răscruce apare Iacov Marcovici îngrijorat. N-o mai văzuse de două luni pe Bella, continua să doarmă cu cămașa ei de noapte în brațe, care a început cu timpul să piardă mirosul stăpânei și a rămas doar o pânză inodoră. Când înțelese că, oricât și-ar osteni nările, oricât și-ar lipi vârful nasului de cămașă, nu va mai găsi în ea nici urmă din trupul în jurul căruia se înfășurase cândva, se ridică din pat și se duse la Zeev Feinberg.

— De azi înainte păzesc eu lanurile noaptea. Nu e nevoie de schimb la pază. Oricum nu dorm noaptea.

Zeev Feinberg deschise gura să-i răspundă, dar se răzgândi. Aprobă dând din cap. A doua zi de dimineață localnicii aflară că datorită lui Iacov Marcovici sunt scutiți de paza de noapte, motiv pentru care începură totuși să îl salute când îl întâlneau pe drum, deși sub nicio formă nu voiau să se simtă obligați față de el. Uneori îi zâmbeau până când se întorcea cu spatele,

după care începeau din nou să-l bârfească, ceea ce le permitea să fie recunoscători și în același timp disprețuitori. Iar Iacov Marcovici se învârtea prin sat noapte de noapte, cu pușca în mână și cu ochi care priveau atent în jur. Poate că Bella se va întoarce pe neașteptate, iar el o va apăra de arabi dezlănțuiți și de evrei îndrăgostiți, apoi o va conduce spre casa lor prin întunericul dens și îi va povesti cât de frumoasă e noaptea. Din zi în zi începea să patruleze tot mai devreme, soarele nici nu începea bine să apună, că el deja ieșea grăbit din casă înainte ca pereții să-l atace cu himerele lor – înainte să audă pași de femeie în prag, înainte să i se pară că o vede din spatele perdelei mișcând o ramură de bougainvillea. Iacov Marcovici vedea și era plin de alean, iar când dorul devenea insuportabil, se ridică și ieșea în patrulare, din zi în zi mai devreme.

Când îl recunoscu, Rahel Mandelbaum scoase un geamăt puternic, în care se amestecau disperarea, speranța și durerea contracțiilor. O clipă Iacov Marcovici crezu că femeia de sub copac nu e alta decât Bella, dar, văzându-i burta rotundă, înțelese că se înșela. Nu apucă să simtă dezamăgire, că ajunseră la el cuvintele Rahelei: „Marcovici, nasc!”

Iacov Marcovici ajutase de multe ori vacile să fete, iar când făcuse contrabandă de arme văzuse chiar și o cămilă aducându-și pe lume puiul. Dar Rahel Mandelbaum nu era nici pe departe vacă sau cămilă, iar el era doar un țăran, nu doctor. Gândul acesta îl făcu să-i spună Rahelei „Fug după ajutoare” și s-o ia la goană, dar după nici zece metri auzi din nou geamătul Rahelei. Vocea ei era foarte diferită de vocile vacilor pe care le ajutase să fete, așa că se întoarse, pentru că simțise din tonul ei că sorocul e foarte aproape. Iacov Marcovici îngenunche lângă Rahel Mandelbaum și îi șterse sudoarea de pe frunte. Îi dădu să bea, o ținu de mână și-i șopti cuvinte de încurajare pe care nici el nu știa dacă trebuie să le creadă. Contracțiile se întețeau și creșteau până într-atât încât ea îl strângea de degete cu o forță care amenința să i le rupă. Reuși totuși să-și scoată mâna din mâna ei și îi spunea doar „împinge, împinge”, pentru că își amintea vocea moașei din camera cealaltă poruncindu-i mamei lui „împinge, împinge”, își amintea și expresia încordată de pe chipul tatălui său, care era cu el în camera de zi, și tăcerea îngrozitoare care vine când nașterea se termină și pruncul e afară și nu plânge. Poate că Iacov Marcovici ar mai fi rămas puțin cu amintirea asta, amintirea acelei seri și a serii următoare în care casa se cufundase în tăcere, iar taică-său începuse s-o ocolească pe maică-sa, iar maică-sa începuse să ocolească viață însăși, dar țipetele Rahelei Mandelbaum îl readuseră la prezent, îl bătură în cuie și-l ținură acolo.

Cu cât treceau orele, cu atât gemetele ei căpătau o formă nouă: forma germană. Lacătul pe care îl pusese limbii germane în clipa în care coborâse

de pe vapor fu spart de junghiurile din burtă. O durere atât de tăioasă, o asemenea grozăvie, Rahel nu putea exprima decât în germană. Din clipa în care limba germană reveni în gura ei, nu se mai putut abține. În timpul dintre contracții, care deveneau tot mai scurte, vorbea cu amărăciune în limba ei maternă despre tot ce lăsase acolo și ce nu se va mai întoarce. Despre sălile de bal, despre pietrele de pavaj șlefuite, despre soldatul austriac Johann și despre haina lui frumoasă, despre evreul cu țeasta crăpată care o alungase din Viena spre un vapor și spre Abraham Mandelbaum, care o luase de pe vapor s-o facă nevastă de măcelar. Iacov Marcovici ar fi dorit să-și astupe urechile, pentru că înțelegea că e martorul unei revărsări interioare, al unui fluviu subteran care erupse brusc din pământ, în fața ochilor lui. Imaginea Rahelei Mandelbaum plângându-și trecutul în limba germană îl făcu să se simtă mult mai jenat decât în noaptea aceea în care-i văzuse sânii goi. Pentru că acum i se dezvăluise în toată goliciunea și nuditatea ei. Răsărea luna când țipetele ajunseră de nesuportat și strigă în germană „iese!". Iacov Marcovici aruncă o privire rușinată între picioarele Rahelei Mandelbaum. Rușinea i se transformă în fericire când zări un căpșor mic și roșu privind lumea. Se grăbi să-l apuce și țipă la Rahel „Împinge! Împinge!", iar ea împingea și împingea și atunci pruncul ieși în sfârșit, iar ea tăcu o clipă lungă și îngrozitoare.

Numai o clipă, pentru că imediat plămânii micuți se umplură cu un urlet amarnic. Iacov Marcovici scoase un briceag din buzunar și tăie cordonul ombilical, înșfăcă în cămașa lui copilul care țipa, după care îl puse în brațele mamei și se gândi în sinea lui câtă dreptate are micuțul să plângă și-și aminti de Bella și de răutatea lumii, dar și cât de mult greșește că plânge, căci simți din nou în mâini atingerea căpșorului în palmele sale în clipa nașterii și își simți sufletul plin de compasiune.

Rahel Mandelbaum ținea în brațe cămașa lui Iacov Marcovici din care urla la ea un pui roșu și încrețit de plâns. Așteptase aproape nouă luni clipa asta în care să țină în brațe o fetiță cu păr auriu și ochi albaștri, albă și parfumată. În cămașa lui Iacov Marcovici se afla un băiețel cu păr negru și cu chipul lui Abraham Mandelbaum. Chipul fetiței fusese atât de viu în imaginația ei, datorită timpului îndelungat petrecut împreună, încât aproape că-i întinse lui Iacov Marcovici copilul, gata să spună „e o greșeală". Dar îi dădu cămașa cu copilul înăuntru și șopti: „Tine-l până-mi revin". În gând își spuse „cine e copilul ăsta care s-a înfiripat în pântecele meu în timp ce eu așteptam altul?". Rahel Mandelbaum și Iacov Marcovici erau atât de epuizați – ea de la efortul nașterii și el de la efortul de a ajuta –, că adormiră amândoi, la câteva minute unul după celălalt. Când ajunseră acolo sătenii, în frunte cu Abraham Mandelbaum, pruncul adormise și el în brațele lui Iacov Marcovici.

Abraham Mandelbaum alerga în față, ceilalți, la câțiva metri după el. Distanța aceasta se datora atât neliniștii lui Abraham Mandelbaum, cât și temerilor sătenilor. Cu toate că voiau să-l ajute pe măcelar să-și găsească soția însărcinată care dispăruse, nimeni nu voia să se afle în preajma lui dacă situația se va transforma într-o tragedie. În timpul sarcinii Rahelei începuseră să-l simpatizeze pe Abraham Mandelbaum, care fredona când trudea în măcelărie și îi culegea violete Rahelei ca s-o înveselească. La început oamenii îl luau peste picior, culegeau și ei violete pe care le ofereau soțiilor lor cu gesturi exagerate. Dar foarte repede forța lui, căruia până și ironia îi dădea putere, îi făcu pe consăteni să fredoneze și ei în inimă bucuria lui Abraham Mandelbaum. Iar pentru puterea violetelor, care, chiar dacă fuseseră oferite cu o clipire ironică, tot umpleau casa cu parfumul lor, îi mulțumeau în gând lui Abraham Mandelbaum, care le adusese aminte de ele. Dar când Abraham Mandelbaum țâșnise din casă strigând „Rahel" ca un leu care rage, nu mai era în el nici urmă de bucurie și nici de violete. Pe chipul casapului apăruse o expresie sălbatică, îngrozită, iar oamenii ezitau să iasă din casă. De-abia când auziră chemarea lui Zeev Feinberg ezitările le dispărură. Nu datorită explicației, care fusese mult prea laconică, ci pentru identitatea povestitorului. Dacă Zeev Feinberg avusese curaj să iasă din casă și să dea ochii cu Abraham Mandelbaum, cum să nu aibă ei, ceilalți bărbați?

Se împărțiră pe grupuri și înconjurară așezarea trecând prin fiecare loc de mai multe ori, căutând peste tot, dar nici urmă de Rahel Mandelbaum. În drum îl căutară și pe Iacov Marcovici, poate paznicul să fi văzut ceva, dar și el dispăruse. Unii insinuară o legătură între cele două dispariții, mormăind „dacă și ăsta mai e paznic", dar își ținură gura ajungând în dreptul lui Zeev Feinberg. La urmă ajunseră lângă roșcov. Aproape că nu-i zăriră pe Rahel Mandelbaum și pe Iacov Marcovici dormind toropiți de oboseală, dar cheliuța lui Marcovici străluci în lumina lunii atât cât s-o vadă Zeev Feinberg și să strige „Într-acolo!".

Abraham Mandelbaum țâșni ca din pușcă, după el ceilalți. Rămaseră consternați văzând bebelușul dormind în brațele lui Iacov Marcovici și pe Rahel Mandelbaum dormind cu brațele goale. Abraham Mandelbaum îngenunche lângă Rahel și o atinse plângând. Ea tresări, privi obrazul roșu de efort și de plâns și se miră că pruncul crescuse atât de repede, încât arata deja exact ca Abraham Mandelbaum. Iar sătenii se traseră înapoi, evitând să se uite. Dar chiar și când mai făcură un pas înapoi, când se întoarseră s-o ia spre casele lor, fără voia lor tot mai auzeau mugetele casapului:

— Credeam că ai plecat. Că te-ai dus în port. În Europa. Că ai plecat.

Rahel Mandelbaum închise din nou ochii și șopti:

— *șaa... șaa...*

Șaa lui Abraham Mandelbaum și fricilor lui, *șaa* bebelușului care îi seamănă atât și care acum se trezi și începu să plângă, *șaa* sătenilor strânși la distanță și vorbind între ei. Poate că, dacă toți vor tăcea, va mai auzi o dată vocea fetiței care râde, fetița cu păr auriu și ochi albaștri, pe care imaginația ei o purtase în uter nouă luni și care acum nu mai este.

•

Iacov Marcovici știa că nu mai e nevoie de el. Genunchii îl dureau de la atâta îngenuncheat lângă Rahel Mandelbaum, degetele tot nu-și recăpătaseră elasticitatea, așa de tare le strânsese ea. Dar era bucuros, totuși, pentru că în cămașa din brațele lui se afla un prunc pe care el însuși îl ajutase să iasă din pântecele mamei lui. Niciodată nu-și simțise inima atât de plină. Zeev Feinberg îngenunche lângă el și-i puse mâna pe brațul gol.

— Ai făcut o faptă mare astăzi.

Iacov Marcovici își privi prietenul și îi veniră lacrimi în ochi.

— Hai, zău, Marcovici. De plâns, se plânge destul pe aici. Vino, să-i dăm Rahelei pachetul ăsta – doar dacă nu vrei să-l iei și pe el – și hai să mergem. Mi-e foame.

O luară spre sat, iar greierii le cântară un cântec de nuntă. Zeev Feinberg nu înceta să laude eroismul lui Marcovici.

— Puțini bărbați sunt în stare să reziste la așa ceva, să știi. Eu, de exemplu, aș putea ucide un om cu mâinile goale, dacă n-aș avea încotro, dar dacă aș vedea un vagin în situația asta aș leșina.

Iacov Marcovici strângea cuvintele în memorie, hrană pentru drum, ca un om care mușcă și mestecă o bucată de colac cu miere la ore întregi după ce i-a supt dulceața. Când ajunseră la casa lui Feinberg, se opriră. Feinberg era jenat, iar Iacov Marcovici se gândea că, pentru prima oară de când îl cunoștea, prietenul lui nu părea să se simtă în largul lui.

— Nu pot să te invit înăuntru, Marcovici. Ți-am spus că nu până când n-o lași pe Bella și așa o să fac.

Iacov Marcovici își îndesă mâinile în buzunare și dădu să plece. Nu apucă să facă nici trei pași, când îl auzi pe Feinberg strigându-l:

— Încotro, prietene? Unde fugi? Dacă nu putem mânca în casă, mâncăm afară.

Pâinea era uscată și brânzeturile văzuseră zile mai bune.

— Nu te poți aștepta de la o femeie ca Sonia să facă pâine, declară Feinberg. În cel mai fericit caz, o să ardă aluatul, în cel mai rău caz, o să te ardă pe tine. Dar avem în casă o rodie care s-a copt înaintea suratelor ei, iar acum o s-o tăiem cu mare pompă în curte.

Zeev Feinberg mai luă o grămăjoară de boabe în palmele deja roșii de la sucul rodiei.

— Mici și dulci, spuse, băgând boabele în gură, păcate mici și dulci, așa trebuie, Marcovici, mic, dulce, nimic rău. Nu ca tine, Marcovici, care toată viața ta n-ai făcut rău nici unei muște, apoi deodată ai făcut un păcat cât roata carului, din alea care îți rămân în gât, pe care nu le poți nici înghiți, nici vomita, cu care nu poți decât să te îneci. Ai auzit vreodată de cineva care s-a înecat cu un bob de rodie? Nu. Nici n-ai să auzi.

Iacov Marcovici luă și el din boabele de rodie. Fructul era dulce, dulce era și discuția cu Feinberg, dar cămașa Bellei era și mai dulce. Când îi spuse asta, Feinberg îl privi cu dispreț.

— Să mergi la culcare cu cămașa de noapte și să speri că atunci când te vei trezi se va afla în ea o femeie? Ai căzut în cap. Asta nu se va întâmpla. Nici acum, nici peste douăzeci de ani.

— Atunci, peste treizeci de ani sau peste patruzeci. Știi ceva, Feinberg? Poate niciodată. Dar eu sper și e și asta ceva. Și poate că, dacă sper destul, dacă sper tare-tare, speranța asta se va transforma în ceva concret. Uită-te la noi, uită-te la țara asta. Două mii de ani am sperat-o, am așteptat-o, dormim noaptea și îmbrățișăm mâneca unei cămăși, pentru că ce e istoria, dacă nu o mânecă de cămașă fără miros? Iar tu crezi că ea ne vrea? Crezi că țara asta ne întoarce dragostea? Ne vomită iar și iar, ne trimite la dracu', ne lovește fără milă. Cu romanii și cu grecii și cu arabii și cu țânțarii. Și ceva, cineva spune aici: „Dacă nu mă vrea am să plec?" Cineva spune: „Ce rost are să rămâi agățat de o țară care din clipa în care ai sosit vrea să scape de tine?" Nu. Ne ținem bine-bine și sperăm. Sperăm că poate cândva se va uita și în jur și va spune: „Pe ăsta. Pe ăsta îl vreau".

11.

În căutarea poetului, Bella ajunse la Tel Aviv. Orașul o chema de fapt, așa am putea spune. Scurtă și amară fu prima lor întâlnire. De data asta, ea se lungi și îl îndulci. Îl vizită acasă pe adjunctul Organizației, care îi ignoră decolteul și freamătul buzelor, dar îi privi îndelung ochii. Bella știa că nu pe ea o privește. În nopțile lungi petrecute pe punte în compania lui Zeev Feinberg învățase când ea e subiectul atracției și al dorinței sau când, în lipsă de altceva, nu e decât un surogat. Când adjunctul Organizației îi privea ochii îndelung, Bella înțelegea pe cine voia el să vadă acolo și din compasiune îl lăsă să o privească după poftă. Când își sătură inima, el o invită să rămână să doarmă în casa lui. Oricum el trebuia să iasă la noapte într-o acțiune despre care nu putea vorbi și va lipsi câteva nopți, nu știe exact cât. De ce să nu doarmă aici deocamdată? Bella Marcovici se uită în jur

cu interes. Deși nu-i lipsea nimic, apartamentului parcă îi lipsea totuși ceva, ceva ce nu putea defini. De-abia după trei zile înțelese. Îi lipsea orice făcea specificul unei case: un tablou pe perete, un covor vechi, pe care nu vrei să-l arunci, un obiect căruia îi vezi trecutul înainte de a-l observa. Apartamentul adjunctului Organizației nu era casa unei persoane particulare, un loc în care sentimentele și obiectele se amestecă. Degeaba aduse flori pe care le culese și o broderie pe care tocmai o terminase, casa se îndârji împotriva acelui ceva personal de parcă i-ar fi fost străin. Florile se ofiliră, iar broderia arăta atât de ridicol, încât o îndesă în geantă. Dar uneori, când câte o pală puternică de vânt venea de la mare și făcea pereții să vibreze, Bella avea senzația că de pe podea și din canapele se ridica o aromă ușoară de portocale, care dispărea în momentul în care o simțea.

Îl găsi pe poet acolo unde i se spusese că îl va găsi. La măsuța cea mai din dreapta dintr-o cafenea de lângă mare. Locul arăta îngrijit, fiecare lucru era ales și îmbinat cu grijă. Scaunele, mesele din lemn și scrumierele îi aminteau celui care le privea că a fost o mare greșeală să fie așezate aici, lângă mare, și nu pe străzile Berlinului. Clienții cafenelei nu prea emanau același lucru, dar nici ei nu puteau face abstracție de ce erau. Drept care stăteau pe scaune ca niște copii admonestați, respectau mesele din lemn și foloseau scrumierele cu mare considerație. Știau cui ar vrea să semene, dar și că nu le vor semăna niciodată, că niciodată nu vor fi ca ei, oricât s-ar strădui. Se pot îmbrăca în haine croite în Europa, pot mânca prăjituri făcute după rețete europene sau pot să-și sufle nasul în batiste brodate din Europa și să declame versurile poeților europeni. Dar niciodată nu vor reuși s-o facă cu aceeași ușurință, cu noblețea firească a acelora care sunt realmente fiii Europei. A celor care nu sunt evrei. Nonșalanța visată, insuportabilă, a polonezilor, a nemților sau a austriecilor era inimitabilă. Nici măcar aici, în Palestina, nu se putea greși în privința asta. Dacă sosea în cafenea vreun oaspete străin, fiecare îl recunoașterea. Nu-și sorbea cafeaua în vreun fel special, nu-și sufla nasul în vreo batistă deosebită, dar relaxarea pe care i-o simțeai în trup flutura deasupra lui ca un drapel. Iar umerii, umerii duceau doar povara călătoriei sale, numai a amintirilor sale, nu două-mii-de-ani-de-diaspora-și-cine-știe-ce-va-fi-mai-departe. Clienții cafenelei se uitau la străinul acela, ale cărui temeri și amintirii erau ale lui și numai ale lui, și se gândeau cât de plăcut trebuie să-i fie unui om să fie numai un singur om. Atunci arunca pe furiș câte o privire la cei așezați la celelalte mese care, chiar dacă erau singuri, îi aveau întotdeauna alături pe cei uciși în pogromuri, victimele inchiziției, pe cei alungați de diferitele regimuri politice, pe cei răzvrătiți contra Romei, ba

chiar și pe drepții[18] care prin puritatea lor făceau viața să continue pe pământ, de ce nu? Tot poporul evreu se înghesuia lângă mesele cafenelei, chiar și când erau goale.

Lângă masa poetului se înghesuiau toți, chiar dacă stătea întotdeauna singur. Încă nu renunțase la speranța că într-o bună zi, dacă lui Bialik[19] o să i se întâmple ceva, el o să fie cel care o să devină poetul național, iar pentru a fi demn de acest titlu își investea în creație tot timpul și toate puterile. Scria despre cei trei tați și cele patru mame[20] ale poporului evreu, despre ieșirea din Egipt și despre visul oaselor uscate. Ca să nu rateze ce era relevant pentru perioada actuală și locul în care se afla, scria despre pogromuri, despre fiecare crimă, fiecare tâlhărie, cânta și compunea rime în favoarea neajutoraților, invitând astfel la masa lui evrei înjunghiați, spânzurați și bătuți, pe care-i privea atent în față ca să le surprindă expresia adevărată. Iar când mâna care ține tocul obosea, când flacăra amintirii pălea, numai ce se gândea la rubricile literare care-i respinseseră versurile și imediat i se umpleau ochii cu lacrimi. În momentele acelea, când în mintea lui suferințele poporului evreu se amestecau cu umilințele poetului respins, atunci scria cele mai bune poezii.

Un om care-și consacră viața minunilor poeziei nu are întotdeauna timp pentru ceva atât de trivial cum e igiena. Părul îi cădea pe frunte în șuvițe unsuroase, melci fără cochilie care-și caută drumul spre scalp. Când Bella se apropia de el, capul îi era aplecat asupra foii de hârtie, așa că îi privi minute în șir numai părul, ceea ce nu era în favoarea lui. Când ridică spre ea ochii chinuiți, Bella își aminti că văzuse aceeași privire în ochii iubitului ei mort. Înțelese: caută o rimă. Ochii care aleargă încolo și încoace, gura care se strânge ușor căutând un ciot de creion pe care să-l roadă, trupul contractat în așteptare, de parcă te mănâncă groaznic spatele și de-abia aștepți o mână care să aibă bunăvoința să atingă punctul sensibil și să frece tare. Bella îi zâmbi poetului în căutare, iar el își încetă căutările. Cu toate că era chiar pe punctul de a găsi rima dorită pentru *sclavă*, iar concurentele principale erau *gravă* și *otravă,* renunță. Rime sunt multe, o femeie frumoasă care se apropie de masa ta e numai una. E adevărat, uneori se mai apropiau de masa lui femei frumoase – Rahel, care își plânge fiii, și Ester, care își salvează poporul, Yael cea cu sâni tari și cu capul lui Sisra în mâini[21]. Dar o femeie

---

[18] *Lamed-vav țakdikim* („treizeci și șase de drepți”). Potrivit tradiției iudaice, în fiecare generație există treizeci și șase de drepți neștiuți, care prin puritatea lor fac lumea să existe mai departe (n.tr.).
[19] Haim Nachman Bialik este considerat poetul național al Israelului (n.tr.).
[20] Abraham, Isaak și Yaacov/ Sara, Rivka, Rahel și Lea (n.tr.).
[21] Eroine biblice (n.tr.).

adevărată, din carne și sânge, și nici măcar o picătură de cerneală, o asemenea femeie nu putea sta în picioare mult lângă masa lui.

— Doamna dorește să ia loc?

Vocea lui o dezamăgise. Când citise cuvintele din tăietura de ziar, o auzise puternică, limpede și înaltă, ca a unui actor care declamă din Shakespeare cu voce limpede și privire eroică. Dar, când vorbi acum, ea îi auzi tonul ezitant, nazal, de parcă ar fi înghițit un pui de pisică, care acum ar fi vorbit din gâtul lui. Se așeză totuși. Chiar dacă păru-i era ca melcii și glasul, ca al unui pui de mâță, el era totuși dintre cei ce făceau minuni și prefăceau sângele în trandafiri, apa în vin, soarele într-o portocală.

— Am citit o poezie de-a dumneavoastră.

Poate ar fi trebuit să presupună că va înțelege imediat despre ce poezie este vorba, că va deduce că a citit o singură poezie de-ale lui, dar Bella era obosită de nesiguranță. Îi dădu voie să-i declame alte poezii din caietul său și să improvizeze rime pe potriva frumuseții chipului ei. Trecuse mult de când nu-i mai recitase nimeni Bellei și aproape că uitase ce influență benefică au versurile de dragoste asupra tenului. Uscăciunea buzelor dispăru de parcă cineva le-ar fi uns cu ulei de măsline, iar cercurile negre de sub ochi se retraseră de parcă n-ar fi fost. După ce vorbise atât despre chipul ei, era ceva firesc să-l apuce cu mâinile și s-o sărute. Gura îi mirosea a ficat tocat, dar ea, recunoscătoare pentru dispariția uscăciunii sâcâitoare a buzelor, nu-l respinse.

Plecară din cafenea și se plimbară pe străzile orașului. Poetul nu simțise niciodată o asemenea izbucnire de inspirație ca atunci când pășea lângă Bella. Totul i se părea demn de a fi imortalizat în poezie: o pungă de hârtie pe stradă, o bucată de gard viu în fața unei case, un bătrân sprijinit în baston. Și, cu toate că ar fi trebuit să scrie despre toate astea (era prima oară în viața lui când se zămislea în el poezie care nu era legată de istoria evreilor), cu toate că în tot acest timp îl mâncau palmele, iar degetele căutau cu înfrigurare un toc de care să se sprijine, le îndesă cu forța în buzunar și continua să umble prin lume, în loc să compună mărturii.

•

Bella Marcovici era culcată pe spate în patul poetului, ușor plictisită. Trecuseră câteva minute de când îl privise pentru ultima oară sugându-i sfârcul cu o frenezie aproape religioasă. Acum își băgase capul între picioarele ei, iar ea își aminti de mirosul de ficat tocat pe care îl emana gura lui și i se făcu puțin greață. Totuși, nu se ridică. Ca să pleci dintr-un loc trebuie să crezi că în altă parte va fi mai bine. Culcată pe spate în patul poetului, Bella nu reuși să găsească un asemenea loc. Atâta vreme își dorise să-l cunoască pe omul din spatele cuvintelor, atâta timp crezuse că, dacă nu

ar fi fost Marcovici, totul ar fi putut să meargă mai departe așa cum ar fi trebuit. Dar iată că Marcovici nu este, iar poetul ebraic este aici și nodul de lacrimi din gât refuză să-i dispară.

Poetul termină în sfârșit ce avea de făcut și se întinse pe spate lângă ea. Cum nu-i mai putea suporta mirosul respirației, îl rugă să-i aducă ceva de mâncare. Se duse în bucătărie și îi aduse o farfurie cu felii de portocală. Bella privi cu interes. De când urcase pe vapor nu mai gustase portocale, deși Iacov Marcovici îi punea portocale în prag în fiecare noapte, pentru că ținea minte că îi spusese că îi plac. Bella Marcovici arunca pe geam portocalele lui Iacov Marcovici, le azvârlea pe câmp așa cum o fi aruncat Persefona rodiile lui Hades. Refuzase prima portocală din mâna lui Iacov Marcovici, jurând să renunțe la fructul iubit până la sosirea clipei demne de dulceața lui. Acum, când feliile de portocală îi erau oferite chiar de poetul care o ademenise aici cu ajutorul lor, nu se mai stăpâni. Când întinse mâna spre fructul portocaliu, poetul își aminti singura poezie care i se publicase și recită festiv:

Iar soarele, ca portocalele oranj,
Va umple inima cu neînfricare și curaj.

Bella zâmbi și mușcă din fruct. Începu imediat să plângă. Poetul se străduia în zadar să afle de ce plânge, iar ea repeta mereu: „Dar mie nu-mi plac deloc portocalele”.

•

Cu cât se lungea călătoria Bellei, cu atât se scurta somnul lui Iacov Marcovici. Până la urmă, ajunsese să fugă din pat până în zori. Lua câte o bucată de pâine și ieșea să hrănească porumbeii, dar până și ei mai dormeau. Aștepta până la răsăritul soarelui și se ducea spre prăvălia măcelarului. Abraham Mandelbaum îl întâmpina cu o strângere caldă de mână pe care el o credea prietenească, dar Marcovici simțea că îi frânge oasele. Prima strângere de mână urmă după ziua în care născuse Rahel Mandelbaum. Dimineața devreme Marcovici auzise bătăi puternice în ușă. Primul gând fusese că s-au întors huliganii din Tel Aviv să-l bată, dar se trezise cu Abraham Marcovici în prag, ținând în brațe ceva ce fusese o oaie. Se priviseră cu oarecare sfială, amintindu-și de ziua aceea în care Abraham Mandelbaum bătuse la ușa lui Iacov Marcovici. În ziua aceea nu ținea în mână o oaie, ci un cuțit, iar Iacov Marcovici nu-i deschisese ușa pentru că fugise cu Zeev Feinberg, plecaseră cu trenul, unde vorbiseră relaxați despre alunița de deasupra sânului stâng al Rahelei Mandelbaum. Peste o clipă bucuria lui Abraham Mandelbaum depăși sfiala și îi întinse lui Iacov Marcovici mâna eliberată de oaie.

— Să ne fie cu *mazal tov*[22]! spuse Abraham Mandelbaum, iar Iacov Marcovici, cu mâna strivită în laba măcelarului, se felicita că întâlnirea are loc în zile de pace.

— Ți-am adus o mulțumire, o să mâncăm mai târziu împreună.

Iacov Marcovici îi mulțumi din inimă și propuse să mănânce mielul în casa lui Abraham Mandelbaum, în preajma proaspetei mămici și a bebelușului pe care voia să-l vadă. Abraham Mandelbaum plecă ochii și bâlbâi ceva despre slăbiciunea Rahelei. Iacov Marcovici se dovedi destul de amabil și îl cruță de insistențe. Împărțiră între ei carnea de miel, suculentă și grasă ca o catifea, și împărțiră și tăcerea, și ea ca o catifea netedă și densă și moale. Iacov Marcovici nu se întreba câți oameni o fi ucis Abraham Mandelbaum. Abraham Mandelbaum nu se mira când o va lăsa în sfârșit Iacov Marcovici pe nenorocita care se măritase cu el. Dacă se gândeau la ceva, se gândeau la un prunc îmbujorat pe care îl cunoscuseră în urmă cu o zi, cu secreții pe degețele, cu un puf pe căpșor și un plâns sfidător: „Sunt aici, sunt aici, sunt aici!” Și, cum copilașul nu ar fi fost aici fără ei doi – Abraham Mandelbaum, care îl făcuse din sămânța lui, și Iacov Marcovici, care-l trăsese la viață cu amândouă mâinile, iată că însăși existența lui era o mărturie și a înseși existenței lor.

Atunci când termină de mâncat, Abraham Mandelbaum se ridică și se îndreptă spre casă. Dar după câțiva pași se întoarse.

— Poate vii totuși cu mine acasă. Rahel e foarte slăbită, deci va fi o vizită scurtă, dar pe copilaș trebuie să-l vezi.

Cu burta plină și cu un zâmbet de om sătul pe față, porniră spre casa lui Abraham Mandelbaum. Dar, ajungând la gardul de piatră, chipurile li se întunecară. Din casă se auzea un plâns de bebeluș, un plâns disperat și neostoit, un plâns în care nu mai era urmă de speranță că ar mai putea schimba ceva, iar acum continua doar din inerție. Cine auzea plânsul nu avea nicio îndoială – era un plâns care continua de mult timp, poate că țipa din clipa în care Abraham Mandelbaum ieșise pe ușă, căci epuizarea și tristețea erau o povară pe care n-o mai putea suporta. Iacov Marcovici păși în urma lui Abraham Mandelbaum, traversă curtea până la ușa de la intrare, direct spre camera în care Rahel Mandelbaum ședea și privea copilul cu ochi sticloși.

Rahel Mandelbaum nu dădu niciun semn că ar fi observat sosirea soțului. Desigur, nu era simplu să ignori prezența lui Abraham Mandelbaum, al cărui trup umplea jumătate de cameră, și totuși când intră în casa lui casapul pierdu parcă din greutate și înălțime până când nu mai rămase decât umbra

---

[22] „Noroc!” Urare ebraică, folosită la orice ocazie festivă (n.tr.).

unui uriaș. Abraham Mandelbaum își privi soția cu niște ochi care implorau, o privire din acelea pe care un străin nu trebuie să le vadă. Iacov Marcovici se simțea străin aproape oriunde, mai ales în camera asta, în care un bărbat, o femeie și un copilaș erau cufundați în chinul lor. De aceea se retrase și dădu să plece, dar plânsul copilului îl opri. Trecuse doar o zi de când îl ajutase să iasă din pântecele maică-sii, cum o să-l lase acum în durerea lui? Iacov Marcovici traversă salonul și se opri în fața Rahelei Mandelbaum. Leagănul copilului se afla între ei.

— Ia-l în brațe.

— Nu pot!

— Atunci, îl iau eu!

Iacov Marcovici se aplecă peste leagăn și îl luă în brațe. Rahel Mandelbaum închise ochii ușurată. O zi întreagă își privise copilul, jurând să nu ia ochii de la el până când nu va simți în sfârșit toate stările acelea despre care i se spusese că te transformă în mamă. Privise chipul micuț până când ochii începuseră să o doară, încercând să găsească ce trebuie să găsească o femeie pe chipul copilului ei – frumusețe superbă, dulceață irezistibilă, o expresie care să aprindă în ea dragoste necondiționată. Dar fetișoara pe care o privea îi amintea mai degrabă de-o maimuțică, iar când se gândi că până și maimuțele simt dragoste maternă pentru puii de om părăsiți, o năpădi o rușine atât de cumplită, încât nu mai fu în stare să se miște din loc.

Când Iacov Marcovici îl luă în brațe, pruncul plânse și mai și Abraham Mandelbaum își frângea degetele îngrijorat, dar Iacov Marcovici zâmbea mulțumit. Dacă plânsul se învârtoșează la atingerea uni mâini de om înseamnă că n-a pierdut încrederea că mâinile pot să-i satisfacă nevoile, căci un om nu cere ceva de la cineva despre care crede că nu-l poate ajuta. Bebelușul cerea alinare, iar Iacov Marcovici era dispus să i-o aducă. Când văzu că nu se liniștește printre pereții casei, îi făcu semn lui Abraham Mandelbaum să vină cu el și ieșiră în curte. Cum ajunseră în curte, copilul se liniști, iar în stradă se opri de tot.

Iacov Marcovici și Abraham Mandelbaum mergeau unul lângă altul. Când trecuseră înainte spre casa lui Abraham Mandelbaum, numai ei doi erau prinși în acest legământ al tăcerii. Acum legământul îi cuprinse pe toți trei: Iacov Marcovici, Abraham Mandelbaum și un copilaș cuminte, care trecu din brațele primului în brațele celui de-al doilea. Iacov Marcovici chicoti.

— Îl ții cum țin rabinii sulurile *Torei* de Simhat Tora[23].

Abraham Mandelbaum nu răspunse, doar îl strânse mai tare și-și încetini mersul, pentru că observase că Iacov Marcovici trebuie să facă trei pași ca să

---

[23] Sărbătoarea Torei, în ultima zi a sărbătorilor de toamnă (n.tr.).

echivaleze un pas de-al lui. Merseră mult, picioarele îi purtară prin sat și pe drumurile lui, apoi din sat până la cărările terenurilor agricole, iar la urmă ajunseră la roșcov. Văzând copacul, lui Abraham Marcovici se umplu fruntea de riduri, iar ochii prevestiră ceva rău.

— Dumnezeu știe câte ore o fi zăcut aici până ai ajuns tu. Singură, singură de tot. Nu e de mirare că și-a pierdut mințile.

Iacov Marcovici, specialist în singurătate, știa bine că nu e nicio diferență între un roșcov și o saltea. Omul poate fi singur oriunde, chiar și în mulțime. Dar nu răspunse nimic. Dacă Abraham Mandelbaum hotărâse să-și pună durerea pe seama unui copac, nu o să-i pună zăgaz.

— Tine-l numai o clipă.

Iacov Marcovici ținea iar puiul de om, în timp ce Abraham Mandelbaum se apropia de roșcov. Verifică pământul de lângă trunchi, pe locul unde scaieții se tociseră sub greutatea soției lui care se chinuia să nască. Pipăi cu palmele lui mari coaja aspră a copacului.

— Singură, spuse. Singură de tot.

Apoi începu să lovească pomul cu pumnii strânși. Lovea fără milă. Ramurile roșcovului tremurau, tremura și Iacov Marcovici. La a zecea lovitură toate roșcovele căzură dintr-odată, o ploaie de roșcove se revărsă deasupra capului lui Abraham Mandelbaum. El lovea mai departe pomul cu pumnii care se înroșiseră de sânge, lovea și lovea aruncându-și trupul spre trunchi. De-abia când căzu pomul, când trunchiul înțepeni și se ivi goliciunea rădăcinilor Abraham Mandelbaum se opri în sfârșit din răzbunat umilința și singurătatea soției. Își șterse mâinile de pantaloni și se dus să-și ia fiul, dar se răzgândi și îl lăsă în brațele lui Iacov Marcovici. Se întoarseră pe același drum pe care veniseră.

12.

Bella Marcovici rămase doi ani în casa poetului. La câteva zile după prima lor întâlnire începu să se obișnuiască cu mirosul de ficat tocat și nu-l mai simțea decât atunci când se certau. În fiecare dimineață, după ce el pleca la lucru, Bella își strângea toate lucrurile într-o geantă și voia să plece de acasă. Uneori deschidea ușa și făcea câți pași, coborând scările, alteori își aduna curajul și mergea chiar până la capătul străzii. Iar alteori nu făcea niciuna, nici alta. Doar stătea câteva minute în fața ușii închise, după care se întorcea și desfăcea bagajul.

Poetul habar n-avea de acest ceremonial de dimineață. Când se întorcea de la redacția ziarului, după ce petrecuse toată ziua compunând discursuri

funerare și uneori câteva felicitări, o găsea pe Bella îmbăiată și parfumată. O lua la cafenele și la cinema, se plimba cu ea de-a lungul bulevardelor, ba chiar acceptase să danseze cu ea, pentru că, deși ura să danseze, îi plăceau totuși privirile admirative ale celor care vedeau un bărbat ca el dansând cu o femeie ca ea. Dar într-o zi descoperise diferența dintre bucuria ei de noapte și tristețea ei de zi. Era într-una din zilele alea de februarie în care clădirile se băgă una într-alta de frig. Poetul ieșise din casă și doar o jachetă și focul dragostei îi păstrau temperatura corpului. Observase însă imediat că se stinsese focul și umerii îi tremurau. Se va întoarce acasă, își va lua paltonul și încă o îmbrățișare caldă de la iubita lui. Ajungând aproape de casă, o văzu pe Bella în pragul ușii, cu o privire chinuită și bagajul în mână. Poetul înțepenise în loc. Omul din el ar fi vrut să fugă la ea, să îngenuncheze în fața ei, s-o implore să rămână. Dar artistul din el îi poruncise să rămână în loc și să privească, să-și scrijelească în inimă trăsăturile chipului ei în ziua plecării, chipul care nu are idee că e privit, chip despre care va putea scrie până în ziua morții sale. Bella se întorsese în casă, iar poetul plecase la lucru trist, îndurerat și înghețat de frig.

Din ziua aceea începuse să scrie iar poezie. Dar acum nu se mai preocupa de renașterea evreiască și nu lăuda recoltele sau peisajele țării. Poezii: simple, deschise, care atingeau inima, toate descriau o femeie care pleacă dintr-o casă. Nu era poezie de mare valoare, nu, nici gând, dar nu era nici proastă și în asta consta noutatea. În ziua în care o privise pe Bella în pragul ușii se transformase dintr-un poet ratat într-un poet mediocru. Pe-atunci poeți mari se găseau din plin în țară, dar nici poeți slabi nu lipseau. Pe cei mari îi slăveau, de cei slabi le era milă. Și, în mod ciudat, de poetul mediocru se bucurau cu adevărat. Îi tipăreau poeziile în ziare, dar editurile îi respingeau cărțile, deși îl invitau la întruniri mărunte ca să-l laude și știau că nu va trebui niciodată să dea numele lui vreunui parc, cel mult unei alei.

Bella nu-i citea versurile. Din ziua aceea în care gustase feliile de portocală pierduse încrederea în cuvine. Înainte iubise poeții, pentru că trăia cu impresia că stă în puterea lor să-și facă o lume pe care o doreau. Astăzi știa că lumile acelea nu erau decât niște baloane rotunjoare de săpun ca acelea din chiuveta în care freca rufele poetului. Baloane spumoase, superbe, colorate, în care trupul ar vrea să se legene, dar care se sparg sub țâșniturile apei și rămân numai ciorapii murdari și o cămașă care trebuie frecată bine cu săpun.

Femeile începură să caute apropierea poetului. Femei frumoase. Indiferența cu care primiseră poeziile lui de dinainte, poezii despre sionism și clădirea țării, se transformă într-o ploaie de lacrimi stârnite de versurile dedicate iubitei sale. Poeziile atingeau cele mai delicate coarde ale sufletului

– dorința ascunsă ca într-o bună zi să devină și ele subiectul iubirii poeților. Bella simțea asta când mergea seara mână în mână cu poetul. Acum nu mai aștepta zâmbetul ei, ci le arunca zâmbete tuturor, nu-i mai căuta privirea, ci ochii îi fugeau în toate părțile, de la roșcată la brunetă, de la brunetă la cea cu sâni mari. Când se întoarseră în casa poetului, pe Bella o apucă o greață care continuă și de dimineață. În ziua aceea nu-și strânse bagajele, ci rămase lângă scaunul din closet, între o vărsătură și alta. Vărsă din ea prăjitura pe care o mâncaseră seara la cofetărie și privirile femeilor care o văzuseră mâncând. Îl vărsă din ea pe poetul evreu, care acum prefera să scrie despre plecarea ei, în loc să fie cu ea. Vărsă din ea feliile de portocală pe care le mâncase în Europa și al căror gust nu-l simțise, căci limba ei gustase numai așteptarea țării din care veneau portocalele. Și vărsă din ea și țara însăși, un aliment pe care nu-l digerase cum trebuie, hamsin[24] și nisip și nefericire și speranțe fără rost.

După ce vărsă tot, se întinse pe pat și dintr-odată se simți ușoară ca o pasăre. Până și arsurile din esofag dispăruseră. Acum știa că e liberă, că poate porni oriîncotro ar dori. Să-l ia dracu' pe Iacov Marcovici în casa lui din sat, ea o să-și ducă zilele aici, în Tel Aviv. O să-l părăsească pe poetul trădător chiar azi și o să-și găsească un iubit adevărat. Un om simplu și bun, departe de poezie și cu picioarele bine înfipte în pământ. Un doctor, poate un funcționar, un om al progresului, pentru care căsătoria nu este foarte importantă. Hotărî și să se înscrie la seminarul pedagogic, să educe copiii lui Israel, să nu capituleze în fața josniciei și trădării, din câte se pare tipice bărbaților din țara asta. Copiii o s-o strige „profa", iar ea o să-i învețe tot ce trebuie să știe – matematică, istorie, geografie. Despre înălțimile Munților Himalaya și despre rădăcinile evreilor în regatul Spaniei. Despre suma unghiurilor unui triunghi și despre cum e alcătuită o floare. Numai poezie n-o să-i învețe. Nici dacă ar ruga-o. Minciuna cuvintelor e periculoasă pentru adolescenți. Ei o s-o respecte, iar ea n-o să ridice niciodată mâna să dea în ei. Iar când o să meargă pe stradă lângă doctorul sau funcționarul ei, mamele elevilor o să vină să-i strângă mâna și să-i mulțumească. În afara unei vagi arsuri esofagiene, Bella Marcovici se simțea ușoară ca o pasăre, culcată pe pat și făcând planuri, fără să știe că și dimineața următoare o va găsi aplecată deasupra vasului de toaletă și tot așa. Abia peste aproape două săptămâni o să înțeleagă că vărsătura nu e calea pe care și-o alege sufletul pentru a se purifica, ci calea prin care corpul vorbește despre viitor.

•

[24] Zile cu călduri toride și aer încărcat cu praf și nisip, aduse de vânt de la furtunile de nisip din deșert (n.tr.).

Bella nu-i spuse poetului de sarcină. Își strânse lucrurile într-o dimineață și plecă fără a zăbovi nici în pragul ușii, nici în capătul străzii. Dar la patru străzi de casa poetului se opri, pentru că nu știa încotro s-o ia. Nu voia să rămână în Tel Aviv. Prea mulți poeți umblă pe străzile orașului. Ierusalimul i se părea prea sfânt. Haifa îi plăcea, dar și acolo copilul era în pericol de a fi considerat bastard. Poate ar fi bine să bată la porțile vreunui kibuț. Auzise că acolo nu prea se ține seama de religie și căsătorie, că oamenii împart între ei dragostea așa cum împart hrana. Dar cine o să primească o tânără însărcinată, care nu știe nici măcar să deosebească boabele de orez de cele de grâu? Oamenii treceau de-a lungul și de-a latul străzii, iar gândurile ei mergeau cu ei. Din Tel Aviv la Haifa. De la Haifa la Ierusalim. Din Ierusalim la kibuț. Cum niciunul din orașe nu i se păru potrivit, continuă să colinde și să se îndepărteze spre alte orașe. Petah Tikva, Tveria, Rișon le Zion. Gândurile Bellei hoinăreau prin țară, treceau peste sat și se grăbeau să se îndepărteze de ea. Nu acolo. Nu acolo. Dar, cu cât voia să se îndepărteze mai repede de el, cu atât satul i se înșuruba în minte. Se gândea la un izvor unde o dusese Sonia, la smochinul care păzea intrarea la izvor, la cum înotaseră goale în iazul pe care îl formase izvorul și-și pieptănaseră părul una alteia. Se gândea la terasa din casa Rahelei Mandelbaum, unde sigur se joacă acum un copil și unde se va putea juca și copilul ei. Iar la urmă se gândea la Iacov Marcovici, om rău și josnic, dar gazdă bună și cu o casă mare.

Într-o seară rece de martie Bella se întoarse în casa lui Iacov Marcovici. Se întoarse așa cum plecase, fără un cuvânt. Când ea intră în casă, el muncea la câmp. Din când în când ridica mecanic ochii de la sapă, în speranța că-i va vedea în drum silueta înaltă. De doi ani tot ridica ochii de la sapă, iar mișcarea asta îi provoca o durere permanentă în ceafă, care-l făcea să pară mai încovoiat decât era. Și totuși, continua să ridice privirea cam la fiecare douăzeci de minute, mai mult din obișnuință decât din speranță. În ziua în care se întoarse Bella, Iacov Marcovici se uită și zări silueta unei femei pășind în depărtare. Inima începu să i se zbată ca o pasăre, dar mintea o potoli imediat. În primele luni de după plecarea Bellei țâșnea de pe câmp ori de câte ori vedea o siluetă de femeie mergând pe drum. Scundă sau înaltă, slabă sau grasă. Știa bine că niciuna dintre ele nu e Bella, dar picioarele mergeau în locul lui, alergau sau alunecau, pășeau repede pe șosea, se opreau rușinate în fața femeii pe care doriseră să o vadă și care acum, față în față, nu semăna nici pe departe cu Bella Marcovici. Uneori, când plictiseala era mai mare decât compasiunea, câte unul din tinerii din sat își înfășură pantalonii cu pânză și ieșea în drum. Iacov Marcovici ridica ochii și vedea de departe o figură zdravănă, care părea o femeie cu fustă, și cu toate că simțea

că ceva nu era în regulă – ba chiar auzea chicoteli printre tufișuri –, tot se îndrepta spre omul respectiv cu ochi plini de speranță.

— Te faci de râs, îi spusese Zeev Feinberg când îl văzuse întorcându-se pe câmp însoțit de fluierături batjocoritoare. N-o să se întoarcă.

— O să vedem, îi răspunse Iacov Marcovici.

Și nu mai sărea când zărea vreo femeie. Acum doar ridica privirea să scruteze din depărtare. Dacă imaginea semăna cu Bella, o rupea la fugă spre ea, dacă nu, rămânea pe loc. Și pentru că puține femei semănau cu Bella, mai ales cu Bella din amintirea lui, acum Iacov Marcovici pleca foarte rar de pe câmp. În ziua în care Bella se întoarse, Iacov Marcovici îi văzu silueta pe cărare. Picioarele vrură să țâșnească, dar rămaseră înțepenite. Mersul femeii era greoi și pașii îi erau lenți. Șoldurile erau pline și umerii, un pic lăsați. Bella avea un mers aristocratic și pași iuți, șolduri subțiri și umeri drepți. Iacov Marcovici își văzu de lucru la câmp.

Când intră în casă, o găsi acolo. Ceva mai plină, ceva mai ostenită, dar tot cea mai frumoasă femeie pe care o văzuse vreodată. Frumusețea ei avea asupra lui același efect ca atunci când o văzuse prima oară, când se întorsese de la geam în apartamentul ăla din Europa. Încremeni din nou, se simți din nou de parcă cineva ar fi lipit brusc toate cioburile viselor lui într-un singur întreg care se află acum în fața lui. Buzele pline ca o smochină proaspătă, nasul mic și obraznic, sprâncene arcuite ca ferestrele unei moschei. Și ochii, care-l privesc și acum cu dispreț fățiș, dar îl umplu totuși de viață.

— Te-ai întors.

Sprâncenele ei arcuite se ridicară puțin, ca pentru a spune că motivul întoarcerii ei e limpede și nu mai trebuie discutat. Iacov Marcovici stătea încă în prag, iar Bella broda pe canapea. Fără să vrea, el se simți străin în propria lui casă, ca și cum ar fi fost un musafir nepoftit, care deranjează liniștea proprietarilor.

Motiv pentru care mai făcu un pas înăuntru și spuse cu o voce pe care o spera autoritară:

— Ai făcut un drum lung. Îți pregătesc ceva de mâncare.

Bella Marcovici nu răspunse, iar Iacov Marcovici se grăbi spre bucătărie. Turnă ceai, tăie pâine și după o ușoară ezitare adăugă o portocală pe care o curățase de coajă. O clipă, în timp ce stătea în bucătărie, cu paharul cu ceai într-o mână și farfuria cu pâine, brânză și o portocală în cealaltă, o clipă numai, Iacov Marcovici se gândi că poate lucrurile o să meargă spre bine.

Când se întoarse în salon, îl găsi gol. Bella Marcovici își luase lucrurile și plecase. O clipă se îngrozi la gândul că-l părăsește iar, dar imediat văzu în dormitor bagajul și un bilet:

De acum înainte vii să dormi pe canapeaua din salon. Poți să iei cămașa de noapte.

Lui Iacov Marcovici nu-i luă mult să afle încotro plecase Bella. Strigătul surprins al lui Zeev Feinberg se auzise în tot satul: „Te-ai întors!” Nu era numai bucurie în strigătul lui, era și o întrebare din cele pe care nu îndrăznești să le pui, pe care nici Feinberg și nici Marcovici nu îndrăzneau să le pună, unul singur în salonul lui și celălalt în pragul ușii, îmbrățișând-o pe Bella în timp ce strigă „Sonia, uite cine a venit!” Iar Sonia îi aruncă o singură privire și ghici imediat de ce se întorsese. Nu din cauza trupului, care încă-și păstra secretul, ochii ei fiind cei care-i povesteau. Ochii Bellei, care semănau atât de tare cu ai Soniei, fiind doar un pic mai apropiați, exact atât cât trebuie ca să-i facă frumoși, aveau acum ceva în plus. Nu era moliciune, dulceață sau orice căutau oamenii să găsească în ochii femeilor însărcinate. Dimpotrivă: în ochii Bellei era acum ceva dur și ferm, conștientizarea faptului că încă o ființă e total dependentă de ea pentru a exista. Înțelegerea aceasta îi pătrunsese în minte oră după oră pe drumul spre sat, iar când ajunsese în sat era deja parte din ea. Încă un om depindea de ea pentru a exista, un om tainic, pe care nimeni nu-l cunoaște încă, în afară de ea, un bebeluș. Cuvântul îi făcea atâta plăcere, încât îl rostogolea iar și iar pe limbă, gustă din el fără să se sature pe tot drumul, sperând că dulceața lui va fi de ajuns pentru a reuși să uite restul. Sonia o îmbrățișă pe Bella cu două brațe puternice și șopti: „Mazal Tov!”. Bella se îngrozi o clipă, crezând că secretul ei nu e chiar atât de bine ascuns cum credea ea, dar se liniști imediat la gândul că ochii Soniei nu sunt că ai celorlalți oameni.

În seara aceea Bella rămase în casa Soniei și a lui Zeev Feinberg până târziu. Bucuria întâlnirii cu prietenii ei era amestecată cu teama de clipa în care va trebui să se întoarcă în casa lui Marcovici. Motiv pentru care rămase pe canapea, ascultând cu plăcere poveștile lui Zeev Feinberg – despre un crocodil din râul Alexandru care aproape ar fi sfâșiat un copilaș de trei ani, dacă nu s-ar fi luptat cu el (cu mâinile goale), zâmbind la corectările Soniei (nu cu mâinile goale, ci cu o pușcă, nu un copilaș de trei ani, ci un bărbat de treizeci de ani, nu un crocodil, ci un șacal[25]). Până la urmă, nu mai putu trage de timp, își luă rămas-bun și plecă. Cu cât mai mult se apropia de casă, cu atât mai șovăitori îi deveneau pașii. Când deschise ușa o apucară grețurile și fugi spre toaletă. Rămase douăzeci de minute lângă scaun și nu plecă pentru că senzația de greață ar fi părăsit-o, ci pentru că se hotărî să treacă la acțiune, în ciuda propriei voințe.

---

[25] Joc de cuvinte. În ebraică, *tanin* – „crocodil”, *tan* – „șacal” (n.tr.).

Iacov Marcovici dormea pe canapeaua din salon. Nu-l deranja că fusese alungat din patul lui pe canapea. De când îl părăsise Bella patul se transformase într-o cameră de tortură, nu mai era un loc de odihnă. Își petrecea nopțile cu ochii deschiși, atent să audă pașii ei în prag. Până la urmă, începuse să dorească mai degrabă aerul rece al nopții decât căldura patului printre cearșafuri îmbibate de așteptări, drept care renunță și noaptea păzea satul. Noaptea în care se întoarse Bella fu prima noapte în care Iacov Marcovici dormi neîntors. Bella se apropie de canapea. Nu-l privi când își scoase bluza și fusta. Scăpă repede de sutien și de chiloți, ca un om care s-a hotărât să se arunce în apă rece ca gheața și știe că la cea mai mică ezitare se va retrage. Bella Marcovici respiră adânc și intră între cearșafurile soțului ei. Iacov Marcovici nu se trezi imediat. Dormise toată viața pe spate, iar corpul lui se grăbi să ia atingerea pielii catifelate drept o amăgire a visului. Trecură câteva clipe, dar atingerea rămase și unde mai pui că simțea și respirația unei femei, așa că Iacov Marcovici deschise ochii. Bella Marcovici era culcată lângă el, cu ochii închiși, goală. Iacov Marcovici nu îndrăzni să se miște. Minunea asta era atât de mare, încât îi era clar că cea mai mică greșeală o poate face să dispară ca și cum nici n-ar fi fost. Ea mai era acolo. Goală. Superbă. Își lasă trupul la vederea ochilor ațintiți asupra lui. Chiar și în goliciunea ei tot mândră era. O statuie perfectă din marmura pe care vulgul se grăbește s-o vadă, s-o mângâie hoțește când nu vede paznicul, dar frumusețea rămâne numai a ei, oricât ar privi-o ceilalți. Acum nu știa ce să privească mai întâi – umerii de fildeș, pe care îi urmărea prin casă când se apleca să ridice ceva, se odihneau acum lângă el. Sub ei se ridica o pereche de sâni perfecți, două rodii rotunde, ale căror coroane, sfârcurile, se ridică spre cer. Mai departe, pântecele rotund, ca mierea, cu buricul ca un ban de aur. Și mai jos. Și mai jos. Iacov Marcovici se uită la triunghiul pubian al Bellei Marcovici și îl apucă amețeala. Închise ochii din nou. Când îi deschise, trecu repede peste pubisul Bellei Marcovici – câtă fericire poate suporta un om? – și îi privi pulpele. În ultimul timp ele o întristaseră mult pe Bella, când descoperise pe ele varice șerpuitoare și un început de celulită. Dar în întunericul nopții Iacov Marcovici nu observă aceste neajunsuri și de fapt e de presupus că nici la lumina zilei nu le-ar fi observat. Nu pentru că ar fi avut probleme cu vederea. Vederea lui nu era mai slabă decât a celorlalți oameni, așa că încerca și ea să-i dea stăpânului ce trebuie – să arate ce vrea să vadă și să ascundă ce trebuie. Iar tălpile Bellei erau exact ce trebuie ca să-l înveselească pe proprietar – mici, rotunjoare, o treabă bine gândită, atât ca planificare, cât și ca realizare. După ce termină de analizat trupul Bellei din cap până la tălpi, începu să-l privească de la tălpi până la cap. Era o adevărată plăcere să privești chipul Bellei. Deși îl privise de multe ori – fie

sânge și carne, fie carne și imaginație –, trupul ei gol i se păru, totuși, altfel. Fața era rezultatul trupului cum trupul era promisiunea chipului. Roșeața buzelor punea în evidență culoarea sfârcurilor. Linia bărbiei semăna cu linia tălpilor. Arcul sprâncenelor sugera triunghiul pubian. În spatele pleoapelor închise, Bella aștepta atingerea mâinii lui Iacov Marcovici. Încordată ca un om care se pregătește să i se scoată un dinte. Își ținea lacrimile bine închise în ea, înainte să curgă și să-i trădeze taina. Câtă sare! Numai să nu-i facă rău copilului. În clipa în care își aminti de copil, o podidiră din nou imaginile – un copil plânge de foame și ea nu e în stare să-l hrănească. Un elev de școală căruia nu e în stare să-i cumpere cărți. Un adolescent pe care cuvântul „bastard" îl urmărește oriunde se duce. Dacă ar fi fost în stare, ar fi ieșit din împietrirea asta și l-ar fi ademenit pe Marcovici cu propriile ei mâini. Dar, nefiind în stare, făcu singurul lucru de care era în stare.

— Mă culc cu tine, dacă vrei.

Trecu o frântură de clipă înainte ca Iacov Marcovici să înțeleagă sensul cuvintelor. Deosebirea dintre tonul ei și sensul cuvintelor ei îl zăpăcea. În dorința de a aranja lucrurile, își spuse că e jenată, că îi e rușine pentru ce-a făcut înainte. Băieții trimiși să-l bată, privirile batjocoritoare ale sătenilor, răzbunarea casei pe care a construit-o cu propriile sale mâini – toate astea probabil că îi apasă conștiința și îi usucă vocea. Pentru că iată, Bella Marcovici a înțeles cât de mult o iubește Iacov Marcovici, a înțeles că, deși nu are încă sentimente, ele pot fi create prin muncă grea și mult devotament și iat-o culcată în patul lui, așteptând să fie iertată. Iacov Marcovici, om inteligent, aproape că se lăsă convins că așa stau lucrurile, până când atinse cu o mână tremurândă umărul soției.

Nu se putea înșela cu privire la dezgustul Bellei Marcovici. Trupul depăși voința. Buzele ca smochina proaspătă se retraseră, pleoapele se strânseră, arcuirea sprâncenelor dispăru. Iacov Marcovici își trase mâna și se așeză. Se gândi minute la rând cu ochii închiși. Se gândi la lunile pe care Bella le petrecuse departe de el, la bărbatul pe care sigur îl lăsase în urmă întorcându-se aici, la mersul ei de om învins pe drumul spre sat, la trupul ei care se împlinise puțin. Când deschise din nou ochii, o văzu privindu-l, acoperită de un cearșaf.

— Nu trebuie să te temi, spuse, de copilul din cauza căruia ai venit. O să mă îngrijesc eu. Și acum ieși din patul ăsta și să nu te întorci decât atunci când o să vrei.

Din ziua aceea casa își recăpătă căldura obișnuită. Tufa de bougainvillea renunță la nebuniile ei, spre bucuria lui Iacov Marcovici, care se gândea deja s-o scoată din rădăcini. Salonul rămase morocănos, pentru că nu există bucuria mobilei într-o casă în care nu există iubire, dar cel puțin nu-i mai

îngheța pe cei care stăteau acolo. Iacov Marcovici nu se înșela la gândul că toate astea se întâmplă pentru el. În pântecele soției se zămislise un prunc, iar casa încetase să se războiască cu Marcovici pentru a ușura dezvoltarea copilului. Nu numai casa se hotărî să ajute la sarcina Bellei, ci și Iacov Marcovici dorea să se ocupe de ea și să-i ușureze zilele. Copilul din burtă era o ipotecă, o garanție că va rămâne. Era dispus să-l întrețină toată viața, dacă i se va promite că mama o să rămână cu el.

13.

Iacov Marcovici și Abraham Mandelbaum nu mai vorbiră niciodată despre noaptea în care casapul dărâmase roșcovul cu mâinile goale. De când se întorsese Bella, Marcovici venea în fiecare dimineață la măcelărie să aleagă o bucată bună de carne pentru soția lui însărcinată. Măcelarul îi făcea reducere la jumătate de preț și îi strângea mâna, lăsându-i funcționale numai jumătate din degete. Când ieșea din măcelărie, consătenii se opreau să-l privească și să se gândească. Acum le simțea privirile urmărindu-l oriunde mergea. Aceiași ochi care în trecut nu-i aruncaseră mai mult de o privire fugară îl cercetau acum îndelung, îl urmăreau în drum spre casă, până când le închidea ușa în nas și intra să vadă cum se simte Bella. Chiar și atunci, după ce închidea ușa, ochii rămâneau tot acolo, aruncând fulgere spre ușa închisă, străduindu-se să pătrundă dincolo de straturile de lemn vopsit alb și să afle în sfârșit de ce se întorsese nevasta lui Iacov Marcovici.

Zvonurile nu începură imediat. În anul acela oamenii aveau alte necazuri. Înaintarea forțelor aliaților, situația armamentului nemților, veni-le-ar numele, urzelile arabilor. Probleme dintre cele mai importante. Dar aici, jos, burta unei femei frumoase creștea și se umfla, iar după o lună și jumătate nimeni nu mai putea trece pe străzile așezării fără să observe. Așa se întâmplă, deci, că grijilor mari le luară locul grijile mici, iar la urmă niște mirări mititele, din acelea care nu aduc decât certuri și conflicte, dar totuși provoacă zâmbete.

— Nu e copilul lui.

— De unde știi?

— Ai uitat deja cum dispărea noaptea?

— Dar de când s-a întors n-a mai dispărut niciodată.

— Poate s-a întors cu o surpriză în bagaj.

La început lucrurile erau vorbe spuse în șoaptă, numai prin dormitoare, când se stingea lumina și perechile voiau să se apropie, bârfind. Din dormitor avansaseră spre orele de masă, poate vor condimenta supa. Și de la

masă ieșiseră afară, spre livezi și lanuri, ca să amuze urechi nostalgice. Iar la urmă căpătară și importanță economică, după ce Michael Nudelman promisese douăzeci de lire[26] cui are curaj să verifice zvonurile cu Iacov Marcovici.

— Bună, Marcovici.

Iacov Marcovici dădu din cap și continuă să meargă. Și-i amintea bine pe Michael și Haim Nudelman din serile în care se scălâmbăiau pe drumul spre sat, imitând mersul unei femei, așteptându-l să alerge spre ei, disprețuit și plin de speranță.

— Îi duci carne doamnei?

Haim Nudelman pășea acum foarte aproape de el, acneea juvenilă strălucindu-i pe fața ca grupușoare de steluțe.

— E foarte bună pentru copilaș carnea. Mai ales dacă urmează să se nască anemic. Ești și tu anemic, Marcovici? Nu, sigur că nu, uite, văd chiar acum că te înroșești. Poate doamna e anemică? A, nu, categoric nu pare, e atât de rozalie în obraji. Sau poate altcineva e anemic, poate tatăl…

Și vorbăria lui Haim Nudelman se opri în urma unui pumn zdravăn și absolut neașteptat pe care i-l aplică Iacov Marcovici. Pumnul îl luase prin surprindere, altfel nicio șansă ca un om de înălțimea și greutatea lui Iacov Marcovici să arunce la pământ un om cât Haim Nudelman, după care îi fâlfâi în față bucata de carne sângerândă pe care o primise de la măcelar.

— Dacă te mai îndoiești vreodată, tu sau oricare altul, despre tatăl copilului, o să am grijă cu ea mutra ta să arate exact ca antricotul ăsta înainte de a fi gătit!

În noaptea aceea Iacov Marcovici luă parte la prima bătaie din viața lui. Sigur că mai mâncase bătaie, dar de data asta răspunse ca un bărbat adevărat, lovindu-i în neștire pe Haim și Michael Nudelman, până când auzi sunetul minunat al coastei care pocnea sub pumnul lui. Îl învinseră, fără îndoială, dar când îl lăsară lat la marginea drumului, fără îndoială că-i observaseră zâmbetul de pe chip. Când șontâcăia înapoi spre casă, Bella îi ieși în întâmpinare.

— Javre! spuse ea, iar inima lui se zbătu de fericire, pentru că niciodată nu văzuse pe chipul ei un dispreț atât de intens care să nu fie îndreptat împotriva lui.

A doua zi se întoarse iar devreme de la câmp. O găsi pe canapea brodând, înfășurată într-un capot.

— Îmbracă-te. Ieșim.

Bella ridică ochii de pe broderie.

---

[26] Liră palestiniană (n.tr.).

— S-au schimbat multe între noi, Marcovici. Dar singura plimbare pe care aș face-o cu tine ar fi la Rabinat.

— Cum vrei. Doar zvonurile despre copilul ilegitim nu vor dispărea decât dacă vei dovedi că pentru mine te-ai întors și că îți dorești compania mea.

Bella Marcovici rămase pe gânduri câteva clipe, după care se ridică oftând.

— Să ne plimbăm, atunci.

Din ziua aceea începură să se plimbe cu regularitate prin sat pe înserat. Bella mergea aproape de Iacov Marcovici, dar fără să-și pună vreodată mâna în mâna lui, iar adevărul e că nici nu-l privea decât dacă apărea vreun trecător prin apropiere. Iacov Marcovici vorbea puțin, iar Bella îl aprecia pentru asta. Uneori îi întâlneau pe Sonia și Zeev Feinberg. Îi recunoșteau de la distanță, pentru că mergeau atât de băgați unul într-altul, că parcă mergea o singură persoană cu patru picioare, care râde pe două voci. Iacov Marcovici venea în întâmpinarea lor, dar pleca ochii, căci, altfel, ar fi zărit fără îndoială o umbră de tristețe în ochii albaștri ai prietenului său. Era mai mult de un an de când n-o mai păzea pe Sonia, dimpotrivă, venea la ea plin de intenții, de la plăcerile cărnii la speranțe de viitor. Dar pântecele Soniei rămânea supărător de plat, degeaba ar fi căutat la ea rotunjimea frumoasă a începutului de viață. În ultimele săptămâni nu se putea apropia de ea fără să-i treacă prin minte cuvinte ca *ovul, spermatozoid* și *uter,* cuvinte care își au locul în cărțile de biologie, nu în capul unui bărbat care linge vaginul iubit.

Zeev Feinberg nu îndrăznea să vorbească despre gândurile care-l tulburau, dar, pentru că nu vorbea, ele creșteau și se umflau, cum se întâmplă de obicei cu toate fricile. Mustața lui Zeev Feinberg fu prima care avu de suferit, ea era seismograful care înscria toate schimbările din sufletul stăpânului ei. Ori de câte ori observa tampoanele Soniei, cârlionții din mustața lui Feinberg se pleoșteau, iar legea gravitației acționa ceva mai mult asupra ei. Începură să-l irite lucruri neimportante. O fereastră rămasă deschisă, o mâncare nereușită. Iar Sonia, care în zile normale i-ar fi smuls mustața pentru asta, înțelese situația mustății și se hotărâse să înghită. Zeev Feinberg înțelese că nevastă-sa se hotărâse să înghită ce nu acceptase niciodată și-și înteți presiunea. Nu din răutate, desigur, nu din cruzime. Dar majoritatea oamenilor, dacă li se dă un scaun, preferă să se lase pe el cu toată greutatea, în loc s-o lase pe propriile lor picioare.

•

Cu cât se apropia nașterea, cu atât se liniștea relația dintre Iacov și Bella Marcovici. E adevărat, Bella evita mai departe apropierea lui Iacov Marcovici în afara orelor de plimbare și continua să încuie ușa dormitorului, dar

renunță să mai doarmă cu un cuțit lângă ea. Adevărul e, pe cât somnul ei devenea mai odihnitor, pe atât somnul lui dispărea din nou. De când se întorsese nu se mai perpelea în pat chinuit de gelozie – acum stătea culcat pe canapeaua pe care o primise și ardea de dorință. Refuzase oferta Bellei de a se culca cu ea pentru că nu putea concepe s-o facă împotriva voinței ei. E soția lui, nu o curvă de la oraș, așa că se va culca cu ea numai atunci când va dori ea, fără târguieli și interese. Dar atingerea trupului ei gol i se imprimase în piele și cu sufletul revedea iar și iar triunghiul pubian auriu. Ziua își interzicea să se gândească la ea, dar din clipa în care intra în pat nu mai putea să-și stăpânească gândurile. De la întoarcerea ei nopțile lui erau tot o erecție. Foarte curând organul lui nu se mai mulțumi cu activitatea nocturnă, ci începu să-l facă de rușine și în cursul zilei. Era de-ajuns să vadă un fruct de culoare roșie – o prună, o căpșună sau un măr –, că imediat i se umflau pantalonii și i se aprindeau. Pentru că fructul îi amintea de sfârcurile Bellei, iar fiecare spic de grâu îi fredona melodia pubisului ei. Când măcelarul îi felia carnea în prăvălie, înghițea saliva atât de zgomotos, că Abraham Mandelbaum îl privi cu îngrijorare. Când se întâlni cu el, Feinberg îi observă fără să vrea pantalonii, pentru că, dacă figura lui Iacov Marcovici părea ca de obicei, erecția permanentă sigur era cu totul nefirească.

— De ce să nu pleci la Haifa? Dacă bei destul și vrei destul, poți să te convingi că, până la urmă, o femeie este ca oricare alta.

Iacov Marcovici urmă sfatul prietenului său. O dată la câteva săptămâni pleca să-și verse dorința în femeia din Haifa, dar de-abia punea piciorul în pragul casei, că membrul i se ridica din nou în așteptare și în fericire.

În schimb, al lui Zeev Feinberg se lenevea tot mai mult. Dacă în trecut i se încrețea mustața când vedea sâni rotunzi sau un fund plinuț, spre uimirea lui, acum rămânea indiferent. Numai când vedea o femeie însărcinată i se luminau ochii și începeau să strălucească din nou, privindu-i burta cu poftă. Dacă în trecut mândria lui era că niciodată nu băgase vreo fată în bucluc, se culcase cu toate, dar n-o făcuse pe niciuna de rușine, acum umbla gândindu-se dacă nu cumva atenția lui anterioară de a evita o paternitate nedorită era problema sau poate altceva. Iar ideea asta era atât de amenințătoare, încât stoarse din el o răutate necunoscută, despre care nu știa că există și pe care o îndrepta toată spre Sonia. O certa, o mustra, o dojenea, o jignea cu orice ocazie și prefera să-și petreacă noaptea patrulând în sat, și nu în patul lor. Când ea vorbea, ochii lui rătăceau prin toată camera, iar când râdea, îi arunca o singură privire și vocea ei cădea până la podea, ca o pasăre care a fost împușcată și se prăbușea de la sol. Bella vedea durerea Soniei și se înfuria. Până la urmă, plecă să-l caute pe Feinberg când acesta muncea la câmp.

— Te-ai însurat cu o leoaică și acum o transformi într-o găină jumulită. De ce?

Zeev Feinberg o privi uimit. Frumusețea care plângea dispăruse, iar în locul ei îi apăruse în față o femeie cu burtă mare și obrajii îmbujorați, cu ochi care aruncau flăcări și pumnii strânși.

— Unele lucruri, Bella, trebuie să rămână între soț și soție.

— Nu în satul ăsta. Poate că aici fiecare țăran își lucrează singur pământul, dar toate celelalte lucruri se fac împreună. Cine știe asta mai bine decât mine?

Zeev Feinberg puse mâna pe pumnul ei strâns.

— Du-te acasă, Bella! Tot efortul ăsta al tău nu face bine copilului.

Spuse ultimul cuvânt cu atâta tristețe, încât Bellei i se strânse pielea.

Erecția permanentă a lui Iacov Marcovici ajunse până la urmă și la urechile adjunctului Organizației.

— Nu e nici timpul, nici locul potrivit, răcni comandantul admirat. Țara asta e în drum spre război, iar contrabandistul nostru de arme din nord, om ales cu penseta, tocmai datorită înfățișării lui care nu atrage atenția nimănui, se plimbă pe străzi cu un catarg în pantaloni?!

Michael Katz aprobă dând din cap și declară că el a spus de mult că Iacov Marcovici trebuie îndepărtat pentru totdeauna din rândurile Organizației din cauza scandalului legat de căsătoria lui, care nu a fost rezolvat nici până acum. Dar adjunctul Organizației decise: căsătoria e una, iar pistoalele sunt alta.

— E bine și frumos să-l boicotăm pe Iacov Marcovici, dar asta se poate numai pe timp de pace, nu când războiul bate la ușă. Ocupă-te de problema asta a lui, rezolv-o și trimite-l în misiunea următoare.

Michael Katz ieși înjurând și bodogănind. Știa patru limbi și putea să facă să pară că știe opt. Era în stare să demonteze un pistol și să-l monteze la loc cu o mână legată la spate. Dar nu știa și chiar nu voia să știe cum se rezolvă o problemă ca a lui Iacov Marcovici.

Până la urmă, cumpără un șnur, făcu un laț mic și porni spre sat. Înțelese problema chiar în clipa în care Iacov Marcovici îi deschise ușa. Marcovici nu mai era banalitatea întruchipată. Chiar dacă ar fi stat în spatele unui ghișeu, roșeața din obrajii lui strălucea ca a unui om în capul căruia se învârtesc gânduri pornografice.

— Asta nu mă interesează, Marcovici, spuse Michael Katz, privindu-i cu scârbă pantalonii. Avem un transport care trebuie dus la Metula[27]. Așa că ia

[27] Orășel în nordul Israelului (n.tr.).

asta – aici Katz aruncă șnurul spre el – și leagă-l unde trebuie legat. La noapte pleci la drum.

— Nevastă-mea trebuie să nască. Eu rămân aici.

— Să sperăm că ăla micu’ știe să găsească rime la fel ca taică-său, spuse Katz și începu să-i povestească despre poetul din Tel Aviv cu care Bella împărțise așternuturile un an întreg. Și ce pereche minunată erau, ea, cu picioarele ei lungi, și el, cu frazele lui lungi.

Iacov Marcovici ar fi vrut să-i trântească ușa în față, dar încremenise pe loc. De pe limba lui Michael Katz săreau fiare, animale rele în turme și în cârduri, care alergau și tropăiau toate spre casă. Îi povestea despre cafenelele în care Bella îl ținea de mână pe poet și despre plimbările lor de seară pe bulevarde. Îi descrise grația ei în timp ce dansa și bucuria care se aprindea în ochii oricui avea șansa de a-i auzi râsul. Încetul cu încetul, casa lui Iacov Marcovici se umplu cu trecutul Bellei, până când nu mai rămase loc pentru Iacov Marcovici. Când Bella se întoarse din vizită de la Sonia, Bella îl găsi pe Michael Katz în pragul ușii, învârtind pe deget un șnur cu un laț la capăt.

— Unde e Marcovici?

— A ieșit. O misiune urgentă.

— Încotro?

— Mi-e teamă, doamnă, că la întrebarea asta nu pot să răspund.

Bella Marcovici se îngrășase multe kilograme de când o văzuse Michael Katz. Părul îi era strâns într-o coadă transpirată, dar Michael Katz nu-și putu stăpâni un tremur când îi aruncă o privire de gheață și repetă întrebarea:

— Încotro?

— Spre nord. O săptămână, cel puțin.

Michael Katz se uită la fața indescifrabilă, încremenită, ermetică a Bellei și o găsi încă uimitor de frumoasă. Nobilă ca întotdeauna, gândi, nici acum nu va recunoaște ce mulțumită e că am scăpat-o o săptămână de viermele ăsta. Încă o privire spre chipul ei și Michael Katz e deja tentat să adauge că e o misiune foarte periculoasă, din care de fapt nici nu se poate ști dacă Iacov Marcovici se va întoarce sau nu, că a fost un mare noroc că Bella a revenit aici, la casa asta, care desigur are o anumită valoare și că n-a rămas în Tel Aviv, fără nimic.

— Ce păcat, spuse Bella, că nu te-am invitat mai devreme în casă!

Michael Katz îi aruncă o privire uimită.

— Dacă te-aș fi invitat, acum aș fi putut să te dau afară.

Bella intră în casă și-i închise ușa în nas. Liniștea salonului îi făcea bine. Rămase în picioare câteva minute, privind în jurul camerei de parcă o vedea pentru prima oară, goală de prezența soțului ei. Apoi se așeză pe canapea.

Un rând de așternuturi împăturite cu grijă sub una dintre pernele canapelei. O față de pernă, un cearșaf și o pătură, printre care-și găsi împăturită cămașa de noapte. O apropie de față și simți mirosul unui săpun pe care nu-l cunoștea și al unui corp care nu era corpul ei. Asta făcea și Iacov Marcovici, îmbrățișându-i cămășii mâneca, până când mirosul i se lipise de pânză. Iar acum era plecat. Bella Marcovici aruncă cămașa spre perete. Apoi fața de pernă și cearșaful, pe podea. Se culcă pe canapea, burta se mișca deasupra ei, ochii erau închiși. Așa se culcase și atunci, cu șapte luni în urmă, dispusă să suporte atingerea acestui bărbat îngrozitor pentru a cumpăra siguranța copilului din pântece. El îi dăduse siguranță și o cruțase de atingerea lui, iar ea îi era recunoscătoare pentru asta, dar îl dispreţuia pentru tot restul. Dacă ar muri acum. Dacă ar muri acum. Nu-și dorea asta. Nu spera să nu se întâmple.

•

La trei zile după plecarea lui Iacov Marcovici sosi în sat adjunctul Organizației. Copiii care auziseră zgomotul motorului și alergaseră să-l întâmpine se întorseseră plângând, pentru că le ordonase să-și ajute părinții și-i întrebase de lecții cu o privire atât de poruncitoare, încât aproape că făcuseră în pantaloni de frică. Iar copiii care nu auziseră zgomotul motorului plângeau și ei, pentru că pierduseră vizita aceluia despre care toți șușotesc, cel care a oferit o grenadă adevărată fiecărui copil ieșit să-l întâmpine sau cel puțin așa le-au spus copiii care l-au întâlnit. Mamele îi ștergeau la nas cu poalele cămășilor la marginea drumului, îi mângâiau pe cap pe plângăcioși și se rugau ca asemenea vizite de importanță fundamentală de la distanță istorică să aibă loc numai după căderea întunericului.

Adjunctul Organizației parcă mașina în mijlocul satului, acolo va fi bine unsă de privirile localnicilor și porni pe jos spre casa lui Iacov Marcovici. Voia să se gândească puțin înainte de a bate la ușă. Pe Bella n-o mai văzuse din noaptea în care plecase din casa lui în căutarea poetului. Nu știa exact de ce se întorsese la Iacov Marcovici, nici cum reacționase la plecarea lui. Un minut sau două de gândire l-ar fi putut ajuta, dar copiii se ținură după el până la casa Bellei, iar acum îl priveau cu admirație. Adjunctul Organizației știa că educația noii generații va fi afectată grav, dacă va vedea ezitări la generația veche, drept care bătu la ușa Bellei cu mână sigură și inimă neliniștită.

Bella Marcovici nu deschise imediat. Pașii îi erau grei, iar trupul parcă se revărsa. Dar când în sfârșit deschise, chipul ei era minunat de frumos, iar asemănarea ochilor ei cu ai Soniei îi dădu un fior care nu avea nicio legătură cu răcoarea dimineții.

— Am venit să văd ce mai face doamna.

— Doamna e bine, răspunse Bella, care aproape că i-ar fi trântit ușa în nas, dacă nu și-ar fi amintit de nopțile petrecute în casa lui în Tel Aviv. De aceea îl invită în casă și îi pregăti o cafea. În timp ce bea cafeaua, îl întrebă ce-i spusese Michael Katz lui Marcovici de-l făcuse să plece în asemenea grabă. Adjunctul Organizației se miră de întrebare.

— I-o fi vorbit despre importanța orei, despre importanța extraordinară a misiunii lui. Că doar războiul poate izbucni în fiecare clipă.

— Și ăsta? Bella își atinse burta. Asta nu poate izbucni în fiecare clipă?

— Exact ăsta e motivul pentru care sunt eu aici, răspunse el. Ca să fiu alături de tine în caz că se întâmplă ceva în timp ce soțul tău e în misiune.

Bella Marcovici lăsă capul pe spate și începu să râdă. Vinișoare subțiri, albăstrui, i se zbăteau sub pielea albă și fină.

— Ca să fii alături de mine? Pentru misiunea asta puteai trimite orice subaltern incapabil de-al tău. Ca să fii alături de ea, de-asta a fost nevoie să vii tu personal.

Adjunctul Organizației plecă ochii. În timp ce se gândea încă la ce să-i răspundă, Bella îi atinse ușor brațul.

— Iartă-mă. Știu că n-ai vrut să-mi faci rău cu misiunea lui Marcovici. Poate ai crezut chiar că voi avea vreun avantaj. Aș fi gândit și eu așa, cel puțin până acum ceva timp.

Adjunctului Organizației îi rămaseră ochii pironiți în podea, împărțind-o în minte în atâtea și atâtea pătrățele, adunând și scăzând din suprafață, întrebându-se dacă ar fi bună de folosit ca ascunzătoare, străduindu-se din toate puterile să nu pună întrebarea cea mai importantă, singura pe care voia s-o pună: cum de-ai știut că am venit pentru ea, că doar nici el singur nu a știut, până când nu i-a spus Bella. Hotărâse s-o viziteze pe soția silită a lui Iacov Marcovici atunci când bietul de el e în misiune. O clipă nu-și dăduse seama că de fapt pe Sonia vrea s-o vadă, nu pe Bella. Nu a întâlnit-o de peste un an, iar pe Feinberg îl evită cât poate. Când îi strângea mâna nu putea să nu se gândească la trupul pe care mâna asta îl atinsese înainte, iar când se gândea la trupul acela iar nu mai rezista și ieșea în fugă spre șuk, acolo schimba alean pe portocale… Dar portocalele erau scumpe și treaba, prea multă pentru a o opri din cauza nebuniei iubirii, motiv pentru care adjunctul Organizației îl evita în continuare pe bunul său prieten și căuta pe cât posibil să nu privească spre nord. Viziunile despre Sonia continuară luni în șir, dar până la urmă dispărură ca pisicile de stradă, pe care le mângâi și merg o bucată de drum pe urmele mâinii care le-a mângâiat, dar până la urmă renunță. Adjunctul Organizației se afla acum la numai câteva case de femeia pe care o iubea și simțea bătăile inimii ei în corpul lui. Ea umblă prin bucătărie. Ea stropește grădina. Ea aranjează o șuviță de păr în spatele

urechii. Ar fi putut continua astfel o zi întreagă, dacă Bella nu i-ar fi prins mâna.

— Cheamă-i pe Feinberg și pe Sonia. Începe.

•

Zeev Feinberg ajunse primul. Se năpusti în casă cu mustața aia zburlită și ochii pregătiți de luptă. Imediat intră și Sonia, gâfâind din cauza efortului de a fugi. După ea dădu buzna ceata de copii veniți pe urmele adjunctului Organizației, așteptând clipa în care el le va încredința o nouă misiune.

Adjunctul Organizației se pregătea pentru înțepătura în inimă la vederea dragostei dintre Feinberg și Sonia. Înainte, ori de câte ori îi văzuse împreună, chipul ei radia, iar zâmbetul lui se prelungea până la linia ochilor. Acum Sonia semăna cu o lumânare deasupra căreia s-a suflat, iar fața lui Feinberg era tristă și aspră. Adjunctul Organizației îi privi în timp ce îngenuncheau alături de Bella, el în dreapta și ea în stânga. Se uită la Sonia, care ieșise să fiarbă apă, urmări apoi ochii lui Feinberg la întoarcerea ei. La umbra mișcărilor ei eficiente și a cuvintelor de îmbărbătare pe care i le spunea Bellei, se închega o imagine surprinzătoare, aproape revoluționară. Pentru că Zeev Feinberg nu se uită nici măcar o dată în ochii soției sale, iar vocea Soniei, vocea guturală, profundă și caldă, suna moale ca glasul unui om care se îneacă în drum, strigă după ajutor și nu primește răspuns.

— Respiră adânc, Bella. Îndată vine doctorul cu copiii.

— Nu vine, nu vine, țipă un copil din ușă. Nevastă-sa zice că a ieșit să-l trateze pe unul cu malarie în sat.

Adjunctul Organizației și Feinberg se uitară unul la altul, apoi la burta Bellei.

— O iau eu cu mașina, anunță Adjunctul Organizației, iar voi rămâneți aici, în caz că s-ar întoarce Marcovici.

— Pe bune, Froike! La cum conduci tu și la câte hopuri și cotituri sunt, copilul o să se nască pe drum! O iau eu.

Adjunctul Organizației încercă să protesteze, dar văzu cu câtă sfântă îngrijorare ștergea Feinberg sudoarea de pe fruntea Bellei și-și ciupea mustața cu mâna stângă, ciupitură rezervată numai celor mai grave situații.

— De ce să nu plecăm cu toții, în cazul ăsta? întrebă adjunctul Organizației.

— Nu.

Vocea era slabă și o clipă adjunctul Organizației avu impresia că Bella vorbise, nu Sonia.

— Zeevik o s-o ia pe Sonia. Noi rămânem aici.

În caz că pe Zeev Feinberg îl nemulțumi hotărârea soției, nu lăsă să se vadă. Continuă numai să șteargă transpirația de pe fruntea Bellei și din când

în când arunca o privire la pântecele ei. Iar Adjunctul Organizației se uită lung la Sonia, după care băgă mâna în buzunar, scoase cheile mașinii, i le întinse lui Zeev Feinberg și spuse:

— La drum!

Peste cinci minute Sonia și adjunctul Organizației erau deja singuri, ea aruncă apa fiartă în grădină și el încearcă să găsească ceva de făcut ca să-și ocupe mâinile. Când ea se așeză alături de el pe canapea, începu să respire numai pe gură, căci nu știa cum va reacționa dacă va simți în nări mirosul ei.

— Uite ce înseamnă viața, Efraim… Acum totul e atât de liniștit, iar mâine, cel mult poimâine, totul se va umple de râsete și plânsete de bebeluș…

Sonia nu aștepta un răspuns, iar acesta nu veni, pentru că Adjunctul organizației își auzi numele rostit de ea și din clipa aceea nu mai auzi nimic. Când îl sărută, el se feri.

— Așteaptă. Întâi s-o dau jos de pe tine.

— Ce să dai jos?

— Tristețea.

După care îi sărută obrazul de la bărbie până la frunte, sute de sărutări micuțe care îi acoperiră pielea. Adâncitura de deasupra buzelor, obrajii, nările, ochii. La fiecare sărut adjunctul Organizației îi inspira aerul de deasupra pielii, infestat de incertitudini, iar când simți că sărutările nu pot topi masca de lut ce se încleștase pe chipul ei, începu să-i lingă fața, cu mișcări ale limbii lungi și umede, obrajii, ochii, nasul și urechile. De-abia atunci când strigă din nou cu vocea ei guturală, când redeveni ca o leoaică întărâtată, de-abia când îi arse o palmă cu toate puterile și strigă „Ajunge! Ticălosule!” încetă să-i lingă fața, îi prinse capul în două mâini tremurânde și o sărută.

Canapeaua scârțâitoare a lui Iacov Marcovici aproape că se prăbuși sub greutatea amândurora. Adjunctul Organizației era un bărbat masiv și nici Sonia nu făcea parte dintre sfrijite. Canapeaua era de fapt obișnuită cu fâțâielile lui Iacov Marcovici și cu organul lui țeapăn, dar un bărbat și o femeie care fac dragoste cântăreau de două ori pe atât, fără să punem la socoteală greutatea așteptării – peste treizeci de luni, zeci de lăzi cu portocale cumpărate în portul din Tel Aviv și o singură speranță. Oricât ar fi vrut să se lase pradă dragostei, adjunctul Organizației nu putu să nu observe schimbarea care se petrecuse în Sonia de când se culcase cu ea ultima oară. Atunci trupul ei îi amintise de un târg de jucării uriaș, iar ei erau doi copii veniți să-i vadă minunile. Iar acum Sonia îl iubea cu un fel de disperare, de înverșunare, ca și cum nu era interesată de plăcerile trupului, ci de chinurile sufletești.

Mai târziu, când trupul i-a fost cuprins de o căldură plăcută, adjunctul Organizației stătea culcat pe spate și desena cercuri imaginare în jurul sfârcurilor Soniei. Pe buzele ei se odihnea un surâs delicat, atât de dulce, încât el își adună puterile și se ridică să-i sărute colțul gurii.

— Știu ce ai să-mi răspunzi, dar am să te întreb totuși.

— Dacă știi ce am să răspund, de ce mă întrebi?

— Poate că ai să mă surprinzi. Dacă nu, cel puţin am să-mi spun că am încercat să te conving să vii cu mine. Vii? Nu eşti fericită aici. Nu poţi să mă minţi. Am văzut, nu eşti fericită.

— Fericită?

Ochii ei cenușii se făcură incredibil de mari.

— Dar de când are fericirea vreo legătură cu iubirea?

Continuară să vorbească despre alte lucruri. Sonia asculta cu atenție când îi povestea despre singura scrisoare primită de la familia lui din Europa și despre problemele ultimei acțiuni. Râdea când râdea el și se întrista de tristețea lui și în tot acest timp mâna lui dreaptă îi mângâia pântecele dezgolit. Pântecele din care se va naște peste nouă luni primul fiu al lui Zeev Feinberg.

În timpul…

1.

În toată istoria satului nu se mai văzuseră doi copii atât de legați între ei ca fiii lui Iacov Marcovici și Zeev Feinberg.

De fapt, între ei era o diferență de nouă luni, iar Țvi Marcovici trebuise să aștepte nouă luni până când venise pe lume Iair Feinberg, dar din clipa în care apăruse drumurile lor nu se mai despărțiseră. În cele nouă luni Țvi Marcovici îl aștepta pe Iair Feinberg și refuza să crească. Părinții, care nu știau de ce nu crește copilului, se temeau să nu cumva să fi fost vătămat în vreun fel la naștere. Plângea puțin, se târa puțin, se întorcea greoi și privea în jur cu atenție concentrată. Oricât își dezgolea Bella sânii pentru el, nu se străduia să sugă laptele, iar când taică-său îi făcuse o jucărică din scândurele de lemn lipite între ele, un fel de stea, întorsese ochii. Parcă spunea: „Nu încă, încă n-a venit timpul”. Până când auzise pentru prima oară plânsul lui Iair Feinberg, de fapt un stol de plânsete care brăzdaseră aerul așezării și așteptarea lui ca un stol de păsări. Atunci Țvi Marcovici deschisese ochii, lacuri albastre, adânci de atâta observare, și gura, iar când auzise sunetul pe care l-a scos maică-sa îl luase de mână pe taică-său și spusese „Râde! râde!”. De atunci nu se mai oprise din râs decât pentru a mânca. Casa lui Iacov Marcovici se umplu de râs de copii. Și curtea. Iar când lucra la câmp, destul de departe de casă, își imagina uneori că aude din spatele lanurilor râsul pe care vântul îl aducea până la el.

Până când într-o zi, în timp ce săpa la câmp, se auziră sunetele războiului. Ceea ce nu înseamnă că văzduhul fu străbătut de salve de tun. Nu se auzi niciun obuz, iar pământul nu se clătină sub tropotul oștirilor. Iacov Marcovici lăsă totuși sapa din mână și se întoarse iute acasă. Pustietatea câmpului îi dovedi că avusese dreptate. Totul era pustiu. Toți se grăbeau spre sat. Așa cum se agită caii înainte de furtună, așa cum tac păsările înainte de o calamitate naturală, tot așa presimțeau oamenii, datorită unui instinct care se dezvoltase de-a lungul generațiilor, apropierea unui eveniment istoric. Oamenii erau parcă într-o stare de agitație nefirească.

Satul era stăpânit de o neliniște ciudată. Unii se grăbeau să cumpere alimente, alții să întindă rufe ca să nu-i prindă războiul fără ciorapi curați. Erau și dintr-aceia care se grăbeau să recupereze datoriile bănești. În

timpuri ca astea, fiecare ban contează. Parcă tot ce făceau, făceau în grabă. Mergeau în grabă și vorbeau în grabă, se certau în grabă și se împăcau în grabă. Până și palmele pe fundul copiilor aterizau în grabă, o încercare făcută în grabă de a le băga mințile în cap înainte să vină războiul și să le bage altele în cap. Iar în tot acest stup zumzăitor, Rahel Mandelbaum atrăgea atenția cu mersul ei lent, îngândurat. Umbla pe stradă cu pași măsurați, aproape fără să bage de seamă agitația din jur, neliniștea bărbaților și a femeilor. Dacă se lovea de cineva, spunea automat „scuze" și continua să meargă, iar oamenii ridicau o sprânceană și-și vedeau de drum. Dar când se întâlni cu Marcovici, se opri și scoase un zâmbet sincer.

— Marcovici! Dacă și tu te grăbești înseamnă că chiar e adevărat! Suntem în prag de război.

Iacov Marcovici privi cu atenție figura fragilă din fața lui. De când născuse sub roșcov, Rahel Mandelbaum ieșea foarte rar din casă. Pielea îi era atât de palidă, încât i se vedeau ușor lacrimile care se adunau în folicula de lângă gene. Uitându-se în ochii ei căprui și adânci, se gândi că în ei, și nu în cuțitul casapului se afla acel ceva care făcea animalele din măcelărie să plângă.

— E adevărat, îi răspunse. O să izbucnească războiul. Poate că a izbucnit deja. Într-un fel sau altul, este inevitabil.

Zâmbetul Rahelei Mandelbaum se stinse dintr-odată, iar Iacov Marcovici se întrebă dacă a făcut bine când i-a spus ce i-a spus. Nu din cauza că n-ar fi spus adevărul, despre asta nu avea nicio îndoială, ci din cauza rezistenței ei sufletești. Auzind cuvântul „inevitabil", păli și mai mult, acum i se vedeau gândurile plutind deasupra sângelui din vene. Doar s-a refugiat aici ca să scape de un război, cum se face că acum o așteaptă aici alt război? De deasupra zumzetului sătenilor, care zbura peste câmpii, peste vii și peste Marea Mediterană, ajunse până la ea sunetul craniului sfărâmat care o gonise din Europa. Văzu din nou chipul bătrânului evreu bătut de un adolescent în colțul unei străzi din Viena, tușind și rugându-se. Acum i se părea că vede în ochii lui tristețea din ochii vitelor care îl priveau pe Abraham Mandelbaum ascuțindu-și cuțitul. Era aceeași privire, fie aceeași privire din clipa în care conștientizarea sfârșitului se deschide ca o floare neagră, acoperind cu petalele ei catifelate orice urmă de discernământ. Rahel Mandelbaum vedea mai departe floarea neagră, Iacov Marcovici fu nevoit să tușească puțin pentru a-i atrage din nou atenția. Dar chiar când își reveni și privi din nou spre el, nu văzu decât expresia de tâmpenie animalică de pe fețele iezilor și ale oilor, ale gâștelor și ale berbecilor, iar acum și ale sătenilor. Își presimt moartea, se gândi Rahel Mandelbaum, toți oamenii ăștia care se grăbesc să cumpere alimente, să pună ciorapi la uscat și să-i pălmuiască pe puștii obraznici, toți oamenii ăștia nu se deosebesc cu nimic

de animalele din pragul măcelăriei. La gândul ăsta Rahel Mandelbaum iuți pasul, începu de fapt să alerge, lăsându-l pe Iacov Marcovici nedumerit și nemișcat.

Dar nu pentru mult timp. De-abia dispăruse Rahel Mandelbaum, că apăru Zeev Feinberg, cu pași iuți și cu mustața gata să explodeze. Iacov Marcovici își văzu prietenul și se grăbi să i se alăture, convins că un om ca Zeev Feinberg știe cum să se comporte când vocile războiului se întețesc. Se înșela. Urechile lui Zeev Feinberg erau pline cu gângureli de copilași, niciun alt sunet nu mai pătrundea acolo. E drept, pașii lui repezi și mustața agitată făceau o impresie teribilă asupra celor care îl vedeau, dar de fapt mustața lui se înfoia entuziasmată de un cântecel pentru copii care îl obseda, iar repeziciunea mersului se datora faptului că-și știa feciorașul așteptându-l în capătul străzii.

— Marcovici! Ce bine că te văd! Auzi, copilul aproape că merge. Asta nu e de la sine înțeles la vârsta lui, chiar nu e deloc ceva obișnuit!

Și așa continuă Zeev Feinberg să laude copilul, iar Iacov Marcovici să aprobe din cap, până când își simți ceafa înțepenită. Până la urmă, îndrăzni totuși să-i întrerupă exaltarea (Când face caca, aproape că nu miroase! E nemaiauzit!) și să-l întrebe dacă a auzit ceva despre război.

Zeev Feinberg tăcu brusc și îi aruncă o privire uimită. Război. Un cuvânt pe care aproape că îl uitase în mijlocul scutecelor, al oalelor cu apă caldă și al cântecelor de leagăn. De la nașterea lui Iair se simțea minunat înconjurat de aroma de portocale a Soniei și de mirosul dulce al laptelui matern. Zeev Feinberg umbla ca beat printre odăi, aspira combinația cu inspirații mari până în fundul plămânilor și simțea cum se topește pe dinăuntru. Există o orbire specială a oamenilor, care îi face să vadă în alții ceea ce face parte din tiparul lor. Astfel, o femeie certăreață va avea mereu impresia că vede ironie chiar și într-o privire iubitoare. Iar un bărbat a cărui inimă a devenit moale ca untul datorită influenței binefăcătoare a miresmelor de portocale și lapte de mamă va crede că același unt se găsește și în alte inimi. Ceea ce nu e deloc așa. În timp ce Zeev Feinberg număra iar și iar degetele lui Iair, alții numărau gloanțele din raniță. În timp ce îi storcea suc roșu din sâmburi de granată, alții se antrenau să arunce alt fel de granate, din acelea care descompun omul în sâmburi. Zeev Feinberg nu vedea asta, pentru că era orbit de dragostea lui și chiar și acum, când Iacov Marcovici îi atrase atenția asupra greșelii pe care o face, nu găsi de spus decât: „Ce irosire!” Desigur că își reveni imediat, își luă centura, arma, plecă la război, omorî arabi, dar în clipa aceea, când mirosul prafului de pușcă și al trupurilor sfârtecate i se lipea în zadar de nări, Zeev Feinberg nu simțea decât mirosul de portocale și de lapte, iar sufletul i se îndulcea.

2.

Să fie oare cu putință ca un om să treacă printr-un întreg război, și sufletul să-i rămână neprihănit și somnul liniștit? Să aibă o zgârietură pe ici sau pe colo, dar nicio rană în inimă? Bineînțeles că în literatură se găsesc asemenea precedente. Fiii lui Israel au părăsit Egiptul când în urechi le răsunau urletele de durere ale unui milion de mame egiptene, dar pe picioarele lor nu s-a prelins nicio picătură de apă sărată, nici din apa mării și nici din lacrimile mamelor. Marea s-a despicat în două, au mers prin mijlocul ei uscați și nimeni nu s-a aplecat să ridice vreun pește violaceu care se zbătea pe uscat ca să-l arunce înapoi în apă. Zeev Feinberg mergea pe câmpul de luptă cu pași siguri și cu ochii închiși chiar când priveau peste ținta armei. Poate acesta era motivul pentru care nu rata niciodată ținta.

Într-o noapte cețoasă de mai, la câteva luni după ce se întâlnise pe stradă cu Iacov Marcovici, Zeev Feinberg păzea undeva în nord și privea în întuneric. Dacă ar fi să păstrăm adevărul istoric, ar trebui să recunoaștem că Zeev Feinberg acorda pazei numai jumătate din puterea vederii sale, cealaltă jumătate acordând-o analizei amănunțite a chipului lui Iair, în timp ce Sonia îl legăna. Pe un om care face de pază o vedere înjumătățită nu-l ajută prea mult să identifice lucruri, așa că Zeev Feinberg observă de-abia după aproape o oră o figură care venea dinspre satul arab pe care îl supraveghea.

Deși ceața era foarte densă, prin binoclu observă totuși că tânărul arab înainta ascunzându-se, fugind de la un copac la altul, privind tot timpul împrejur. Din când în când ducea mâna la ranița din spate, asigurându-se că e bine fixată. Văzând ranița deschisă, Zeev Feinberg se încorda. Fără îndoială are explozibil, poate intenționează să îl pună sub vreun pod, multe poduri au fost aruncate în aer și s-au întors pe pământ sub forma unei ploi de pietricele mici, distrugătoare pentru tot felul de creaturi. Porci spinoși și șacali au fost uneori confundați cu oameni și au încasat gloanțe care nu le erau destinate. În alte părți iarba și florile au căzut strivite de cadavre. E adevărat, războiul nu e cea mai plăcută treabă, iar tânărul arab care se furișează spre el cu ranița în spate urmează să afle asta, pentru că Zeev Feinberg își încărcă arma. Îndreptând-o spre dușman, Zeev Feinberg nu simțea decât dorința de a se întoarce la locul lui, de a strânge din pleoape atât cât trebuie și de a continua să vadă în gând trăsăturile fiului său. Atunci țâșni împușcătura, după care plânsul unui sugar sfârtecă noaptea, iar Zeev Feinberg scăpă arma din mână.

Ea avea șaisprezece ani. Poate mai puțin. Sânii mici și trupul băiețesc îl făcuseră să creadă că e bărbat. În spate, înfășurat într-o pătură, ducea

copilul pe care din greșeală îl confundase cu o raniță. Zeev Feinberg era aplecat deasupra lor, respirând cu greutate din cauza fugii. Din clipa în care plânsul bebelușului se auzi în aer și îl smulse din locul lui ca să alerge spre silueta lovită de glonț, nu i se mai auzise vocea. De la distanță veneau glasurile soldaților și al comandantului care veneau după el. Mergeau încet, fără să se grăbească. Imaginea care urma să li se înfățișeze în fața ochilor nu era de natură să-i facă să se grăbească. Zeev Feinberg se aplecă deasupra fetei. Ea zăcea cu fața la pământ, cu brațele desfăcute. Din pătura legată la spate apăreau mâinile copilașului. O clipă întunericul fu bun cu Zeev Feinberg, dându-i impresia că mișcă degețelele. Dar în clipa aceea răsări luna, indicând fără putință de îndoială pata întunecată din mijlocul păturii, acolo unde pătrunsese glonțul tras de Zeev Feinberg, sfărâmând întâi copilul, apoi mama. Pământul o purta în spate pe adolescenta moartă, adolescenta moartă purta în spate pruncul mort și brațele amândurora erau deschise deasupra spatelui care îi purta, zece degete mici și zece degete mari. Pământul argilos era umed și roșu, iar sângele mamei și al copilului era umed și roșu și cald încă și lacrimile lui Zeev Feinberg erau mari și calde.

Peste câteva săptămâni Zeev Feinberg fu trimis acasă. Nu mai putea trece prin război. Oriîncotro se îndrepta, mirosul laptelui de mamă se acrise, iar aroma de portocale devenea putregăioasă și erau atât de puternice, încât trebui să-și treacă toate hainele prin foc pentru a scăpa de mirosuri. Subordonații săi se grăbiră să stingă focul, dar el îl aprindea din nou, ceea ce se întâmplă de cinci ori. La urmă comandantul îi ordonă lui Zeev Feinberg să ardă orice vrea. Poate că ideea lui era că, după ce dispar hainele, sufletul lui Zeev Feinberg se va liniști. Dar spiritul e astfel făcut, că rămâne agățat de durerea lui chiar și atunci când materia se preface în cenușă. Acum pătrunse și în somnul lui Zeev Feinberg. Iar și iar se trezea țipând, pentru că visa că se îneacă în lapte de mamă puroios și cald. Nu trecu mult și nu mai putu să doarmă, de groaza viselor. Pentru a rămâne treaz și mai ales pentru a-și scoate miasma îngrozitoare din piele, se spăla încontinuu pe față. Își freca obrajii cu apă rece și cu apă caldă, îi freca, întâi cu frunze și apoi cu pietre. Pielea i se cojea, dar Zeev Feinberg nu încetă. Dimpotrivă. De câte ori își julea de pe nas o bucată de piele uscată, ca un șiret pentru ambalajul unui cadou, spera că uite acum, dacă va mai freca un pic, va dispărea în sfârșit mirosul de lapte acrit și chipul copilului care nu apucase să-i cunoască gustul.

Când îl văzu pe Zeev Feinberg venind acasă, Sonia scoase un țipăt care cutremură tot satul. Nu din cauză că arăta groaznic, deși avea fața tot o rană, îi cădea pielea și se tot scărpina. Nici din cauza mirosului, deși în drum spre casă se tăvălise în tot ce întâlnise pentru a alunga putreziciunea portocalelor

și acreala laptelui. Din cauza ochilor. Ochii albaștri și pătrunzători arătau acum de parcă s-ar fi turnat acid în ei. Zeev Feinberg o privi pe Sonia fără s-o vadă, iar pe propriul său fiu refuză să-l privească. Poate îi era teamă că-i va întina cu privirea lui puritatea.

Zeev Feinberg nu-i povesti de glonțul care sfărâmase pruncul și pe mama lui. Iar Sonia nu întrebă. La început își spuse că, dacă nu întreabă, va fi spre binele lui. Poate așa rana va începe să prindă o coajă. Dar când somnul începu să-l elibereze, se apucă să bombăne în vis, iar Sonia își acoperea urechile cu mâini care-i tremurau. Nu voia să audă. Zeev Feinberg țipa în somn, iar Sonia ieșea în grabă din casă. Cerul era plin cu mii de stele, toate martorele fugii ei. Și totuși, nu reușea să se ia în mâini și să intre în casă. În pat zăcea o fiară rănită, care împrumutase chipul soțului ei. Oricât ar fi vrut să se întoarcă în pat și să-l sărute pe omul care se zvârcolea în coșmarurile lui îngrozitoare, picioarele refuzau s-o ducă. În copilăria ei, pe malurile unui lac albastru, altundeva, departe, văzuse un om care se îneca și dădea din mâini în apă. Femeile țipau pe mal și un alt om alergă și se aruncă îmbrăcat în apă. Dar când ajunse la cel care se îneca, în loc să-l tragă pe mal, la loc sigur, se trezi el tras în vâltoare. Strânsoarea înecatului era mai puternică decât a salvatorului, iar groaza din sufletul lui era cumplită. Cățărându-se pe celălalt ca să scoată capul la suprafață și să ia o gură de aer, îl înecă și pe cel venit să-l salveze. Trupurile li s-au găsit după aproape o săptămână. Nici văduvele nu știau clar care dintre cele două bucăți de carne putrezită era înecatul și care, salvatorul. Trecuse mult de atunci. Sonia nu se afla acum pe malul unui lac albastru, ci în fața unor așternuturi albe. Îi era teamă să întindă mâna spre bărbatul care dormea în ele, ca să n-o tragă după el în adâncuri.

Soniei îi era rușine de lașitatea ei și, cu cât îi era mai rușine, cu atât îi era și mai frică. Și, întrucât îi era teamă să discute cu Zeev Feinberg despre secretul lui, încerca să vorbească despre alte lucruri. Deocamdată mai sunt soarele, și piciorul unui scaun care s-a rupt, și ziarele. Dar nu trecu mult și Sonia descoperi că nici despre ele nu poate să vorbească. Din zi în zi secretul lui Zeev Feinberg creștea. Până la urmă crescu atât de mult, încât astupă și razele soarelui. Umbra lui acoperi casa lui Zeev Feinberg și a Soniei. Nu se mai putea vedea nimic. Nu se mai putea spune nimic. Secretul îi pândea în spatele fiecărei fraze, al fiecărui cuvânt. Dacă, spre exemplu, Zeev Feinberg ar fi vrut să spună „Știi, în curând vine primăvara", există întotdeauna riscul să-i zică: „Am ucis o femeie și un copil, femeia a îmbrățișat pământul, iar copilul, femeia". De aceea tăcea. Sonia tăcea și ea. Iar Iair, la vârsta la care copiii pronunțau deja câteva cuvinte, își privea părinții și tăcea și el.

3.

Când se întâlniră pe stradă, Iacov Marcovici nu știa nimic despre întâmplările prin care trecuse Zeev Feinberg. El însuși era trimis în munții Galileei peste câteva săptămâni. Nu-i era ușor să plece. Comandanții săi fură nevoiți să se ducă la el acasă, să-i trezească cu lovituri în ușă pe bărbatul acela ciudat și pe frumusețea lui de nevastă, să-i ceară să îmbrace uniforma și să vină să-și facă datoria. Oricât încercau să-și concentreze atenția pe chipul lui Iacov Marcovici, nu reușeau să-și ia ochii de la ființa aceea fascinantă care era Bella Marcovici. Chiar și cu un copilaș atârnat de gât, ochii îi scânteiau în întuneric, părul auriu despletit îi cădea ca snopi de grâu. Greu își îndreptară privirea spre Iacov Marcovici și îl dojeniră:

— Ce-i asta? Ce-i cu tine? De ce nu te miști? întrebară, iar răspunsul îl aveau limpede în fața ochilor.

Nu se mișcă din cauza femeii de lângă el. Femeia asta mai înaltă decât el cu aproape un cap, care nu-i aruncă nici măcar o privire când el îi refuză, care nu le aruncă nici măcar o privire comandanților lui, care ridică vocea la soțul ei, ai cărei ochi se uită departe în noapte, de parcă nu ar asista la o dispută cu o miză pe viață și pe moarte, ci la un concert de broaște râioase.

Până la urmă comandanții amenințară că-l iau de acasă. Pământul acesta, pe care Iacov Marcovici îl primise cu mulți ani în urmă, nu e pentru dezertori. Conducătorii cei buni îl meniseră evreilor ca să facă recolte evreiești. Numai că uneori evreilor li se cere să lase plugul și să ridice arma. Iacov Marcovici îi ascultă până la capăt, apoi spuse:

— În toți anii ăștia am cultivat struguri, măsline și câteodată caise. Uneori fructele au ieșit dulci, alteori amare. Uneori nu s-au copt, alteori s-au umplut cu viermi. Dar niciodată, absolut niciodată, n-a ieșit din mâna mea o recoltă evreiască. Măslina a rămas măslină. Vița-de-vie n-a putut rămâne decât viță-de-vie. Iar caisa – caisă.

Comandanții începură să se întrebe dacă Iacov Marcovici n-o luase razna și dacă în general mai e apt să participe la război. Ochii li se întoarseră spre femeie. Bărbatul ținu o frumoasă cuvântare de nătărăi, dar o singură privire aruncată Bellei Marcovici îi convinse că e un simulant. Nu din cauza viței, a măslinelor și a caiselor s-a legat omul de pământ și-i renegă originea evreiască. Oare se cade ca, în timp ce luptătorii scurmă pământul, el să scurme carnea femeii lui? Ori vine cu ei acum, ori își caută altă casă pentru el și ai lui.

În clipa aceea Țvi Marcovici nu se mai jucă cu părul mamei și izbucni într-un plâns zgomotos. Iacov Marcovici îi aruncă o privire și spuse:

— Vin cu voi.

Intră în casă să-și strângă lucrurile. Comandanții rămaseră numai în compania femeii și a copilului. Când îndrăzniră să-i mai arunce o privire Bellei Marcovici, nici nu înțeleseseră ce s-a întâmplat. Părul ei auriu se transformase într-un blond cât se poate de oarecare. Snopii de grâu nu mai erau decât niște șuvițe buclate, nu prea aranjate, ochii încă îi străluceau în întuneric, dar cu o strălucire ca de pisică sau cu cea din ochii unei vaci de care te lovești în întuneric. Pe scurt, în clipa Iacov Marcovici își luase ochii de la ea, Bella Marcovici se transformă dintr-un idol adorat într-o femeie în carne și oase. Iacov Marcovici ieși din nou din casă, cu ranița pe umăr. Sărută copilul în creștet, el se opri din plâns și îl privi surprins. Iacov Marcovici nu-l sărutase niciodată până acum. Buzele uscate, crăpate, îi apăsară capul puțin deasupra frunții, lăsându-i căldură și dor.

Acum Iacov Marcovici se întoarse și-și privi soția. Era ca și cum un om ar fi aruncat un chibrit într-un foc stins și l-ar fi aprins brusc din nou. Pentru că acum Bella redeveni femeia cea mai frumoasă pe care o văzuse vreodată. Cum e posibil că în urmă cu numai câteva clipe părul ei să li se fi părut cât se poate de obișnuit, iar acum să fie șuvițe de aur pur – după părerea unuia dintre comandanți – sau fără îndoială miere care curge –, cum explica al doilea. În timp ce ei mai căutau în gând comparații, Iacov Marcovici făcu un singur pas în direcția Bellei Marcovici. Comandanții priviră cu discreție în altă parte. Omul are dreptul să-și ia rămas-bun de la nevastă fără martori, chiar dacă e un dezertor. Motiv pentru care priviră în pământ, lăsând bărbatul și femeia să cadă unul în brațele celuilalt, poate chiar să-și lipească buzele, cele uscate și crăpate ale bărbatului de cele pline și roșii ale femeii. Dar între Iacov Marcovici și Bella Marcovici, nimic din toate astea. Se uitară un minut unul la altul și poate că s-ar mai fi uitat câteva minute, dacă nu ar fi fost decizia comandanților că orice despărțire emoționată trebuie să aibă un sfârșit și începură să tușească semnificativ. Iacov Marcovici le făcu semn cu mâna și se îndepărtă de casă. Fiecare pas îl făcea să se simtă mai ușor, mai puțin real. Centrul de greutate al vieții lui, obsesia care devenise demonul ființei lui, rămase în casa din piatră. Și e înconjurată de viță-de-vie, măslini și câțiva caiși.

•

Așa ajunse Iacov Marcovici în Galileea și se supuse sorții. Ziua se războia în lupte inutile, iar noaptea scria scrisori inutile. Bella nu-i răspundea niciodată, dar era plină de uimire, ca și cum ar fi ascultat ciripitul unei păsări și nu ar fi înțeles. Iacov Marcovici nu scria nimic despre război și nu pentru că ar fi vrut s-o apere pe Bella de el. Nici el însuși nu cunoscuse încă niciodată cu adevărat războiul, deși în fiecare zi petrecută departe de casă se

afla în preajma lui. Dar războiul nu îi afecta trăirea, păstrată toată pentru Bella. Oameni ca el aleargă ca niște cărăbuși pe pământul țării și chiar nu le pasă ce steag flutură deasupra lor. E limpede că Iacov Marcovici nu era un cărăbuș, ci un agricultor evreu, ba chiar unul care în cea mai parte a timpului căra în raniță arme și povestiri eroice. Dar era, totuși, ca un om care se trezește dintr-un vis și căruia îi mai răsună în urechi strigătele acelor figuri imaginare, iar el nu știe dacă trebuie să le asculte sau nu. Din depărtare ajungeau până la el răcnetele comandanților, strigătele camarazilor de detașament și bubuiturile obuzelor. Toate zgomotele apăreau și dispăreau, iar el se îndoia de el, pentru că orice sunet care nu era vocea Bellei i se părea acum înșelător. Astfel Iacov Marcovici se rupea puțin câte puțin de lume, pentru că și atunci când strigau la el, când îi țipau în ureche sau îl scuturau de umeri, mintea-i era preocupată de ce îi va scrie Bellei când se va termina ziua.

•

Toate zilele acelea pe care Iacov Marcovici le petrecea pe câmpul de luptă din Galileea, Bella Marcovici și le petrecea pe câmpul de luptă din sat. E drept că acolo certurile dintre vecini erau de-ajuns ca să-i supere pe oameni. Femeile erau îngrijorate, obosite și furioase, iar copiii nu erau decât imaginea lor reflectată în oglindă. Cel mai mic motiv îi făcea să plângă, iar plânsul unuia îi molipsea imediat și pe ceilalți, trecând de la copil la copil ca o epidemie de varicelă. La începutul războiului femeile mai simțeau că au același destin, ceea ce le unea și făcea ca orice început de ceartă să fie alungat imediat. Dar pe măsură ce treceau săptămânile fiecare femeie se închidea în nefericirea ei, adunând în suflet încă și încă o îngrijorare și frică și motive de ceartă.

— Să nu-ți vină să crezi! Tocmai acum face dulceață de caise!

— Mirosul ajunge până la cer!

— Dar să le dea și altora nu i-a dat prin minte!

Deși chiar și când Bella trecu printre case și le oferi din dulceața proaspătă, toate o refuzară. Chiar dacă erau puține caise anul ăsta și-ți lăsa gura apă de la aroma lor, din gemul ei nici gând să guste. Schimbarea petrecută cu Bella Marcovici de când Iacov Marcovici plecase de acasă nu poate fi ignorată. Bucuria îi era prea evidentă, striga până la cer. Părul ei auriu le lua ochii copiilor, ochii îi străluceau cu asemenea entuziasm, încât uneori induceau în eroare inamicul de departe, care credea că vede diferite indicatoare de foc. Iar cel mai rău – cânta. Cât timp își ținuse gura, femeile mai reușiseră să treacă peste jignirea pe care le-o aducea frumusețea ei, care la urma urmei nu depindea de ea. Dar când începea să cânte nimeni nu mai putea face abstracție de faptul că Bella Marcovici înflorea pur și simplu.

Pentru prima oară în viața ei frumusețea nu era efectul unei priviri din afară, ci rodul simțămintelor ei. Or, asta femeile nu îi puteau ierta. Una e să strălucești datorită privirilor bărbaților, dar cu totul alta ca strălucirea să se datoreze propriei tale voințe. Frumusețea Bellei Marcovici arunca o pată asupra întregii așezări.

Un bărbat care pleacă la luptă oare ce-și dorește? Ca lumea întreagă să se oprească în loc. Pentru un om care și-a îngropat prietenii cu propriile lui mâini, grânele care cresc în tăcere sunt ca un scuipat în obraz. Ca să nu mai vorbim de covoarele de maci. Ce rușine. Pământul așezării ar fi trebuit să-și închidă uterul și să-și aștepte stăpânii. Dar pomii rodeau mai departe, macii se înroșeau și grânele creșteau la fel. Bella Marcovici privea în jur, iar de pe buze i se desprindea un cântec pe care și-l compusese singură. La Iacov Marcovici se gândea foarte rar. Casa îi uita chipul din ce în ce mai mult. Chiar și lucrurile lui personale – scrierile lui Jabotinski, spre exemplu – se eliberau încetul cu încetul de apăsarea lui. Uneori, când Țvi își construia castelele în nisip, ei îi zbura gândul peste zile și săptămâni. Se întreba atunci dacă toate zilele vor fi ca astea, dacă gardianul va pleca și nu se va mai întoarce. Va rămâne prinsă între zidurile astea, în închisoarea prefăcută în cămin, și va crește acest copil într-o singurătate binefăcătoare și strălucitoare.

Dar scrisorile lui Iacov Marcovici tot soseau. Uneori erau atât de emoționante, că Bella trebuia să-și spele mâinile imediat ce le citea ca să nu devină lipicioase. O dată sau de două ori o apucă râsul citind niște metafore de o platitudine absolut deosebită. Se simțea foarte vinovată, dar fără îndoială că și-ar fi acordat iertarea dacă ar fi știut cât de generoasă e în comparație cu camarazii de regiment ai soțului. Adevărul este că ei observaseră încă din prima zi cât de ciudat era Iacov Marcovici. Deși purtau aceleași uniforme, chiar și în asta se vedea, ba chiar se simțea alienarea acestui bărbat tăcut. Într-una din nopțile lungi, când focul se stinsese deja, iar născocirile fuseseră tocate deja mărunt-mărunt, cineva își luă inima în dinți și îi șterpeli caietul lui Iacov Marcovici. Apoi se strânseră cu toții să vadă ce îi va spune de data asta iubitei și adăugară tot felul de icnete și suspine ce uluiesc auzul. Iacov Marcovici îi rugase și-i implorase, bătuse din picior și țipase, dar asta nu făcuse decât să-i asmuță și mai și, așa cum uleiul ațâță focul.

Într-o seară Iacov Marcovici își căuta caietul care dispăruse. Dinspre corturi nu se auzea niciun zgomot și de aceea credea că la mijloc e mâna băieților. Liniștea asta care cuprinsese tabăra militară semăna cu liniștea trupelor înainte de luptă. Dinspre ambuscadă îl priveau ochi cercetători. Ce-o să facă? O să alerge din colț în colț, căutând agitat? Sau o să rămână pe loc, începând să implore, subiect bun cum nu e altul pentru a încălzi o gașcă

plictisită? Dar Iacov Marcovici nu făcu niciuna, nici alta. Minutele treceau, iar el rămânea pe loc, fără să scoată un sunet. Atenția concentrată a băieților se transforma în plictiseală. Noaptea asta va trebui să-și găsească alt subiect de distracție. Dar, în timp ce se gândeau deja cum să-l lege în somn pe soldatul gras din cealaltă grupă, auziră pe cineva încărcând o armă. Iacov Marcovici stătea cu pușca îndreptată spre tufișurile în care se ascunseseră băieții.

— Caietul. Acum.

Majoritatea oamenilor deosebesc ușor tonurile vocilor. Mult mai puțini știu să deosebească tonurile tăcerilor. Comandantul lui Iacov Marcovici era unul dintre aceștia. Nu numai că sesiza ușor deosebirea dintre glasul corbilor și al porcilor sălbatici, dar iată că simți imediat distanța dintre liniștea surâzătoare și liniște timorată. În tot acest timp în care soldații îl zeflemiseau, Iacov Marcovici stătea culcat în cortul lui și nu auzea nimic. Dar în clipa în care își încărcă arma, Iacov Marcovici simți tensiunea din aerul care înconjura cortul, fugi afară cu pistolul în mână și se trezi în fața acelui soldat căruia nici până în clipa aceea nu reușise să-i rețină numele.

— Ce faci, soldat?

— Mi-a dispărut caietul, comandante. Îl vreau înapoi.

— Și pentru ce ameninți tufișurile cu arma?

— Nu tufișurile, comandante. Oamenii care se ascund acolo.

Comandantul privi cu atenție spre tufișuri, dar nu văzu pe nimeni. Soldații, care își ținură respirația de spaimă din clipa în care Iacov Marcovici își încărcase arma, nu mai îndrăzneau acum să respire de spaima comandantului.

— De unde știi că sunt soldați acolo?

— Îi simt, comandante. Le simt batjocura chiar din spatele frunzelor.

Comandantul îl privi cu atenție, spunându-și în sinea lui că uneori talentele extraordinare se ascund în cele mai banale trupuri.

— Ieșiți cu toții de acolo și dați-i înapoi caietul! Gașcă de ipocriți ce sunteți! Iar tu să vii să stăm de vorbă după ce scrii ce vrei să scrii în el.

Iacov Marcovici scrise în grabă, după care ieși din cort să meargă la comandat, lăsând caietul la vedere pe pat, ca pentru a-i provoca pe soldați să îndrăznească. Când se întâlni cu comandantul, el îl privi îndelung, cu o dezamăgire greu de ascuns. Văzându-l cu arma îndreptată spre tufișuri, comandantul simțise o căldură debordând sub uniformă. În mânia lui, Iacov Marcovici aproape că strălucea. Dar acum, după ce i se oferise ocazia să-și descarce sufletul în paginile caietului, patima dispăruse și nu mai lăsase de privit decât chipul lui cenușiu. Redevenise ce era în timp de pace: un om simplu, pe care nu-l țineai minte, sfios și cu ochi apoși.

— Cred că ți-e clar că te-aș fi putut pedepsi. Arma din mână nu ți s-a dat ca să-i amenințí pe ai noștri.

Iacov Marcovici tăcu înainte de a răspunde, iar comandantul crezu că de astă dată intuiția îl înșelase. Decisese deja să-l pedepsească pe soldat, în caz că va îndrăzni să se scuze. Dar în clipa aceea Iacov Marcovici îl privi pe comandant drept în ochi și spuse:

— Aș face-o din nou.

Spre surprinderea lui Marcovici, comandantul zâmbi auzindu-i răspunsul și cu o mișcare caldă îi făcu semn să se așeze.

— Înflăcărare, soldat. Asta ai în tine. Din păcate, am omis să o observ, dar în seara asta nu se poate să mă înșel. Și numai cu o înflăcărare ca a ta vom câștiga bătălia pentru țara asta.

Comandantul nu-și făcea nicio grijă că înflăcărarea lui Iacov Marcovici izbucnise pentru o femeie, și nu pentru o fâșie din pământul patriei. Sursa focului nu-l interesa, câtă vreme era bună pentru țelurile lui. În decursul carierei sale militare adunase în jur visători și vizionari, oriunde îi găsea. Colegii ridicau o sprânceană, dar el știa bine că, deși obsedații arătau ridicol, dacă sunt folosiți cum trebuie, vor deveni o unitate de elită, superioară forțelor noastre luate la un loc. În afară de Marcovici, mai adoptase un împătimit al jocurilor de noroc fugit în Palestina de frica recuperatorilor din America. Evreitatea lui era destul de îndoielnică, dar focul din ochii săi la vederea unor zaruri îl făcu pe comandant să-l accepte în preajmă. Încă înainte de a-l întâlni pe jucător insistase să-l încadreze în regimentul lui pe un tânăr religios despre care toți spuneau că nu va izbândi niciodată în luptă. Era dintr-o familie rabinică din Sefad și se mândrea că înaintașii lui nu părăsise niciodată pământul țării. După ce i se arătase în vis îngerul Uriel, care îi poruncise să li se alăture sioniștilor, își părăsise casa și orașul și mersese tot drumul până la comandamentul din Valea Izreel. Pentru el, era un fel de a pleca din locul lui unde îl trimitea credința. Responsabilul cu mobilizarea îi râsese în față, dar comandantul îi aruncase o singură privire și-i ordonă să i se găsească o uniformă. Iar la urmă comandantul mai acceptă un comerciant din Jaffa, originar din Tunis, mare la trup, care își pierduse toată averea și familia după ce căzuse în patima beției. Comandantul îl întâlnise bătând până la leșin un barman care refuzase să-i mai dea o băutură. Plătise paharul și promise să mai plătească pentru multe alte pahare, dacă negustorul va avea bunăvoința de a veni cu el.

Marcovici îi cunoscuse pe toți trei la puțină vreme după convorbirea cu comandantul. Din ziua aceea își petrecea timpul într-un cort separat, lângă cartofor, visătorul evlavios și bețivul cu braț de oțel. Nu mai trebuia să aibă grija caietului. Cei trei aruncară numai o privire la el și le deveni imediat

limpede că aici se află patima lui Iacov Marcovici. Căreia îi acordară un respect profund, exact cum respecta și el patimile lor. Iacov Marcovici nu era obișnuit cu un asemenea respect. Auzise deja atâtea jigniri și vorbe rele despre comportamentul Bellei, vorbe care îl însoțiseră atât timp, încât aproape uitase cuvintele firești, obișnuite, sunetele normale, cum ar fi muzica greierilor noaptea sau susurul permanent al apei de izvor. Și iată că în cortul ăsta în care îl mutase comandantul nu găsea nici urmă de jignire, nici picătură de condamnare, niciun reproș. Camarazii din cort erau apropiați, chiar prietenoși. Pentru prima oară în viață simțea Iacov Marcovici cât de bine este să fii parte dintr-un grup.

Noaptea, când râsul și cântecele celor din celelalte corturi ajungeau la ei, cei patru ridicau din umeri cu dezgust. Atunci câte unul deschidea discuția și-și lăuda înflăcărarea, iar ceilalți ascultau cu multă atenție și cu respect adevărat. Iacov Marcovici vorbea despre ochii Bellei, negustorul din Jaffa povestea cât de catifelată e picătura amețitoare, cartoforul își amintea de frumusețea zarurilor, iar imigrantul îl lăuda pe îngerul Uriel. Când unul termina de vorbit – nu pentru că, Doamne ferește, ar fi obosit, doar despre patima ta poți vorbi la nesfârșit, ci din respect față de ceilalți –, începea altul. Uneori rămâneau treji până când se lumina de ziuă. Atunci evlaviosul surâdea satisfăcut, își acoperea capul și spunea: „Zilele vieții tale – sunt zilele. Toate zilele vieții tale – sunt nopțile” Uneori comandantul îi vizita în cort și era foarte mulțumit să vadă cum nebunia unuia o influența pe a celorlalți. Cei patru vorbeau cu el plăcut și politicos, dar de-abia așteptau să plece. Din clipa în care se găsiseră unul pe celălalt, nu mai simțeau nevoia să-și piardă timpul vorbind cu cei fără patimă arzătoare. Nici măcar o clipă nu-și dădură seama că, sub uniforma și gradele sale, comandantul era și el unul de-ai lor. Era ca un vulcan pe care îl acoperă covoare de iarbă verde, dar sub a cărui vegetație clocotește lava.

Până când, într-o zi, vulcanul erupse. Cartoforul tocmai povestea cum a lăsat-o pe fiică-sa în mâinile unui recuperator cunoscut pentru cruzimea lui, când comandantul intră ca o furtună, cu ochii arzând și răcni:

— La noapte!

— La noapte? întrebă Iacov Marcovici.

— La noapte. Vom cuceri fortăreața la noapte.

Atunci comandantul începu să povestească despre patima lui: cetatea cu ziduri fortificate, care apără Valea dinspre vest. De zece ani e lipit de zidurile ei cu ochii sufletului, dar degeaba. Aproape că se obișnuise s-o dorească de la depărtare, dar acum englezii o dădeau arabilor și cu asta nu se poate cu niciun chip împăca. De șapte nopți nu mai doarme, țipătul mut al pietrei siluite sub pașii inamicului îi arde urechile. Șansele de reușită sunt minime,

nu va ascunde asta. Dar preferă să îndure chinurile eșecului decât rușinea acceptării. De-abia termină comandantul de vorbit, că imigrantul se repezi să-l îmbrățișeze. Bețivul din Jaffa își șterse lacrimile pe furiș, iar cartoforul suspina fără jenă.

— Venim cu tine, spuse Iacov Marcovici, iar ceilalți aprobară în unanimitate. Este o mare onoare pentru un om să lupte în slujba unei asemenea patimi, chiar dacă nu e patima lui.

Atacară fortăreața la o oră târzie în noapte, avansând sub acoperirea întunericului. Iacov Marcovici și cartoforul pășeau în avangardă și cu fața transpirată, arsă de căldura pe care o emana comandantul. Puțin mai în urmă mergea bețivul, cărându-l în spate pe vizionarul recunoscător. Și poate și pe îngerul Uriel, care în opinia acestuia i se odihnea pe umăr. Ceilalți soldați veneau în urma celor patru, cu arma în mâinile care le tremurau. Încă de când li ce se explicase planul de luptă departe, în Valea în care erau în siguranță, începuseră îndoielile: avantajul înălțimii la care se aflau arabii și lipsa armamentului nu prevesteau nimic bun.

Când răsări luna, argintând și trădând, chipurile lui Iacov Marcovici și ale celor trei prieteni ai săi deveniră vizibile în lumina lucitoare. O priviră cu simpatie. Pentru că și ea, ca și ei, își datorează existența altcuiva, care îi oferă strălucirea. Luna strălucea deasupra forțelor care înaintau, iar șuieratul gloanțelor nu întârzia să vină. Iacov Marcovici află că nu era deloc surprins. După prima clipă, era limpede că vor fi depistați. Și, chiar dacă ar fi revenit cu plăcere asupra cuvintelor rostite în cort, se alătură cu tot sufletul campaniei total lipsite de sens, dar care în același timp cuprindea toate sensurile.

•

Înflăcărarea comandantului lumina chipul lui Iacov Marcovici, dar groaza luptătorilor din urma lui îl îngheța. Mai mult decât pași urcând, auzea pași fugind în depărtare. Mulți se retrăgeau. Cu câteva clipe mai devreme, când ieșise luna, văzuse chipul turbat al comandantului. Printre luptători se zvonea că și-ar fi ieșit din minți. O parte rămaseră cu el, gândind greșit că înflăcărarea vizibilă pe care o răspândește în jur este cea care îl conduce, nu nebunia patimii. Alții fugeau, fapt pentru care aveau să se felicite în fiecare zi din viața lor. Iar Iacov Marcovici și prietenii săi se năpustiră înainte spre cetate cu un zâmbet pe față, fiecare văzând cu ochii minții în fortăreață împlinirea patimii lui. Pentru bețiv, zidurile erau o cană enormă plină cu băuturi alcoolice dulci. Cartoforul știa că zidurile pătrate nu sunt decât un zar enorm, trimis lui din ceruri. Vizionarul îl văzu pe îngerul Uriel apărându-l din turnul de pază al cetății și căzu agonizând în propriul sânge când îngerul Uriel ținti spre el și îl nimeri fără nicio greutate. Iacov Marcovici

înțelese perfect că refuzul fortăreței de a se preda nu era decât refuzul Bellei, motiv pentru care îl sărută pe frunte pe tânărul religios și alergă mai departe, la luptă. Aproape de ziduri alunecă și se împiedică de trupul jucătorului, care greșise calculele statistice, considerând că țintașul care îl împușcase pe religios nu îl va putea împușca și pe el. Iacov Marcovici închise ochii prietenului său, care, deși erau goi, se umplură de o beatitudine divină, după care își continuă drumul. Acum se afla deja chiar în cetate, făcându-și drum printre arabi. Atunci îl observă pe bețiv zăcând cu o baionetă înfiptă în inimă, cu sângele curgându-i ca vinul dulce. Iacov Marcovici smulse baioneta din inima prietenului său și o folosi așa cum o folosi, motiv pentru care își găsiră sfârșitul și alte siluete. După ce ucise niște figuri indefinite, Iacov Marcovici auzi strigătul comandantului. Crezu că a surzit din cauza șuieratului gloanțelor, dar atunci comandantul strigă din nou „Retragerea", iar lui Iacov Marcovici îi căzu fața. Nu pentru tovarășii lui se întristă, ci pentru comandantul căzut în lupta dintre vocea pasiunii și vocea rațiunii. În clipa aceea se gândi la Bella, care dormea în casa de piatră din așezare. Dar, în loc ca gândul la ea să-l facă să se retragă în grabă, el înclește mai tare mâna pe armă, de parcă ar fi ținut-o chiar pe Bella. Ceilalți soldați erau deja în retragere, numai Iacov Marcovici ținea arma cu putere, îndesa încărcător după încărcător și trăgea nebunește în întuneric, ca apucat de amoc. Văzând nebunia lui Iacov Marcovici, și pe comandant îl apucă nebunia lui. Minute în șir stătură așa, spate în spate, comandantul masiv și înalt și Iacov Marcovici, cu statura lui mijlocie, trăgând în soldații inamici cu un zâmbet pe față. Erau atât de calmi, atât de frumoși și cu atâta siguranță de sine, că, dacă i-ar fi fotografiat atunci cineva, poza sigur ar fi devenit serie de timbre poștale. Numai că, din păcate, nu se găsea atunci pe zidurile cetății niciun pictor sau niciun fotograf și, chiar dacă ar fi fost, e de presupus că ar fi fost mort sau rănit, asta fiind situația tuturor celor care mai erau acolo când a răsărit soarele.

Primele raze de soare îl uimiră pe comandant. Nici prin gând nu-i trecuse că va mai vedea lumina zilei. Când răsărise luna trădătoare cu cinci ore în urmă, îi fusese deja limpede că lupta e pierdută. Continuă să atace fără ezitare, dar le ordonă luptătorilor să se retragă, înțelegând însă din poziția trupurilor căzute la pământ că majoritatea celor aflați acolo nu mai erau în situația de a-i executa ordinele. Dar când ordonă retragerea știa clar că el personal nu va coborî de pe ziduri. Nu ca să lupte, ci ca să găsească vreun pumnal peste care să cadă precum biblicul rege Saul. Dar în clipa aceea îl observă pe Iacov Marcovici în mare amor cu patima lui și îl cuprinse din nou dorința arzătoare. Clipele în care trăgea nebunește, sprijinit de Iacov Marcovici, cu fața spre munte, erau cele mai frumoase clipe din viața lui.

Comandantul nu vru să le întineze cu imaginea steagului inamic fluturând încă pe fortăreață. Cine urcă pe munte nu se mai poate întoarce în vale. Iacov Marcovici mai simți o clipă corpul comandantului lipit de al lui, după care țâșni direct în față în inamic. Simți trupul comandantului dezlipindu-se de el, dar nu privi în urmă. Știa perfect încotro se îndrepta. Mai trase patru gloanțe, câte unul pentru fiecare dintre prietenii lui care zăceau pe munte, după care aruncă arma și se întoarse să coboare. Trecu pe lângă trupul comandantului care zăcea cu fața îngropată în pământ. Din pricina gloanțelor care îi șuierau în spate nu se putu întoarce, dar știa bine că, dacă s-ar fi întors, ar fi văzut un zâmbet pe fața unui mort.

4.

Când Iacov Marcovici se întoarse în tabără, picioarele îi erau obosite, iar inima îi bătea cu putere. Dar nu putu să doarmă. Zăcu ore la rând pe salteaua din cortul pustiu, dar în zadar. Auzea țipătul celorlalte saltele, care nu-i dădea pace. Salteaua negustorului din Jaffa încă emana un miros puternic și iute de băutură, lângă salteaua cartoforului erau câteva zaruri și două pachete cu cărți de joc. Pe a imigrantului se afla o carte de rugăciuni deschisă la versetul obișnuit: „În dreapta mea Gabriel, în stânga Michael, în față Uriel, în spate Rafael, iar pe creștet lumina lui Dumnezeu” Cartea zăcea acum orfană. Orfane erau și sticla bețivului, și zarurile de joc. Iacov Marcovici se gândi la prietenii care rămăseseră pe munte și înțelese că pe umerii lui apăsa o datorie de onoare. Luă o înghițitură din sticla bețivului. Apoi aruncă zarurile și parie cu el însuși. După ce câștigă, luă în mână cartea și începu să citească numele îngerilor, accentuând în mod special numele Uriel, ridicând vocea la fel cum o ridica vizionarul. Această ridicare a vocii era de obicei însoțită de hohote de râs din cortul vecin, dar de astă dată nu auzi nimic, fie cei din cort erau prea grav răniți ca să mai râdă, fie lacrimile din glasul lui Iacov Marcovici le oprise râsul. Așa bău, parie și se rugă Iacov Marcovici în următoarele două zile în amintirea prietenilor săi, până când veniră în cortul lui și îl anunțară că noul comandant vrea să-i vorbească.

•

În cele trei zile de după noaptea în care și-a lăsat prietenii pe munte, Iacov Marcovici își perfecționă noul sistem la nivel de artă. Acum putea să bea, să se roage și să parieze în același timp. Începea cu o înghițitură mare din sticla bețivului. În timp ce băutura încă îi aluneca pe gât arunca zarurile și începea imediat să se roage, implorând cu toată ființa ca zeița norocului să favorizeze cifra cinci, ca numărul literelor din numele *Uriel.* Uneori reușea,

alteori nu. I se întâmpla ca atunci când se ruga să scape câte un sughiț gros, de bețiv. Atunci își cerea iertare din toată inima față de religios și zâmbea vinovat către băutor. Când veniră să-l cheme la noul comandant tocmai scăpase un asemenea sughiț. Soldații nu înțeleseră că sughițul nu era decât un monument minunat în amintirea negustorului din Jaffa sau poate au înțeles, dar nu erau prea mari iubitori de monumente. Așa sau altminteri, imediat se găsi cineva să întindă mâna spre sticlă, pentru a o confisca. Acum Iacov Marcovici nu mai avu nevoie să încarce arma. O singură privire la soldat îl făcu să-și retragă mâna. În dreapta lui, bețivul, în stânga, cartoforul, în față, religiosul, în spate, comandantul și deasupra o singură patimă, răspândită pe tot cerul țării – așa păși Iacov Marcovici spre cortul noului comandant.

— Înțeleg că ești singurul care a rămas în viață.

Noul comandant îi semăna vechiului comandant aproape în tot, în afară că primul era mort și al doilea trăia. Era înalt și avea umerii lați. Păr buclat și o privire cutezătoare. Dar și visele lui să fi fost oare frământate de vreo patimă neostoită? Iacov Marcovici nu avea cum să știe.

— Au mai rămas mulți în viață. Tabăra e plină.

— Tabăra e plină de cei care s-au retras. Dar dintre cei care s-au avântat, dintre sinucigașii de pe munte, ai rămas în viață numai tu.

— Corect.

Iacov Marcovici simțea un sughiț care îi urca spre gât și începu să se roage la îngerul Uriel să-i astupe gura și să parieze că îngerul chiar va răspunde rugăminții lui. Dar în clipa aceea comandantul scoase un oftat adânc, răsunător, iar sughițul lui Iacov Marcovici se resorbi fără urmă.

— Ce risipă… ce risipă… doar era clar de la bun început că nu aveți nicio șansă.

Iacov Marcovici nu știa dacă aștepta vreun răspuns la întrebare, așa că preferă să tacă. Nu se simțea în stare să ofere o explicație logică, iar singura justificare pe care ar fi putut s-o prezinte era inutilă – un om sau înțelege singur, sau n-are niciun rost.

— Iar acum vom fi obligați să atacăm din nou.

În clipa aceea Iacov Marcovici îl privi uimit pe comandant. Era limpede că fortăreața nu era parte din visele sale, așa că de ce să o atace din nou?

— Dacă n-avem nicio șansă, de ce să atacăm?

— Pentru că am ratat deja. Toți soldații care au coborât de pe munte știu că aproape am ajuns la porțile cetății. Dacă vom renunța acum, dacă ne vom îndrepta spre alți munți și alte cetăți, eșecul li se va lipi de tălpile bocancilor și le va paraliza degetele pe trăgaci.

Iacov Marcovici se gândi la fostul comandant, acum probabil cu fața îngropată în movilița de nisip de pe munte. Să i se fi lărgit oare zâmbetul? Și ochii sticloși, larg deschiși, i se vor închide acum pentru dulcele somn de veci? Gândurile astea care îi roiau prin minte între aburii și încețoșarea alcoolului. Ochii comandantului erau de fapt închiși dinainte, pentru clipa în care va cădea cu fața la pământ, iar cucerirea fortăreței nu va schimba nimic în ei, doar că viermii care s-au oploșit în ei vor migra mai departe, la alte cadavre. Gândul ăsta nu-i trecu însă deloc prin minte lui Iacov Marcovici, iar, dacă i-ar fi trecut totuși, l-ar fi alungat cu lovituri de picior. Privi, în schimb, în ochii noului comandant și spuse:

— Dacă vrei, vin din nou după tine[28] la fortăreață.

— În general, când scapă din iad, omul nu se grăbește să se întoarcă acolo.

Iacov Marcovici ezită înainte de a răspunde. Când se uită la noul comandant îl mânca limba să spună că importantă pentru el e apărarea așezărilor din nord. Când se uită la fostul comandant și la cei trei camarazi aproape crezu că pentru a le cinsti memoria picioarele îl fac să alerge spre munte. Dar când își cercetă sufletul cu ochii larg deschiși înțelese că adevăratul motiv nu era nici aici și nici acolo. Numai pentru el însuși dorea Iacov Marcovici să cucerească fortăreața, numai și numai pentru el însuși. Stând spate în spate cu comandantul mort, trăgând în noapte, simțea o liniște minunată, cum nu mai simțise niciodată. Fiecare mădular funcționa într-o armonie perfectă. Pentru prima oară în viață, era absolut sigur că se află în locul și în mediul potrivit. Iar acum, când ședea amețit în cortul comandantului, voia să simtă din nou această siguranță arzătoare, stabilitatea picioarelor pe pământ în timp ce gloanțele șuieră în jurul lui. Se ridică de pe scaun nesigur și îl salută militărește pe comandant, cu o mână care tremura.

— Când vom sta din nou de vorbă, comandante, toată Valea se va întinde la picioarele noastre.

Nu aveau să mai stea de vorbă. Noul comandant căzu nu departe de locul în care căzuse vechiul comandant, numai că el căzu pe spate, privind spre înalt, și continuă să murmure încă multă vreme. Iacov Marcovici rămase alături de el în tot acest timp, încercând să extragă din frânturile de propoziții ceva coerent ca să poată transmite mai târziu familiei. Rățuște. Examen despre Biblie. Tamara. Ruth. Ustură. Ustură. Iacov Marcovici își întipări bine în minte cuvintele, sperând că vor putea aduce vreo consolare

[28] În armata israeliană, ca și în formațiile militare de dinainte de declararea statului, comandanții pornesc la atac în fața trupei și strigă „După mine!”, nu „Înainte!” (n.tr.).

cuiva într-una din zile. Nu întâlni niciodată pe cineva din familia comandantului și nu află niciodată cum arătau Tamara sau Ruth. Dar chipul noului comandant nu avea să-l uite niciodată, oricât ar fi încercat. Comandantul continua să murmure, începu să geamă, Tamara și Ruth, Ruth și Tamara, iar Iacov Marcovici simțea că-i plesnesc urechile. De aceea spunea tot timpul numele Bellei, îl învârtea cum învârtesc arabii șiragurile de mătănii. Bella, Bella, Bella, Bella, lăsa numele să-i umple urechile și mintea, ridică și coboară volumul în funcție de țipetele comandantului.

În afara comandantului, în noaptea aceea pieriră încă douăzeci și unu de soldați. Se poate bănui, bineînțeles, că și ei au avut vreo Tamara sau Ruth sau Bella, dar Iacov Marcovici nu avea nicio intenție să se ocupe de asta, știind sigur că asta i-ar costa sănătatea mintală. Drept care făcu cel mai bun lucru pe care l-ar fi putut face: nu se mai gândi la asta. Deloc. Comandantul cel nou și comandantul cel vechi fură îngropați unul peste altul într-o groapă comună săpată în memoria lui, alături de imigrant, de bețiv, de cartofor și de încă douăzeci și unu de tineri cărora nu le dădu nici măcar o poreclă. Iacov Marcovici bătători pământul deasupra lor și porni mai departe fără să privească înapoi. Peste o lună, trecând pe serpentinele de sub cetate, privi steagul evreiesc care flutura pe ea și-l apucă o tristețe ciudată, de la care îl usturau ochii, așa că-și încetini mersul.

5.

Iacov Marcovici se desprinse de trecutul său. Zeev Feinberg își trăia trecutul de parcă ar fi fost un prezent etern și continuu. Iar Rahel Mandelbaum simțea că trecutul aleargă după ea cu ghearele scoase, că mai are puțin, o prinde și devine viitor. Se zbătea în pat, auzind cum se sfărâmă craniul bătrânului evreu din Viena. Trecuseră mulți ani de când îl văzuse căzând și lovindu-se cu capul de bordură, erau mulți ani de atunci, dar de când izbucnise războiul retrăia și auzea sunetul acela înfiorător. Era atât de aproape acum, că nu-și mai putea imagina că vine din trecut. Rahel Mandelbaum știa că războiul se apropie de sat. Și, cu toate că titlurile ziarelor spuneau altfel, ea auzise: cranii se sfărâmau în toată țara, iar ecoul lor o urmărea oriîncotro se îndrepta. Acum știa că sunetul vine de la luptele din nord, de la ambuscadele din sud, de la atacanții din est care îi sfărâmă pe toți cei care le ies în cale. Tinerii austrieci care-l aruncaseră pe bătrân de la unul la celălalt și apoi plecaseră să caute altul se luaseră după ea și era totuna dacă purtau banderola cu crucea încârligată sau li se înnegriseră părul și pielea și se transformaseră în arabi.

Rahel Mandelbaum continua să ude trandafirii și să hrănească pruncul care devenise copil, tot timpul atentă la vocile ce se apropiau. Uneori se întrerupea în timpul unui cântec de leagăn ca să audă mai bine, alteori făcea exact invers, cânta cu voce tare, copilul o privea surprins și începea să râdă, iar vocea ei era atât de puternică, încât zgomotul craniilor sfărâmate aproape că dispărea. Aproape. Nu povestea nimănui despre tumultul din cap. Nu avea cui. Abraham Mandelbaum fusese trimis mai de mult în sud, deși chiar și când locuiau în aceeași casă cuvintele lor treceau oceanul până când ajungeau de la unul la celălalt. Iacov Marcovici urcase spre nord și, în afara a cinci scrisori adresate Bellei, nu se mai știa nimic despre el. Și chiar Bella – fața îi strălucea și pielea îi radia și era toată numai bucurie. Rahel Mandelbaum nu îndrăznea să-i întunece fericirea cu spaimele ei. Într-o zi își luă copilul de mână și porni spre casa Soniei și a lui Zeev Feinberg. Ajunse la intrare și ridică mâna să bată la ușă. Privi prin geam și îi căzu mâna. El stătea pe scaun și privea în gol, ea stătea pe scaun, cu ochii în podea, iar între ei stătea copilul Iair, care nu scotea niciun sunet.

Noaptea, când urletele hienelor îi urcau și îi coborau în urechi că sunetele alarmelor, aștepta exploziile ce vor veni din aer. Liniștea nopții n-o calma nici măcar o clipă. Spre dimineață, având dureri din cauza orelor în care se concentra atât, își strecura mâna între picioare, căutând consolare. Nu se mai gândea la soldatul austriac Johann. Gândurile de dis-de-dimineață nu se deosebeau de spaimele de peste zi, de spaimele nopții. Dar după un timp, dacă se atingea cu disperare, urmau câteva clipe de fericire. Un fior delicat îi cutremura trupul și reducea la tăcere vocile, chiar dacă numai o clipă.

•

Am face o mare greșeală dacă am crede că Abraham Mandelbaum nu i-a scris soției sale. Adevărul e că scrisorile nu s-au trimis niciodată cu poșta, că nici măcar n-au fost așternute pe hârtie, dar buzunare lui erau pline cu felicitări pentru Rahel, cu tot felul de obiecte ciudate, și povesteau despre întâmplările prin care trecea și despre dragostea pentru ea. O pietricică ovală, roșie, sau cleștele unui scorpion care rămăsese îngropat în nisip. O rămurică de salcâm înflorită. Noaptea, când vecinii de cort erau afundați în scrisorile lor, Abraham Mandelbaum le scotea pe rând din buzunar și le privea îndelung. Pietricica ovală, spre exemplu, era în același timp purpurie ca apusul soarelui în sat, ca o inimă roșie care palpită sau ca un punct roșu pe fruntea unei femei din India. Abraham Mandelbaum se uita la ea și-l înduioșa până la lacrimi mulțimea posibilităților din palma lui. Atunci închidea degetele deasupra ei și-și imagina degetele Rahelei deschizând plicul și descoperind pietricica. Oare va înțelege, oare se va opri să privească apusul purpuriu sau o va arunca în curte? Dar de fapt, chiar dacă o va arunca

în curte, piatra își va găsi locul. Ce plăcută poate fi imaginea aceasta: o piatră care a parcurs tot drumul din nisipurile Egiptului se află acum în pragul casei lui. Ori de câte ori se lua poșta (plicurile se puneau pe bancheta din spate a mașinii, miros proaspăt de cuvinte de-abia culese), Abraham Mandelbaum se răzgândea și mai lăsa puțin piatra în buzunar. Ce păcat, gândea, că oamenii s-au obișnuit să primească scrisori în care totul e spus. Ce bine ar fi să primească scrisori în care să nu scrie nimic, căci cititorul ar putea să ghicească tot. E de presupus că gândurile astea n-ar fi trecut prin mintea lui Abraham Mandelbaum, dacă ar fi fost cât de cât binecuvântat cu darul scrisului. Dar, așa cum nu era un om al cuvântului spus, nu era niciun om al cuvântului scris de mâna lui. Cuvintele, așa cum erau ele, îl făceau să nu se simtă în largul lui. Prea dure, prea tăioase, ca o haită de câini cărora le curg balele sau ca un grup de femei ironice. O iubea pe Rahel pentru tăcerile ei și iubea deșertul pentru că vorbele i se păreau inutile. Ce rost avea să declari „azi e cald", când căldura topea propoziția ce urma să descrie căldura încă înainte de a fi spusă, iar tu știai asta cu mult înainte de a fi spusă? Pustia deșertului și plenitudinea sa goleau cuvintele de conținut. Oricât ar fi încercat ceilalți soldați să micșoreze distanța enormă prin cuvinte și glume, țipând unii la alții și aruncându-și bancuri vulgare și povești pornografice, vocea se pierdea repede și nu știau de ce. Abraham Mandelbaum privea văile și munții, vedea vârfurile stâncilor și câmpiile și simțea că vorbele spuse aici rămâneau ofilite pe jos, ca fructele putrede. Eliberat de cuvinte, liber să tragă, având în buzunar o pietricică ovală și cleștele unui scorpion și o crenguță înflorită de salcâm, Abraham Mandelbaum era fericit în deșert cum nu mai fusese în viața lui.

Uneori, noaptea, se gândea la copil. Peste o lună va împlini cinci ani. Oare-și va mai recunoaște tatăl când se va întoarce? O clipă se întrebă dacă își va mai recunoaște el copilul. Că doar se schimbase atât…

•

Era toamna. Cerul vedea așteptările oamenilor și se umplea cu nori. Oameni vedea norii pe cer și se umpleau de așteptări. Așteptarea îngreuna norii și apărură crăpături. Apa începu să curgă dintre crăpături, picături picături. Oamenii se uitau la cer și spuneau: „Plouă". Nici nu spuneau bine „plouă", că picăturile se opreau și norii își continuau drumul. După asemenea imitație de ploaie, căldura deveni mai sufocantă. Până la urmă, oamenii încetară să mai privească cerul. Pentru că nu mai suportau așteptarea. Era toamnă, așteptarea atârna în aer precum canicula lui august, precum gerul lui ianuarie. Iar acolo unde era așteptare nu erau nici caniculă, nici ger. Erau numai speranțe, care sunt întotdeauna la temperatura camerei. Iar când așteptarea și speranțele începură să putrezească, așa, ca

niște dovleci uitați pe câmp prea mult, atunci când oamenii spuneau deja „anul ăsta nu mai plouă”, atunci când nu se mai uitară în sus cu ciudă, când cerul deveni inutil, pur și simplu inutil, se abătu ploaia și umplu pământul. După ploaie veniră florile, încet, ezitând, fuseseră deja strivite de povara leșurilor din primăvara trecută. Și acum cădeau pe ele trupuri moarte, la început mai multe, apoi mai puține, până când, într-o dimineață, războiul se sfârși așa cum începuse, cadavrele putreziră în pământ, iar florile fură culese și puse pe cadavre. Atunci se întoarse acasă Abraham Mandelbaum și-și găsi soția spânzurată în măcelărie.

•

Cadavrul țeapăn al Rahelei Mandelbaum începuse să se învinețească când îl descoperi soțul ei. Abraham Mandelbaum rămase în ușa măcelăriei, cu ochii la trupșorul sidefiu, pe care încă se vedea ce frumos fusese. Sânii rotunzi, pe care forța gravitației nu îi putea atinge, coada castanie, aproape groasă cât funia încolăcită în jurul gâtului ei. Și, desigur, urechile, două scoici delicate care nu mai suportaseră sunetul craniului sfărâmat, care în durerea lor le porunciseră mâinilor să înnoade o frânghie și picioarelor să se urce pe un taburet și să se aplece înainte. Pentru că tocmai acum, când sunetele războiului amuțiră, când paginile ziarelor îmbrăcară haine de sărbătoare, iar oamenii dansau pe stradă, tocmai acum înțelese Rahel că zgomotele din urechile ei nu vor dispărea niciodată. Cât continuase războiul tot mai sperase că, dacă înving evreii, zgomotul ăla bolnav din capul ei va dispărea și va auzi iar celelalte sunete – râsetele copiilor, freamătul lanurilor de grâu mângâiate de vânt, mugetul vacilor. Dar când se proclamă victoria nu auzi decât sunetul cunoscut și înțelese că o va însoți toată viața. În clipa în care înțelese că războiul o poate fugări tot drumul din Europa, înțelese și că niciodată nu va putea fi sigură că luptele s-au terminat. Că e cu adevărat în siguranță.

•

Un om care nu știe să trăiască nu prea știe nici să moară. Un moment mai nepotrivit nici că și-ar fi putut alege Rahel Mandelbaum ca să-și ia viața. Toată țara era cuprinsă de un val de bucurie și fericire, plutea în aer ușurare. Sătenii se salutau cu *Șalom*[29], chipurile zâmbeau, fețele surâdeau. Se făceau prăjituri, drapele fluturau, bărbații cădeau în brațele femeilor, iar copiii îmbrățișau picioarele taților. Bucuria, care venea chiar dinăuntru, era datoria. Efectiv o obligație morală. Iar Rahel Mandelbaum trădase această datorie. Din micul muzeu care avea să fie ctitorit mai târziu la intrarea în sat, între chioșcul cu falafel și magazinul cu ceramică, s-a eliminat fragmentul

---

[29] „Pace!”. Este salutul obișnuit în limba ebraică (n.tr.).

decupat din ziar care anunța sfârșitul războiului. Nu fără rost. Ziarele scriau despre serbările din satele vecine, dar, când venea vorba de satul lor, găseau numai comunicatul despre sinuciderea Rahelei Mandelbaum, ceea ce era, credeau cu toții, dovada unei crase lipse de respect.

De-abia peste câteva săptămâni, când bucuria se mai potoli și reușiră să se mai ocupe și de altele, de-abia atunci începură localnicii să se întrebe ce i s-a întâmplat ei, Rahelei Mandelbaum, de fapt. Atâta timp cât exaltarea își ținuse aripile desfăcute deasupra lor, oamenii formaseră un singur grup, unit și calm. Dar acum exaltarea se domolise și zburase altundeva, iar oamenii se priveau și-și aminteau că ei sunt foarte, foarte diferiți. Una își amintea cât își ura soțul. Altul, cât își ura munca. Datorii uitate, speranțe și invidii, certuri neînchise, toate se întorceau după valul de bucurie ce spălase tot odată cu sfârșitul războiului. Cuvintele dulci dispărură, iar acum oamenii aveau în gură gustul fad al grijilor de zi cu zi, al vieții care se întorcea pe făgașul obișnuit. Cât își doriseră viața asta în timpul războiului, cât se rugaseră, cât așteptaseră și cât speraseră, și iată că acum își aminteau de zilele acelea și în glasul tuturor se simțea furișându-se o notă de nostalgie. „Atunci”, oftau la sfârșitul mesei, „atunci oamenii erau împreună”. Acum se uitau de jur-împrejur și nu mai era niciun „împreună”, dar când vedeau măcelăria lui Abraham Mandelbaum știau că, dacă e vreo șansă să găsească așa ceva, numai acolo mai pot găsi. Așa se făcu că, după ce petrecu primele zile de doliu într-o singurătate totală, Abraham Mandelbaum se trezi înconjurat de tot felul de oameni veniți să întrebe, să ajute, să îngrijească, să sfătuiască, să salveze, că doar „e tragedia noastră, a tuturor”. Abraham Mandelbaum nu-i alungă din casă. În schimb, se alungă pe el însuși. Odăile erau atât de pline, încât nimeni nu-i observă lipsa. Stătea ore întregi pe scările din piatră, privea soarele apunând în mare, mâinile îl trăgeau spre scrisorile de dragoste rămase în buzunar de când se întorsese din război. Își trecea mâna de la piatră la cleștele scorpionului și înapoi, ca cineva care mângâie un odor. Cleștele scorpionului strălucea ca marmora, iar piatra ovală, netezită de o mare ce nu mai era și de vânturi trecute, și așa se învârteau iar și iar între degetele casapului, în care era amintirea mării și a vântului, pentru că aflaseră durerea și un alean nemărginit.

În timp ce mâinile lui Abraham Mandelbaum răsuceau piatra cu vioiciune mintea îi era cuprinsă de un fel de somnolență. Din clipa în care o găsise pe Rahel în măcelărie, deasupra capului îi coborâse un fel de ceață albă și subțire, care îi acoperise ochii și îi astupase urechile. Nu știa de ce urcase pe taburet tocmai în ziua în care încetaseră luptele. Ea nu-i povestise niciodată despre craniul sfărâmat care o alungase din Viena în satul lor, astfel că nu avea cum să înțeleagă că exact același craniu o trimisese din sat la taburet și

la funie. În mintea lui Abraham Mandelbaum își făcură loc alte motive, motive întunecate și rele. Încă nu reușea să le vadă, căci ceața binefăcătoare din mintea lui acoperea orice înțelegere clară. Și totuși, de după norii albi, ca de vată, simțea apropiindu-se încet un gând, un urs mare și negru așteptându-și prada. Uneori ceața se destrăma puțin, iar ursul se apropia de el și Abraham Mandelbaum se strângea în sine și spunea în gând: „Din cauza mea. Din cauza mea. S-a spânzurat din cauza mea. Pentru că m-am întors". Atunci își trăgea ceața peste cap, ca un copil care se acoperă cu pătura de frica nopții și strânge piatra cu și mai multă putere între degetul mare și arătător. Ce fel de consolare îi dădea piatra, asta Abraham Mandelbaum nu putea să spună. Dar când ursul cel negru rânjea, când cădea în ghearele vreunei vecine curioase, când era tras fără voie într-o discuție cu un sătean, degetele i se duceau imediat spre buzunar și simțea o ușurare oarecare.

Numai că într-o dimineață se trezi și piatra nu mai era. Soarele tocmai răsărise și niciunul dintre săteni încă nu se trezise și nu venise să-i umple golul din viață cu o vizită de condoleanțe. Abraham Mandelbaum scutură cămașa, îmbrăcă pantalonii și băgă mâinile în buzunar, dar de data asta degetele nu mai găsiră ce căutau. Îngheță pe loc o clipă, căută și în celălalt buzunar, poate că e acolo, poate a mutat-o într-o clipă de neatenție. Dar și al doilea buzunar era gol, nu găsi decât aer de care să se agațe. Deodată se auzi un strigăt din curte. Abraham Mandelbaum se grăbi să iasă, nu apucă nici să-și pună cămașa. Când ieși din casa cu ferestre acoperite, soarele îl orbi și de-abia după câteva clipe reuși să deosebească silueta copilului de tufa de trandafiri. Iotam era mai scund decât tufa de trandafiri cam cu jumătate de cap, părul îi ajungea la corolele celor mai de jos. Deși se afla pe acest pământ de ceva vreme, încă privea trandafirii cu aceeași mirare – nici mai mare, nici mai mică decât mirarea cu care privea lăcustele, oamenii și ceainicul. Iotam se agăța de ramuri, de parcă picioarele încă nu se hotărâseră să meargă sau să plutească. Deschisese larg brațele, ca un acrobat care se pregătește să meargă pe sârmă. Ochii lui Abraham Mandelbaum au fost atrași de palma micuță, strânsă în pumn. Ce ascundea copilul? Printre degetele lui străluci deodată o nuanță cunoscută de roșu. Piatra. Dintr-un singur pas parcurse distanța a zece pași obișnuiți. Întinse brațul și ridică copilul surprins. Iotam protestă agitând brațele, iar tufa de trandafiri îl răsplăti zgâriindu-i mâna cu spinii. Piatra ovală purpurie, soarele deșertului egiptean, și pe care o lustruise cu degetele sale, căzu printre trandafiri.

În clipa aceea copilul izbucni în plâns, nu pentru că pierduse piatra, căci lumea e plină de asemenea minuni, ci din cauza trădării trandafirilor. Dar Abraham Mandelbaum nu dădu nicio atenție copilului care plângea, nici nu linse picăturile de sânge din palma micuță. Așeză copilul pe pământ și

începu să se târască printre crengi, căutând scrisoarea de dragoste către Rahel Mandelbaum pe care n-o găsea, ridicând plin de speranță o piatră sau alta și apoi aruncând-o cu furie. Plânsul copilului se întețea, dar Abraham Mandelbaum continua să se târască în patru labe pe pământul umed, cu privirea ațintită la bulgării de nisip. Nu e. Piatra nu mai e. Iar, dacă piatra nu mai e, dispăru și ceața binefăcătoare, i se ridică de pe ochi ca o cortină la teatru, descoperind un adevăr pe care până atunci nu îndrăznise să-l privească în față: Rahel Mandelbaum nu-l vrusese niciodată. Nu-l iubise niciodată. Dacă sinuciderea ei avusese vreun motiv, motivul era el. El însuși.

Privi tufele de trandafiri. Mândria grădinii Rahelei Mandelbaum. Singura mândrie pe care și-o permitea. Vecinele șopteau și atunci, în dimineața aceea, când Rahel Mandelbaum împletise o coadă groasă, luase o funie groasă și ieșise spre măcelărie, chiar și în dimineața aceea se trezise în zori ca să ude tufele, să mângâie petalele. Oare se ostenise să mângâie la fel obrajii copilului? Oare mângâiase așa vreodată și obrazul lui?

Trecuse mult de când Abraham Mandelbaum smulsese roșcovul din rădăcini cu mâinile goale. Acum smulse cu mâinile goale tufele de trandafiri din curte. Atunci se răzbunase pe copac pentru umilința femeii lui, Rahel, care fusese cât pe ce să nască singură. De data asta răzbuna umilința pe care i-o provocase Rahel, răzbuna singurătatea care-l cuprindea și se întindea înaintea lui, îmbolnăvindu-i sângele și astupându-i urechile la plânsul copilului. În tot acest timp el continua să plângă. La început surprins, apoi furios, iar la urmă în hohote lungi, egale, neostoite. Abraham Mandelbaum nu reacționă, așa cum nu reacționase nici la sânge, nici la trandafiri, continuă doar să scormonească pământul. Poate acum va găsi piatra. Când veniră vecinii într-o vizită de condoleanțe la familia îndoliată, îl găsiră pe Abraham Mandelbaum în picioare în curte, cu mâinile pline de sânge și de pământ, iar trandafirii zăceau la picioarele lui ca niște cadavre.

6.

Copilul îl duseră la Sonia. În afara Rahelei Mandelbaum, nimeni nu știa că tristețea lui Zeev Feinberg crescuse, dospise și-o înghițise și pe soția lui cea plină de viață. Pentru oamenii din sat, Sonia continua să fie ceea ce fusese mereu: o femeie în stare să aducă înapoi un bărbat de pe mare cu blesteme și înjurături, o femeie cu o piele care miroase a livezi de portocali și care are curajul să alunge hoții de cai noaptea cu urlete de lup. O asemenea femeie, gândeau ei în timp ce duceau la ea copilul care plângea, o asemenea femeie

va ști ce să facă cu un copil a cărui mamă s-a spânzurat în măcelărie și al cărui tată a decapitat tufele de trandafiri.

Bătaia în ușă tulbură liniștea mormântală ce se abătuse peste casa Soniei și a lui Zeev Feinberg. Era atâta liniște în casă, că nici muștele n-o mai vizitau, pentru că le era rușine de zumzăitul aripilor care umplea camerele. Sonia nu deschise imediat. Rămase pe canapea, cu o privire concentrată, încercând să înțeleagă sensul sunetelor. Un copil plângea. Un copil plângea în curtea casei. Doar pe fiul ei, pe Iair, nu-l mai auzise de mult plângând. Tăcerea părinților să-i se lipise și de el, care nu mai scotea aproape niciun sunet. Zeev Feinberg apăru repede din dormitor. În ultimele săptămâni somnul îi devenise atât de zbuciumat, încât nu mai făcea diferența dintre zi și noapte, se culca oricând simțea nevoia, fără cea mai mică senzație binecuvântată de somn. Adormea câteva minute și se trezea iar, uneori țipând, alteori tremurând și cu ochii îngroziți. Era între somn și trezie când auzi brusc vocea lui Iotam. Plânge un copil. Un copil plânge în curtea casei. Se ridică imediat și ieși în salon, acolo dădu de Sonia grăbindu-se spre ușă. Un copil plânge. Un copil plânge în curtea casei, iar ei se grăbesc spre el, nu se știe dacă pentru a-l salva ei pe el sau el pe ei.

Erau patru. Michael Nudelman ținea în brațe copilul care se agita sălbatic, cu mâinile întinse, ca pe o vulpe prinsă în capcană. Haia Nudelman era în spatele soțului ei, simțindu-se dreaptă și plină de compasiune. Ieșaiahu Ron era în spatele ei, prefăcându-se că privește copilul, dar studiind de fapt fundul Haiei. Soția lui, Lea Ron, între el și poartă, voia să pară că nu-și dă seama de ce face bărbată-său. Când Sonia și Zeev Feinberg deschiseră ușa casei, cei patru năvăliră înăuntru și începură să vorbească toți odată.

— A înnebunit!

— Fără îndoială!

— A rupt toți trandafirii!

— Cu mâinile goale!

— Bietul copil, să crească fără mamă!

— Și cu un tată nebun!

— Dar și bietul de el are ceva!

— Fără îndoială, plânge în halul ăsta și nu se oprește!

— Și dă din picioare și zgârie chiar ca un animal sălbatic!

— Noroc că Michael al nostru e atât de puternic!

— Și nevastă-sa, atât de bună!

Mulțumesc, Ieșaiahu, ăsta chiar e un compliment!

În timp ce vorbeau, ochii cercetau curioși interiorul casei. Gura vorbește numai pentru a le permite ochilor să spioneze. Sonia și Zeev Feinberg aveau multe calități, dar curățenia nu era una din ele. Numai că în salon nici urmă

de dezordinea multicoloră din trecut. Atunci podeaua salonului era plină de tot felul de obiecte care împreună creau, totuși, un mozaic reconfortant. O păpușă din cârpă, un pantalon peticit, trei creioane – salonul le transforma în altceva, mai special. Nu rupea niciodată flori de pe câmp ca să le pună în vază, pe masă. Când se întorcea de la câmp aducea mereu câte ceva mai ciudat. O carapace de broască-țestoasă care devenea scrumieră, o frunză cu nervuri care seamănă cu o femeie goală, o potcoavă care se transforma într-o gură zâmbitoare. Femeile din sat strâmbau din nas la vederea dezordinii și a murdăriei, dar când se întorceau la casele lor lustruite, nu puteau să nu-și amintească de usturoiul pe care îl atârnase Sonia peste potcoavă – gură zâmbăreață, mutra-talisman care îi râdea în nas ghinionului. Acum, când se ajutară de copilul care plângea pentru a trage cu ochiul împrejur, nu găsiră nimic, doar o dezordine prietenoasă. Grămezile de lucruri rămăseseră, dar de astă dată semănau cu o grămadă de ruine, nu cu un parc de distracții. Aerul parcă era mai dens din clipa în care pășiseră pragul casei, iar cuvintele, atât de greu de rostit, că încet-încet dispărură. Până și Ieșaiahu Ron simți asta și își mută o clipă privirea de la șezutul Haiei Nudelman pentru a înțelege ce se petrecea acolo, de fapt.

Deși mâinile-i lucrau repede la câmp și la treburile iubirii, mintea lui Ieșaiahu Ron era destul de greoaie. Asta nu înseamnă că ar fi fost tâmpit, era în stare să calculeze fără a-și folosi degetele și să țină discursuri înflăcărate apreciate sau chiar admirate. Îi era ușor să spună când încetase să-și iubească nevasta, deși dragostea lor mai tresăltase înainte de a dispărea definitiv, ca găinile decapitate. Dar la geologia sufletului, la straturile ascunse ochiului, acolo Ieșaiahu Ron se simțea neajutorat ca un copil. Iată, nu mai departe decât acum, când își luă privirea de la fundul absolut fantastic al Haiei Nudelman, nu reușea să înțeleagă ce îl deranja atât de tare în interiorul casei. Se mișca jenat de pe un picior pe altul, ca un animal de povară care simte încărcătura apropiindu-se, dar fără să înțeleagă. Dar locul arăta neschimbat, atunci de ce nu s-ar întoarce la fundul ăla apetisant? Ce anume din camera asta îi atrăgea privirea, de ce simțea că – dacă toți ceilalți nu ar fi aici – stă să izbucnească în plâns?

Ieșaiahu Ron simțea suferința casei, dar nu pricepea de ce. Și iată că tocmai pentru că nimic nu se schimbase, tocmai din cauza carapacei de broască-țestoasă rămase pe masă și a frunzei care se uscase și se fărâmițase pe raft, tocmai pentru că potcoava de cal se afla în același loc, tocmai de aceea casa devenise un cadavru mumificat. Din ziua în care îl văzuse pe Zeev Feinberg pășind pe drum cu ochii arzând, Sonia se schimba încontinuu, iar casa se schimba odată cu ea. Uneori se trezea dimineața și îi venea să scoată carapacea în curte, într-un pom, poate va veni vreo pasăre să se cuibărească

în ea. Uneori lua potcoava calului și o punea în camera lui Iair, ca să-l amuze cu sunete care imitau tropotul cailor. Și erau zile în care arunca tot – toate podoabele din casă –, îl lua pe Iair de mână și spunea „hai, mergem să ne înnoim”. Dar din ziua în care Zeev Feinberg venise acasă cu blestemul copilului mort apăsându-i conștiința, Sonia nu mai ieșise să caute comori noi, iar comorile din casă se transformară în ceea ce fuseseră și înainte – obiecte obișnuite și lipsite de grație.

Ieșaiahu Ron nu înțelegea asta. Zeev Feinberg și Sonia o simțeau doar vag. Iar pe Iotam nenorocirea casei nu-l atingea câtuși de puțin, pentru că plângea deja de peste două ore. Gâtul îl ustura și în suflet îi apăruse spaima că va continua așa la nesfârșit, va plânge, va plânge, va plânge, căci de fapt uitase deja cum să înceteze. Uitase trandafirii, uitase minunea purpurie pentru care ieșise în dimineața aceea în curte, uitase și trădarea spinilor și zgârietura pe care i-o lăsaseră pe mânuță. Acum plângea din cauza lui Michael Nudelman, care îl ținea în brațe și îl întindea înainte, și pentru tatăl lui care nu era acolo și pentru mama lui care nu era acolo în alt sens, pe care l-a înțeles, dar nu l-a înțeles încă. Dar atunci, din spatele lacrimilor, ochii lui descoperiră ceva nou și fantastic-uluitor – mustața lui Zeev Feinberg. Când Zeev Feinberg se apropie să vadă copilul, mustața lui maiestuoasă ajunse chiar deasupra obrazului lui Iotam. Cu toate că era neîngrijită, ba arăta chiar ca o cârpă, mustața reuși acolo unde toți ceilalți eșuaseră – să-l facă pe Iotam Mandelbaum să se oprească din plâns. Copilul se opri ca și cum ar fi renunțat la o jucărie pe care o ținea cu toate puterile. Smocul de păr negru care-i atârna peste cap era o curiozitate incitantă. Copilul întinse imediat mâna spre mustața lui Zeev Feinberg și trase cu forță.

— Aaaiiii! țipă Zeev Feinberg.

Iar din clipa aceea, prin forța unui singur cuvânt, se rupse vraja întunecată care acoperea casa. Căci Sonia izbucni în râs, nu se putu abține. Privirea zăpăcită a lui Zeev Feinberg în timp ce copilul îi smulgea mândria bărbăției o trimise râzând pe podea, unde râdea și râdea și râdea. Zeev Feinberg se uită la ea și începu și el să râdă. Iar Iotam, care de multe zile nu mai auzise sunetul acesta dulce, care se îndoia deja că adulții sunt în stare să-l scoată, trase din nou de mustață și se topi de plăcere. Sonia îi aruncă o privire soțului ei și înțelese că erau salvați. Albastrul ochilor săi, care pentru prima oară de când se întorsese nu mai era tulbure, era ca un geam curățat după prea multe luni.

7.

Trecuseră două săptămâni de la sfârșitul războiului, dar Iacov Marcovici încă nu se întorsese acasă. Nu trimisese nici scrisori. Când ieșea la câmp, Bella Marcovici nu se putea abține să nu se uite spre drum să vadă dacă nu se întoarce. Cu cât treceau zilele, cu atât privea mai des. Se poate întoarce în orice clipă. În orice clipă îi poate vedea silueta adusă, molatică, înaintând pe cărarea ce coboară dintre coline. Privirea o înșela de multe ori: într-o dimineață i se păru că recunoaște pașii lui Iacov Marcovici în mersul lent al poștașului vârstnic și porni în fugă spre casă. Intrând, îl strigă iar și iar, buimăcită. După care se așeză pe pat, lăsându-și respirația să se liniștească, în timp ce inima îi bătea ca o tobă. Ce am să-i spun? Ce am să-i spun? Întrebarea o frământa, îi treceau prin minte tot felul de posibilități, până când veni poștașul și bătu la ușă. Văzându-i chipul bătrân, i se făcu rușine de greșeala ei, dar în altă zi i se păru din nou că îl vede pe Iacov Marcovici întorcându-se cu pușca pe umăr, până când observă că era Ieșaiahu Ron, care pleca la câmp cu sapa pe umăr. De astă dată nu intră în casă, ci rămase dreaptă lângă gardul din piatră, cu tot corpul încordat, luptând să le redea ochilor acel dispreț rece pe care nu-l mai folosise mult. Uneori se întreba dacă e posibil ca flacăra eternă a urii ei să se stingă. Poate că, așa cum timpul potolește uneori marile iubiri, nici din ura nesfârșită nu rămâne decât zgură. Dar zilele pe care le petrecuse singură șterseseră păcatul lui Iacov Marcovici față de ea și o făcuseră să simtă gustul libertății. Iar gustul acesta era atât de dulce, atât de iubit, încât însuși gândul întoarcerii lui Iacov Marcovici devenise de nesuportat.

Iacov Marcovici nu renunțase la patima lui, nu-și uitase soția din sat. Dar avea o altă îndatorire de îndeplinit, una mai urgentă. Pentru că își promisese lui însuși că, atunci când se va termina războiul, primul lucru pe care îl va face va fi să meargă la casele prietenilor. La familia religiosului, a bețivului și a cartoforului. În timp ce el întârzia pe drum, nervii Bellei erau tot mai întinși. Se va întoarce sau nu? Și, cum se întâmplă de multe ori când nervii sunt întinși, când sufletul se zbuciumă într-o amețeală nesfârșită, tocmai necazul altcuiva îi distrase atenția Bellei. Auzind cum a distrus Abraham Mandelbaum trandafirii și și-a uitat fiul, se grăbi să meargă la casa casapului. Merse singură pe poteca spre casă. Vecinii, care umpluseră casa până în acea dimineață, se retrăseseră acum și priveau prin ferestre spre casa nebunului. Când se spânzurase Rahel în măcelărie îl forfecaseră pe soțul ei în discuții lumești și veniseră să-l consoleze în vizite inutile. Dar iată că și el își pierde mințile, cu câtă neglijență criminală le lăsa să se piardă, e adevărat că nu

poate fi învinovățit, și totuși cum să nu condamni un om care se lasă pradă nebuniei unui suflet rănit, o îmbrățișează cu două brațe larg deschise și atrage asupra lui – da, da, atrage asupra lui – distrugerea. Când un om se îmbolnăvește de gripă, boala rămâne agățată în trupul său, dar el personal nu are nicio vină. Însă când sufletul se îmbolnăvește – iată, aici intrăm în teritoriul minunat al alegerii și al vinovăției, pentru că nenorociri ne lovesc pe toți, dar nu toți smulgem tufe de trandafiri cu mâinile goale și nu toți ne ignorăm copiii care plâng, de parcă ar fi mâțe părăsite pe stradă, căci, nu-i așa, până și cu un pui de mâță părăsit ne-am fi purtat mai frumos. E adevărat, Rahel Mandelbaum avusese o moarte tragică, subită. Dar oare n-am avut cu toții parte de mici nenorociri, care le par enorme celor care li se întâmplă, ca în ziua în care a murit cățelușul micului Așer Șahar, iar plânsul său a cutremurat tot satul? La noi chiar și asemenea nenorociri sunt respectate, atâta timp cât păstrăm proporțiile.

În clipa în care au decis să-l considere pe Abraham Mandelbaum vinovat de propria lui nenorocire, sătenilor nu le-a mai rămas nicio picătură de compasiune pentru el. Îl stigmatizau cum erau stigmatizați în alte așezări, în alte vremuri, leproșii sau ciumații. Nebunia Rahelei Mandelbaum era o nebunie moartă. Nebunia lui Abraham Mandelbaum era, în schimb, vie și dădea din picioare. Poate molipsitoare. Iar ce era contagios nu le stârnea mila și de acele părți se țineau departe. Degeaba încercau să se convingă că, în viziunea lor boala trupească diferă de boala sufletească. Chiar și când întâlneau un om cu o boală trupească grea încercau să arunce vina asupra lui. „Negreșit bea prea mult", „trăiește o viață plină de păcate", „ziceau că nu se prea spală pe mâini", „pentru că locuința lui e împuțită". Căutau și cotrobăiau (Poate ieșea din pat prea târziu? Poate prea devreme?) până când găseau ceva. Iar atunci se împodobeau cu un zâmbet victorios, pentru că atunci când găseau vina prietenului ei se simțeau apărați. Pentru că lumea asta este, până la urmă, un loc organizat, ba chiar foarte bine organizat, iar un om nu cade în groapă dacă nu a săpat-o el însuși înainte.

Motiv pentru care sătenii se închideau în case, trăgeau perdelele ca să nu vadă nici măcar casa lui Abraham Mandelbaum. Motiv pentru care nu simțeau mirosul, nu puteau să-l simtă, mirosul de fum venind din curtea din spate. Bella Marcovici îl simțea și încă cum îl mai simțea și alergă pe urmele fumului spre curtea din spate. Acolo dădu de Abraham Mandelbaum, care iată, arunca în foc toată averea Rahelei Mandelbaum, cinci rochii, două bluze și multe perdele pe care le cususe din trecutul ei, din garderoba pe care o adusese de acolo.

— Ce faci? țipă Bella Marcovici.

Abraham Mandelbaum nu-i aruncă nicio privire. Rupea preocupat bluzele neveste-sii. Se aștepta să simtă rezistența materialului la țipătul cămășii sfâșiate. Dar bluza Rahelei păstrase comportamentul trupului care o purtase și-și sfârși în același fel existența în clipa în care presiunea devenise prea mare. Bluza se desfăcu în două fără niciun efort în mâinile lui Abraham Mandelbaum, iar el, furios că se rupsese, o azvârli în focul care sfârâia.

— Din cauza mea. S-a spânzurat din cauza mea. Pentru că nu voia să mă întorc.

Cuvintele lui Abraham Mandelbaum nu erau clare, iar Bella Marcovici nu auzi nimic. Dar înțelese totuși. Întinse o mână pe umărul lui. O întinse ezitând, pentru că era un bărbat mare, iar furia lui era și mai mare. Dar la atingerea Bellei Marcovici umărul i se relaxă dintr-odată. Uneori un om distrus are nevoie doar de atingerea mâinii altui om pe umăr.

În timp ce Abraham Mandelbaum se destindea la atingere mâinii ei, Bella Marcovici observă ceva și sări din loc: în adâncul focului, printre flăcări, un caiet. Era mic, într-o copertă din piele tare, care-l apărase câteva clipe de flăcări. Când observă caietul coperta începuse să se predea focului. În câteva clipe paginile se făcură scrum.

— Ticălosule! strigă Bella.

Abraham Mandelbaum o privi surprins. De-abia în urmă cu o fracțiune de secundă îngerul acesta îi pusese o mână mântuitoare pe umăr, iar acum îl lovea femeia-diavol, cu păr ce strălucește în lumina rugului și ochii care ard.

— Să-i arzi jurnalul? Cuvintele ei? Dar ea de-abia dacă vorbea, femeia asta, era atât de delicată, atât de închisă, iar tu să-i arzi puținele cuvinte pe care ni le-a lăsat?

— Dar eu…

Ea nu îl lăsă să vorbească. Un bărbat care aruncă în foc cuvintele femeii lui moarte nu are dreptul să vorbească. Își întorcea privirea de la flăcări la Abraham Mandelbaum, de la Abraham Mandelbaum la flăcări. Compasiunea pentru măcelarul îndoliat se transformase într-o furie cumplită față de bărbatul care prefera să prefacă în cenușă orice îi amintea de femeia pe care o iubise, doar să nu mai rămână nimic de la cea care nu-l vrusese.

Înainte de a înțelege ce face, Bella întinse mâna între flăcări și trase caietul. Coperta care arsese deja i se lipi de palmă, lăsându-i o arsură adâncă, incandescentă. Dar nu renunță până nu-l scoase și-l aruncă jos, prinse cu brațul sănătos brațul pe care îl sacrificase, din cauza durerii pătrunzătoare pe care o simțea până în gât. Abraham Mandelbaum se repezi să o țină înainte să cadă. Ea nu căzu. Niciodată nu fusese atât de stabilă. Stătea cum nu stătuse niciodată, cu amândouă picioarele bine fixate în pământ ca niște turnuri din oțel. Bella Marcovici își privi palma, care nu mai

semăna acum cu o mână omenească. E adevărat, cele cinci degete rămăseseră la locul lor, dar pielea moale, delicată, se despărțise cu totul de trup și era lipită de coperta caietului aruncat pe pământ. Fără piele, palma Bellei Marcovici era goală, roșu și violet și galben se amestecau în ea și emana un miros dulceag și grețos de carne arsă. O mână de monstru. O mână de monstru al focului. Cine ar mai recunoaște în ea mâna aristocratică, fină, care doar atingea clapele pianului și el începea să cânte de la sine? Degetele, care semănau atât cu petalele trandafirilor, prelungi, degetele acelea pe care, dacă adormea pe câmp, fluturii se grăbeau să se așeze, căutând nectar… O mână de monstru. Abraham Mandelbaum privi masa gelatinoasă, se aplecă într-o parte și-și vărsă sufletul din el. Dar Bella continua să-și privească mâna, nu cu groază, ci cu curiozitate. Gândi: „Deci așa sunt eu, sub piele”, și apoi: „Interesant de știut când va începe durerea aceea cumplită”. Gândi: „De acum înainte niciun bărbat nu va mai spune niciodată despre mine – perfectă”.

•

Peste o săptămână, când arsurile din palmă nu mai supurau și nu mai eliminau tămâia aia galbenă, Bella Marcovici deschise caietul Rahelei Mandelbaum. Îl citi lângă roșcovul sub care născuse prietena ei, la picioarele splendidului cadavru al trunchiului. De când Abraham Mandelbaum smulsese copacul cu propriile lui mâini, nimeni nu îndrăznise să elibereze drumul, nici măcar să taie ciotul și să-l facă lemne de foc. Copacul smuls continua să zacă la marginea drumului, monument tăcut al forței lui Abraham Mandelbaum și al iubirii lui nebune pentru soția sa. Când trecea pe acolo vreun sătean iuțea pașii și numai când era sigur că a depășit raza de atingere a crengilor roșcovului murmura „nebunul”, după care își continua drumul. Dar Bella căută apropierea copacului, ca un om care, pierzând un obiect drag, reface ultimul drum pe care știe că l-a avut. Iar aici fusese văzută ultima oară Rahel Mandelbaum, înainte de a deveni propria ei umbră palidă. De aceea Bella Marcovici se așeză pe pământ, cu spatele lipit de trunchiul căzut, iar pe Țvi îl puse lângă ea și îi dădu două roșcove gălăgioase să se joace cu ele, apoi luă caietul. Își trecu mâna sănătoasă peste coperta din piele și se cutremură, amintindu-și de arsura copertei în carnea ei.

Ce va găsi oare acolo, dincolo de coperta care se încrețise în foc? Niciodată când vorbiseră toate trei – Bella, Rahel și Sonia – Rahel nu pomenise că ar ține un jurnal. Însăși ideea că ar scrie un jurnal era total nepotrivită cu felul ei de a fi, atât de aerian, atârnând de un fir de păr, ca păpădiile care se transformă în flori-năluci albe vara, care se împrăștie în toate direcțiile când sufli. Iar dacă vorbele din jurnal sunt prea grele, atunci vor rămâne la locul lor ani îndelungați după ce tot câmpul, cu toate florile

lui, a fost arat, îngrășat și desțelenit și între timp s-au construit multe pe el. Cum și unde ar putea scrie Rahel Mandelbaum un jurnal?

Ea n-a scris un jurnal. Când Bella Marcovici își adună în sfârșit curajul să deschidă caietul – mâna sănătoasă tremura, iar în mâna bolnavă simți pe neașteptate un junghi –, în fața ochilor ei apărură rânduri scurte, ordonate, scrise în germană. Poeziile Rahelei Mandelbaum. Bella Marcovici a fost nevoită să-și șteargă ochii de lacrimi de trei ori înainte de a citi. Femeia asta, care din clipa în care sosise aici jurase să vorbească numai ebraică, care venise la Bella și o ajutase să îmblânzească limba aceea nouă, sălbatică, ca s-o poată folosi, ba chiar râsese – oricât de rar râdea ea – de cum adapta sunetele guturale ale limbii ebraice la germana luxuriantă –, femeia asta a scris în germană. Poezii. Scrisul de mână al Rahelei Mandelbaum era repezit, colțuros, de parcă vorbele fugeau din colțul stâng al paginii spre dreapta, ca să nu le prindă cea care le cerea sufletul: ebraica, soția legitimă, care nu suporta amante. Timpurile astea nu admit – între lupte și proclamații, între insectele care trebuie distruse în livezile de portocali și rufele care trebuie întinse la uscat – poezii fără mesaj. Trecutul, un taur furios în fața căruia fiecare cuvânt în limba germană e un steag roșu, te împunge cu coarnele aleanului.

Lacrimile Bellei Marcovici se uscară și într-un sfârșit găsi puterea de a se apropia de poezii. Dar nu trecură decât câteva clipe și lacrimile începură din nou să-i curgă. Pentru că poeziile Rahelei Mandelbaum erau mai frumoase decât tot ce citise până în ziua aceea. Pe lângă ele, cuvintele poetului din Tel Aviv păreau un găinaț de porumbei negri care găurește pagina.

La fel cum alchimiștii știau să prefacă prin vrăji cânepa în aur, Rahel Mandelbaum avea puterea de a preface povara zilnică în lacrimi aurii, caste. Bella petrecu toată ziua citindu-i poeziile, mâna sănătoasă ținea caietul, mâna rănită era sprijinită de ciotul copacului. Iar când termină știa că le va traduce. Gândul apăruse atât de calm, atât de limpede, de parcă tot drumul ei de până acum nu avusese alt scop decât s-o facă să aducă înapoi lângă roșcov și să vrea să traducă poeziile Rahelei Mandelbaum. Bella ridică mâna arsă de pe copac și mângâie coperta caietului. Lichidul galben din răni supură din nou. Aș fi făcut asta din nou, murmură pentru sine, totul, aș fi făcut asta din nou. Pentru că toate au fost menite, fără îndoială menite a salva poeziile Rahelei Mandelbaum, mici diamante în adâncul unei peșteri întunecate prin care trebuie să navighezi cu capul amețit și picioarele sleite.

Țvi aruncă roșcovele din mână și se uită la mama lui cu ochi mirați. De mult nu-i mai aruncase nicio privire și simțea în trup lipsa privirii mângâietoare ca o senzație de foame. Scoase un scâncet scurt, scrutător – ești aici? Bella se grăbi să închidă caietul. E aici. Sigur că e aici. Cuvintele

Rahelei Mandelbaum au așteptat atâta timp, vor mai aștepta puțin. Iar Țvi simți iar ochii mamei asupra lui, apucă din nou cele două roșcove și începu să le scuture și să le frece una de cealaltă, anunțând lumea cu voce voioasă că totul e în regulă.

8.

Înainte ca adjunctul Organizației să fi împlini treizeci de ani, trei bebeluși primiseră deja numele lui. Efraim Yamini s-a născut în kibuțul[30] Nițanim pe 13 iunie 1948. Între un val de dureri și altul, în timp ce bubuiturile obuzelor îi acopereau țipetele, maică-sa se gândea să-l numească Ișmael[31]. Dar când copilul avea numai trei zile, veni ordin ca toți copiii să fie evacuați din kibuț pentru că egiptenii se apropiau. Mama epuizată izbucni în plâns și refuză să se ridice. Încă nu era în stare să meargă și cum va rezista pruncul fără ea? În aceeași seară responsabilii acțiunii de evacuare puseră somnifere în sticlele cu lapte și le dădură copiilor biberoanele. Casa copiilor[32] era ticsită, căci fiecare părinte voia să-și mai țină copilul în brațe, să-l mai vadă o dată dormind în pătuț înainte de despărțirea care cine știe cât va dura. Iar copiii, în ciuda somniferelor, nu reușeau să adoarmă. Cum să adoarmă cu părinții lângă ei, aceiași părinți care în zile normale se îndepărtau de casa copiilor în orele serii, refuzau chiar cele mai disperate rugăminți, care tăiau respirația și aduceau lacrimi în ochi – mami, lasă-mă să dorm cu voi – și se întorceau în camera lor, cu inima grea, dar cu sufletul împăcat. Copiii își priveau mirați părinții, iar părinții își priveau copiii cu duioșie și dor, până când somniferele își făceau efectul și depășeau uimirea și ochii tuturor copiilor se închideau. Atunci părinții își ridicară copiii din pătuțuri (atât de micuți, atât de ușori) și ieșiră cu ei în aerul proaspăt al nopții.

Mărșăluiră aproape două ore până când se întâlniră cu luptătorii care se furișaseră până la ei prin spatele pozițiilor egiptene. Ultima sărutare, ultima îmbrățișare, sssttt! Numai să nu se trezească! Părinții îi lăsară așa adormiți în brațele soldaților. Își văzură copiii legănați de brațele tinere, musculoase și se întrebau dacă vor mai avea ocazia să poarte greutatea pruncilor când războiul se va sfârși. Numai adjunctul Organizației se întreba de ce vede aici numai douăzeci și doi de bebeluși, când i se raportase că sunt douăzeci și

[30] Tip de comunitate rurală colectivă caracteristică Israelului și sionismului social-democrat și socialist (n.tr.).
[31] „Să audă Dumnezeu” (n.tr.).
[32] În kibuțuri copiii nu dormeau cu părinții, ci în casa copiilor, după grupe de vârstă (n.tr.).

trei. Când i se zise că pruncul e prea mic pentru a pleca fără mama lui, iar ea este prea slăbită pentru a merge, spuse:

— În cazul acesta, am să-i iau eu pe amândoi.

Și începu să alerge spre kibuț.

Se întoarse după aproape trei ore, ducând în spate mama și în brațe pruncul care urma să fie numit Ișmael, dar al cărui nume era acum Efraim.

Efraim Șaarabi se născu trei zile mai târziu, deși de fapt nimeni nu știa exact ziua sau ora. Tatăl lui, un țintaș de prim rang, lupta atunci în munții Ierusalimului. Într-un fel sau altul, ajunse la el vestea că nevastă-sa stă să nască. Băiat, fată sau o maimuță cu coadă – nu știa. Adjunctul Organizației auzi noutatea și-i ordonă să lase tot și să plece acasă în permisie. El refuză.

— Dacă în patruzeci și opt de ore nu te prezinți la mine să-mi raportezi ce ascunde între picioare, îți crăp capul!

Tatăl plecă în grabă acasă și află că i se născuse un băiat. Îl numi Efraim, se întoarse și după două săptămâni căzu în luptă.

Efraim Grinberg s-a născut în Tel Aviv într-o zi primăvăratică din martie. De la maică-sa moștenise nasul ca un cartof și o fire dificilă, iar de la taică-său pielea cu tendință alergică și sprâncenele îmbinate în linie dreaptă. Era un bebeluș urâțel, deși erau fără îndoială unii și mai urâți decât el. Maică-sa l-a văzut agitându-și pumnul micuț în sus și în jos și îi era limpede că într-una din zile își va agita pumnul și deasupra mesei deputaților în parlamentul Israelului. Drept care căută numele unui mare conducător pe care să-l adopte. „David”[33] era ocupat – prea multe mame din maternitate se lăcomeau la numele ăsta. „Herzl”[34] se auzea deja prin toate curțile și balcoanele. Iehuda Grinberg stătea lângă patul soției, privindu-și emoționat fiul. Copilul începu să plângă și Fruma dezveli un sân umflat. Iehuda văzu sânul enorm și-și aminti de sânii de frișca pe care-i avusese ea, Fruma, când o gustase pentru prima oară, pe vapor, în drum spre țară. Când au ajuns în țară și au fost înaintate divorțurile, Fruma a preferat să plece să cunoască țara și bărbații ei, dar până la urmă s-a întors la el, la Iehuda, și s-a căsătorit cu el a doua oară. Acum sânii de frișcă se transformaseră în lapte de mamă. În clipa aceea Iehuda Grinberg știu că-i va da copilului numele adjunctului Organizației, care l-a trimis în călătoria aia în Europa din care s-a întors căsătorit. Era un amestec de recunoștință și complex de inferioritate, pentru că dorea să-i mulțumească omului căruia îi datora fericirea, dar se și imagina strigând supărat „Efraim! Iar ai făcut caca lângă oliță?”, certându-l pe Efraim cel mic. Lui Efraim cel mare nu îndrăznea să-i spună mai mult

[33] Referire la David Ben Gurion, care a proclamat Statul Israel și a fost primul lui prim-ministru (n.tr.).
[34] Dr. Theodor Herzl, părintele sionismului modern (n.tr.).

decât „Am înțeles, să trăiți!”. Iehuda Grinberg se grăbi să-i propună Frumei Grinberg ideea lui, ea se gândi puțin și apoi declară:

— Adevărul este că nu e o mare personalitate, dar fără îndoială că își croiește drum spre o asemenea poziție. Bine și frumos. Îi zicem Efraim.

Iar copilașul urâțel, de parcă ar fi înțeles că despre el se vorbea, trase un vânt micuț.

Adjunctul Organizației nu vorbea mult despre copiii care îi purtau numele. Motiv pentru care, oricând vreunul dintre subordonații săi se trezea fără un nume de care să se agațe – pentru că Herzl e greoi, iar David e deja uzat și cât pot fi de-acum folosiți cei trei tați[35] –, decidea imediat să-și numească băiatul Efraim, idee care i se părea chiar originală. Într-o jumătate de an, adjunctul Organizației a fost anunțat că are patru fini noi și pe toți era dator să-i îmbrățișeze și să-i mângâie, iar în tot acest timp sufletul lui tânjea după alt copil.

•

Adjunctul Organizației nu-l văzuse niciodată pe Iair Feinberg. La trei luni după ziua în care se culcase cu Sonia, Zeev Feinberg năvăli într-o bună zi în biroul lui cu o sticlă în mână, o puse pe masă și răcni:

— În sănătatea copilului!

— Copilul?

— Bine, atunci poate a fetiței! Să așteptăm și o să vedem. Dacă va fi fetiță și va avea mirosul Soniei, o să mă aprovizionez de la tine cu arme și grenade, ca s-o păzesc de băieți.

Spunând asta, Zeev Feinberg izbucni într-un râs atât de zgomotos, încât îl auzi tot comandamentul, dar nu și adjunctul Organizației. Cuvântul „copil” i se blocase în cap, aproape lipit de timpan și astupase orice alt sunet. În trupul Soniei creștea un copil. După care Zeev Feinberg deschise sticla, băură amândoi și după aceea iar. Zeev Feinberg îi povesti cum se schimbase gustul vaginului Soniei, acum de șapte ori mai dulce, gust de piersici, niciodată nu gustase așa ceva, poate doar o dată, de mult, la aia din Gedera[36], care avea un ochi albastru și unul verde și care chiar a născut gemeni, unul cu ochi albaștri și unul cu ochi verzi. Mai târziu Zeev Feinberg gândea cu voce tare: să fi fost oare piersici, că doar ar mai putea fi caise sau prune și cum să le știi cu exactitate dulceața și consistența, și în tot acest timp mai strălucea câte o picătură pe mustața zburlită, minunată, a lui Zeev Feinberg, iar adjunctul Organizației privea picătura de pe mustață și în mijlocul ei vedea iar și iar un singur cuvânt: copil.

---

[35] Abraham, Isaac și Iaacov, cei trei tați ai poporului evreu (n.tr.).

[36] Localitate în sudul Israelului (n.tr.).

Zeev Feinberg plecă în sfârșit, iar adjunctul Organizației rămase timp îndelungat la masa de lucru, după care se ridică și făcu singurul lucru pe care știa să-l facă: să omoare arabi. Îi omora în Galileea, îi omora în Hebron, pe străzile Ierusalimului și în fundăturile din Jaffa. Când era nevoie de represalii, de apărare sau – ca să respectăm adevărul istoric exact – de o inițiativă reușită, el era primul care dădea exemplu personal. Iar ei își botezau pruncii cu numele lui încă înainte ca el să fi împlinit treizeci de ani.

La trei zile după sfârșitul războiului, adjunctul Organizației se întorcea acasă flămând și obosit. Era atât de epuizat, încât n-o văzu pe Fruma Grinberg alergând spre el din capătul străzii, astfel că pică imediat în plasă, ca un iepure prins în lumina farurilor.

— Ce minune să te întâlnesc aici!

Adjunctul Organizației, pentru care cuvântul „minune" avea alte conotații, ca spre exemplu ziua aceea în care aterizase o grenadă în centrul taberei militare, iar el o prinsese cu mâna și o aruncase înapoi, aprobă amabil mișcând din cap.

— Știi, azi e prima aniversare a lui Efraim cel mic și o sărbătorim! Ne-ar face o deosebită plăcere dacă ni te-ai alătura!

Adjunctul Organizației înțelese că a căzut în capcană. Degeaba îi arăta hainele pline de praf și pătate de sânge și încerca s-o facă să înțeleagă că nu se cuvine să ajungă în halul ăsta la o aniversare. Fruma numai ce observă petele, și ochii începură să-i strălucească. Scumpul ei soț, bolovan nesimțitor ce e, a încercat să o îndepărteze de orice funcție care ar cere cât de cât eroism. Iar acasă, peste farfuriile ornate cu muntele acela înconjurat de nori, cum se va mai putea mândri cu însuși comandantul. Își strecură imediat brațul sub cel al adjunctului Organizației și îl conduse spre casa ei. Oaspeții îl primiră cu entuziasm. Nu în fiecare zi se freacă cineva de așa o personalitate când se îndreaptă spre bufet ca să-și toarne încă un pahar cu limonadă. Îl întrebară despre situația din nord, despre aventurile lui în sud, șoptiră peste felia de prăjitură cu mac – dar chiar e adevărat că într-una din nopți te-ai furișat peste blocada iordaniană pentru a pune mâna pe pietrele Zidului Plângerii –, dar nu așteptau răspunsul, pentru ei exista un singur răspuns acceptabil. Adjunctul Organizației zâmbea politicos, lăsa poveștile să crească în jur ca muntele acela înconjurat de o eșarfă de nori care împodobea farfuriile de porțelan din China. Dar zâmbetul lui binevoitor, în loc să-i lămurească că spun povești, basme care nici măcar nu merită un răspuns, îi convinse cu atât mai mult că zvonurile sunt adevărate. Calitatea zâmbetelor amabile este aceea că oricine poate vedea în ele orice dorește.

— Le-am arătat noi lor! îi spuse un străin de lângă el, din care picurau transpirație și limonadă.

Adjunctul Organizației aprobă din cap. Un asemenea gest doar nu costă bani și îi bucură foarte mult pe oameni.

— I-am alungat din Lod, i-am gonit din Jaffa. Acum țara va avea liniște patruzeci de ani!

Adjunctul Organizației, care tocmai dădea din cap în semn de aprobare, îngheță.

— Nu, spuse, nu va avea liniște.

Pentru că, deși era foarte bine antrenat la a aproba dând din cap și folosea uneori deprinderea de a accepta fanteziile eroice, în fața unei asemenea anulări a eului său nu putea să tacă. Pentru că el însuși văzuse ochii arabilor din Lod în timp ce-și adunau puținele lucruri și porneau în marșul lor lung. Văzuse frica arzătoare și o femeie încercând să alăpteze un prunc mort. Iar când privise în ochii ei, în ochii tuturor arabilor, parcă privise în propriii lui ochi care se reflectau într-o oglindă. Pentru că el cunoștea privirea aceea. Era privirea omului care pierduse lucrul cel mai scump în fața altuia. Nu Marea Mediterană și nici lacul Tiberiada. Răspunzându-i omului, nu văzuse decât ochii Soniei, puțin prea îndepărtați unul de celălalt, și mâna lui Zeev Feinberg mângâindu-i pântecele de culoarea mierii, pe care el își odihnise capul. Văzuse și răspunse:

— Nu poate fi liniște în țară.

Adjunctul Organizației ieși din casă fără să-și ia rămas-bun de la nimeni, ținând încă în mână prăjitura cu mac. Oaspeții se uitară în urma lui și ridicară din umeri. Un om ciudat. Să omoare știe bine, dar la conversație nu e mai bun decât un ceas cu cuc.

În timp ce ei își mai turnau câte un pahar cu limonadă, Adjunctul Organizației mergea spre Jaffa. Trebuia să se convingă dacă e adevărat, dacă identificase în ochii arabului care privea spre pământul lui privirea bărbatului care privea spre femeia pe care o iubise. Dar, ajungând în Jaffa, trebuie să străbată străzile în sus și în jos, până când găsi pe unul din ei. Îl apucară de gât și-l țintuiră de perete. Dacă măcar i-ar vedea frica în ochi! Dar arabul îi răspunse adjunctului Organizației cu o altă privire bine cunoscută, care îl făcu să-și dea jos mâinile de pe el și să-l lase să plece. Acum știa că, așa cum el simțise mirosul Soniei oriunde se afla, tot așa vor simți și oamenii aceștia aroma portocalelor lor, ale citricelor și ale măslinelor și ale viței lor de vie, multe generații de acum înainte.

Adjunctul Organizației umblă toată noaptea pe străzile din Jaffa. Noaptea era atât de lungă, iar străzile, atât de întortocheate, încât uneori i se părea că soarele a apus pe veci, că el va păși pe veci așa, pe străduțele înguste, cotind o dată la stânga și altă dată la dreapta, găsind întotdeauna după colț același întuneric – și o nouă cotitură la capăt. Până când, la un capăt, se izbi dintr-

odată de soare. Când se uită la el înțelese că războiul s-a terminat. Și, cu toate că ar fi trebuit să se bucure, se sperie foarte tare. În soarele strălucitor străzile păreau scăldate în aur. Era liniște. Niciun obuz, niciun glonţ, cerul nu era tăiat de avioane și de sunetul alarmelor. Comandanţii nu lătrau ordine, soldaţii nu murmurau rugăciuni. Și în liniștea asta, în liniștea asta teribilă și îngrozitoare, adjunctul Organizației auzi sunetele pe care războiul, în bunătatea lui, reușise să le înăbușe: pe Zeev Feinberg spunându-i că Sonia e însărcinată.

9.

Căutând familiile camarazilor căzuţi, Iacov Marcovici ajunse întâi la Safed. Rămase câteva zile cu familia religioasă a imigrantului, povestindu-le cum a luptat având-ul înaintea ochilor pe îngerul Uriel și cum a murit cu slava lui Dumnezeu pe buze. Se ruga cu ei când se rugau, binecuvânta cu ei când binecuvântau, iar când sosi timpul să plece înțelese câtă alinare a primit de la aceste ritualuri, pentru că, așa cum el are acasă cărți despre creșterea citricelor, ei au acasă cărți despre creșterea oamenilor – cum să mănânce, cum să li se dea de băut, cum să fie tratați când îi doare.

De acolo o luă spre casa negustorului din Jaffa, unde îl întâmpină un pahar cu apă aruncat spre el în pragul ușii. Iacov Marcovici se întrebă dacă îl țintise pe el, dar greșise ținta sau poate stăpânii casei țineau să-l salute chiar de la început pe cel care venea sub acoperișul lor? Un borcan cu măsline care îl pocni drept în burtă îi demonstră că nu despre salut era vorba. Nevasta negustorului din Jaffa, o creatură osoasă, cu brațe de oțel, arunca în el cu ustensile de bucătărie și tot felul de alimente. Înainte să apuce să deschidă gura, aruncase deja cam cu jumătate din ce să afle prin casă, fără să-i fie milă nici măcar de o sticlă cu vin vechi și nici de o prăjitură aromată, care tocmai atunci ieșise din cuptor.

— Afară imediat! Dacă nu ieși, arunc cuțite!

Iacov Marcovici fu tentat să se întoarcă. Luptase în multe războaie, dar niciodată nu simțise un pericol atât de real ca în clipa în care nevasta negustorului apucă o oală cu lapte clocotit și o ridică.

— Stai! Sunt un prieten al soțului tău!

— Încă un recuperator de datorii? Sau vreun importator de bere care miroase victima? Sau poate ți-a promis-o și ție pe vreuna din fetele noastre în schimbul unei înghițituri zdravene?

— Agricultor, răspunse Iacov Marcovici, sperând că asta o va convinge pe femeia negustorului să lase jos coșul cu ouă pe care tocmai se pregătea să-l arunce în el.

Din spatele coșului se iviră o față ascuțită și un păr negru ca smoala.

— Crești viță-de-vie?

— Nu.

— Faci lichior de mere?

— Nu.

— Poate țuică de prune?

— Doamnă, niciodată nu i-am vândut soțului dumitale nicio băutură alcoolică.

— Atunci poate i-ai dat să bea gratis?

— Nu. Dar am băut în amintirea lui.

Zecile de ouă se zdrobiră dintr-odată în clipa în care nevasta negustorului scăpă coșul din mână. Galben și alb se amestecară pe podeaua bucătăriei.

— În amintirea lui?

Pentru prima oară vocea dură se domoli și tremură. Iacov Marcovici își drese glasul și întrebă:

— Nu te-au anunțat?

— Au venit niște oameni, dar am încuiat ușa și n-am vrut să deschid. Am crezut că a dezertat să caute băutură și că au venit să-l aresteze. Am turnat ulei clocotit de pe acoperiș.

Nevasta negustorului din Jaffa se așeză pe podeaua năclăită. Iacov Marcovici ezită o clipă, după care îngenunche și se așeză lângă ea.

— Tâmpit. Cât de tâmpit a putut să fie!

Lacrimi rotunde începură să curgă pe chipul ascuțit.

— Și leneș. Și adulterin. Pentru că fără îndoială ai să recunoști asta.

Fața ascuțită privi drept în ochii lui Iacov Marcovici, care se foi puțin și la urmă spuse:

— Recunosc.

— Un curvar.

Nevasta negustorului din Jaffa își luă capul în palme. Părul negru, ciufulit, îi acoperea aproape tot trupul.

— Și mincinos.

Iacov Marcovici coborî privirea în podea, acolo unde se amestecau lacrimile femeii cu laptele și cojile de ouă aruncate înainte. Când ridică ochii, văzu că fața ei era udă de plâns.

— Ești de acord că a fost un porc?

— Un porc, clar.

— Aaaaa! țipă femeia cu voce subțire și ascuțită.

Iacov Marcovici se adânci brusc în studiul profund al unei pete de ou de pe pantaloni. Muie degetul în salivă și începu să frece pata. Fără succes. Nu numai că nu se lăsa curățată, dar atenția acordată petei nu făcu să dispară plânsul femeii, care devenea insuportabil. Atunci se apropie de ea și spuse singurul lucru care îi veni în minte:

— Dar să știu că a murit ca un erou.

Femeia negustorului din Jaffa se opri din plâns. Își șterse lacrimile cu mâna murdară de unt pe care o trecu peste păr. După ce scăpă de urmele de plâns și-și așeză puțin părul, Iacov Marcovici observă cât de aproape ședea de nevasta negustorului și se retrase puțin. Ea îl privi cu ironie.

— Nu există mort ca un erou. Există mort ca un mort.

Iacov Marcovici nu știa cum se poate răspunde unei asemenea logici, care, deși aparent e simplă și rațională, cuprinde sâmburii nenorocirii. Își adună curajul și îndrăzni:

— Și totuși, este o diferență.

Auzind asta, soția negustorului se ridică și se repezi în bucătărie. Iacov Marcovici se grăbi să vină după ea. Majoritatea ustensilelor fuseseră aruncate în oaspetele nepoftit, iar pe masă rămăsese doar o găină grăsulie.

— Găinii ăsteia pe care m-am ostenit s-o curăț înainte să vii crezi că-i pasă dacă fac din ea chiftele sau șnițele?

— Dar nu e același lucru, pentru că…

— Omul meu, îi tăie ea vorba, omul tâmpit și leneș și adulter și curvar și porc al meu, îi pasă lui dacă vor face din el un erou sau un ticălos?

Și aruncă în el și găina.

•

Zăpăcit și plin de resturi de mâncare ajunse Iacov Marcovici la consulatul american, pentru a verifica dacă prietenul lui, cartoforul, cu o origine evreiască îndoielnică, are ceva rude. Așteptă aproape două ore înainte de a i se răspunde că prietenul său nu există.

— Ce înseamnă nu există?

— Nu apare în listele noastre.

— Atunci, căutați în alte liste.

— Nu există alte liste.

Lui Iacov Marcovici nu-i ajutară nici poveștile despre eroismul cartoforului acolo, la fortăreață, nici descrierile emoționante ale morții sale eroice. Omul o fi erou, spuse funcționarul, așezându-și ochelarii pe nas, dar american nu e. Verificări asemănătoare la alte instituții, aceleași rezultate, până când Iacov Marcovici începu să se îndoiască el însuși de existența cartoforului american, cu origine evreiască și ea îndoielnică. Asupra faptului că era cartofor nu încăpea îndoială. Dar american?

După ce pierdu definitiv nădejdea în instituțiile oficiale, Iacov Marcovici decise să-și încerce puterile printre oameni. E adevărat, și instituțiile sunt instituționalizate de oameni, mai organizați, iar frânturile de viață sunt clasate în multe dosare, în ordine alfabetică, dar tot există clasoare și organizații și o ordine anume care nu știu de existența unui anonim pe care anumiți oameni îl cunosc. Și-l reamintesc nu după numărul cărții de identitate, adresă și cod poștal, ci după mirosul corpului, după felul de a vorbi, după felul în care le strângea mâna prietenilor sau își pocnea dușmanii. Motiv pentru care Iacov Marcovici renunță la consulate și funcționari și se îndreptă spre lumea jocurilor de noroc. Dacă cineva îl va cunoaște pe cartoforul american a cărui existență e îndoielnică, atunci asta va fi aici.

Îl chema Andrei. Se născuse în Franța. America, ieși la iveală, o știa numai din fotografii. Iacov Marcovici află aceste amănunte de la un bărbat într-o haină de ploaie roasă, care refuză să-și spună numele. Umblă trei nopți prin cazinouri, până reuși să afle o fărâmă de informație despre prietenul său. Părea că jucătorii erau surzi la orice alt sunet, în afara zornăitului zarurilor. Când se adresa cuiva, ochii aceluia deveneau sticloși și gura i se strângea. La urmă, descurajat și furios, Iacov Marcovici se prăbuși într-un scaun care se mișca și strigă în gura mare:

— Caut informații despre un prieten bun. Era jucător, unul dintre voi. Am crezut că e american. Acum îmi amintesc că mi-a spus că-l cheamă Iacob. Nici despre asta nu sunt sigur.

Jucătorii îl priviră o clipă pe Iacov Marcovici, apoi se întoarseră la treburile lor. Scaunul de lemn scârțâi sub greutatea sa și Iacov Marcovici se grăbi să se ridice. În clipa aceea se îndreptă spre el bărbatul în balonzaidul ros. Pe chipul bărbatului parcă se vedea mai mult ce nu are decât ce are. Îi lipseau trei dinți. Obrajii erau scofâlciți. Ochii erau lipsiți de orice expresie.

— De ce îl cauți pe american?

Suspiciunea din vocea sa îl lămuri în sfârșit pe Iacov Marcovici de ce niciunul dintre cartofori nu-i răspunsese la întrebare. Fără îndoială îl luaseră drept un recuperator crud, care îl căuta pe unul dintre prietenii lor. Motiv pentru care se grăbi să-l liniștească pe omul în balonzaid.

— N-ai nicio grijă, am gânduri bune.

Bărbatul îl privi cu neîncredere, Iacov Marcovici aproape că dezvălui motivul pentru care se afla acolo, dar după experiența cu soția negustorului din Jaffa decise să nu înceapă discuția cu vestea morții, ci spuse:

— Îmi e prieten apropiat.

Dar cuvintele astea, în loc să-i alunge neliniștea bărbatului, îl înfuriară de tot. Chipul i se înroși, nările i se lărgeau la fiecare respirație. Fără să-și dea seama, Iacov Marcovici făcu un pas înapoi.

— Prieten apropiat? Dacă erați atât de apropiați, cum se face că nu ți-a spus cum îl cheamă și de unde este?

Ochii omului îl examinau pe Iacov Marcovici cu animozitate. Obrajii supți se umflară cu furie. Iacov Marcovici își dădu brusc seama că bărbatul din fața lui e gelos.

— Nu, nu înțelegi. Am fost camarazi de arme. Am luptat împreună.

Bărbatul în balonzaid părea acum dezorientat și agitat. Înainte să înțeleagă ce se petrece, omul îl și apucase de gât, lipindu-l cu putere de peretele clubului. Niciunul dintre cei prezenți nu ridică ochii. Iacov Marcovici se chinuia să respire. Degetele osoase ale bărbatului în balonzaid îi apăsau gâtul ca un forceps. Pe obraji începură să-i apară pete albastre și vineții. Văzu dintr-odată un inel de aur pe care omul îl avea pe deget. Era un inel mare, cu o piatră roșie în colț. Aproape pierzându-și cunoștința, Iacov Marcovici își aminti de un inel identic pe care îl purta tot timpul cartoforul a cărui origine evreiască era îndoielnică.

— Cum să știu că ești un camarad de arme? Cum să știu că informația pe care ți-o dau n-o să-i dăuneze?

Cu ultimele puteri, cu buze tremurânde, Iacov Marcovici șopti:

— Nimic nu-i mai poate dăuna acum.

Deodată bărbatul în balonzaid îi dădu drumul din strânsoare. După ce își recăpătă suflul, Iacov Marcovici privi în jur și văzu că omul cu strânsoarea de fier se prăbușise plângând la o masă alăturată. Iacov Marcovici se apropie de masă ezitând. Bărbatul în pardesiu trase un scaun, arătându-i cu mâna să se așeze.

— Era un înger nevinovat, murmură bărbatul.

Iacov Marcovici tăcu. Deși îl iubise pe cartofor din tot sufletul, „înger nevinovat” nu ar fi fost chiar primul lucru pe care l-ar fi spus despre prietenul lui.

— Atât de dulce, atât de pur… adăugă bărbatul și murmură.

Iacov Marcovici îl privea șovăitor. Logica sănătoasă și gâtul îndurerat îl îndemnau să se îndepărteze cât mai repede de huliganul îndoliat. Dar datoria față de prieten și o curiozitate firească îl implorau să rămână. La urmă prinse curaj și întrebă:

— L-ai cunoscut și înainte de a ajunge aici din America?

— Din America? Talpa lui dulce n-a călcat niciodată în America!

— Atunci, de unde a venit?

— De la Paris. Lui Andrei i-a fost dor de un *croissant* care să-și merite numele în fiecare dimineață a vieții noastre comune.

Iacov Marcovici încerca să îmbine în minte diferitele bucăți de puzzle, să descifreze singur enigma cartoforului american, care nu era deloc, dar chiar deloc american. Până la urmă, renunță.

— Spune-mi, te rog, dacă s-a născut în Franța, de ce a spus că vine din America?

— Ca să-i păcălească pe recuperatorii din Franța. O haită de lupi pregătiți să sfâșie, asta erau!

Bărbatul în pardesiu ridică fruntea și bătu cu furie în masă.

Un pahar cu băutură sări în sus și se sparse, zgomotul îl sperie pe Iacov Marcovici. Dar nu făcu nicio impresie celorlalți obișnuiți ai localului.

— Scârbele alea l-au fugărit prin toată Europa. Până la urmă, a înțeles că dacă vrea să trăiască trebuie să lase continentul.

— De ce nu s-a refugiat în America?

— Toți se refugiază în America. De aceea s-a refugiat în Israel. Numai un nebun s-ar refugia în Israel.

— Și de ce s-a dat american?

Bărbatul scoase din balonzaid o sticlă cu băutură și trase o înghițitură lungă.

— Ai jucat vreodată?

— Nu.

— Ți-ai dorit vreodată ceva atât de mult, încât n-ai fi fost în stare să te desparți de acel ceva nici cu riscul vieții?

— Da.

Bărbatul îl privi lung pe Iacov Marcovici și îi întinse sticla cu băutură.

— La mai puțin de două ore după ce a coborât de pe vapor, imediat ce mâna a încetat să-i tremure din cauza răului de mare, Andrei s-a prezentat lângă masa de joc cu zarurile în mână. Tu știi doar cât de mică e Palestina. Toate păcatele se strâng aici, într-o singură străduță amărâtă. Vestea despre cartoforul francez s-ar fi răspândit în mai puțin de două ore, recuperatorii ar fi apărut imediat, iar Andrei ar fi fost găsit atârnat de moscheea din Jaffa, cu un glonț în gură.

— De asta s-a dat american?

— Înainte de a fi căzut în plasa zeiței norocului a fost profesor de limbi străine, un talent promițător. Specialist în engleză și greacă veche. Când a vrut să-și confecționeze o nouă identitate a ezitat între cartofor american și filosof grec. Dar hotărârea a fost ușor de luat. Andrei adora Hollywoodul și detesta tragedia antică.

În timp ce vorbea bărbatul în balonzaid răsucea inelul de aur pe deget. Iacov Marcovici observă ce ascuțită e piatra inelului. Dacă trebuia, putea să taie gâtul cuiva. Iacov Marcovici își înghiți saliva. Voia să-i spună ceva plăcut omului de lângă el. Până la urmă găsi:

— Presupun că rivalitatea pariorilor s-a transformat la voi într-un fel de prietenie adevărată.

Bărbatul clătină din cap în semn că nu.

— Niciodată nu m-am așezat cu Andrei la masa de joc.

— Unde și când v-ați cunoscut?

Bărbatul arătă spre peretele de care cu puțin timp înainte îl lipise pe Iacov Marcovici.

— Aici, chiar lângă peretele ăsta.

Continuă să vorbească, mângâind cu dor inelul roșu.

— Încă înainte ca Andrei să ajungă în țară, am fost angajat să mă ocup de un cartofor american care fugise și eram convins că l-am găsit. Andrei sosise, zăngănea cu zarurile și cita replici din filmele lui Humphrey Bogart. Când s-a ridicat să plece, l-am apucat de gât și eram gata să-l trimit într-o lume plină cu zaruri care cad numai pe șase. Atunci începu să mă implore în franceză să-i cruț viața. Până la urmă, a reușit să mă convingă că nu era bărbatul pe care îl căutam.

O lacrimă sărată căzu din ochii bărbatului pe balonzaid, apoi ateriză pe piatra roșie și ascuțită.

— Bineînțeles că din alt punct de vedere el era tocmai bărbatul pe care îl căutam. Am petrecut împreună un an. De ziua lui i-am comandat un inel identic cu cel pe care îl port. Ca să-l apere de orice necaz. Andrei cel dulce! Râdea mult și zicea că niciodată nu ar fi în stare să ia gâtul unui om cu o bijuterie de la mine. Doar era delicat ca un copil.

— De ce a plecat?

În clipa în care îi scăpară cuvintele, Iacov Marcovici înțelese că a făcut o greșeală fatală. Curiozitatea, diavoliță vicleană, pusese stăpânire pe limba lui, alungând atenția și rațiunea pozitivă, apărătoarele sufletului său. Bărbatului în pardesiu îi încremeni mâna pe inel. Îi aruncă o privire cercetătoare.

— N-a plecat. A fost nevoit să plece.

— Desigur, se grăbi Iacov Marcovici să aprobe, desigur.

— Într-una din zile, când m-am întors după o călătorie de o săptămână, am găsit apartamentul gol. Când eu mă ocupam de tipul care fugise și se oploșise în Akko, au ajuns aici trei bărbați din Franța. Andrei i-a descoperit din timp și a dispărut. Unii spuneau că a fugit din țară. Dar eu știam că se va

întoarce. M-am ocupat de ticăloșii ăia și am început să-l caut printre luptători.

— Te-ai înrolat?

— Doamne ferește! Să schimb inelul pe o pușcă? Să renunț la intimitate, la moartea ca lucru manual, în favoarea unei linii de producție reci și străine? Nu, nu. Am fost luptător de butic între războaie de fabrică. Nimeni nu îmi va pomeni numele când se vor aduna să acorde decorații pentru eroism, dar pe viața mea dacă cu inelul ăsta n-am omorât mai mulți arabi decât orice alt luptător. Ba chiar și un ofițer care mi-a vorbit mitocănește.

Atunci Iacov Marcovici începu să-i povestească despre faptele eroice ale iubitului său. Cum a năvălit spre fortăreață și a căzut rostogolindu-se în propriul lui sânge. Bărbatul în balonzaid ascultă cu atenție, mângâind în neștire inelul roșu. Când termină de vorbit, Iacov Marcovici observă tăieturi mici făcute de piatra roșie în degetele ascultătorului – picături mici de sânge căzuseră pe masă ca niște ciupercuțe. Bărbatul nu observase sângele. Era adâncit în chipul lui Iacov Marcovici.

— Și după ce toți prietenii au murit, ai ieșit să cutreieri țara? O trupă în doliu după o singură persoană?

— Am vrut să fiu sigur că pentru fiecare dintre prietenii mei există o pereche de ochi care varsă o lacrimă.

— Ce importanță mai au lacrimile pentru prietenii tăi? Doar sunt morți cu toții!

— Spală praful de pe numele lor.

Bărbatul se sprijini de spătar și scoase o țigară din buzunar.

— Și ai găsit lacrimile pe care le-ai căutat?

— Am găsit. Mama vizionarului din Safed? E convinsă că fiul ei se află acum alături de îngerul Uriel. Ochii îi privesc în sus, dar lacrimile îi cad pe pământ. Femeia bețivului din Jaffa a aruncat în mine cu cuțite, ouă și o prăjitură, dar i-a plâns moartea înainte de a arunca în mine cu o găină. Tu ai vrut să-mi tai gâtul cu inelul, dar ți-a fost milă de mine și l-ai plâns pe cartofor. Acum însă mi-e teamă că ai să folosești inelul pentru a tăia în propria ta carne.

Bărbatul trase din țigară cu nesaț. Pentru prima oară făcu impresia că observase și el picăturile de sânge de pe masă.

— Nu. N-am să tai în propria mea carne. Eu trebuie să aștept venirea jucătorului american cu origine evreiască îndoielnică.

O clipă tăcură amândoi. Părea că nu mai rămăsese nimic de spus. Iacov Marcovici voia deja să se scoale când bărbatul în balonzaid își pironi din nou ochii asupra lui.

— Ai spus că și tu, ca și el, ai ceva ce dorești cu atâta ardoare, încât n-ai renunța la acel ceva nici măcar cu prețul vieții.

Iacov Marcovici gândi o clipă și spuse:

— Adevărat.

— Atunci, de ce nu te-ai grăbit să te întorci la acel ceva, o femeie, presupun? Războiul a durat atât de mult, cu fiecare zi pierzi un pic mai mult.

Iacov Marcovici zâmbi amar și răspunse că un om nu poate pierde ce n-a fost niciodată al lui. Când termină ce avea de spus, nici nu apucase măcar să înțeleagă de unde, că bărbatul scoase din buzunar un plic gros.

— Ia.

Când deschise plicul, Iacov Marcovici văzu ceea ce omenii de felul lui pun în plicuri de felul ăsta: bani. Dar de obicei nu pun chiar atât. În plicul pe care i-l întinsese lui erau îndesate atâtea bancnote, că stătea să pocnească.

— Singurul lucru pe care mi l-am dorit bancnotele astea nu-l vor putea readuce. Cine știe, poate îți vor readuce ție ce dorești.

În clipa aceea bărbatul în balonzaid se ridică, dându-i de înțeles lui Iacov Marcovici că discuția lor se încheiase. Așa se întâmplă că Iacov Marcovici se întoarse acasă un om bogat.

10.

Când Iacov Marcovici se apropia de casă, Bella Marcovici era pe câmp. Ceea ce însemna că de mult căuta o rimă ebraică la o rimă germană pentru una din poeziile lui Rahel Mandelbaum. Ori de câte ori se lovea de vreun vers deosebit de îndărătnic, se ridica de pe scaunul din salon și umbla prin cameră. Fusta i se răsucea printre picioare din cauza mișcărilor, iar uneori găsea pe neașteptate rima căutată. Alteori însă ebraica i se refuza. Deschidea atunci ușa, ieșea în curte și umbla puțin printre răzoare. Mirosul umed al pământului împăca de cele mai multe ori cuvintele, care binevoiau în sfârșit să apară acolo unde avea nevoie de ele. Iar alteori eșuau și răzorul, și mirosul pământului, iar Bella era nevoită să treacă gardul de piatră și să plece să le vâneze pe câmpul din spatele casei. Distanța pe care o străbătea cu piciorul era direct proporțională cu rezistența pe care o opunea limba ebraică strădaniilor de traducere. Numai de câteva ori a fost nevoie să se îndepărteze până la marginea lanurilor și doar o singură dată a ajuns până la marginea așezării, înainte de a striga „Evrika” și de a se întoarce în fugă direct la masa de lucru.

Se întâmpla uneori ca în plină căutare a rimei visate să înghețe pe loc. Se încorda la auzul unui sunet sau ceva ce zărise din colțul ochiului. Ochii se

grăbeau să scruteze linia orizontului, câmpurile, cărarea ce cobora spre casa din piatră. Doar atunci când se asigura că simțurile o înșelaseră, că e singură, se întorcea încet la poezie, iar vârful nasului mai vibra ușor suspicios. De fiecare dată când întorcea Bella capul spre potecă, se uita și Țvi într-acolo. Ce se aștepta să vadă nu știa, dar tensiunea din mișcările mamei lui, coarda aceea care se întindea brusc în interiorul ei, acestea îl făceau să se uite spre dealuri. Când Bella se adâncea în traducere, iar el se plictisea de jocurile lui, se întâmpla uneori să iasă și să privească atent spre cărare. Poate va apărea acolo lucrul acela pe care îl aștepta mama. Așa se face că stătea și aștepta fără să știe ce așteaptă, înainte de a împlini patru ani era deja un maestru al așteptării. Ferma nu era în ochii lui decât un coridor obligatoriu de trecut în drum spre țelul real, necunoscut. În felul acesta, fără să-și dea seama, îl molipsi Bella pe fiul ei de boala aceea a așteptării care o urmărise toată adolescența.

În ziua în care Iacov Marcovici se întoarse acasă, Țvi se îndepărtase câțiva pași de mama lui, cu ochii la figurile ce se conturau pe câmp. Învățase deja că în momente ca acelea, când mama umbla de colo-colo, fără să scoată un cuvânt, cu frumoasa ei frunte ridată de gânduri, în clipele acelea nu trebuia s-o deranjeze. Bella se postase la capătul câmpului, încercând să forțeze cuvintele să i se supună, prin tot felul de șoapte și comparații, ademenindu-le cu promisiuni, dar în zadar. În fața ochilor deschiși vedea numai litere, aproape numai litere, care resping, resping supărător. Dar printre litere observă dintr-odată o figură omenească, coborând pe drumul dintre dealuri. Bella se uită fără să-i mai acorde vreo atenție. Omul care mergea în depărtare pășea drept, fiecare pas arăta putere stăpânită. Nu putea fi Iacov Marcovici. Bela se întoarse la rima ebraică pe care o căuta, dar după câteva minute, înțelegând că de data asta rima nu vrea să se lase descoperită și pace, se întoarse și lovi pământul înciudată. Distruse astfel o gărgăriță care era de câteva minute esența vieții lui Țvi Marcovici. Copilul nu plânse. În sufletul lui știa că o gărgăriță, oricât de fermecătoare, nu e decât un înlocuitor ieftin pentru clipele în care nu aștepta privind spre drumul ce cobora dintre dealuri și observă bărbatul. Țvi se grăbi să întoarcă privirea spre maică-sa, dar Bella (furioasă pe eșecul ei, dar și ușor amuzată) se apropiase deja de casă. Așa să fie. Omul ăsta care pășește pe drum sigur nu e ce așteaptă mama. O să treacă și el prin fața gardului de piatră și o să-și continue drumul la fel ca toți ceilalți.

Cu toate acestea, se uita la el cum se apropie și cu fiecare pas parcă se deschidea un gemuleț în pieptul lui Țvi, pentru că pașii îi aminteau ceva ce era de fapt imposibil să-și amintească, iar când omul ajunse la câțiva metri de gardul din piatră copilului i se umplură ochii de lacrimi. Pentru că și omul

acesta va continua, gărgărițele și jucăriile vor continua să nu însemne decât așteptare și iar așteptare, așteptare al cărei motiv nu-l cunoștea, dar care totuși îl obliga să privească zilnic poteca și dealul pe care mulți coboară și unde nimeni nu oprește. Dar în clipa aceea omul se opri și o luă spre casă, iar Țvi se smulse din amorțeală și fugi direct în brațele deschise ale lui Iacov Marcovici. Din casă, prin ușa deschisă, Bella îl auzi pe Țvi fugind. De unde se afla nu vedea ce umpluse inima copilului. Desigur, o păsărică. Sau o pisică. Așa sau altminteri, când se va întoarce va trebui să ia masa de prânz. Bella porni spre bucătărie și luă două farfurii și tot cu două farfurii în mână stătea când Iacov Marcovici intră în casă, ținându-i băiatul în brațe.

•

După câteva zile, copilul îl striga deja „tată”. Iacov Marcovici fu surprins – niciodată nu spusese acest cuvânt în fața băiețelul și era convins că nici de la Bella nu-l auzise. Atunci, de unde luase copilul cuvântul care-i aducea un zâmbet pe buze când îl rostea și-i provoca mici valuri de căldură lui Iacov Marcovici?

— Sigur a auzit vreun copil din sat strigându-și astfel tatăl, îi zise el Bellei.

Bella vru să încuviințeze, dar se stăpâni. De când se întorsese Iacov Marcovici, chipul ei devenise o mască de fildeș încremenită. Rămânea încremenită chiar și în somn. Iar lui Țvi somnul i se scurta. De abia îl băgau în pat, că imediat se auzea lipăitul tălpilor lor micuțe pe podea, spre canapeaua pe care se odihnea Iacov Marcovici, ca să se asigure că mai e acolo. Uneori Iacov Marcovici se trezea din somn în toiul nopții la atingerea mânuțelor care îi pipăiau fascinate fața. Chipul lui Iacov Marcovici, figura lui fără personalitate, după părerea tuturor, o față care se ștergea imediat din memoria celui care o văzuse, fața aceea era în ochii copilului o sursă inepuizabilă de interes și de plăcere. Îi cerceta ochii puțin adânciți în orbite, sprâncenele lăsate, ridurile din colțul gurii, protuberantele frunții. Iacov Marcovici se lăsa cu plăcere pradă acestor cercetări, chiar și atunci când copilul îl ciupea de nas sau îi băga din neatenție un deget în ochi. Uneori i se părea că înainte să vină Țvi să-l analizeze nu-și cunoscuse niciodată propriul chip. La fiecare pipăit, la fiecare ciupitură, zgârietură și gâdilătură, Iacov Marcovici simțea că află mai mult despre figura lui.

Bella asculta din dormitor anchetele nocturne ale lui Țvi. Îi auzea picioarele lipăind spre salon și inima i se strângea. Cu toate că-și dorea de mult să nu-i mai tulbure somnul cu spaimele și ideile lui, iată că acum spera în fiecare noapte să vină la ea. Voia să-i vadă chipul în prag privind spre ea și întrebând „Se poate?” și cum sare în pat înainte ca ea să aibă timp să refuze. Îi cere un cântec sau o poveste, îngână ceva despre un vis și adoarme înainte să termine. Bucuria pe care o avea fiul ei jucându-se cu chipul pe care ea îl

ura îi trezea sentimente dure. Dură mult până când îi înțelese sensul. Gelozie. Ea era geloasă pe Iacov Marcovici. I se părea atât de ridicol, atât de dezgustător, încât o făcea să-și ia ochii și mai și de la Iacov Marcovici. El simțea, dar tot nu-și putea lua ochii de la ea, pentru că era – încă era – cea mai frumoasă femeie pe care o văzuse în viața lui. Cu toate astea, nu mai era perfectă. Palma stângă îi era acoperită de o cicatrice mare, atât de oribilă, încât nici măcar ochii lui n-o puteau vedea frumoasă. Încercase de câteva ori să întrebe de unde are cicatricea, dar de fiecare dată îi răspunsese cu o privire rece. Motiv pentru care se hotărî să-l întrebe pe Feinberg. Dar când ajunse acasă la prietenul lui, găsi ușa încuiată.

Cu zece zile înainte Sonia apăruse în biroul adjunctului Organizației. El, cufundat într-o carte, ridicase ochii și o văzuse acolo. De parcă ar fi fost acolo de când lumea. De parcă n-ar fi ridicat ochii în trecut de mii de ori, sperând să vadă exact aceeași imagine, dar nevoit să se mulțumească doar cu imaginea ușii. Își coborâse din nou ochii în carte și-i ridicase din nou să se convingă că nu visează. Dar și când îi ridicase a doua oară, ea era tot acolo. Plinuță. Foarte hotărâtă. Ochii cenușii, depărtați unul de altul, priveau direct spre el. O clipă adjunctul Organizației se gândise că, iată, a venit ziua în care va fi răsplătit pentru dragostea pe care i-o purtase. Pentru că, uitându-se peste masă, nu simțise decât surpriză. Inima nu-i tresărise. Sângele continua să-i curgă lent prin vene. Temperatura corpului rămăsese neschimbată. În afara unui croncănit de corb, nu se auzea din stradă niciun ciripit de păsărele. În concluzie – prezența Soniei în cameră i se păruse adjunctului Organizației lipsită de orice importanță. Dar atunci, ca în minele pe care le îngropase în timpul războiului și care le dădeau un scurt răgaz până la explozia ce incendia totul, se termină și fitilul cu explozie întârziată al prezenței Soniei. Adjunctului Organizației începuse să i se zbată inima ca elicea ruginită a unui avion, sângele începuse să-i alerge prin vine, temperatura corpului scăzuse și toate păsările din Tel Aviv (rândunelele de pe stradă, porumbeii din piețe, vrăbiuțele pe firele de telegraf, sticleții din grădini, pescărușii de pe chei și un papagal dintr-un bordel) începuseră să cânte dintr-odată.

Când ciripitul păsărilor îl asurzise cu totul, adjunctul Organizației o privi pe Sonia și o întrebă de ce a venit. Era convins că din pricina ciripitului nu-i înțelegea cuvintele, când ea îi spuse că vrea să-l roage să-i salveze soțul.

— Să-l salvez? Pe Feinberg?

Dar, de fapt, voia să-i spună: „Pe Feinberg mă rogi tu să-l salvez? Pe Feinberg, care se culcă cu tine noaptea și te îmbrățișează dimineața și are dreptul să-și treacă în orice clipă – chiar și în clipa asta! – mâna pe obrajii

tăi?” Și de ce anume trebuie să salvezi un asemenea om? Ce amenințare putea să planeze asupra lui?

Sonia se așeză pe un scaun de lemn din fața biroului și trase aer în piept.

— Bine. Situația se prezintă astfel.

După care îi povesti istoria lui Feinberg în timpul războiului, cum plecase el mândru și drept și se întorsese zdrobit, cum nu mai putea dormi noaptea și nu se putea odihni ziua, cum își jupuise pielea cu bureți și pietre și cum umbla ca un câine bătut, cum se încorda la fiecare pas și la fiecare zgomot, din cauza unei taine despre care nu avusese curajul să îl întrebe și care nu îi dădea pace.

— Când a venit copilul am crezut că poate e salvat, spuse Sonia, iar urechile adjunctului Organizației tresăriră.

Dar Sonia continuase să vorbească despre fiul unor cunoscuți, adus la ei pentru că mama lui se sinucisese, iar tatăl înnebunise de durere. Îi mai spuse că sperase câteva zile că prezența copilului e suficientă pentru a-l readuce pe Feinberg la normal. Dar consolarea asta nu ținuse mult, fusese doar o înseninare temporară, o singură rază de soare, după care iarna păruse de șapte ori mai rece.

— Acum sunt cu doi copii în brațe. Nu mă pot ocupa și de Zeevik. Nici nu știu cum.

Adjunctul Organizației o privi în ochi. Se așteptase să găsească acolo lacrimi, dar găsise numai stânci de granit, cenușii și tăcute.

— Și ce ai vrea să fac?

— S-a mai refugiat o dată în biroul tău cu Marcovici și te-a rugat să-i salvezi viața. Atunci l-ai trimis în Europa. Fă-o și acum.

— În Europa?

— Pământul de aici îl otrăvește.

Adjunctul Organizației răspunse că nici pământul Europei nu e cunoscut pentru calitățile lui, poate ar fi mai bine să-l trimită la vreo casă de odihnă? Sonia izbucni în râs. Nu, n-o să-l închidă pe Feinberg în compania unor femei în călduri și a unor artiști aiuriți. Așa cum nu trimiți un tigru rănit să se refacă la o fermă. Nu din teamă pentru animalele de la fermă, ci pentru că plictiseala totală îi poate face rău tigrului.

— Are nevoie de o misiune bună. Are nevoie de ceva după care să alerge. Ceva ce să urască și ceva ce să iubească, două lucruri foarte diferite între ele.

Adjunctul Organizației se gândi puțin. De fapt, sezonul de vânătoare era în toi și se gândise nu doar o dată să-i propună lui Feinberg să se alăture grupelor de justițiari care răscoleau Europa căutând naziști ce se făcuseră scăpați. Dar de fiecare dată renunțase. Știa bine că nu pentru răzbunarea poporului evreu ar fi vrut să-și trimită prietenul în pădurile Germaniei, ci

pentru o pereche de ochi cenușii, un miros delicat de citrice și un copil căruia nu-i văzuse niciodată chipul, dar care îi naștea atâtea întrebări ori de câte ori se gândea la el. Totuși, acum lucrurile stăteau altfel. Pentru că nu el ar fi vrut să-l trimită pe Feinberg, ci Sonia însăși. Înainte de a înțelege ce îi iese din gură, îi răspunse:

— Dar cu o condiție.

Sonia își îndreptă spatele surprinsă. Gândul că adjunctul Organizației ar încerca să profite de situația ei și să pună condiții nici măcar nu-i trecuse prin minte. Dar părerea lui era alta.

— Vino să lucrezi aici, în Tel Aviv. Am nevoie de o secretară. Cât timp Feinberg e în Europa, nu te leagă nimic de sat.

— Dar casa…

— Îți închiriez un apartament.

— Presupun că te aștepți să-ți las o cheie!

— Promit că nici n-am să-ți bat la ușă, dacă nu mă inviți.

Sonia îi promise cu un zâmbet.

— Iartă-mă, Efraim. O clipă am greșit și am crezut că încerci să profiți de situația mea.

Adjunctul Organizației o dojeni. Condiția pe care o pusese era și spre binele ei, și spre binele lui. Corect, voia s-o vadă în preajmă în fiecare zi (și în fiecare noapte și în orele acelea violacee dintre zi și noapte și dintre noapte și zi), dar probabil că și ea deja obosise să-l tot aștepte pe Feinberg pe malul mării cu câte un țânc în fiecare braț, și în dreptul, și în stângul. Sunt copii de hrănit și o rutină pe care trebuie să o întrețină și o femeie nu poate face față fără un venit acceptabil.

Pentru că, recunoaște, Sonia, poți să mori din dragoste, dar e greu să trăiești din ea.

— Așa să fie, răspunsese ea. Am să vin aici.

Dar în aceeași clipă îl amenințase că nu va lăsa piatră peste piatră în biroul ăsta al lui, plin de praf și respingând lumina soarelui, mai mult o cușcă ruginită. Cu fiecare cuvânt al ei, zâmbetul lui devenea tot mai larg. După plecarea Soniei, mirosul de portocale zăbovi în încăpere multe ceasuri.

11.

Când Iacov Marcovici ajunse la casa Soniei și a lui Zeev Feinberg, ea era deja la Tel Aviv, iar el, în largul mării. Aerul sărat îi făcea bine. Legănatul vaporului îl liniștea. Pentru omul care fuge de propriile sale gânduri e bine să fie în continuă mișcare. Ori de câte ori amintirea cadavrelor mamei și a

copilului bătea la ușa cabinei, Feinberg se grăbea să le arunce de pe punte în mare, iar vaporul continua să înainteze pe apă. Amintirea continua să-i bată la ușa cabinei iar și iar și el o apuca și o arunca în mare, iar și iar. Până când, cu încetul, timpul dintre un ciocănit în ușă și altul se prelungea, iar Zeev Feinberg se surprinse petrecând ore întregi fără imaginea mamei îmbrățișând pământul în timp ce pruncul îi îmbrățișa spatele. Ieși din cabină. La început numai pentru câteva minute. Privea soarele și apa și chipurile oamenilor și se înapoia în cabină. Dar, cu timpul, începu să vadă frumusețea soarelui și a apei și în special cât de frumoase sunt chipurile oamenilor și începu să petreacă tot mai mult timp pe punte.

Când înțelese că s-a întors în societatea oamenilor se întrebă când va începe să vorbească iar. Doar trecuse deja atât de mult timp. Uneori, când auzea câte un mucalit povestind o anecdotă învechită, limba îi dansa în gură, vrând să spargă zidul tăcerii. Dar el refuza. I se părea că uitase deja cum se vorbește cu oamenii. Până când, într-o seară, cu ajutorul câtorva sticle de băutură și a doua fete zglobii, zidurile tăcerii lui Zeev Feinberg căzură. Căzură dintr-odată. Cu o clipă în urmă încă îl asculta pe vecinul de masă lungind o glumă care-i era dragă și pe neașteptate izbucni:

— Nu așa! Strici toată poanta!

După care o luă de la capăt și o povesti din nou în chicotelile fetelor și o făcu atât de bine, că până și bărbatul, care la început se înfuriase că a fost întrerupt, începu să râdă din toată inima. E ca și cum te urci din nou pe bicicletă, gândi, trupul memorează mișcările. Se urcă în pat și se bucură și ore îndelungate nu visă femeia și copilul.

Dar, cu cât se apropiau mai mult de pământul Europei, Zeev Feinberg se simțea tot mai puțin în largul lui. Avea senzația că, atâta timp cât vaporul era pe mare, iar el pe vapor, era apărat. Dar când vor atinge pământul, când mișcarea vaporului va înceta, se vor întoarce la el toate acele viziuni pe care le azvârlise de pe punte și se vor întoarce toate odată. Când ajunseră la destinație, coborî rapid de pe vapor și începu să pășească energic. Cei care veniseră să-l întâmpine fură nevoiți să alerge după el. Dintre membrii grupului, Zeev Feinberg era singurul care nu fusese pe pământul Germaniei în timpul războiului. Înainte de sosirea lui se temuseră că de aceea va rămâne în urma lor. În genul ăsta de acțiuni, implicarea personală este esențială. Dar aflară foarte repede că lucrurile stau exact invers. Zeev Feinberg nu se oprea nicio clipă. Într-o lună bătuseră deja jumătate de țară, scotociseră sat după sat, așezare după așezare, fără încetare. Nici când vânătoarea evolua frumos Feinberg nu permitea nimănui să se odihnească pe laurii victoriei. Nimeni nu știa că nu importanța scopului îl gonea din

urmă pe vânătorul mustăcios, ci frica. Zeev Feinberg gonea pentru că era și el gonit din urmă, ceea ce făcea ca foarte puțini să îi poată scăpa.

Puținele lui clipe de fericire erau în zilele în care vânătoarea se încheia într-o viteză neomenească. Atunci, când pedala de viteză săruta podeaua mașinii, când prietenii din grup țipau să încetinească, Zeev Feinberg știa că a scăpat o vreme de mamă și de copil. Mașina alerga înainte, iar perioada aceasta de hotar între timpuri, între locul pe care îl părăsiseră și cel în care trebuiau să ajungă, putea în sfârșit să se gândească la Sonia. Se întreba dacă și de data asta stă pe malul mării murdărindu-i numele cu vorbe atât de grosolane, că spuma valurilor se îmbujorează și roșește, încerca să ghicească ce cuvinte alesese acum drăcoaica lui iubită, gândindu-se la ocările și înjurăturile ce-i gâdilaseră mustața. Zeev Feinberg își imagina ochii ei care aruncau fulgere și chicotea. Se gândea atunci ce departe e ziua în care se va putea întoarce la ea și se înfiora. Și în tot acest timp membrii grupului îl priveau cu admirație și spaimă cum arde pământul Germaniei cu mașina.

•

Unul singur dintre membrii grupului nu era speriat de cum conduce Zeev Feinberg. Ianoș era un bărbat scund și slab, cam de treizeci de ani. Semăna mai mult decât orice cu un funcționar de bancă. Nu avea nume de familie. Când era întrebat, răspundea că oricum naziștii i-au ucis toată familia – deci nu are nume de familie. Ceilalți îl contraziceau – chiar dacă nu mai există familie – numele rămâne. Pentru amintire. Atunci Ianoș prindea cureaua pantalonilor și răspundea: pentru amintire fac alte lucruri. Încă dinainte ca Zeev Feinberg să se fi alăturat cureaua lui Ianoș reușise să le rupă gâtul la douăzeci de soldați germani. În restul timpului cureaua îi stătea cuminte în talie, cămașa închisă cu nasturi așezată frumos sub ea. Ianoș încheiase un contract simplu cu comandanții din țară: pentru fiecare nazist pe care îl va prinde și îl va preda autorităților, avea dreptul să omoare altul. Statul Israel va avea răzbunarea oficială, iar el, răzbunarea lui. E de la sine înțeles, au clarificat însă superiorii săi, o asemenea înțelegere trebuie să rămână strict secretă, dacă va fi prins. Dar nu era nicio șansă să apară asemenea situație. Cu trupul lui fragil, cu cămașa încheiată cu nasturi și cureaua roasă, Ianoș nu trezea nimănui suspiciunea că ar fi comis vreo contravenție. În afară de poate, vreo contravenție legată de impozitul pe venit.

Membrii grupului se îndepărtaseră de el. Nu bea, nu spunea bancuri, nu bătea pe umăr la sfârșitul unei misiuni reușite. Prefera să mănânce singur. Iar cu Zeev Feinberg se comporta de parcă ar fi fost vreun prinț. Primul la vânătoare ziua – primul la petrecere noaptea. Pentru că în clipa în care urmărirea zilei se termina, lui Zeev Feinberg îi era atât de teamă de opriri, încât se ridica imediat în picioare ca să danseze. Așa că îi trăgea după el pe

toți ceilalți la teatre, în orașe, la hanuri țărănești, în orice loc în care omul poate să-și odihnească picioarele și să-și liniștească mintea. Ianoș nu arăta nicio atracție față de asemenea locuri, dar la sfârșitul serii, când ceilalți bărbați se legănau spre paturile lor sau își lipeau umerii de ele, Ianoș îl aștepta pe Zeev Feinberg lângă camera lui. Atunci cei doi ieșeau la plimbarea lor nocturnă, tăcută, pașii lor loveau trotuarele pustii. Mergeau așa ore la rând, fără a scoate niciun cuvânt, fiecare cu fuga lui. Zeev Feinberg nu-l întrebă niciodată pe Ianoș de ce anume fuge, iar Ianoș nu-l întrebă nici el.

Într-una din nopți, în timp ce se plimbau printr-o alee întunecată, Ianoș îngheță dintr-odată în loc. Zeev Feinberg îl privi mirat. Niciodată Ianoș nu se oprea din mers înainte de patru dimineața, iar acum nu era nici două. Dar în clipa aceea văzu ochii prietenului său ațintiți asupra unui bărbat care traversa strada în partea opusă, împingând un cărucior de copil.

— Hermann Ungerrath.

Înainte ca Zeev Feinberg să spună ceva, Ianoș era deja pe urmele bărbatului. Feinberg să grăbi să i se alăture. Erau în centrul orașului, fără nicio acoperire. Ar fi fost sinucidere curată să încerce să-l prindă acum. Îl vor urmări acum împreună și se vor întoarce mâine să pună mâna pe el. Auzind spusele lui Feinberg, Ianoș se opri o clipă cu ochii arzând, cu voce tremurândă.

— Prefer să mor cu el aici, acum, dar vreau ca omul ăsta să nu mai doarmă nici măcar o singură noapte.

Ianoș continuă să-l urmărească pe omul care se îndepărta, iar Feinberg mergea alături de el. Acum bărbatul ridică bebelușul din cărucior și începu să-l legene, cântându-i încet un cântec ale cărui cuvinte Zeev Feinberg nu le auzea, dar al căror sens îl înțelegea perfect. Doar și el umblase astfel, cu mult timp în urmă, plimbându-și fiul care nu mai înceta să plângă, încercând să-l liniștească și să-i aducă somnul mult dorit. Omul schimbă poziția copilului în brațe, iar plânsul pruncului se domoli puțin. Acum îl culcă cu gingășie în căruț și continuă să meargă. În timp ce-l urmăreau mai departe, Ianoș îi povesti despre Hermann Ungerrath.

— Cel mai simpatic ofițer din ghetou. Cât de fermecător era. Și educat. Îi plăcea să citeze din Goethe. După-amiaza, când erau moleșiți de oboseală și de foame, spunea oricui îi ieșea în drum:

Pe toate dealurile
Tăcere.
În toate ramurile
Aproape nicio adiere.
Păsărele în pădure stau tăcând.

Așteaptă, la odihnă în curând
Vine și al tău rând.

Tatăl meu îl admira pe Goethe și-i recita versurile pe dinafară. Spunea mereu că dragostea pentru poezie e polița de asigurare a sufletului. Iar când îl auzea pe Hermann Ungerrath declamând din Goethe, crezu că ne va ajuta și nouă.

•

Acum stăteau sub un castan, cu ochii la bărbatul care fuma un trabuc sub felinar, legănând căruciorul copilului cu mâna stângă. Statura dreaptă și fața plăcută îl făceau să semene cu o statuie.

— Când au început „acțiile", acțiunile de deportare, tata a trimis-o la el pe Sara. Avea zece ani. Frumoasă ca un înger. Pe Goethe îl știa pe dinafară. Toți arătam deja atât de rău, știi, dar Sara, nu știu cum se făcea, dar și în ghetou avea obrajii îmbujorați. Poate din cauza frigului. Iar foamea îi făcea ochii și mai albaștri. Nu glumesc. Vedeai fluviul în ei. Nimeni nu ar fi putut face vreun rău unui asemenea înger. Mai ales un iubitor de poezie. Inima lor e doar atât de moale, moale ca smântâna.

În timp de vorbea, Ianoș își desfăcea cureaua. Cămașa lui atent încheiată se ridică puțin, o parte îi ieșise din pantaloni.

— Am trimis-o la el să-l roage pentru viața noastră. Purta o rochiță albă. O rochiță de îngeraș. S-a întors acasă spre dimineață. Pe rochiță era sânge. De-abia mai putea să meargă. Tata a gemut de furie. Sau de durere. Sau simțindu-se vinovat. Ea n-a mai vrut să coboare din pat. Au luat-o la următoarea acție.

Ianoș țâșni dintr-odată de sub castan și se repezi spre bărbatul de sub felinar. Din locul în care se afla, Zeev Feinberg îl zări pe Hermann Ungerrath, jumătatea trupului în lumină și jumătate în întuneric, privindu-l surprins pe Ianoș. Înainte să înțeleagă ce se petrece, cureaua lui Ianoș o avea deja în jurul gâtului. Jumătatea de față luminată își schimbă culoarea din roz sănătos în roșu și din roșu în vânăt și din vânăt în cenușiu. Zeev Feinberg părăsi și el castanul și se apropie de Ianoș, funcționarul de bancă mic și sfrijit, care strângea cureaua încă și încă, încât aveai impresia că în clipa următoare capul se va desprinde de trup. Ajungând la numai câțiva pași de cei doi, Zeev Feinberg rămase încremenit locului. Fără să intervină. Îl privea de la distanță pe Herman Ungerrath, amatorul de Goethe și de fetițe în vârstă de zece ani, căzând pe trotuar. De la distanța aceea auzi imediat plânsul copilașului. O clipă Ianoș păru surd la plânsul pruncului din cărucior. Poate că urechile îi erau pline cu alt plâns. Dar după ce trase ultima oară de curea, lăsând capul bărbatului culcat sub el să cadă greu pe caldarâm, auzi

brusc plânsul. Ianoș privi lung la bebelușul culcat în căruț. Pe neașteptate, cu un gest mecanic, desprinse cureaua de gâtul lui Hermann Ungerrath și îi făcu o buclă mică de tot.

— Nu!

Zeev Feinberg sări și îl împinse pe Ianoș o clipă înainte ca acesta să-i treacă lațul în jurul gâtului copilașului.

— Nu întinde mâna[37]!

Zeev Feinberg sări să ia copilul, dar Ianoș se repezi la el. Era mai mic și mai slab decât Zeev Feinberg, și totuși nu reuși să-l dea jos de pe el.

— Sentința lui e moartea, Feinberg, nu îndrăzni să mă oprești!

Zeev Feinberg privi în ochii lui Ianoș. Nu era acolo nici ură, nici dorință de răzbunare, ci doar o disperare cumplită, arzătoare. Nu va mai putea dormi niciodată dacă va lăsa copilul în viață. Cum Zeev Feinberg știa că nu va mai putea dormi niciodată, dacă îl va lăsa pe Ianoș să ucidă pruncul. Motiv pentru care continuară să lupte. Zeev Feinberg nu mai știa de cât timp se băteau așa, sub felinar, alături de copilul care plângea și de cadavrul lui Hermann Ungerrath, care se răcea. Poate de câteva minute. Poate de o oră. Dar își dădea perfect seama că Ianoș reușește să îl învingă. Îi spărsese deja trei dinți și îl lovise până aproape de leșin când auzi dintr-odată, mai tare decât zgomotul pumnilor, pași care se apropiau. Din locul său de pe trotuar, de sub umerii lui Ianoș, care ședea pe el și îl lovea fără milă, Zeev Feinberg văzu un polițist neamț apropiindu-se în fugă. O împușcătură tulbură liniștea nopții. Ianoș căzu într-o parte.

Zeev Feinberg își trase răsuflarea. Polițistul, grăsan și speriat și foarte roșu la față, se postă lângă el.

— Ce-i asta? Ce se întâmplă aici?

Zeev Feinberg aruncă o privire rapidă la cele două cadavre.

— Am ieșit la o plimbare nocturnă. L-am văzut dintr-odată pe nebunul ăsta strangulându-l pe băiatul ăla. Am încercat să intervin, dar m-a atacat și pe mine. Nu încape îndoială că mă omora, dacă nu apăreați dumneavoastră.

— Și copilașul?

— Al meu.

Polițistul grăsun și speriat se aplecă peste cadavrul lui Hermann Ungerrath. În timp ce îi căuta actele ca să afle cine era victima, Zeev Feinberg sări la el și îl ameți cu un pumn. Se uită o clipă la polițistul leșinat, nazistul sugrumat și supraviețuitorul împușcat. Atunci ridică copilul și se grăbi să dispară.

---

[37] Citat din Vechiul Testament, privitor la sacrificarea lui Isaac: „Nu întinde mâna asupra băiatului" (n.tr.).

•

Era o fetiță. Avea cam jumătate de an. Păr auriu și ochi albaștri și un zâmbet care aducea lacrimi în ochi. Camarazilor din grupul de justițiari le povesti că era rudă cu el. Plecase cu Ianoș s-o scoată de la orfelinat. La înapoiere se întâlniseră pe drum cu un fost nazist. Ianoș își făcuse datoria, dar fusese împușcat de un polițist neamț. Feinberg se luptase cu polițistul și reușise să fugă. Povestea nu era foarte verosimilă, dar Feinberg tot reveni asupra ei până când dispărură îndoielile. Cel puțin o vreme. Banii, pe care înainte îi cheltuia pe dans și băutură, Zeev Feinberg îi păstra acum pentru doici de ocazie pe care le găsea în satele în care ajungeau. Când coborau din mașină în vreunul din satele alea – acoperișuri roșii, tufe perfect tunse – ținea fetița cu mai multă putere, pentru că forțele care îi ordonau să o lase din brațe erau prea puternice. Trecea privirea în tăcere peste fețele țăranilor, încercând să-și dea seama a cui mână se sprijinea într-o sapă sau era lipită de un trăgaci. Țăranii îi răspundeau cu o privire tăcută, înfricoșată, care striga „n-am știut!”, dar știau, gândea Zeev Feinberg în timp ce își curăța pistolul, sigur că știau. Și fetița asta, fiica ofițerului din ghetou Hermann Ungerrath și a unei femei anonime, a știut și ea. Dacă tatăl ei a știut și mama ei a știut, atunci a știut și ea, chiar dacă n-a fost atunci decât un ovul și un spermatozoid separate.

Sub lampa de noapte, Zeev Feinberg se uita la brațele rozalii ale fetiței, în care curgea sânge arian pur. Și se gândi la toate brațele învinețite și cenușii numai pentru că în ele nu curgea asemenea sânge. Când stingea lampa de noapte era convins că a doua zi va porni la drum fără ea. O va lăsa aici. Cu părul ei auriu și cu ochii ei albaștri, fără îndoială că va trezi suficientă compasiune vreunuia dintre săteni. Dar când răsărea soarele o înfășa frumos și o lua cu el. Pentru că niciodată nu se simțise mai puternic decât atunci când ridica în brațe o bebelușă ariană orfană de tată. Nici măcar uciderea naziștilor nu era comparabilă ca intensitate cu acest sentiment. Când se răzbunau pe vreun ofițer SS în câmpul lui cu varză, satisfacția dura numai câteva clipe. Clipe în care își vedeau imaginea prin ochii bărbatului care implora pentru viața sa, imagine care li se părea grandioasă. Dar știau foarte bine că ochii bărbatului văzuseră multe implorări în viața lor, iar la amintirea acestora victoria lor se transforma în eșec, încă înainte ca sângele să se usuce.

Nu mai ieșea seara cu prietenii lui, ci se închidea în cameră, plimbându-se de colo colo cu micuța în brațe, încercând s-o liniștească. Înțelese foarte repede de ce umbla Hermann Ungerrath pe o stradă întunecată la o oră atât de târzie din noapte. Plânsul copilei se potolea numai când era legănată în aerul proaspăt al nopții. Zeev Feinberg, obișnuit să se plimbe cu Ianoș până

la orele mici din noapte, se trezi acum mergând chiar până la aceleași ore, îmbrățișând fetița. Iar dacă tocmai atunci se apropiau de el pe vreo alee întunecată mama moartă și pruncul ei, trecea pe lângă ei cu copila în brațe, iar ei se dădeau înapoi. Aceasta era ispășirea lui.

12.

Toate zilele în care Zeev Feinberg alerga după naziști printre ruinele Europei Sonia și le petrecu în Tel Aviv. Lăsase copiii în grija Leei Ron, care acceptase, în schimbul unei sume simbolice, să-i hrănească, să-i spele și să-i culce, ba chiar să se și joace un pic cu ei. De fapt, Sonia ar fi preferat să-i cazeze la Bella, dar prietena ei era afundată în traducerea poeziilor Rahelei Mandelbaum, iar cuvintele și copiii mici nu pot locui în armonie laolaltă. La Tel Aviv nu vru să-i aducă. Îi era clar că va trebui să lucreze de dimineața până seara, de ce să-i lase în grija unor străini? Alt motiv pentru a nu-i îndepărta de așezare era Țvi Marcovici. Lui Iair și lui Țvi le ieșiră primii dinți în aceeași zi. Se îmbolnăviră în aceeași zi de varicelă și se însănătoșiră în aceeași zi și adormeau la aceeași oră și se trezeau la aceeași oră, iar dacă unul izbucnea în plâns mama lui știa că la aceeași oră se vor auzi plânsete și din casa din capătul străzii. Așa plecă deci Sonia singură cinci zile pe săptămână, plină de dor și sentimente de vinovăție, lecuindu-se de ele vineri și sâmbătă prin jocuri, alintări și răsfățuri.

Prima săptămână în Tel Aviv o petrecu reorganizând biroul adjunctului Organizației. Curăță, clasă și mătură, se aplecă și simți că-i vine să-și dea duhul de plictiseală. În așezare avea cel puțin spațiile asupra cărora putea să ridice ochii, atunci când rutina devenea insuportabilă. Dar aici, să ridice numai ochii și se lovește iar de dosare. Sute de clasoare. Mii de pagini. Și toate o așteaptă doar pe ea. Iar mai rău decât clasoarele era ceaiul. Unul tare și unul slab, unul cu lămâie și altul cu lapte, unul în pahar de sticlă și al doilea numai și numai în căni de ceramică. La ora când sosi al treizecilea oaspete, care îi dictă amănunțit cum să amestece zahărul în ceaiul său, nu-și mai putu ține gura:

— Dacă îmi este permis să întreb, câte pahare de ceai bea domnul pe zi?

Bărbatul fu surprins, se gândi o clipă și spuse:

— Cinci. Poate șase. Depinde de vreme.

— Iar zahărul vi se amestecă dinainte?

— Desigur.

— Să presupunem, deci, că domnul reprezintă comportamentul obișnuit al bărbaților din Tel Aviv. Să presupunem și că în oraș sunt cincizeci de mii

de bărbați, care beau în jur de cinci pahare cu ceai zilnic, ceea ce reprezintă, dacă nu mă înșel, două sute cincizeci de mii de pahare cu ceai pe zi. Zahărul din aceste două sute cincizeci de mii de pahare e amestecat de secretare, soții, surori și fiice, hai să calculăm, deci, ce s-ar întâmpla, dacă v-ați amesteca singuri zahărul în ceai. În timp ce vorbiți. E adevărat, la început e cam greu, dar o să te miri cât de repede se obișnuiește trupul cu acest gen de schimbări. Spune-mi, câte mâini am elibera pentru alte treburi?

Străinul o privi pe Sonia cu atenție. Adjunctul Organizației aproape că se sufocă, întrebându-se de ce, la toți dracii, a trebuit Sonia să țină discursul paharelor de ceai tocmai comandantului Organizației în carne și oase. Dar Sonia nu știa în fața cui se află, motiv pentru care se postă în fața Comandantului Organizației calmă și sigură pe ea, privindu-l cu ochii ei cenușii, puțin distanțați, în care juca un amuzament ușor. Adjunctul Organizației tocmai se pregătea să o trimită pe Sonia din cameră cu un ton de mustrare când îl observă pe Comandantul Organizației privind-o nu mai puțin amuzat decât ea.

— La toți dracii, Froike! Cum îndrăznești s-o ții pe femeia asta secretară?

Adjunctul Organizației auzi și începu să tremure. Dragostea pentru Sonia îl indusese în eroare. În ochii comandantului nu văzu amuzament, ci furie, pentru că ea nu-l respectă. Deși nu era genul care se sperie ușor, adjunctul Organizației nu era încântat de o ciocnire cu șeful.

În timp ce căuta din răsputeri un răspuns care să mijlocească între dragostea lui și respectul datorat funcției sale, comandantul Organizației continua să scoată scântei:

— O închizi în biroul ăsta, o obligi să claseze hârtii și să pregătească note, ascunzi un asemenea diamant în spatele unor dosare prăfuite.

Adjunctul Organizației îl privi aiurit, dar el i se adresa direct Soniei:

— Cum te cheamă?

— Sonia.

— Sonia și mai cum? Nu pot să le ordon să scrie pe hârtie numai *Sonia.*

— Sonia Feinberg. Despre ce hârtie vorbește Domnia Sa?

— Despre hârtia ta de corespondență. Sonia Feinberg – șefa departamentului de integrare a femeilor în forțele de muncă din partea Organizației.

•

În afara hârtiei de corespondență Sonia primi și un birou, o secretară și un abonament gratuit la ziarele importante. Biroul rămânea gol, pe secretară n-o văzuse nimeni, iar ziarele rămâneau orfane în pragul ușii. Sonia petrecea toată ziua în piețe și pe străzi, vorbind cu femei și cu fete, discutând cu bătrâne și cu tinere. Acolo unde nu reușea să ajungă o trimitea

pe secretară, instruind-o să noteze ce știau femeile să facă, ce visau să facă și ce făceau de fapt. Rapoartele se întorceau la ea și le citea până dimineața, notând observațiile cu scrisul ei rotund; mișcarea mâinii era atât de entuziastă, că de multe ori hârtia se rupea sub apăsare.

Seara îl aștepta pe adjunctul Organizației și umblau împreună pe străzi, Sonia împărtășindu-i planurile ei, iar el ascultând-o cu atenție, deși uneori îi trecea prin minte că, nici dacă ar fi alunecat și ar fi căzut într-un canal, Sonia n-ar observa și ar continua să peroreze. Ochii cenușii priveau în depărtare, acolo vedea Sonia, peste fumul autobuzelor și firele electrice încâlcite, o societate israeliană egală și dreaptă. O spunea fără o picătură de cinism, deși față de restul chiar era cinică: ședințele i se păreau mici serbări dedicate ronțăitului de biscuiți și atât. Refuza să pregătească memo-uri, întrucât i se părea că e ca și cum „ai face dragoste cu o grămadă de hârtii, nu cu realitatea". Consfătuiri prea lungi cu diferiți șefi îi făceau picioarele să danseze sub masă, iar tocurile lovite de podea se auzeau limpede în birou. Cu toate astea, nimeni nu îndrăznea să-i facă observație. Se temeau de limba ei ascuțită. Cei din posturile de conducere observaseră la ea o calitate specială, ceva care îți scapă printre degete, de care te lovești foarte rar în viață în mod atât de direct.

În două luni numele Soniei era deja cunoscut de toți, dar numai adjunctul Organizației îl murmura în somn. Numele acesta, care pentru toți ceilalți reprezenta ordine fără compromisuri, pentru el era o pătură în care să se înfășoare. Pentru că, spre deosebire de ceilalți, care știau vocea Soniei numai din discursurile publice și din ședințe, el îi știa geamătul în timp ce făcea dragoste. Îi cunoștea râsul rotund, alintat, rostogolit. Leoaica torcând. Și, deși trecuseră deja trei ani de când fusese ultima oară cu ea, ar fi putut reda, numai să i-o fi cerut, fiecare clipă și clipă din noaptea aceea.

Uneori, când se plimbau pe străzi, Sonia îi simțea privirea ațintită pe trupul ei. Picioarele o trimiteau atunci înainte, iar obrajii i se îmbujorau. Nu de rușine – sentiment stupid, despre care femeile vorbeau fără rost –, ci pentru că o cuprindea o căldură neașteptată, pe care voia s-o ascundă față de Efraim. Când privirea adjunctului Organizației se odihnea asupra ei, atât de plină de dorință, că aproape lăsa amprente, iar corpul ei se cutremura de plăcere. Trecuse prea mult de când o privise un bărbat în felul acesta. La început se născuse Iair, iar nopțile ei treceau între plânsul lui obositor și somnul lui neliniștit. După care Zeev Feinberg ieșise la război și nopțile ei treceau în singurătate. Și atunci Zeev Feinberg se întorsese de la război, chiar dacă umplea patul cu trupul său, singurătatea ei devenise și mai grea. Acum plecase în Europa, o umbră de bărbat, și cine oare-l poate ajuta să revină un om întreg? În tot acest timp trupul Soniei se închistase într-o

singurătate permanentă, aproape uitase că nu fusese creat numai pentru hrană și somn, nu numai pentru proiecte revoluționare și discursuri, ci și ca să facă dragoste.

Atunci veni privirea adjunctului Organizației, care îi aminti trupului ceea ce truda și dezamăgirea și dorul îl făcuseră să uite.

Deși grăbise pașii, adjunctul Organizației vedea, antrenat fiind, roșeața din obrajii Soniei. O mie de fluturi își mișcau aripile în trupul său. Dar își reveni și se stăpâni imediat. Dacă își va da seama că a observat dorința care a pus stăpânire pe el, Sonia se va îndepărta. Nici măcar el, care așteaptă și visează de atâta timp clipa asta, nici măcar el nu știe ce ar face, dacă dorința i s-ar transforma în ceva concret.

Drept care adjunctul Organizației și Sonia continuară să meargă pe bulevardul pe care ficușii îi apărau de lumina lunii, iar prezența lui Zeev Feinberg plutea deasupra lor ca liliecii care apar pe neașteptate din coroana ficusului și străpung noaptea cu un țipăt orb, apoi dispar.

Într-una din seri, când mergeau pe bulevard, Sonia se uită la două fetișcane care se dădură repede de-o parte văzându-l pe adjunctul Organizației. Observase de multe ori că femeile, oricine ar fi fost, își schimbau comportamentul în preajma lui. Poveștile despre eroismul lui pluteau în jurul său ca sunetele de flaut, chiar și când tăcea, iar oamenii mergeau după flautul lui ca vrăjiți. Adjunctul Organizației nu dădea doi bani pe această influență a sa, ceea ce nu făcea decât s-o intensifice. Sonia își mută privirea de la puștoaicele zâmbărețe la adjunctul Organizației. Erau sub un felinar, iar ea putea să vadă primii stropi argintii care îi apăruseră în păr.

— De ce nu te însori, Efraim?

Spre deosebire de alte dăți, adjunctul Organizației nu se grăbi să întoarcă privirea spre ea. Mai merseră aproape un minut, Sonia cu ochii la el, el cu ochii în trotuar, înainte să se oprească și să-i răspundă:

— Și pentru ce anume ar trebui să mă însor?

Sonia realiză surprinsă că tremură sub privirea lui.

— Nu vrei și tu o femeie? Un copil?

Adjunctul Organizației o privi o clipă pe Sonia.

— Am o femeie. Și un copil.

Dintr-odată, înainte să înțeleagă ce făcea, Sonia izbucni în plâns. Adjunctul Organizației încremeni. Uneori credea că ochii aceia puțin mai departe unul de celălalt decât ar fi trebuit pentru a fi considerați frumoși nu sunt deloc înzestrați cu glande lacrimogene. Și iată că acum stă în fața lui și lichidul sărat curge pe obrajii ei frumoși, iubiți.

— Știai?

— Am ghicit.

— Și n-ai spus nimic?

— Ce era de spus?

Acum Sonia plângea atât de tare, încât unii locuitori de pe bulevard scoteau capul pe fereastră. Când era furioasă se dăruia furiei, când era îndrăgostită se dăruia dragostei și acum, când plângea, plângea cu dăruire totală. Atât de totală, încât cineva strigă de pe un balcon:

— Chemați poliția!

Adjunctul Organizației se grăbi s-o ia de pe bulevard, dar când ieșiră din labirintul de străduțe observă că nu el o conduce, ci ea îl conduce pe el. Prin valul de lacrimi, Sonia îl conduse până la locuința ei, iar când descuie ușa el observă că îi tremura mâna. E în regulă. Pentru că și el tremura. În casă se simțea un miros delicat și dulce. De parcă cineva ar fi crescut o livadă întreagă de citrice între pereții apartamentului. Trecu peste grămezile de ziare răspândite pe jos cu picioare tremurânde – și iată-l înăuntru.

— Stai. Aduc fotografii.

Dar înainte să plece el o apucă de mână.

— N-are rost. Dacă nu ești dispusă să-mi arăți copilul – ce rost au fotografiile? Iar dacă vrei, dacă vei fi de acord să-l aduci aici, să mă lași să-i privesc chipul, să-l mângâi pe cap – abia atunci nu e nevoie de fotografii.

Terminând de vorbit, îi ținea încă mâna. Continuă s-o mai țină un timp. Și-ar mai fi putut s-o țină așa multă vreme, chiar și a doua mână, dacă nu s-ar fi auzit o bătaie în ușă.

Era secretara ei cu un vraf de documente în mână. Dimineața Sonia îi ceruse să-i aducă documentele imediat ce va reuși să transforme scrisul de mână entuziast în foi dactilografiate. Iată-le. Îi luă foarte mult timp, dar termină tot în aceeași zi. Ideile șefei de integrare a femeilor sunt, categoric, inspirate, iar atunci când există inspirație până și mâinile aleargă mai repede pe clapele mașinii de scris. Înainte, spre exemplu, lucrase la un avocat destul de cunoscut. Moșteniri și testamente și uneori ceva imobiliare. Ce încet bătea atunci la mașină e de necrezut.

— Bună seara și ție, domnule adjunct al Organizației. Și noapte bună.

Secretara părăsi apartamentul, iar Sonia izbucni în râs.

— E o fată bună, spuse, chiar dacă uneori e cam plictisitoare. Și are niște picioare teribile.

Adjunctul Organizației aprobă din cap absent, fără să audă măcar remarca despre picioarele secretarei.

— Ar merita o încercare, spuse Sonia, înainte de a începe să lucreze ca secretară a fost manechin pentru ciorapi. Până au venit imigrantele din

Germania picioarele ei erau considerate cele mai frumoase din Tel Aviv. Garantat.

— Iar eu, dacă tot m-aș uita la picioare, m-aș uita la ale tale.

Sonia își lovi ușor piciorul și răsuflă a batjocură.

— Doi dovleci, Efraim. De la un om cu o privire atât de ascuțită ca a ta mă așteptam la mai mult.

Voia să mai adauge ceva, dar tăcu brusc. Privirea adjunctului Organizației aluneca asupra picioarelor ei și-și simți obrajii îmbujorându-se rapid. Picioarele nu mai erau o parte a trupului făcută să susțină și să meargă. Acum erau obiectul unei mari pasiuni. Iar la vederea acestei pasiuni se trezi și dorința ei, doar trecuse atât de când plecase Feinberg. Și, cu toate că-și amintea perfect mirosul lui, greutatea trupului lui culcat peste al ei, geamătul lui dulce în urechea lui în clipa în care intra în ea, cu toate astea era dispusă să le dea pe toate în schimbul unui trup, cu altă greutate, alt miros, și alt geamăt, numai ca să fie aici după ce fusese atât timp singură. Sonia întinse mâna spre mâna adjunctului Organizației și spuse:

— Vino.

Cearșafurile emanau un miros delicat de săpun. Pătura era un pic prea grea. Sonia și adjunctul Organizației erau între cearșaf și pătură, goi și îmbrățișați. Stătură așa multă vreme. Prea vinovați pentru a continua. Prea excitați pentru a întrerupe. Erau perfect lipiți unul de altul, niciun ac n-ar fi avut loc între ei, dar îi despărțea totuși numele lui Zeev Feinberg, care, deși nu fusese rostit tare, pătrundea în odaie cu fiecare respirație și inspirație. De aceea rămaseră așa, în spațiul intermediar în care nu există trădare și puritate, lipiți unul de altul fără să se miște. Adjunctului Organizației îi trecură prin minte toate lucrurile pe care ar fi vrut să i le facă ei, Soniei, dacă ar fi îndrăznit numai să se miște. Iar Sonia se gândea la aceleași lucruri pe care ar fi vrut să le facă cu Adjunctul Organizației, dacă ar fi avut curaj. Se gândeau ceas după ceas, el la visele lui și ea la visele ei, încât în lumina acestor gânduri, momentele de dragoste fizică păreau acum scurte și lipsite de importanță. Așa se întâmplă că lumina zilei îi găsi epuizați de dorință, dar inocenți.

Vineri plecară spre sat. Tăcură tot drumul. Sonia se bucura de revederea cu fiul ei, iar adjunctul Organizației de întâlnirea cu fiul lui. În mintea ei era o imagine clară. În mintea lui erau un nor des și frânturi de chip. Când ajunseră la curtea Leei Ron, adjunctul Organizației observă un copil aproape de un pom cu rodii. Sufletul fu cât pe ce să-i dea afară. Cu toate că era încă bucălat cum sunt copii mici, era limpede și imposibil de greșit în ceea ce privește linia bărbiei, semănând atât de mult cu a adjunctului Organizației, iar obrajii, rotunzi și pistruiați că ai mamei, ar fi vrăjit inima oricui l-ar fi

zărit. Voia deja să sară din mașină și să alerge spre copil, când Sonia spuse că se numește Iotam și e fiul Rahelei Mandelbaum, care s-a sinucis, și al lui Abraham Mandelbaum, care și-a pierdut mințile de durere.

În timp ce ea mai vorbea, ieși din casă alergând un copil mic, cu obrazul cu totul ascuns de o grămadă de bucle rebele.

— Iair!

Într-o clipă Sonia era afară din mașină, îmbrățișând micuțul ascuns sub chica de păr, iar râsul ei răsuna în toată curtea. Se dojeni imediat, își lăsă jos fiul și se grăbi să îmbrățișeze celălalt copil, mai mare, care continua să stea lângă copacul cu rodii, privind-o cu ochi atenți.

— Iotam!

Dar copilașul nu era dispus să suporte asemenea nedreptate și scoase un țipăt ascuțit. Atunci îi ridică pe amândoi dintr-odată, spatele aproape că i se frânse sub greutate, inima aproape zburând de bucuria revederii. Lea Ron sta în ușă cu gura strânsă. Nu, la ce te poți aștepta de la Sonia asta, care pleacă la Tel Aviv și lasă copiii, după care se întoarce și le permite să țipe astfel, fără niciun fel de politețe, în loc să le ardă o palmă și să termine toată afacerea pe loc. Dar când Lea Ron îl recunoscu pe bărbatul care ședea la volan în mașină, gura i se destinse într-un zâmbet larg. Adjunctul Organizației. El însuși. Ce onoare, ce onoare!

Dar înainte ca Lea Ron să apuce să salute onorata personalitate, în timp ce-și alegea cuvintele potrivite unei asemenea poziții, adjunctul Organizației porni mașina și plecă de acolo. Plecă într-o viteză nebună. Lea Ron își imagina că se grăbea. Sonia știa că încerca să se salveze. Pe drumul de întoarcere spre Tel Aviv încerca să-și imagineze chipul copilului, doi ochi și o pereche de mâini și una de picioare și o chică de bucle sub care se afla fața pe care n-o văzuse încă. Nu îndrăznise s-o vadă. Pentru că, atunci când o văzuse pe Sonia ridicând copilul, când îi auzise râsul, știuse exact că, dacă va vedea chipul copilului ascuns sub bucle, dacă îi va vedea ochii, nu va mai pleca.

La câteva zile după plecarea vijelioasă a adjunctului Organizației, Sonia se întoarse la Tel Aviv aducând cu ea ambii copii. Timpul petrecut în compania Leei Ron o lămuri că e preferabil să-i care după ea, și nu să-i lase în grija acriturii. Angajă o îngrijitoare care să stea cu ei ziua și nu se mai plimbă cu adjunctul Organizației pentru a fi cu ei seara. Nu se mai întâlneau decât la ședințe comune. Atunci își zâmbeau amabil și-și ocupau locurile, cât mai departe unul de altul, pentru ca adjunctul Organizației să nu simtă mirosul de portocale al Soniei, pentru ca Sonia să nu simtă mirosul disperării adjunctului Organizației.

13.

Peste o săptămână, când adjunctul Organizației se întoarse la birou după o ședință plicticoasă, fu surprins să-l găsească acolo pe Iacov Marcovici. Trecuse mult de la ultima lor întâlnire. În timp ce gura spunea tot felul de politețuri, ochii cercetau cu atenție. Lui Iacov Marcovici nu-i scăpă tremurul ușor de deasupra buzei adjunctului Organizației, care trăda o furtună interioară. Iar adjunctul Organizației observă pumnii strânși ai lui Iacov Marcovici, care spuneau limpede: vreau să obțin ceva și nu am de gând să renunț. Când fiecare și-a întregit imaginea despre celălalt, renunțară în sfârșit să renunțe la discuția sterilă. Iacov Marcovici încetă dintr-odată să vorbească despre pagubele secetei, strânse un pic mai mult pumnii și întrebă:

— Ai auzit ceva despre Zeev Feinberg?

Tremurul ușor de deasupra buzei adjunctului
Organizației se accentuă ușor.

— L-am trimis în Europa. Face o viață.

— Și când se întoarce?

— Când o să vrea.

Iacov Marcovici se gândi un pic la răspunsul primit înainte de a spune:

— Nu mi se pare firesc.

Sprânceana dreaptă a adjunctului Organizației se ridică ușor, indicând o mirare amuzată, amestecată cu un pic de dispreț. În adolescență se antrenase ore în șir în fața oglinzii asupra acestui fel de a ridica sprânceana, de parcă ar fi ghicit cât îi va folosi această mișcare la a slăbi poziția oponenților săi în discuții peste mulți ani.

— Nu ți se pare normal? Nu ți se pare firesc că un om pleacă să răzbune sângele fiilor poporului său?

Iacov Marcovici se chirci pe scaun. Fără să vrea își aminti de prima oară când stătuse exact în acest birou. Cât de timid și de rușinat a fost atunci în fața energiei clocotitoare a lui Feinberg și a adjunctului Organizației, de parcă însăși existența sa era o jignire la adresa virilității acestor doi oameni. Acum, în fața sprâncenei ușor ridicate, se simțea mic și umilit, un simplu țăran care-și agasează cu fleacuri superiorii. Își adună totuși toate puterile pentru a continua să vorbească.

— L-am întâlnit pe Feinberg în ziua în care a izbucnit războiul. Știi despre ce am vorbit? Despre fiul lui, care a învățat deja să meargă, despre mirosul fecalelor lui. Ai auzit bine: despre mirosul fecalelor copilului.

Adjunctul Organizației ridică puțin mai sus sprânceana și se întrebă unde dracu' vrea Iacov Marcovici să ajungă. Iacov Marcovici își înghiți saliva și continuă îndârjit:

— Un om ca el, pentru care războiul nu e un zgomot de fond pentru cântatul imnurilor, nu pleacă imediat ce se termină să vâneze naziști. Rămâne acasă, în cotidianul lui. Iar, dacă a fugit, a avut fără îndoială un motiv.

— Să zicem că ar fi avut un motiv. Și ce treabă ai tu?

Iacov Marcovici se trase mai în față pe scaun.

— Sunt prietenul lui. Așa cum ai fost și tu cândva. Nu știu ce s-a întâmplat aici de când am plecat la război. Gurile rele vorbesc mult și spun puțin. Dar eu înțeleg că s-a întâmplat ceva. Ceva rău. Acum Sonia e aici, în Tel Aviv, iar Feinberg în Europa și poate că situația asta e foarte bună pentru tine, dar e foarte îngrijorătoare pentru mine.

Adjunctul Organizației respira greu. Tremurul de deasupra buzei deveni foarte vizibil, până într-atât încât se văzu nevoit să-și acopere buzele cu mâna. Iacov Marcovici nu-și lua ochii de pe el. Nu mai părea atât de mic.

— Trimite-mă în Europa ca să mă pot întoarce cu el.

— Noi suntem organizație de salvare a țării, Marcovici, nu agenție de voiaj.

Iacov Marcovici se ridică și porni spre ușă. Adjunctul Organizației rămase pe locul lui. Auzi ușa trântindu-se și picioarele lui Iacov Marcovici ieșind din clădire. Rămase acolo în umbră încă multă vreme, urmărindu-l în imaginație pe Iacov Marcovici, care bătuse tot drumul din sat până la Tel Aviv și acum se întorcea acolo, cu mâinile goale. Numai că Iacov Marcovici nu se întoarse în așezare. Se îndreptă spre port. Ajungând la vapoare, scoase din buzunar plicul greu primit de la omul în balonzaid și plăti un drum spre Europa. Acum plicul era ceva mai ușor. Alergă și urcă în fugă pe puntea unui vapor gata să pornească în larg. Cu o clipă înainte reușise să plătească unui tânăr care a promis că va trimite o telegramă Bellei: „Am plecat. Mă întorc cu Feinberg".

•

Europa îl zăpăci pe Iacov Marcovici din clipa în care puse din nou piciorul pe pământul ei. Oricât își dorea să urască continentul acela întunecat, își amintea totuși că el i-a trimis-o pe Bella. Spera să-l găsească sfărâmat, fărâmițat, poate așa l-ar fi putut ierta. Spera să găsească grămezi de ruine, dar găsi drumuri pavate și străzi. Majoritatea, pline de oameni. Căuta pe chipurile lor amintirea celor care nu mai erau, dar nu găsi. Picioarele îl duceau pe pietre de pavaj pe care se sfărâmaseră cranii, dar în afară de tropăitul copiilor care jucau șotron nu auzea nimic. Văzând toate astea se

umplu de furie împotriva țării ăsteia care uită. Dar și de invidie. Jură să petreacă douăzeci și patru de ore pe străzile Berlinului fără să se gândească nici măcar o oră la război. Să pășească pe aleile orașului o zi întreagă fără să ducă pe umeri șase milioane de martori. Să se elibereze, măcar câteva ore, de țară și de trecut. N-a mers. Oricât a încercat. Iacov Marcovici își spuse: parcă aș fi cerut să mă învârtesc o zi întreagă fără mirosul trupului meu. E imposibil să ne despărțim de acest miros, care s-a lipit de noi fără putință de scăpare, mirosul victimelor.

În zilele următoare începu să folosească transportul public fără să plătească. Se trezi, fără intenție la început, băgând în buzunar dulciuri și alimente de la magazinele alimentare. Uneori se lovea de oameni pe stradă, și nu din greșeală. Era o prostie enormă, dar îi făcea plăcere. Intra zilnic în cafeneaua lui și spărgea câte o ceașcă din porțelan fin, iar când chelnerița îngenunchea lângă el nu simțea nicio rușine, ci doar un vag frison de plăcere. Într-o duminică se grăbi la piață, având un gând neclar despre o tarabă cu obiecte fragile din sticlă. Dar lângă tarabă i se întâmplă minunea: începură să cadă fulgi mari de zăpadă. Iacov Marcovici se grăbi să se adăpostească lângă tarabă – un spațiu mare, acoperit cu o prelată din pânză, plin de lăzi – grămezi de lămpi, veselă, pahare și statuete din sticlă. Printre lăzi se plimbau clienții care îndrăzniseră să meargă la piață pe o asemenea vreme, ridicau câte un obiect și îl priveau. Ori de câte ori ridica cineva un pahar, o farfurie sau un sfeșnic din cristal, obiectul scotea un sunet delicat și plăcut lovindu-se de restul obiectelor din ladă. Iar întrucât acolo erau mulți oameni, sunetele erau și ele multe. Nimeni nu vorbea. Doar obiectele din sticlă își cântau unul altuia, iar fulgii de zăpadă cădeau ca niște balerine albe.

În fața minunii ninsorii și a muzicii obiectelor fragile, Iacov Marcovici renunță la planurile lui. Nu mai voia să sfărâme piesele din sticlă, care aveau anul de fabricație imprimat în spate. Nu-l mai frământa faptul că obiecte atât de delicate le supraviețuiseră stăpânilor lor. Din ziua aceea Iacov Marcovici încetă cu răzbunarea săracilor și începu să-și caute prietenul. Astfel se eliberă de vraja acestei Europe, fără să se mai simtă jenat în fața ei, ca în vizita anterioară. Nici nu se mai obrăznici față de ea, ca până acum în vizita actuală. O bătu în lung și în lat, nu cu atracție, nici cu alinare, ci cu o singură dorință: să-l întâlnească pe Zeev Feinberg.

•

Când Iacov Marcovici îl întâlni pe Zeev Feinberg plicul de la omul în balonzaid era mult mai ușor. Niciodată nu-și dăduse seama cât de ușor dispar banii. Poate pentru că înainte nu avea bani. În afara cheltuielilor de dormit, mâncare și transport, mai erau și alte cheltuieli: în Germania de după război femeile erau dureros de frumoase și uimitor de ieftine. Pe fețele

tuturor era aceeași expresie de tristețe, de parcă încă nu-și acceptaseră decăderea. Iacov Marcovici venea la ele cu gingășie, aproape cu teamă. Chiar dacă se simțea supărat. Descoperi foarte repede că, indiferent de sentimentul cu care atingem un om – vină, furie, tristețe, nostalgie –, toate pălesc în fața pasiunii arzătoare. Când trupul îi era acoperit de un cearșaf, iar sub el era o femeie, uita câteva clipe ce dorea să uite. Niciodată nu se gândise că momentele sale de uitare se imprimă puternic în memoria femeilor cu ajutorul cărora uita. Le plătea cu mult mai mult decât trebuia.

Încet-încet începu să strângă informații despre grupul justițiarilor evrei, condus de un mustăcios uriaș. N-avea nicio îndoială că era vorba despre Zeev Feinberg. Dar când auzi că în afara pistolului uriașul ducea în brațe și o copiliță cu părul auriu, Iacov Marcovici pierdu un pic din siguranța lui. Continuă, totuși, să se furișeze pe urmele grupului, atât din speranța că totuși Feinberg este persoana în cauză, cât și pentru că nu avea niciun alt fir. La urmă îl descoperi într-un orășel lângă granița cu Austria, atât de îndepărtat, că până și propriii lui locuitori îi uitaseră numele. Zeev Feinberg și ceilalți membri ai grupului ajunseseră acolo cu câteva zile în urmă, căutând o informație cât de vagă care să-i conducă la ținta următoare. Dar orășelul era atât de micuț, încât localnicii aflară imediat despre sosirea grupului de evrei și a fetiței cu părul de aur care era cu ei, așa că îl luară pe „nu știu” în gură. Întrucât fetița arăta cu totul altfel decât bărbații, unii făcură încercări s-o identifice. Nimeni nu credea că e fiica mustăciosului, deși el le spusese în repetate rânduri chelnerițelor de la singura cafenea locală. Se găsi deja și cine să zică în șoaptă că se apropie Paștele evreiesc, iar evreii au nevoie de sânge pentru pasca lor și, negăsind un băiețel creștin, se mulțumesc cu o fetiță? Și se găsi și cine să-l liniștească: timpurile se schimbau. Grupul de evrei mergea pe străzi și pistoalele li se zăreau din buzunare. Ar fi mai bine ca oamenii din orășel să aibă grija propriilor copii și să nu se ocupe cu presupuneri periculoase despre copiii altora. Și, cu toate că grupul ar fi trebuit să părăsească deja localitatea, fetița făcu febră și mai rămaseră acolo câteva nopți. De fapt, ziua Zeev Feinberg se deplasa cu mașina în localitățile apropiate, încercând să afle ceva nou, adulmecând în jurul oamenilor vreo frântură de informație, dar noaptea se întorceau cu toții la hanul în care erau găzduiți, saluta patronii cu o înclinare reținută a capului și urca să preia fetița de la doică. Atunci Zeev Feinberg o înfășură în multe pături și ieșeau la plimbarea de noapte, iar ochii localnicilor îl urmăreau ca un roi de licurici.

În seara în care Iacov Marcovici sosi în orășel, Zeev Feinberg pornise deja în marșul lui nocturn, când simți dintr-odată că în spate nu sunt numai licuricii. Simțea o prezență fizică pe urmele lui, prea departe pentru a ști

despre ce e vorba, prea aproape pentru a scăpa de ea fără a atrage atenția. În timp ce legăna fetița cu o mână, mâna cealaltă coborî spre pistol. Figura din spatele lui grăbi pașii. Zeev Feinberg scoase pistolul și se întoarse, nimerind drept în brațele întinse ale vechiului său prieten, Iacov Marcovici.

— Dumnezeule mare, Marcovici, aproape că ți-am spart mutra!

Trecuseră zile îndelungate de când Zeev Feinberg și Iacov Marcovici vorbiseră ultima oară în ziua în care izbucnise războiul. Acum se îmbrățișară îndelung. Zeev Feinberg ținea fetița într-o mână și cu cealaltă îl îmbrățișa pe Iacov Marcovici. Iar Marcovici, cu toate că de abia se abținea să nu întrebe cine e – la naiba –, era de părere că ora întrebărilor nu sosise încă. E drept, plicul pe care-l primise de la omul în balonzaid îi cumpărase multe îmbrățișări pe pământul Europei, dar niciuna din aceste îmbrățișări nu-i atinsese sufletul așa cum o făcuse îmbrățișarea lui Zeev Feinberg. Acum știa că nu plecase degeaba în călătoria asta.

Zeev Feinberg se desprinse din îmbrățișarea lui Iacov Marcovici și îl privi.

— Ai devenit bărbat!

De fapt, statura lui Marcovici rămăsese neschimbată, era la fel de sfrijit și ochii-i erau la fel de apoși. Și totuși, schimbarea petrecută în el nu putea fi ignorată. Când și unde avusese ea loc Zeev Feinberg nu avea de unde să știe. Dar îi era clar că omul aflat acum în fața lui pe pământul Europei era diferit de cel pe care îl întâlnise în ajunul izbucnirii războiului.

Era atât de diferit, că Zeev Feinberg se întrebă o clipă dacă e același, dar se opri imediat, căci cine știa mai bine decât el că omul care pleacă la război nu mai e cel care se întoarce?

— Iar tu, se întoarse Iacov Marcovici spre prietenul său, tu, care ai fost bărbat, de ce te-ai schimbat?

Întrebarea îl făcu pe Zeev Feinberg să redevină serios.

— M-am făcut un nomad, răspunse

— Nomad? Dar ai o casă. O nevastă. Un copil.

Nici nu terminase bine să spună ce avea de spus, că pierduse deja atenția lui Zeev Feinberg, care privea departe, peste capul lui. La celălalt capăt al străzii, casele se pregăteau pentru noapte. Luminile se micșorau, râsetele scădeau. Localnicii se despărțeau de ziua care a trecut să se pregătească pentru visele nopții. Zeev Feinberg îi vorbea lui Iacov Marcovici cu privirea spre geamurile caselor, iar vocea îi tremura.

— Nu pot să mă întorc acolo, Marcovici. Nu pot. Am zdrobit-o pe Sonia. Nu mi-am imaginat că există vreun lucru pe lumea asta care s-o poată zdrobi pe această femeie. S-a dovedit că există. Eu. Iar casa nu mai era casă. Era un mormânt. Iar copilul, ai să mă crezi dacă am să-ți spun că zile întregi a stat lângă mine, fără să-l văd? Uite așa, fără să-l ridic?

— Dar acum, se încăpățână Iacov Marcovici, acum se pare că ești în regulă. De ce să nu te întorci?

Zeev Feinberg oftă.

— În clipa în care nu voi mai fi în mișcare, totul va reveni.

Iacov Marcovici auzi ultimele cuvinte ale lui Zeev Feinberg prin valurile de sânge care i se zbăteau în urechi. Prietenul cel mai bun, singurul lui prieten, părăsise așezarea și portocalele ei, își părăsise soția și fiul pentru a rătăci prin Europa cu un pistol și o fetiță despre care mai trebuie să-i dea niște explicații. Iar el nu-l poate face să se întoarcă.

— Tu nu ești un nomad, Feinberg, ești un ticălos.[38] Te tăvălești în vinovăția ta și în durerea ta ca un porc într-o baie de noroi și îi faci pe toți să suporte murdăria și mirosul. Dar ce e cu Sonia? Și ce e cu Iair? Și cine e fetița asta, la toți dracii?

Zeev Feinberg îl privi uluit. Niciodată nu văzuse un Iacov Marcovici atât de furios. O clipă crezu că se va repezi la el să-l bată, ba chiar își dori asta, pentru că atunci Marcovici va înceta să vorbească și fierul încins al cuvintelor nu-l va mai arde așa. Dar Iacov Marcovici nu ridică mâna asupra lui, deși grozav ar mai fi avut chef s-o facă. Până la urmă, Zeev Feinberg nu mai suportă țipetele lui Iacov Marcovici. Când deschise gura, vocea-i era atât de puternică, încât se auzi pe toată strada:

— Cine ești tu de fapt ca să mă judeci pe mine? Tu, care ții închisă o femeie care nu te poate iubi? Eu, când am înțeles că nu mai sunt în stare să iubesc, m-am ridicat și am plecat. Ce e rău în asta? Cine ești tu să mă judeci?

Câțiva localnici se uitau pe geam la cei doi bărbați, care țipau unul la celălalt într-o limbă necunoscută. Iacov Marcovici ar fi vrut să răspundă, dar vocea puternică a lui Zeev Feinberg trezi copilul, care începu să plângă în hohote. Acum trebuia să meargă amândoi de aproape patru ori dus și întors de-a lungul străzii, până când fetița adormi din nou. În tot acest timp cei doi nu schimbară niciun cuvânt. Când se opriră în sfârșit, Iacov Marcovici spuse:

— Ai întrebat cine îmi dă dreptul să te judec. Crede-mă, e preferabil să te judec eu, nu tu însuți. De fapt, asta ai făcut, nu? Ai fost procuror și judecător, dar avocat nu există. Te-ai închis, te-ai pedepsit și te-ai exilat. N-am venit aici să te judec. Am venit aici să te eliberez. Nu știu ce ai făcut, dar nicio faptă nu e chiar atât de cumplită.

Zeev Feinberg tăcu. Se plimbară mai departe pe stradă înainte de a se întoarce la singurul han din orășel. Ajungând la recepție, Zeev Feinberg spuse „Noapte bună” și urcă în camera lui. Iacov Marcovici răspunse „Noapte

---

[38] Joc de cuvinte. În ebraică, *navad* – „nomad”, *naval* – „ticălos”.

bună”, întrebându-se dacă își va vedea prietenul de dimineață sau se va trezi și va găsi hanul pustiu.

•

De dimineață Zeev Feinberg se trezi și rămase să lenevească în pat. Ar fi fost de așteptat ca frica, vina sau obișnuința să-l arunce din pat în urmărire, spre mișcările rapide. Dar picioarele-i rămaseră pe loc. Stătu așa, culcat, până la prânz. Când membrii grupului îi bătură în ușă, le spuse că drumul lui împreună cu ei s-a terminat. E pregătit să se întoarcă acasă. Atunci ieși din pat și bătu la ușa lui Iacov Marcovici.

— Vin cu tine. Dar fetița merge cu noi.

În aceeași zi ieși în oraș. Cu Iacov Marcovici alături și cu fetița în brațe porni spre un falsificator de acte care ajutase în multe misiuni de urmărire și îl rugă să emită documentele care să-i dovedească paternitatea fetiței. Falsificatorul îl privi îndelung pe deasupra ochelarilor. În tot timpul războiului ajunseseră la el zeci de evrei cu copii în brațe, rugându-l cu lacrimi în ochi să facă vreo minune, să aplice vreo ștampilă, să-și transforme pruncii lor în copii creștini. Și iată că acum venea la el un evreu cu o fetiță creștină în brațe, rugându-l să facă o minune, să aplice o ștampilă, care să transforme fetița în evreică. Zeev Feinberg se înfurie și spumegă, mustața îi vibra și mânia îi dădea pe afară. Cum îndrăznește cel din fața lui să se îndoiască de faptul că fetița e evreică? E adevărat, e orfană, dar perfect evreică. Dacă în pieptul falsificatorului bate o inimă evreiască, atunci îi va ajuta imediat să ducă fetița în Israel.

— Un om care se întreține din minciună, domnule, știe imediat să identifice o minciună. Fetița e evreică așa cum ești dumneata arian.

Zeev Feinberg oftă.

— E adevărat. Dar, totuși, pentru mine, fă-o să fie evreică!

Falsificatorul clătină din cap.

— Minciunile mele, actele pe care le-am falsificat, toate au fost pentru a salva evrei. Pentru ce te-aș ajuta la o asemenea treabă?

— Și totuși, dacă faci asta salvezi un evreu.

— Pe cine adică?

— Pe mine.

Peste patru zile părăsiră Europa. Călătorii de pe vapor fură în unanimitate de acord că n-au văzut în viața lor mai mult devotament de la un tată față de fiica sa decât devotamentul lui Zeev Feinberg față de Naama[39].

---

[39] Nume ebraic feminin, care se traduce prin: „plăcută, dulce, fermecătoare, drăguță, încântătoare” (n.tr.).

14.

Deci Iacov Marcovici și Zeev Feinberg sunt din nou împreună pe vapor, în largul mării. În prima călătorie porniseră amândoi celibatari, refugiindu-se în Europa de spaima cuțitului lui Abraham Mandelbaum. În a doua călătorie erau amândoi căsătoriți, Zeev Feinberg de-abia aștepta să ajungă acasă, să divorțeze și să se întoarcă la Sonia, iar în mintea lui Iacov Marcovici începe să coacă – sau mai bine zis să se răscoacă – refuzul de a divorța de Bella. Iată-i acum în a treia călătorie, amândoi tați, Iacov Marcovici, al unui copil despre care știe că nu e al lui, iar Zeev Feinberg, al unui băiețel pe care l-a lăsat în țară și al unei fetițe pe care o aduce cu el. Dar, în loc să se gândească la schimbările petrecute în timp, în loc să vorbească despre întâmplările prin care au trecut sau despre schimbările viitoare, Iacov Marcovici și Zeev Feinberg erau ocupați pană peste cap. Îngrijirea Naamei era de șapte ori mai grea decât orice misiune avuseseră de îndeplinit până acum. În fața acceselor de plâns, a valurilor de vărsături și a grămezilor de scutece din pânză, erau neajutorați. Celebra tărie de caracter a lui Zeev Feinberg dispăruse după a patra noapte nedormită, căci copila refuza să aibă încredere în vaporul care se legăna și urla la cea mai mică mișcare. Spiritul curajos și devotamentul lui Marcovici se topiră, și ele, la plânsul Naamei, continuu și monoton, încât Marcovici, om în general solid și cu picioarele pe pământ, aproape că aruncă fetița plângăreață în mare. Înainte de a se urca pe vapor erau ferm convinși că vor găsi pe vapor vreo doică, vreo îngrijitoare sau pur și simplu o femeie dispusă să-și reverse instinctele materne asupra copilei, dar, ghinion sau blestem, nu se întâmplă. Deși vaporul era plin cu femei, nu erau printre ele nicio doică și nicio îngrijitoare. Mamele erau ostenite de propriii lor copii, care vomau deja, alergau și făceau o gălăgie care putea înnebuni orice ființă omenească. Iar tinerele se comportau ca femeile tinere, adică vorbeau, râdeau și făceau dragoste mai mult sau mai puțin pe ascuns și-și imaginau țara de la marginea mării, dar niciuna nu voia să-și întrerupă clevetitul, chicotitul, dragostea sau viziunile ca să aibă grijă de o fetiță care urla.

Zeev Feinberg își Iacov Marcovici împărțeau orele de îngrijire a micuței, așa că atunci când unul se odihnea, celălalt trudea. Sistemul funcționa perfect, doar că anula orice șansă de discuție reală între cei doi. E adevărat, mai prindeau câte o oră împreună pe punte, în timp ce fetița dormea lângă ei. Dar în majoritatea cazurilor Naama se trezea la numai câteva minute după ce începeau să vorbească și reușea să-i oprească imediat. Când schimbau tura, puteau să schimbe și două vorbe despre întâmplările zilei

(câte scaune a avut, ce a mâncat, a zâmbit unui marinar cu un papagal pe umăr), dar nu mai mult. Părea că niciodată nu va sosi clipa în care Iacov Marcovici să poată îndemna deschis: Povestește, Feinberg, povestește-mi ce te-a făcut să te refugiezi aici? După cum și Zeev Feinberg era prea ostenit ca să întrebe: Povestește, Marcovici, povestește-mi cum te-a primit Bella când te-ai întors de la război? Cu toate că amândoi își doreau o asemenea discuție lungă, ceva dinlăuntrul lor îi mulțumea fetiței că îi deranja mereu. Pentru că, dacă ea ar înceta să plângă, fiecare ar trebui să-și privească durerea și din durerea lui să privească rănile celuilalt.

Cu cât se apropiau mai mult de țărmul țării, cu atât mai mare era neliniștea lui Iacov Marcovici. Noaptea se gândea la Bella. Ce va spune când se va întoarce. Câte cuvinte poate o singură femeie să tacă. Stătea culcat pe saltea și se gândea la indiferența ei când se întorsese de la război. Nu, se corectă, nu era indiferență. Pentru că efortul de a se înstrăina era vizibil. Iar un asemenea efort e clar că nu arată indiferență. Arată ură. Constatarea asta îl izbi brusc pe Iacov Marcovici, care știa bine că opusul iubirii nu este ura, ci indiferența totală. Ani la rând oamenii au fost indiferenți față de el, iar lipsa lor de interes îi rodea sufletul încetul cu încetul. Ura ei nu numai că nu-l rodea, ba chiar îl îndrepta. Și, cu toate că gândul la casa din piatră îl înfricoșa și că îl mușca îndoiala, totuși privirii reci și nepăsătoare a celorlalți îi prefera flacăra urii Bellei.

În timp ce îndoielile lui Iacov Marcovici creșteau pe măsură ce se apropiau, emoția lui Zeev Feinberg dospea și ea. În curând o va vedea din nou pe Sonia. Știa foarte bine unde o va găsi: pe țărm. Înjurându-l și beștelindu-l cu vorbe care ard și o limbă ascuțită ca un cuțit. Imaginându-și-o acolo, toată numai furie și ocări, se simți copleșit de dorință, prima oară după foarte mult timp.

Nu voia să vorbească cu Marcovici despre Sonia, pentru că nu voia să-și rănească prietenul descriindu-i o întâlnire de îndrăgostiți, în timp ce el se întorcea la un pol înghețat, dar asta îl costa un efort enorm. Pe de altă parte, nici Marcovici nu pomenea numele Soniei, de teamă ca prietenul lui să nu-i pună vreo întrebare despre ea la care nu știa să răspundă. Călătoriră așa zile întregi, unul plin de așteptări și celălalt plin de îndoieli, iar speranțele și temerile le rămâneau în gât, în timp ce vorbele le erau ușoare ca baloanele de săpun: „ce vreme minunată e în dimineața asta", „poate ar trebui să mai punem ceva pe ea", „spune, a mâncat deja de dimineața?"

Dar înainte de a ajunge în țară, când țărmul se întrevedea prin cețurile dimineții, Iacov Marcovici i se adresă direct lui Zeev Feinberg, cerându-i să-i dezvăluie secretul fetiței. Celelalte secrete mai pot aștepta, pentru că sunt păstrate în adâncul sufletului. Dar fetița, de ea nu se poate face abstracție.

De unde a venit? De ce a luat-o Zeev Feinberg cu el? Iacov Marcovici nu avea impresia că e indiscret, după ce o spălase, o schimbase, o hrănise și o îmbrăcase. Simțea că acum are dreptul să pună această întrebare. Zeev Feinberg încercă întâi să se eschiveze, se plângea de foame, de sete și de amețeli, dar Iacov Marcovici nu-l slăbea. Înțelegând că nu are cum să mai fugă de un răspuns, Zeev Feinberg se sprijini cu mâinile de balustradă și spuse:

— Verișoara mea a născut-o. E rodul unei iubiri interzise cu un tânăr german. Ea a murit la naștere, tânărul a dispărut. Am simțit că e de datoria mea s-o iau cu mine.

Privindu-l pe Iacov Marcovici, se aștepta să vadă în ochii lui lacrimi de înțelegere și regret. Dar văzu o privire rece, aproape batjocoritoare:

— Dacă ai de gând să vinzi minciuna asta, Feinberg, ar fi cazul să o mai exersezi.

Iacov Marcovici coborî de pe punte și se culcă. Era supărat pe prietenul lui, pentru că nu-i acordase încredere. Era parcă furios și pe fetiță, fiindcă zile întregi îi fusese jumătate de tată, fără să știe măcar cine e. După cum era furios pe călătoria asta care se termina, căci de fapt nu mai are nimic de făcut decât să se întoarcă acasă și să trăiască normal, ca orice om.

Să vină acasă de la câmp și să vadă spatele celei mai frumoase femei pe care a văzut-o vreodată. Care n-o să se întoarcă spre el. Care nu o să-i spună niciun cuvânt. El o să semene, o să strângă recolta și o să semene din nou. Smochinul va rodi. Va rodi și vița-de-vie. Vor fi zile în care va dori să audă șuieratul gloanțelor în aer, un nou război, ceva care să taie tăcerea dintre ei doi. Dar tăcerea nu va fi tăiată. El va semăna și va strânge recolta și va semăna din nou. Iar în serile de vară va sta singur, „omul sub smochinul lui și sub vița lui”[40] și sub povara vinovăției lui.

Iacov Marcovici se adânci în gânduri și, cum se întâmplă de multe ori, gândurile deveniră vise agitate. Îl treziră bătăi puternice în ușă. Vaporul ancoraje deja. Toți călătorii coborâseră deja. Va binevoi să elibereze cabina? Coborî în port grăbit și zăpăcit, căutându-l din ochi pe Feinberg, îi întrebă pe lucrători și pe trecători, străduindu-se să vadă mustața groasă sau cel puțin o buclă aurie din părul Naamei. Degeaba. Văzu deodată o femeie grasă, cu patru copii, pe care și-o amintea bine de pe vapor – Feinberg și cu el se uitaseră admirativ cu câtă dexteritate îi struneşte pe cei patru călăreți ai apocalipsei. Se grăbi spre ea să o întrebe dacă îi văzuse cumva prietenul.

---

[40] Citat din Vechiul Testament (n.tr.).

— Huliganul cu fetița? Desigur. Imposibil să nu-l vezi. A fost primul care a coborât. I-a dat pe toți la o parte. Dar avea un motiv bun. Nevastă-sa, cum probabil știi, îl așteaptă de multe luni. Ce romantic! L-au lăsat să treacă.

Iacov Marcovici zâmbi. Nu-i purta pică lui Zeev Feinberg, niciun strop, pentru că dispăruse fără să-l aștepte. Pentru că exact de omul acesta îi fusese dor. Pentru acest Feinberg se rugase. Când îl întâlnise în Europa, umbra propriei lui făpturi, se rugase să redevină bărbatul care fusese înainte: o sută douăzeci de kilograme de gânduri bune. Cu toate că se temea de clipa în care Feinberg va descoperi diferența dintre așteptările lui și realitate, era mult mai ușurat decât îngrijorat: Zeev Feinberg se comportă din nou în lume ca o săgeată slobozită din arc. O clipă nu avu nicio îndoială că, dacă nu ar fi fost fetița, Feinberg ar fi sărit de pe vapor în apropierea așezării și ar fi înotat până la țărm, înflăcărat de dorul Soniei.

15.

Niciodată timpul nu păruse atât de leneș ca în ziua în care Zeev Feinberg coborâse de pe vapor, tânjind după Sonia. Minutele erau lipite unul de altul, lipicioase ca ceara topită. Roțile autobuzului scârțâiau pe șoseaua asfaltată numai pe jumătate, atât de încet, încât lui Zeev Feinberg îi venea uneori să sară de pe catârul ăsta bolnav și să facă drumul pe jos. Se uita la ceas la fiecare câteva minute, iar ce vedea acolo îl necăjea atât de tare, încât îi arunca priviri supărate, ca un om furios pe amicul lui că nu-i vine în ajutor. În tot acest timp Naama privea noua ei țară cu ochii larg deschiși. Dacă ar fi fost mai atent, Zeev Feinberg ar fi observat că nu mai plângea din clipa în care vaporul ancorase în port. Dar Zeev Feinberg era preocupat de alte gânduri, așa că fetița se agăță de gâtul lui, privind fascinată prin geamul autobuzului, dar călătorii din autobuz se uitau fascinați la ea, care era într-adevăr grozav de drăgălașă. În sfârșit autobuzul ajunse în apropierea țărmului unde Zeev Feinberg o întâlnise pe Sonia la sfârșitul voiajului precedent. Deși era mai mult de o oră de mers până în sat, sări din locul lui. În fața călătorilor mirați și a întrebării șoferului, sări din animalul zdruncinător. Cu copila într-o mână și ranița în cealaltă, pășea prin dunele de nisip spre fâșia albastră de apă care se vedea departe. Cu fiecare pas pe care îl făcea, fâșia albastră se făcea tot mai mare, iar emoția lui Zeev Feinberg creștea și ea. Cu cât mai mult se apropia de mare, cu atât mai tare îi șuiera vântul în urechi. O clipă avu impresia că vântul îi aduce în urechi înjurăturile Soniei. Începu să alerge. În zgomotul valurilor avu senzația că aude rostogolindu-se râsul ei gutural. Imediat o va vedea acolo, zeița

canaanită cu șolduri tari, cu bărbia ridicată cu mândrie. Și gura, de gura ei îi fusese cel mai dor. Cuvintele ei moi ca untul se revărsau peste oglinda apei, pietre rotunde, perfecte. Iar ea habar n-are că el e aici, vine și se apropie prin spatele ei. Stă privind marea și nu ghicește că de data asta va veni tocmai de pe uscat, nu ghicește brațele care se întind spre ea din spate, s-o prindă pe neașteptate, să întrerupă torentul de ocări cu un sărut. Cât de bucuroasă va fi. Chiar dacă va fi furioasă, va îngenunchea din nou la picioarele ei, cum a îngenuncheat atunci și îi va permite să-i toarne în cap un metru de înjurături și ocări, ploi binecuvântate pe pământul uscat.

Dar când ajunse la țărm, îl găsi pustiu. Pescărușii se ridicară jucându-și aripile. Racii se retraseră în găurile lor. Zeev Feinberg rămase câteva clipe pe țărm, dar apoi se răsuci în loc și începu să pășească viguros înapoi pe drumul pe care venise. Ce prost fusese să-și închipuie că îl va aștepta și de data asta acolo. Doar acum nu mai e fata aceea tânără, acum e mamă de copil, iar copiii nu pot aștepta așa zile întregi pe plajă. Ei trebuie să mănânce, să se joace, să fie spălați și să doarmă. Cu cât se gândea mai mult, cu atât înțelegea mai bine că a greșit. Nu pe țărm o va găsi pe Sonia, ci în casa lui. În casa lor. În bucătărie va simți același miros cunoscut de pâine arsă și de dulceață făcută pentru a acoperi mirosul. Cearșafurile aveau miros de portocale. Și Iair. Ce mult va fi crescut copilul, desigur. Va trebui să aibă grijă să nu-i frângă oasele fragile îmbrățișându-l. Cu gândul la toate astea, Zeev Feinberg continua să alerge, atât de nerăbdător era să ajungă.

Dar când ajunse acasă, era tot încuiat. Rămase minute în șir în fața ușii, până când îl văzu Haia Nudelman din casa de peste drum.

— Feinberg! Te-ai întors! Zahava[41] – uite cine-i aici!

Zeev Feinberg oftă. Sperase atât că primul chip pe care-l va vedea la întoarcere va fi chipul iubit al Soniei, și iată că în primul rând va trebui să se confrunte cu o armată de vecine curioase. Înainte să găsească o tactică de retragere demnă se și trezi înconjurat, mai ales de femei. Făcea impresia că toate ușile din așezare se deschiseseră, mai puțin ușa lui. Haia Nudelman, Zahava Tamir și Lea Ron – toate voiau să-l salute pe cel plecat și întors. Iar când observară fetița din brațe, interesul prietenesc – care oricum avea în sine un grăunte de curiozitate – se transformă pur și simplu într-un atac.

— Cine-i asta? De unde vine? Cum o cheamă?

De când îl ocărâse Iacov Marcovici, Zeev Feinberg reușise să-și șlefuiască și să-și lustruiască povestea, iar acum răspundea la întrebările femeilor cu siguranță de sine: găsise fetița într-un orfelinat din Germania. Părinții ei au fost evrei. Sufletul lui nu se îndurase să o lase acolo. De data asta explicația a

[41] Nume propriu feminin ebraic, echivalent cu Golda sau Aura. În ebraică, *zahav* – „aur” (n.tr.).

avut mai mult succes, fie pentru că era mult mai bine antrenat, fie pentru că femeilor le fusese satisfăcută porția de curiozitate și chiar nu le păsa dacă era adevărată sau nu. Iar când termină cu explicațiile, Zeev Feinberg îndrăzni în sfârșit să întrebe și el: unde e Sonia?

Murmurele femeilor se opriră dintr-odată. Nici măcar o clipă nu-și închipuiseră că Zeev Feinberg nu știa condițiile în care părăsise nevastă-sa casa.

— Chiar nu ți-a povestit că s-a mutat la Tel Aviv? întrebă Haia Nudelman, sufocându-se de plăcere.

— Nu știai că e șefă? gânguri Zahava Tamir.

— Asistenta principală a adjunctului Organizației! declară Rivka Șaham.

Zeev Feinberg se grăbi să declare că interesul misiunii pe care a îndeplinit-o i-a interzis orice legătură cu casa, iar femeile aprobară cu falsă înțelegere.

— Dar acum, dacă tu te-ai întors, se va întoarce, desigur, și ea, declară Haia Nudelman.

Celelalte femei aprobară energic. E drept că-i doreau asta lui Zeev Feinberg, dar nu mai puțin o doreau pentru ele însele. Faptul că o femeie se poate ridica într-o zi și poate îndeplini o funcție atât de importantă le strica somnul. Să facă bine Sonia să se întoarcă acasă, vă rog, să ardă pâinea, să strice mâncarea și să uite chiloții pe frânghie. Poate atunci va dispărea din așezarea și din sufletele lor senzația aceea neplăcută care a apărut odată cu plecarea ei, care obligă femeile să se întrebe iar și iar dacă nu ar fi putut și ele să-și petreacă viața în același la fel ca Sonia.

•

Sonia mustra un funcționar căruia i se înroșiseră urechile.

— Scrisorile, dragul meu prieten, au fost scrise pentru a fi citite. Scrisorile care nu ajung la destinatar sunt de parcă n-au fost niciodată scrise. Mă întreb câte dintre scrisorile pe care le-am trimis săptămâna trecută au ajuns unde trebuie și câte au fost înghițite pe veci de geanta asta a ta.

Funcționarul o privi cu ciudă. Ce-i drept e drept, trebuie să recunoască, uneori întârzie cu împărțirea corespondenței când e vreme rea sau din cauza unor reviste foarte interesante, care au ajuns la chioșcul vecin. Dar să fie mustrat în felul ăsta de o femeie? Asta nu poate să accepte. În timp ce își storcea creierul ce să-i răspundă vrăjitoarei cu ochi cenușii, se auziră ciocănituri în ușa biroului Soniei. Funcționarul de la poștă răsuflă ușurat. Responsabila cu problemele femeilor se va întoarce în sfârșit la problemele femeilor, iar el se va putea întoarce în sfârșit la problemele lui (care se bazau în special pe revista nouă pe care tocmai o cumpărase și o ascunsese

în fundul genții și care se referea și ea la femei, deși din alte puncte de vedere).

Numai că Sonia rămăsese cu spatele spre ușă, cu ochii la funcționarul revoltat. Își lansă ordinele fără să se întoarcă:

— Lasă rapoartele pe birou. Am să trec prin ele înaintea ședinței de diseară.

Ușa biroului se deschise. Sonia continuă să-l muștruluiască pe funcționarul de la poștă:

— Dacă ne gândim la întârzierile care se cumulează, atunci…

Dar se întrerupse imediat, pentru că pașii din spatele ei nu semănau deloc cu ciocănitul tocurilor secretarei. Din trei pași înțelese. Nu e de mirare, dacă luăm în considerare că Sonia a fost hăruită cu o ureche muzicală absolută, cu un talent genial. Bunicul din partea mamei ei a fost acordor de piane și avea o ureche foarte fină. Putea să ghicească anul fabricației unui pian după un singur acord, precum și ultima compoziție cântată pe el după trei acorduri. Fără îndoială că a moștenit o parte din această capacitate, pentru că, altfel, nu se putea explica cum din numai trei pași a știu că Zeev Feinberg se afla în spatele ei.

Nu se întoarse imediat. Îi era teamă să privească fața omului care intrase în cameră. Pașii erau aceiași, fără îndoială un semn bun. Dar ochii? Cum sunt ochii? Mustața? Cât mai stătea cu spatele spre el, putea încă să păstreze în minte imaginea prin care dorea să-și amintească de el, o statuie de bronz impresionantă, care ștergea imaginea lunilor dinaintea plecării. Dacă se va întoarce, va fi nevoită să facă față imaginii adevărate. O imagine care nu depinde de ea. De aceea mai așteptă o clipă înainte de a se întoarce și poate că ar mai fi așteptat încă, dacă Zeev Feinberg nu ar mai fi făcut trei pași și nu i-ar fi atins umărul.

Oftatul de ușurare al Soniei se auzi limpede în toată clădirea. Secretarele se opriră și ridicară capul. Șefii ciuliră urechile. Oamenii de la curățenie încremeniră pe loc cu mătura sau cârpa de praf în aer. Un asemenea oftat, o asemenea împletire de ușurare și dorință nu mai auziseră niciodată.

În clipa în care Zeev Feinberg îi atinse umărul, Sonia știu că s-a întors la ea, că s-a întors cu adevărat. Nu stafia omului pe care îl iubea, ci omul, el însuși, carne și oase și brațe puternice. Degetele lui sunt mari și calde și strâng cu putere. Cu degetele astea o ținuse în prima lor noapte, râseră și cercetaseră. Cu degetele astea o ținuse în toate nopțile care urmaseră. Cu degetele astea o ținuse și când îl zgâriase după ce aflase că, în pofida tuturor promisiunilor, se întorsese la curvăsărelile lui și se culcase cu Rahel Mandelbaum, o ținuse, deși sângele îi șiroia pentru că-l zgâriase cu unghiile și îi promisese că se va întoarce la ea imediat ce se liniștește măcelarul, iar el

se va întoarce în sat. Se întorcea la ea. Îl așteptase pe malul mării, iar el se întorsese la ea. Iar acum, când nu-l mai aștepta, când atingerea degetelor devenise doar o amintire veche, se întorsese la ea.

Ea își luă inima în dinți și în sfârșit privi spre Feinberg. Rămaseră așa, față în față. Ochii lui erau mai albaștri ca oricând, iar mustața înfoiată. Sub mustață, aceleași buze cărnoase, arcuite. Era aproape jenant că sunt buzele unui bărbat, poate de aceea le ascundea în spatele mustății sălbatice. Acum buzele îi aruncau Soniei un zâmbet ștrengar.

— Eu sunt.

Zeev Feinberg nu termină de pronunțat cele două cuvinte, că Sonia se lipi de el, capul i se lipi de mustața lui, buzele, de gâtul lui, el îi aspiră mirosul, ea îi mușcă lobul urechii. Funcționarul dojenit de la poștă privi spectacolul cu interes destul de mult, înainte de a înțelege că e cazul să iasă din biroul responsabilei cu integrarea femeilor în forțele de muncă. Ce-i drept, femeile din revista din geanta lui n-au patima și pofta ei, dar sunt bine făcute și atrag prin privirile și zâmbetele desenate pe care le oferă tuturor, dar directoarea departamentului de integrare a femeilor ar putea să nu zâmbească deloc când îi va observa prezența.

Rămaseră singuri în biroul Soniei, mângâindu-se și inspirându-și mirosul nu puțină vreme, până când Sonia îl împinse brusc și strigă:

— Dumnezeule mare! întârzii la ședința de la patru!

Se grăbea deja spre ușă, dar Zeev Feinberg o prinse din nou în brațe (îndesată, plinuță, ca un colac dulce cu pistrui din stafide):

— Sonicika, cum poți să pleci acum de lângă mine? Spune-le să conducă ședința asta fără tine!

Dar ea se trase din strânsoarea lui și îi zise zâmbind:

— Nu se poate să conducă ședința fără mine, pentru că eu sunt conducătoarea.

Și înainte ca el să mai poată spune ceva, fusta ei mângâia deja pragul ușii în semn de bun rămas, iar el se trezi singur în biroul spațios al directoarei departamentului de integrare a femeilor în forțele de muncă.

Peste câteva minute intră secretara cu un pahar cu cafea în mână.

— Doamna a spus că domnul meu[42] bea fierbinte clocotit de arde limba.

Zeev Feinberg gustă din cafea și înapoie secretarei paharul.

— Nu o lua personal. Nimeni nu știe să ardă cafeaua ca Sonia.

Secretara ridică din umeri.

[42] Formulă de maximă politețe (n.tr.).

— Doamna a mai spus că după ce domnul meu va termina cafeaua îl poate vedea pe fiul său și pe celălalt copil în strada Trumpeldor numărul 48, să-i dea drumul îngrijitoarei, iar ea vine după ce se va termina ședința.

Ultimele cuvinte secretara le rostise de-acum spatelui lui Zeev Feinberg, care părăsi în fugă biroul responsabilei pentru integrarea femeilor. Coborî alergând trei etaje, aproape căzu peste funcționarul de la poștă care arunca priviri furișe în revistă, mulțumi secretarei, care se jucase cu Naama la parter, și ieși cu fetița pe umăr, în drum spre fiul lui.

16.

Bona pe care o angajase Sonia îl privea pe Zeev Feinberg cu ochi cercetători.

— Și cine e domnul?

Pronunțase cuvintele cu o voce atât de uscată, încât lui i se păru că îi era egal dacă i-ar fi răspuns „regele Angliei" sau „Moise".

— Sunt Zeev Feinberg. Soțul Soniei.

— Serios?

Privirea ei trecea de la Zeev Feinberg la fetița cu păr auriu din brațele lui. Zeev Feinberg încruntă nervos sprâncenele. Bona îl privea calmă. Se ocupase prea mulți ani de copii năbădăioși pentru ca o pereche de sprâncene încruntate să o scoată din calmul ei. Chipul ei era mic și încrețit, iar deasupra buzei superioare se lăfăia o mustață ce aproape putea concura cu a lui Zeev Feinberg. Nu se căsătorise niciodată și nu regretase niciodată. Bărbații i se păreau o mașină de făcut copii și atât, iar, întrucât ea era veșnic înconjurată de bebeluși, nu avea nevoie de nicio mașină.

Iubea copiii mici mult mai mult decât oamenii mari, de aceea preferase să se ocupe de copii de până în 12 – 13 ani, în loc să facă unul al ei, care va fi desigur foarte drăguț la început, dar mai devreme sau mai târziu își va pierde dulceața și se va transforma într-un om în toată firea, cu mâini mari și picioare care put și cu o gură care-și va bate joc de femeile cu mustață.

— Am venit să-mi iau copilul!

— Serios?

Zeev Feinberg bătu din picior cu nerăbdare.

— Înțelegi, tanti, eu sunt soțul Soniei Feinberg. M-am întors din Germania. Știu că fiul meu e aici, în apartament. Și acum lasă-mă să intru și să-l văd.

Îngrijitoarea nu se mișcă din loc.

— Cum aș putea să fiu sigură?

Vocea lui tună în casa scărilor.

— Sigur că eu sunt tatăl copilului. Ce-ți dă prin minte, că mă plimb aiurea pe străzi și adun copii?

În timp ce Zeev Feinberg țipa, bona privi din nou spre Naama.

— Și ea cine e? Nu e posibil să fie fiica Soniei!

Zeev Feinberg ezită o clipă înainte de a-i răspunde.

De ajuns pentru a o face pe îngrijitoare să trântească ușa apartamentului și s-o încuie cu yala. Zeev Feinberg bătu în ușă cu o forță care putea dărâma clădirea. Bona crăpă un pic ușa.

— Tanti, e o poveste lungă, dar crede-mă, eu sunt tatăl băiatului. Dacă doar m-ai lăsa să intru, copilul m-ar recunoaște imediat.

Zeev Feinberg vorbea când își văzu băiatul lipăind pe coridor, alergând după o minge care îi scăpase.

— Iair! Iair!

Auzindu-se strigat, copilul ridică ochii și zări un mustăcios furios, cu o față roșie și o privire disperată, care îl striga pe nume în gura mare. Uită de minge și începu să plângă în hohote. Bona mustăcioasă se grăbi să îmbrățișeze copilul cu brațul drept, iar cu brațul stâng îi trânti ușa în fața lui Zeev Feinberg și o încuie.

•

Înainte de a intra în casă, Iacov Marcovici își puse paltonul. Era convins că răceala Bellei îngheață locul mult mai mult decât iarna de afară. Dar când păși pe prag simți că locul e încălzit și cald. Dură câteva minute până când înțelese nefirescul căldurii din casă. Era prea cald. Bella clocotea de furie și pereții frigeau odată cu ea. Iar de data asta, spre deosebire de restul situațiilor, nu era nicio legătură între furia ei și Iacov Marcovici.

— Le-au respins. Fără excepție. Toți le-au respins.

Era pe un taburet, în colț. Ochii îi erau umezi, fruntea, ridată de supărare. Întoarcerea lui Iacov Marcovici acasă după două luni nu schimba situația cu nimic, doar că acum îl privea pe el în timp ce vorbea, iar înainte îi ținea discursuri înflăcărate scrinului de lângă dulap.

— Cum e posibil că le-au respins? Porcii ăștia ar fi respins și aur pur, dacă li s-ar fi oferit ocazia.

Iacov Marcovici mai ascultă câteva minute cuvintele clocotind de furie ale Bellei despre porcii, câinii și târâtoarele care respingeau aur curat, diamante și perle, înainte de a îndrăzni s-o întrebe despre ce vorbește, de fapt.

— Despre poeziile Rahelei, Marcovici. Nu le vor.

De-abia acum înțelese Iacov Marcovici la ce traduceri trudea Bella când se întorsese el de la război, iar ce nu reuși să înțeleagă se grăbi ea să-i explice. Umilința respingerii era atât de mare, de puternică, de arzătoare, încât Bella

uită jurământul de a-l arunca pe Iacov Marcovici din viața ei, de a răspunde prin tăcere oricărei încercări pe care o va face el pentru a crea o apropiere.

— Le-am tradus zile și nopți la rând. Crede-mă, încă n-ai văzut asemenea frumusețe. Chiar și ei au spus, cei de la edituri. Au recunoscut că poezii atât de frumoase nu s-au văzut încă aici.

— Atunci, se miră Iacov Marcovici, de ce să nu le publice?

— De ce să nu le publice? sări Bella de pe taburet. De ce să nu le publice, întrebi? Chiar, de ce?

În timp ce Iacov Marcovici se întreba dacă ea așteaptă vreun răspuns de la el și căuta o replică rapidă, Bella răspunse singură:

— Pentru că ea nu e un exemplu!

— Adică?

Bella nu răspunse. Picioarele îi umblau prin cameră ca o flacără mișcătoare, de la scrin la masă, de la masă la fereastră. Parcă se temea că, dacă se va opri, podeaua se va prăbuși sub ea, atât de mânioasă era.

— Au spus că femeia asta, care și-a luat viața chiar în ziua în care poporul evreu a dobândit o țară, care nu scrie în limba poporului evreu, care lasă în urmă un copilaș din cauza egoismului și a slăbiciunii, o asemenea femeie nu reprezintă un exemplu.

Acum Bella se proptise la numai câțiva centimetri de Iacov Marcovici. Ochii îi ardeau.

— N-o să le publice.

Dintr-odată izbucni în plâns. Iacov Marcovici ar fi vrut s-o strângă în brațe, dar nu îndrăzni. Stăteau așa, ea plângând cu lacrimi atât de mari, încât păreau artificiale, trăgând nasul și spunând:

— Javrele alea n-o să le publice.

Iacov Marcovici înțepenise, iar Bella ridică mâna stângă și-și șterse lacrimile. Iacov Marcovici se înfioră la vederea cicatricei îngrozitoare, dar nu spuse nimic. Refuzul ei de a-i mărturisi de unde o are, de a-i dezvălui cel mai mic amănunt, îi rămăsese bine întipărit în memorie.

— Cu mâna asta am scos poeziile Rahelei Mandelbaum din foc. Abraham a vrut să le ardă. N-am putut suporta gândul că vor fi pierdute pentru totdeauna.

În timp ce vorbea, Bella puse mâna dreaptă peste cea stângă.

— Și totuși, sunt pierdute pentru totdeauna. O poezie pe care n-o citește nimeni se face scrum. Dacă l-aș fi lăsat pe Abraham Mandelbaum să le ardă, ar fi văzut măcar fumul o clipă.

Iacov Marcovici băgă mâna în buzunar. Printre cutele căptușelii se afla plicul pe care-l primise de la iubitul cartoforului. Era mult mai ușor decât cântărea în ziua în care îl primise, dar încă plin cu bancnote.

— Ia!

Iacov Marcovici scoase plicul din buzunar și i-l întinse Bellei. Îi ieșiră ochii din cap de mirare.

— Dacă editurile nu vor publica poeziile Rahelei, le vom publica noi.

Iar când Iacov Marcovici spuse acest cuvânt, „noi”, în trup i se răspândi o căldură atât de plăcută, că se înroși la față. Bella puse plicul pe scrinul de lângă dulap și luă brațul lui Iacov Marcovici, ținându-l între palma sănătoasă și cea cicatrizată. Continuă s-o țină așa câteva clipe, până când Țvi intră în fugă, îl văzu pe Iacov Marcovici și strigă:

— Tati!

•

Apoi urmară cele mai frumoase săptămâni din viața lui Iacov Marcovici. De când luptase cu prietenii lui pentru cucerirea fortăreței nu mai simțise o asemenea solidaritate. Pe care o trăia de data asta cu nimeni altcineva decât cu Bella, fapt la care nici măcar nu îndrăznise să-l viseze. Aranjară împreună poeziile Rahelei după temă. Ezitară împreună cum să prezinte volumul și care dintre poezii să-i dea titlul. Plecară împreună la Tel Aviv să verifice tipografii și zețari. În tot acest timp Țvi mergea cu ei, între ei, cu ochii la maică-sa și apoi la omul căruia îi spunea tata, apoi iar la maică-sa, ca și cum i-ar fi fost teamă că dacă renunța o clipă să privească de la Marcovici la Bella, de la Bella la Marcovici și iar la Bella, unul dintre ei ar profita de ocazie și ar dispărea. Se temea degeaba. Niciunul nu avea de gând să dispară. Bella Marcovici nu se simțise niciodată atât de aproape de publicarea poeziilor Rahelei Mandelbaum. Iar Iacov Marcovici nu se simțise niciodată atât de aproape de Bella. Continua să prefere cărți de botanică poeziei, dar rimele Rahelei Mandelbaum îi erau aproape de suflet. Pentru că rimele astea îl legaseră de mâna care le tradusese, o mână cicatrizată aparținând unui trup perfect.

Dar foarte repede descoperiră că mai trebuiau bani. Aflară că poezia e o treabă scumpă. Bella propuse să apeleze la Sonia. Directoarea departamentului de integrare a femeilor în forțele de muncă sigur va fi bucuroasă să ajute la publicarea poeziilor unei femei talentate ca Rahel Mandelbaum. Plecară, deci, din nou la Tel Aviv. Sonia îi primi cu îmbrățișări și multe cuvinte frumoase, dar le explică că nu putea să ajute.

— S-a spânzurat în timp ce copilul ei se juca în curte. Zău, Bella, doar nu te aștepți ca Ministerul pentru Problemele Femeilor să transforme o asemenea femeie într-un simbol!

Bella o privi uimită pe Sonia. Uitase oare zilele pe care le petrecuseră împreună Rahel, Sonia și Bella, la izvorul de lângă smochin, și aroma pâinilor pe care le cocea Rahel, una pentru ele să mănânce lângă izvor și pe a doua ca

să i-o dea Soniei, care se plângea mereu de bucățile de beton care-i ieșeau din cuptor.

Ochii cenușii ai Soniei îi întoarseră o privire dură.

— Dumnezeule mare! Până când se va considera că o femeie nu e capabilă de un eroism mai mare decât să coacă pâine? Eu încerc să le transform în profesoare, medici sau chiar inginere, iar tu vii să-mi ceri să subvenționez poezii!

— Dar ce poezii, Sonia, dacă le-ai citi numai!

— Delicate fără îndoială. Și plăcute. Și triste, foarte foarte triste. Iar în final singurătate, sterilitate sau o mână în jurul gâtului. Așa sunt poeții noștri. Dacă măcar ar lovi puțin în alții, nu numai în propria lor persoană.

Bella deschise și închise gura de mai multe ori, atât de uimită era de schimbarea suferită de prietena ei. Să fie oare aceeași Sonia care a luat asupra ei creșterea fiului Rahelei Mandelbaum? Aceeași care păzise pașii Bellei de la sosirea ei în sat? Când își regăsi vocea, observă că îi tremura. În zadar încercase să-i explice Soniei că și poezia e o luptă. Că o femeie ca Rahel, care termină de șters sângele de pe podeaua măcelăriei și apoi se așază să scrie, care ține creionul cu mâinile bătătorite de cusut și spălat rufe și curățat, care reușește să scrie o poezie după ce a murmurat nesfârșite cântece de leagăn unui copil care nu înceta să plângă, o asemenea femeie este fără îndoială o luptătoare. Sonia dădu din cap în semn că nu.

— Nu pentru asemenea lupte antrenez eu femeile.

Cele două femei se uitau una la alta, ochi cenușii în ochii cenușii. După o clipă Bella se ridică de pe scaun cu mișcări maiestuoase. Iacov Marcovici se grăbi și el să se ridice. Ascultase mai mult de o oră disputa amară dintre Sonia și Bella, un conflict pe care nu reușea să-l înțeleagă în întregime, motiv pentru care preferase să-l urmărească în tăcere. Dar chiar fără să coboare în profunzimea lucrurilor, înțelese foarte bine că aceste două femei, care au căzut de la început una pe umărul celeilalte ca două surori, surori nu vor mai fi niciodată.

Înainte de a părăsi camera, Iacov Marcovici îndrăzni să se întoarcă și s-o întrebe pe Sonia unde îl poate găsi pe Zeev Feinberg. Niciun mușchi nu-i tresări pe obraz ei când îi spuse să meargă în strada Trumpeldor, la numărul 48.

17.

La cincizeci de metri de casă, Iacov Marcovici și Bella știau deja spre ce apartament să se îndrepte. Strigătele lui Zeev Feinberg făceau toată strada să vibreze.

— Sunt un pirat rău! Sunt un pirat cumplit!

Strigătele de plăcere și de frică ale copiilor îl făcură pe Iacov Marcovici să zâmbească în timp ce bătea la ușă. Mai bătu de câteva ori înainte ca Zeev Feinberg să întrerupă jocul și să strige:

— O clipă! Deschid imediat!

Dar când deschise ușa și văzu chipurile oaspeților, mormăiala se transformă în răcnete de bucurie:

— Marcovici! Bella! Ce surpriză îmbucurătoare!

Încă sub influența refuzului Soniei, Bella zâmbi palid. Iacov Marcovici zâmbi larg, căci bunul său prieten purta pe umeri nu unul, nu doi, ci trei copii. Pe umărul drept era Naama, cu părul ei auriu strâns cu o fundă. Pe umărul stâng era Iotam Mandelbaum, cu ochii căprui ai Rahelei și părul negru ca al lui Abraham, dar râzând cu toată fața, râs pe care nu-l primise nici de la maică-sa, nici de la taică-său. Iar în distanța rămasă, cu un picior de o parte și de alta a gâtului, stătea Iair, cu mâinile lui mici înfipte în părul lui Zeev Feinberg, de care trăgea ca de niște hățuri, strigând *Diii*! *Diii*!

Zeev Feinberg trimise copiii să se joace în salon. Îi ordonă lui Iotam să aibă grijă de Iair. Îi ordonă lui Iair să aibă grijă de Naama. Iar Naamei îi ordonă să aibă grijă de păpușa din cârpe, față de care nu era cu mult mai înaltă și nu era deloc sigur că a înțeles ce i se cere. După aceea Zeev Feinberg puse un ceainic cu apă la fiert pe plită, iar ochii îi fugeau tot timpul de la ceainic la copii. Iacov Marcovici așteptă până când Bella se retrase în salon, după care îl întrebă în șoaptă:

— Spune, cum a primit Sonia fetița?

Zeev Feinberg ridică din umeri.

— O știi pe Sonia, ce inimă mare are, mare ca de aici până în Petah Tikva[43].

Când înțelese că asta e ceea ce doresc, o acceptă fără ezitare.

Zeev Feinberg nu era dintre cei care căutau adevărul cu lumânarea. Relația lui cu realitatea era destul de relativă. Imaginea pe care i-o prezentase lui Iacov Marcovici era ca o oglindă aburită, realitatea din afară acoperea frământări interioare. E drept, Sonia nu-l chinui cu întrebări despre copil. Nu vru să știe de unde vine și pentru ce o adusese aici. Dar

[43] Oraș satelit la nord de Tel Aviv (n.tr.).

tocmai calmul ăsta referitor la fetiță îi făcea rău lui Zeev Feinberg. Faptul că nu cerea, nu stăruia – la dracu' –, nu întreba măcar, asta îi tulbura liniștea. Pentru că, oricât își dorise în Europa ca Sonia s-o accepte fără să-i pună întrebări stânjenitoare, oricât își dorea să nu mai fie nevoie să retrăiască noaptea aceea pe pod, totuși în adâncul sufletului Zeev Feinberg ar fi dorit să-i povestească Soniei de ce fugise din țară și de ce se întorsese în ea, ar fi vrut să-și pună capul în poala ei și să vorbească despre pruncul mort și despre fetița pe care o salvase de la moarte.

•

Dar Sonia nu întreba, deși o chinuia curiozitatea. Îi era teamă că întrebările ei ar tulbura echilibrul fragil grație căruia Zeev Feinberg putuse să se întoarcă acasă. Foarte repede se convinse că de fapt nu are nicio importanță de unde a venit fetița, atâta timp cât brațele lui Zeev Feinberg o aduseseră aici. Iar când se trezea noaptea din cauza unui plâns subțirel și stătea lângă patul ei, întrebându-se cine este pruncul pe care ea trebuia să-l înfașe, se consola gândindu-se că și Zeev Feinberg îngrijește un copil despre care nu știe al cui e. Astea-s cărările vieții. Astea-s cărările oamenilor care vor să conducă lumea, să pășească pe câmpurile minate dintre adevăr și minciună.

Sonia venea rar lângă pătuțul fetiței. De obicei dormea adânc, frântă de oboseală după o zi plină de lupte și ședințe. Zeev Feinberg se trezea din cauza plânsului, se ridica amețit din patul cald, se ducea în salonul care fusese deocamdată transformat în camera copiilor. Acolo îi schimba scutecele Naamei, care plângea, îl liniștea pe Iair, care se trezise din cauza zgomotului și începuse și el să plângă, și îi mulțumea în gând lui Iotam, care continua să stea cu ochii închiși și respirație regulată, chiar și în mijlocul plânsetelor din jur.

Când Iacov Marcovici și Bella bătură la ușa lui, Zeev Feinberg era un om fericit. Era lup-de-mare și un pirat uriaș dinainte de zece dimineața. Dar din clipa în care deschise ușa înțelese că-l tulbură ceva, dar nu știa ce. De-abia când îi aduse Bellei ceaiul și-i surprinse privirea, se simți oarecum jenat.

— Deci așa, Feinberg, Sonia conduce lumea și tu îngrijești copiii?

Zeev Feinberg nu știa nimic despre disputa dintre Bella și Sonia, dar simți că înțepătura era îndreptată împotriva Soniei, nu împotriva lui.

— Un aranjament foarte temporar, răspunse, foarte temporar.

Băură ceaiul, mâncară fursecuri și se despărțiră cu îmbrățișări calde. După ce Marcovici și Bella plecară, copiii ar fi vrut să se mai joace, dar el le arătă o mutră furioasă. Nu se mai simțea nici pirat, nici lup-de-mare, ci un om jefuit de ceva. Acum se gândea la toate nopțile în care Sonia își făcea somnul, iar el se scula la un prunc care plângea. Dar când se născuse lui Iair

nici prin gând nu-i trecuse să-și părăsească plapuma, le era atât de limpede – atât lui, cât și Soniei – că munca de noapte îi e rezervată ei, cum munca de zi, pentru întreținerea familiei, apasă pe umerii lui. Într-o singură clipă Zeev Feinberg uită bucuria pe care o aduceau copiii, cât de plăcută era pielea lor moale sub degetele sale când îi îmbăia, liniștea pe care o simțea când reușea să-i adoarmă pe toți trei și se întorcea satisfăcut în patul lui. Pereții casei îl apăsau. Voia să iasă. Voia să se bată ori să danseze, să vadă mulți ochi privindu-l, multe guri șoptind: ăsta bărbat! Voia, dar nu putea, că doar concediase bona chiar în ziua în care se întorsese, când Sonia se întorsese acasă ca să-i confirme că el e el. Auzind plânsul lui Iair, căruia îi era frică de străinul pătruns în casa lor, o anunțase că în zilele următoare se va ocupa el de copii. El singur. Să concedieze bona fără ezitare. De ce ar refuza?

Când se întoarse acasă la sfârșitul zilei de lucru, Sonia-și găsi bagajul făcut. Zeev Feinberg stătea pe canapea, înconjurat de valize, și se ridică în clipa în care se deschise ușa.

— E timpul să ne întoarcem acasă.

Sonia îl privi mirată. Se lăsase deja noaptea.

— Acum?

— Nu, copiii dorm deja. Mâine-dimineață.

Zeev Feinberg vorbea hotărât. În apartamentul întunecat ochii lui priveau spre Sonia lucind ca ochii unei pantere. O panteră care tocmai s-a întors din Europa și s-a stabilit în apartamentul ei, iar acum amenință să-i răpească tot ce a construit. Sonia ezită o clipă înainte de a-i răspunde. Privi cele trei valize.

— Nu pot să plec mâine-dimineață.

Zeev Feinberg nu mișcă.

— Atunci, ni te alături la prânz.

— Nici la prânz. Am o slujbă, Zeevik, pe ea nu pot s-o împăturesc într-o valiză.

•

Până la urmă, ajunseră la o soluție de compromis pe care o urau amândoi la fel. Zeev Feinberg se întoarse în sat și la lanurile lui. Mușchii i se întăriră din nou de la munca fizică. De la o ședință a agricultorilor la alta, cuvântările lui deveneau din ce în ce mai precise și mai convingătoare. Era din nou bărbat între bărbați, doar că locuința-i era goală jumătate de săptămână. Sonia petrecea trei zile pe săptămână în apartamentul din Tel Aviv, lăsând copiii pe mâinile experimentate ale îngrijitoarei mustăcioase pe care o reangajase, după care pleca la birou. Trei zile în care îl înjura pe Zeev Feinberg pentru încăpățânarea lui, iar el o ocăra pentru îndărătnicia ei.

Directoarea în problemele femeilor organiza cu mână de fier, dar în tot acest timp îi era dor de atingerea mâinii uriașului mustăcios. Aceeași mână care ținea târnăcopul și lovea cu putere, timp în care Zeev Feinberg simțea parfumul umărului pistruiat. Miercurea, când Sonia revenea în sat cu copiii, Zeev Feinberg era rece și furios, iar ea, demnă și practică, dar joia îi găsea deja îmbrățișați sau epuizați de plăcere. Vineri încă erau între ei tandrețe și desfătare, dar sâmbătă simțeau deja în aer despărțirea, agitați și supărați. Copiii învățară foarte repede că sâmbătă e preferabil să se joace în curte, pentru că salonul se umplea de certuri, țipete și zgomot de farfurii sparte. Cumpăratul de farfurii noi era și el un motiv de ceartă, pentru că Zeev Feinberg insista ca Sonia să le cumpere în Tel Aviv, iar Sonia susținea că zilele ei sunt pline până la refuz și încerca să dea vina pe Zeev Feinberg, așa că până la urmă ajunseră în situația de a mânca toți dintr-o singură farfurie, după ce toate celelalte se făcuseră țăndări. Hrana le era fadă, căci Sonia strica tot ce gătea, iar Zeev Feinberg refuza cu îndărătnicie să-și încerce puterile în bucătărie. Și totuși, se iubeau mult, foarte mult.

•

Volumul de poezii al Rahelei Mandelbaum se tipări în șapte sute de exemplare, într-o tipografie mică din sudul orașului Tel Aviv. Iacov Marcovici depuse în mâinile patronilor tipografiei plicul primit de la omul în haină de ploaie și încă un număr de bancnote pe care le păstrase pentru zile negre. Bella luă fiecare volum în parte și-l mângâie de despărțire înainte de a le împărți prin librării. După două luni, când toate iluziile și speranțele se spulberaseră, îi chemară de la librării să ia înapoi cărțile, dacă nu vor să fi aruncate la gunoi. Șapte sute de exemplare necartonate, din care nu se deschisese nici măcar unul. Nimeni nu cumpărase volumul de poezii al Rahelei Mandelbaum. După ce plătiră să se strângă volumele din librării și le primiră acasă, Iacov Marcovici lucra la câmp, când văzu deodată un foc mare în apropierea casei sale. Lăsa sapa din mână și o lua la fugă spre casă. Ajungând acasă, o găsi pe Bella alături de o grămadă de cărți care ardeau. Șapte sute de volume necartonate, iar poeziile urcă din ele spre cer într-un nor gros de fum negru. Focul arse mai bine de o oră și în tot acest timp Iacov Marcovici și Bella rămaseră unul lângă celălalt, privind hârtia care dispărea. Iacov Marcovici încercă să întindă mâna și să atingă mâna Bellei, dar ea își ținea mâna la obraz, lacrimi sărate curgeau peste degetele arse, cicatrizate. Nu-i spuse niciun cuvânt lui Iacov Marcovici. Petrecură mult timp lângă cărbunii care încă sfârâiau. Cărbunii îi șopteau: s-au jertfit șapte sute de volume necartonate, dar și un „noi”, mic și unic. Acest „împreună”, pe care l-ai crescut, l-ai adăpat și l-ai îngrijit ca să se dezvolte, care s-a ridicat și a înflorit în trei luni de grație, a ars fără putință de întoarcere. Iacov Marcovici

intră în casă. Bella era lângă masa din bucătărie. Nu ridică ochii spre el. Erau din nou un bărbat și o femeie singuri.

De fapt s-ar putea crede că nu vor îmbătrâni niciodată. Ba chiar s-ar putea cere să fie așa. Oamenii de felul lor n-ar trebui să îmbătrânească niciodată. Ori de câte ori destinul le întinde o mână osoasă și distrugătoare, mitologia se grăbește să îndepărteze impactul. Nu pe ei. Pe ei nu-i vei putea nimici. Iacov Marcovici va continua să-și țină iubirea și păcatul până la capătul zilelor, iar iubirea și păcatul sunt proaspete ca în ziua în care s-au născut. Bella va continua să fie cea mai frumoasă femeie pe care a văzut-o vreodată, iar ura ei față de Iacov Marcovici va continua să fie la fel de arzătoare ca întotdeauna. Sonia și Zeev Feinberg vor continua să se certe zgomotos și să facă dragoste și mai zgomotos. Iar adjunctul Organizației va continua să fie adjunctul Organizației și nu va deveni niciodată comandantul Organizației și nici adjunctul comandantului Organizației în rezervă. Da, categoric se putea crede că nu vor îmbătrâni niciodată. Dar iată că începură să îmbătrânească. Ceea ce nu se întâmplă dintr-odată. De fapt niciodată nu se întâmplă dintr-odată și tocmai de aici, grandoarea. Omul își îndreaptă atenția spre lucrurile obișnuite – creșterea copiilor, munca și câștigul aferent, o masă bună sau băutură, ridică privirea și iată, e bătrân. De aceea e foarte greu de apreciat data exactă la care trecătorii nu mai întoarseră capul după Bella sau de găsit în acte ziua în care adjunctul Organizației petrecu douăsprezece ore fără să se gândească măcar o dată la Sonia. Istoricii, care trudesc să găsească documente și certificate, nu vor reuși niciodată să hotărască dacă era primăvară sau iarnă când Iacov Marcovici înțelese că-și cam pierde puterea de-a o ține pe Bella.

Deși toate astea se petrecură în realitate, mintea nu se grăbește să le accepte. La toți dracii! Până la urmă, oamenii ăștia ținură dragonii de aripi, tropăiră urcați pe spatele rinocerilor, călăriră leii. Făcură lucruri imposibile de mii de ori și mai mult, până când miracolul se transformă la ei în obișnuință. E tentant, mult prea tentant să spunem că la ei decăderea începu odată cu sfârșitul războiului. Ca și cum în ea, în așteptarea de a avea o patrie, ar fi existat un fel de forță vitală care le hrănește existența și care a dispărut în clipa în care dorința se împlini. Ca și cum o dorință neîmplinită ar putea rezista pe veci. Esențialul: anii trecură, iar sentimentele, dorințele și gândurile plecară cu ei. Celulele trupului dispărură și altele le luară locul. Părul căzu și nu întotdeauna fu înlocuit cu altul. Și totuși, oamenii continuară să se comporte normal. Ca și cum celulele și părul – ca să nu mai vorbim de sentimente, dorințe și gânduri – ar exista și ar rezista. Dacă n-ar fi fost așa, ar fi observat că zilele îi duc cu ele de la un orizont la altul, neajutorați ca un gândac pe care un șir de furnici negre îl transportă culcat

pe spate spre sfârșitul său amar. Și, întrucât peste câteva clipe va apărea o pagină albă care va continua povestea după ce trec zece ani, e cazul să ne grăbim și să prezentăm câteva evenimente petrecute în acest timp. În primul rând, din respect față de personaje, ca să nu se simtă ca niște marionete trase dintr-o parte în alta. O asemenea experiență ar putea avea un efect total negativ din punct de vedere psihologic. În al doilea rând, întrucât nevoia de a ignora zece ani din viața lor nu rezolvă senzația neplăcută care se creează în urma trecerilor bruște, pentru că, serios, cum e posibil ca o singură pagină albă să conțină zece ani întregi de viață, ca și cum un om ar fi fost trimis din lumea lui în altă lume cu vreo mașinărie fermecată. Iar evoluția din cei zece ani ignorați e extrem de importantă pentru a diagnostica mult mai realist diferența dintre evenimentele excepționale și situațiile obișnuite, un diagnostic care, dacă oamenii ar fi fost un pic mai experimentați, le-ar fi putut schimba radical viața, în majoritatea cazurilor în mult mai bine.

De exemplu, nu există niciun motiv să întârziem asupra zilei în care Iacov Marcovici vine acasă mai devreme ca de obicei și o găsește pe Bella călare pe un țăran dintr-o așezare vecină. Cum nici călăritul și mai ales țăranul nu însemnau nimic. Niște pioni mărunți în războiul pornit de Bella în ziua în care observase că oamenii nu se mai uită după ea pe stradă. Războiul acesta îi acapara aproape tot timpul, iar uneori era chiar mai greu decât războiul lui Marcovici. Iar asupra inutilității lui ar trebui, chiar ar trebui, să insistăm, pentru că nu simțise niciodată mai multă goliciune sufletească decât în clipa în care țăranul o pătrundea.

Alte situații importante pe care ar fi cazul să le scoatem în evidență ar fi:

1. Într-o dimineață de ianuarie Abraham Mandelbaum bătu la ușa Soniei și a lui Zeev Feinberg și-și ceru fiul. Ținea într-o mână un buchet de trandafiri, iar în cealaltă un certificat de la Casa de Odihnă, care atesta că e perfect sănătos. Sonia luă trandafirii, refuză să privească certificatul și-l chemă pe Iotam. Abraham Mandelbaum plecă cu copilul după mii de mulțumiri și cuvinte de recunoștință, undeva cât mai departe posibil de sat și de limbile lui fățarnice. După trei ani își pierdu mâna stângă când mașina pe care o conducea călcă pe o mină. Cu toate astea, încă putea să sacrifice un vițel cu o singură mână.
2. Iacov Marcovici se sculă din pat într-o noapte caldă de august, privi îndelung chipul Bellei, care dormea și se întrebă ce vrea de fapt de la ea. Îi devenise clar că, dacă s-ar trezi în clipa aceea și s-ar ridica să-l îmbrățișeze, ar ieși în fugă din casă pentru că situația era cea care era de atâtea vreme, încât nu știa ce ar face dacă lucrurile ar deveni altfel.

3. Într-o noapte fierbinte de august, Bella era în patul ei, simți privirea lui Marcovici ațintită asupra ei și continuă să se prefacă adormită. Dacă ar fi deschis ochii, ar fi văzut chipul lui de nepătruns și i-ar fi spus: „Lasă-mă să plec”, ceea ce el sigur ar fi făcut.
4. Prima seară în care Sonia și adjunctul Organizației se întâlniră față în față, dar nu se salutară. Sonia se întoarse în apartamentul ei din strada Trumpeldor și izbucni în plâns. Adjunctul Organizației rămase treaz în pat toată noaptea.
5. Prima seară în care Sonia și adjunctul Organizației se întâlniră față în față, dar nu se salutară, prima dată când asta nu îi duru. Sonia își văzu de drum, mâncă o prăjitură într-o cofetărie cu o prietenă și se gândi la adjunctul Organizației doar când merse câteva minute la toaletă. Adjunctul Organizației își văzu și el de drum, mâncă budincă în casa unei prietene și se gândi la Sonia numai când prietena adormi cu capul pe brațul lui.
6. Câteva apusuri ieșite din comun. O furtună cu fulgere. Zilele de naștere ale lui Iacov Marcovici, pe care le petrecea într-o strălucită singurătate. O noapte pe care Zeev Feinberg, beat, o petrecuse cu Lea Ron, când Sonia era la Tel Aviv, iar Ieșaiahu Ron, la Tiberiada. Seara în care Zeev Feinberg încercă în zadar să-i povestească lui Iacov Marcovici despre noaptea petrecută cu Lea Ron. Dinții de lapte care cădeau pe podeaua din casa lui Iacov Marcovici și pe podeaua din casa lui Zeev Feinberg. Ecoul pașilor copiilor, care se auzea tot mai tare, alături de ecoul pașilor adulților, care se auzea tot mai încet.

După

1.

De la o vârstă foarte fragedă pielea lui Iair Feinberg emana deja o aromă de piersici. Nu trebuia să fii mare biolog pentru a înțelege că aroma copilului nu era decât o mutație genetică a mirosului de portocale al mamei, după cum ochii săi albaștri erau o combinație între cenușiul Soniei și umbrele ochilor adjunctului Organizației. Dar, spre deosebire de culoarea ochilor, vizibilă încă de la naștere, de aroma de piersici nu-și dădură seama din capul locului. La început era atât de delicată, încât aproape că nu se simțea, dar le aducea un zâmbet pe chip. Se uitau la copil și zâmbeau, fără să știe de fapt din ce motiv și de ce. Când a crescut puțin mirosul se accentuă, iar oamenii priveau dintr-o parte în alta când vorbeau cu el, căutând fructele care se aflau sigur prin apropiere. Când a ajuns la vârsta școlară, toți sătenii știau deja că în porii copilului se găsea o întreagă livadă de piersici, deci ele nu trebuiau căutate pe suprafața pământului. Toți îl iubeau. În special în perioadele când nu se găseau piersici. Cu aroma lui plăcută și obrajii îmbujorați, Iair Feinberg arăta ingenuu ca un îngeraș. Dar, întrucât nu era un îngeraș, ci doar un copil, reușea să-și folosească imaginea ingenuă pentru farse și ștrengării.

Oriîncotro se îndrepta Iair Feinberg, acolo se afla și Țvi Marcovici. Erau atât de legați unul de celălalt, că locuitorii așezării îi numeau „gemenii siamezi”, deși între ei nu era nici cea mai mică asemănare. Iair era o frumusețe de băiat, candidatul perfect pentru un pliant despre istoria așezării sau o reclamă la tutun. Iar Țvi Marcovici, deși era fiul celei mai frumoase femei din așezare, nu se îndepărta prea mult de banal, care îi ștergea trăsăturile și îl făcea să pară teribil de comun. Uneori Bellei îi era teamă că trăsăturile fiului ei aduc mult mai mult cu Iacov Marcovici decât cu chipul Poetului, tatăl său. Asemenea lucruri, deși imposibile, nu sunt foarte rare.

În timp ce dulceața chipului și mirosul îl păzeau pe Iair Feinberg de orice necaz, bănuielile profesorilor se lipeau de Țvi Marcovici așa cum degetele se lipesc de fagurele de miere. Când o mână anonimă a încuiat în clasă țapul lui Schechter, Țvi Marcovici fu supus unei anchete serioase – timp în care Iair Feinberg îl aștepta pe câmp. Iar când cineva unse cu povidlă pragul casei

învățătoarei, Țvi Marcovici se trezi obligat să radă toată mizeria dulce și să suporte toate dojenile, în timp ce Iair Feinberg îi făcea semne cu mâna de la distanță. Până când într-o zi Iair Feinberg se întoarse din Tel Aviv, unde o vizitase pe maică-sa și nu-și găsi prietenul. Dar când se duse s-o întrebe pe învățătoare unde e Țvi Marcovici, ea îi răspunse că de data asta Țvi chiar a întrecut măsura. De la lăptăria lui Stemberg dispăruse un butoi întreg cu smântână și o asemenea faptă nu poate fi trecută cu vederea. Obrajii de obicei îmbujorați ai lui Iair Feinberg se înroșiră și mai mult când întrebă:

— Dar ce să facă cineva cu un butoi întreg cu smântână? Oricum se va acri în scurt timp.

Profesoara clătină din cap și răspunse:

— Are o minte criminală Marcovici ăsta. După ce a încasat câteva de la Stemberg a recunoscut că a dus smântână la izvor, s-o pună în apă rece ca să nu se acrească. Dumnezeu știe de unde a avut putere să facă asta de unul singur.

Acum lui Iair Feinberg îi ardea fața, trecând de la roșu la purpuriu.

— Stemberg l-a bătut? Păi, a fost ideea mea! Am cărat butoiul împreună!

Iair se chinui mult s-o convingă pe învățătoare că se spovedește de un păcat la care chiar fusese părtaș. Alergă imediat la lăptăria lui Stemberg, îi povesti tot ce s-a întâmplat și era atât de angelic și de pur cu obrajii lui îmbujorați și mirosul de piersici și lacrimile de părere de rău din ochi, că Stemberg îi dădu imediat o carafă cu smântână ca să-l consoleze. Drept care Iair Feinberg se duse acasă la Țvi Marcovici și mâncară smântâna împreună.

•

După ce se isprăvi povestea cu smântână se isprăvi și cu răutățile lui Iair Feinberg. Nu pentru că fu prins asupra faptului, căci toți cei din jur erau convinși că fusese doar o ștrengărie unică și nerepetabilă a unui copil cuminte și atât de blând. Nu se mai putea strecura afară în puterea nopții. Ceea ce îl ținea pe Iair în casă era mirosul lui de piersici. Devenise atât de puternic, încât îl simțeai și în toiul nopții. Mergea înaintea lui ca o alarmă, se târa după el ca un fluierat prelungit. Zeev Feinberg auzea șuieratul și chipul i se împietrea. Mirosul de piersici al fiului său îl ținea treaz toată noaptea. Ca o femeie să emane miros de portocale, de scorțișoară sau chiar de cuișoare – toate astea-s bune și frumoase, e excitant și îmbucurător. Dar cine a mai auzit de un bărbat a cărui piele să emane aromă de piersici? Cât timp fusese încă prunc sau copil, Iair încercase să se convingă că mirosul va dispărea atunci când va mai crește, când îi vor cădea dinții de lapte, când bucăleala copilăriei se va risipi sau credința că – Doamne ajută! – situația se va ameliora, cum se întâmplă cu lucrurile pe care un om le lasă în urmă, fără a privi înapoi. Dar peste două luni copilul va împlini treisprezece ani. Cum

poate să continue să miroasă ca o tartă cu fructe? Un asemenea fenomen trebuie oprit prin orice mijloace. Zeev Feinberg se sculă imediat din pat, trezi băiatul și-i porunci să se spele. Desigur că nu ar fi procedat așa, dacă Sonia ar fi fost acasă, dar Sonia era în noaptea aceea la Tel Aviv, deci nu spuse nimic când Zeev Feinberg îi frecă pielea lui Iair până se înroși. Era deja târziu după miezul nopții, când pierdu speranța că printr-o singură baie, oricât de profundă ar fi ea, va reuși să-și izbăvească fiul de aromele sale.

— Du-te și te culcă, îi spuse băiatului. Continuăm mâine.

Și continuară a doua zi. Și în ziua care urmă. Până când se întoarse Sonia, pielea lui Iair era deja iritată de spălături și alifii. Mirosul, orice ar fi făcut, rămânea același.

— Ce dracu' faci aici? țipă Sonia când se întoarse acasă și-și găsi fiul acoperit din cap până la picioare cu un praf verzui, pe care i-l vânduse o arăboaică bătrână din satul Faradis învecinat. După cum susținea bătrâna, praful avea puterea de a înlătura tot – de la un miros nedorit până la amintiri chinuitoare. Până să apuce Iair să răspundă, Zeev Feinberg declară cu voce poruncitoare:

— Dăm noi jos asta de pe el!

— Asta ce?

— Asta!

Sonia se uită la soțul ei. De când împărțiseră zilele – trei la Tel Aviv, patru în așezare – învățase să cunoască bine această privire. O privire care spunea: sunt furios că nu ești aici. O privire sub care, dacă ai săpa destul de adânc, ai găsi comoara arheologică pe care o acoperise monotonia zilnică: dorul de ea. Dar, lăsând dorul la o parte – fiul ei era acoperit cu un praf verzui și lipicios care trebuia imediat curățat de pe el. Nu trecură nici două minute, că Sonia și Zeev Feinberg țipau unul la altul, ea strigându-i că e nebun, el acuzând-o de blestemul mirosului pe care îl transmisese fiului său. Iair se furișă afară din cameră și fugi la izvor.

Se chinui mai mult de o oră să-și curețe praful verde de pe trup, iar acum stătea gol, cu pulpele în apă și capul plin de gânduri. Miros nefiresc, spusese taică-său. Miros de femeie. Se adânci în apă, lăsă apa să-i acopere tot trupul, să pătrundă în fiecare por al pielii. Nu ieși până când plămânii nu mai suportară starea de sufocare. Apoi intră iar, ieși și iar intră. O clipă, o clipă minunată, nu mai simți decât mirosul proaspăt și verde al apei și aroma smochinelor care atârnau deasupra. Dar atunci plămânii îi cerură o nouă aprovizionare cu aer, iar el aspiră din plin și știu că a ratat – pentru că mirosul piersicilor reveni și îl lovi fără milă. Iair ieși din apă, se șterse cu cămașa și se întoarse acasă învins.

Izvorul rămase tăcut un timp. Apa-și întoarse spre lună chipul ei zâmbitor, fructele smochinului făceau dragoste pe creangă, adunând dulceața acestei nopți și a nopților care vor urma. Apoi apa se cutremură din nou la atingerea trupului Naamei Feinberg. Tot timpul în care Iair se scăldase Naama era în preajmă, ascunsă de tufe, văzând și nevăzută, uitându-se la fratele iubit și atât de frumos. Când îl văzuse ieșind din casă îl urmărise în tăcere, pășind pe urmele lui. Antrenată, foarte antrenată. Nu ezitase nicio clipă, nu se gândise nicio clipă la cum vor reacționa părinții dacă vor veni lângă patul ei și-l vor găsi gol. Știa foarte bine că nu vor veni. Pentru că pe el îl iubeau mai mult și ea știa. Nu că pe ea nu o îmbrățișau. O îmbrățișau. Chiar mult. Pe Iair îl așteptau mereu cu brațele deschise. Iar pe Naama o îmbrățișau când cerea ea.

O îmbrățișau când plângea. O îmbrățișau când îmbrățișa. Naama își cioplea îmbrățișările din stâncă, în timp ce pe Iair îmbrățișările îl așteptau. O comoară ascunsă de tandrețe pe care Iair o primea cu dezinteres. Iar Naama dorea să schimbe asta, dorea atât de mult… Obrajii îmbujorați, părul buclat și mirosul acela care nu îi dădea odihnă. Și totuși, nu reușise niciodată. Nu cu inima întreagă. Cu jumătate de inimă ar fi vrut să-l omoare, cu jumătate de inimă ar fi fost gata să moară pentru el. Desigur, era suficient pentru a-l lăsa în viață.

La puțin timp după ce Iair plecă, Naama se dezbrăcă și intră și ea în apă. Poate se va întâmpla vreo minune, poate se va lipi și de ea un pic din roz-rozaliul acela, din mirosul jinduit de piersici. Ar fi fost dispusă la un compromis, la orice alt miros, de la curmal japonez la prună, numai ca pielea ei să nu aibă un miros atât de comun și să semene în sfârșit cu Sonia și cu Iair. Pentru că mirosul lui Iair nu e decât o mutație a mirosului mamei sale. În timp ce trupul Naamei n-are niciun miros, e lipsit de orice aromă specială. Degeaba își freca trupul cu coji de citrice. Degeaba arunca mâncarea pe furiș și trăia câte o săptămână numai cu felii de portocală. Pielea ei rămânea așa cum era. Se adâncea iar și iar în apa rece, ținându-și respirația așa cum făcuse Iair cu puțin timp înainte, până când o învinse presiunea din plămâni și o făcu să iasă din apă. Și o clipă, o singură clipă dulce, avu senzația că mirosul de smochine din jur venea din corpul ei. Atunci însă plămânii îi cerură o nouă aprovizionare cu aer, iar ea aspiră din plin și știu că a ratat – pentru că mirosul de smochine venea de la fructele de pe creanga de deasupra ei, nu de la ea.

Dar Sonia chiar încercase să-i iubească pe amândoi la fel. Serios că încercase. Așa cum un copil cu ochelari promite din tot sufletul că nu va râde niciodată de cei cu probleme de vedere, așa cum o fetiță grasă jură că, nici dacă într-o zi se va transforma într-o lebădă, tot nu va jigni rățuștele urâte.

Pentru că Sonia însăși, înainte de a deveni Sonia, când era încă Sonicika cea de șase ani, jurase că întotdeauna, dar întotdeauna își va iubi la fel copiii pe care îi va avea. Maică-sa adusese pe lume trei băieți zdraveni și o fetiță urâțică, care juca jocuri băiețești și ai cărei ochi cenușii prea depărtați unul de celălalt îi dădeau o senzație neplăcută. Sonia își amintea de stupoarea pe care o simțise când înțelesese că unul din băieți era iubit mai mult. Iar ea se agăța mereu de minciuna convențională – îi iubim pe toți la fel, pe fiecare altfel. Până la urmă, înțelese că, într-adevăr, ieșiseră cu toți din același uter, dar cordonul ombilical al unora nu fusese tăiat niciodată. Iar maică-sa, care spunea că își felia dragostea în felii egale, îl iubea cel mai mult pe fratele ei cel mai mare. După care urmau ceilalți doi frați ai ei. Iar acum e ea însăși mamă. Și îl iubește mai mult pe Iair. Niciodată buzele ei nu recunoscură asta. Nici măcar gândul nu-l lăsa să-i treacă prin minte, de parcă i-ar fi fost teamă că va fi auzit. Și că vor afla. Dar Naama știa. Feinberg știa și el. Știa și Iair.

2.

În ajunul sărbătorii de Shavuot[44], când avea paisprezece ani, Țvi Marcovici află că Iacov Marcovici nu e tatăl lui. Mergând în urma unei căruțe cu roade care umplea strada principală a așezării, ducea un coșuleț cu căpșuni mari, pe care doar printr-o minune reușiseră el și taică-său să-l umple cu fructe. Iacov Marcovici era singurul dintre agricultorii din regiune care avea convingerea, convingerea fermă, că pământul din zonă poate rodi căpșuni. Îi ziceau că nu va reuși să le crească, iar, dacă va reuși, fără îndoială că nu va face ce cantitate trebuie. Și, chiar dacă va obține cantitatea necesară, fără îndoială că nu vor fi destul de dulci. Pământul nostru, i-au spus, e prea tare ca să rodească asemenea lucruri dulci. Portocale da. Piersici da. Dar astea cresc în chinuri, se nasc din trunchiuri dure și rezistente. Căpșunii însă nu au nici crengi, nici trunchi. Doar ceva dulce și roșu, care izbucnește brusc la câțiva centimetri deasupra solului. Pentru a rodi căpșuni, pământul trebuie să fie îndrăgostit nebunește de stăpânii lui, trebuie să flirteze. Ca în America. În California căpșunii apar în cantități enorme, de ce ar fi de mirare? Totul rodește acolo în cantități enorme. Orgie de fructe, bogății naturale și bancnote cât cuprinde. Dar pământul nostru nu e atât de lasciv. Omul trebuie să muncească al dracului de greu ca să scoată din el o picătură de ceva dulce.

---

[44] Sărbătoarea roadelor (n.tr.).

Iacov Marcovici ascultă cu atenție, după care se duse și sădi căpșuni în toată zona de nord din parcela lui, în timp ce fiul său îl urma întinzându-i lăstarii din roabă, unul câte unul. Zeev Feinberg veni să-l atenționeze.

— Crește-i în grădina din fața casei, Marcovici. Cu delicatețe, din partea mea. Dar de ce pe câmp?

Iacov Marcovici își asculta prietenul și le aruncă firimituri de pâine porumbeilor. Trecuseră zece ani, erau alți porumbei, mai tineri. Și, cu toate astea, alergau încă după firimiturile de pâine în general și după Iacov Marcovici în special. Porumbeii se adunau în jurul tălpilor lui Iacov Marcovici, iar Zeev Feinberg se gândea că prietenul lui arăta acum ca sfinții la picioarele cărora se culcă fiarele pădurii.

— Eu vreau căpșuni, Feinberg. Vreau ca pământul ăsta să-mi dea căpșuni. Și o să-mi dea!

— Iar dacă n-o să-ți dea, îi condamni la foame pe toți din casă.

Dar ceilalți locuitori ai casei păreau destul de liniștiți în fața acestei perspective. Bella nu-l întrebase niciodată pe Iacov Marcovici ce îngropase în pământ și nici de data asta nu se abătu de la obiceiul ei. Când femeile din așezare i se adresau, întrebând-o ce are de gând să facă pentru a se opune nebuniei bărbatului ei, Bella evita subiectul. Nu pentru că ar fi avut încredere în Iacov Marcovici, care va aranja tot așa cum trebuie. Dimpotrivă, uneori chiar se gândea dacă toată acțiunea asta nesăbuită a căpșunilor nu e decât o pedeapsă pe care i-o aplică ei. Dar dacă va discuta cu el despre ce a semănat și a cules va scurta drumul spre o discuție despre ce a cules și a semănat și de acolo la gustul fructelor, la socoteli de vânzare și cumpărare și un pic de politică, puțină cultură și hop! iată-i soț și soție în toate cele! Or asta ea nu putea accepta. Frumusețea o părăsise, fugise de ea în timp ce dormea. Poezie nu mai citea din ziua în care aruncase în foc poeziile pe care le salvase din alt foc. Ura față de Iacov Marcovici, cu toate că pălise, era singurul lucru pe care îl păstra din flacăra tinereții.

Dar Țvi Marcovici avea o încredere oarbă în tatăl lui, orice ar fi făcut. Dacă s-ar fi putut privi cu ochii fiului, Iacov Marcovici ar fi rămas uimit de propria lui frumusețe. Ochii-i erau plini de siguranță. Nasul, mândru. Bărbia, lumina unui reflector, iar fruntea, curaj. Palmele, cu care de multe ori nu știa ce să facă, țineau sapa cum își ține soldatul arma. Figura tatălui era atât de minunată în ochii fiului, că e chiar mare păcat că într-o bună zi Țvi Marcovici va trebui să-și cunoască tatăl așa cum e el cu adevărat, și nu cum ar fi vrut el să fie. Dar deocamdată clipa aceea rămâne departe, motiv pentru care, atunci când Țvi Marcovici auzea batjocura prietenilor lui despre nebunia căpșunilor lui taică-său, îi pocnea din toate puterile, deși fără îndoială s-ar fi

întors acasă fără un dinte sau doi, dacă Iair Feinberg n-ar fi stat lângă el cu pumnii strânși.

Bella greșea, crezând că Iacov Marcovici încearcă s-o pedepsească pe ea, cultivând căpșuni, o armă contra ostilității ei. Oamenii trăiesc unii alături de alții ani îndelungați, se privesc față în față zile și nopți, și totuși orbecăie prin întuneric. Pentru că, altfel, cum n-ar fi înțeles Bella, femeie inteligentă, după toate părerile, că aceste căpșuni nu erau decât o nouă pasiune a lui Iacov Marcovici, după pasiunea pentru ea. Căci vine un moment în care marile pasiuni devin ceva mai puțin mari, apoi mai mici, apoi dispar. Iacov Marcovici, care o iubea pe Bella de un deceniu întreg, începuse să obosească. Prima dovadă ar fi fost revenirile la femeia din Haifa. Trecuseră zece ani, dar femeia din Haifa rămăsese la fel și gemetele ei, la fel. Numele i se schimbase, bineînțeles. Când să plece, îl servi cu câteva căpșuni primite în dar de la clientul dinainte. Iacov Marcovici mușcă din fruct și ochii i se luminară. Gustul rânced al femeii, pe care îl avea în gură, se prefăcu într-o dulceață intensă, plină de vitalitate. Tot drumul înapoi spre așezare se gândi la fructul cel roșu. Căpșună. Spuse cuvântul cu voce tare și simți că buzele i se strâng în jurul literei „Ș", ca pentru sărut. Hotărî că va cultiva acest fruct pe terenurile lui. Se imagină mergând pe un covor roșu, catifelat, culegând căpșuni plin de voluptate.

Noaptea Iacov Marcovici cobora din pat să vadă dacă sunt bine răsadurile. Deși era calm de fel, iată că acum ar fi fost în stare să rupă mațele oricărei rozătoare care ar fi îndrăznit să facă vreun rău răsadurilor. Umbla printre ele ore întregi, de la un capăt la celălalt al loturilor și, cum li se întâmplă adesea oamenilor care umblă, începu să le și vorbească. Le povesti puieților despre copilăria și părinții lui. Le vorbi despre golul din viața lui. Despre clipa în care totul se schimbase, atunci când o văzuse pe Bella în salonul înghesuit din orașul înghețat. Iar când începu să vorbească despre Bella nu se mai opri, le povesti amănunte despre iubirea lui dezamăgită. Vorbi cu admirație despre pielea ei, ochii ei minunați, frumusețea părului ei auriu, ba chiar și sânii ei. Răsadurile de căpșuni ascultau cu atenție și Iacov Marcovici nu avea nevoie de mai mult. Vorbea cu ochi strălucitori despre mersul ei aristocratic, despre ținuta maiestuoasă a capului, despre nasul ei care părea sculptat. Orele treceau una după alta, iar Iacov Marcovici mergea și vorbea, atent să nu calce pe răsaduri, șoptind pământului toate celelalte. Șoptea despre minunatul triunghi pubian al Bellei, pe care avusese ocazia să-l vadă doar într-o singură clipă de grație. Șopti despre pântecele ei. Despre moliciunea trupului ei. Adormea înainte de răsăritul soarelui, oferindu-și pământului dorința, iar frunzele căpșunilor îi apărau fața de soare.

Nu trecu mult și despre rătăcirile nocturne ale lui Iacov Marcovici știa tot satul. De fapt, mulți alți agricultori mergeau noaptea să-și vadă lanurile sau se distrau puțin cu vacile, dar niciunul nu-și transformase drumurile nocturne într-un ritual permanent. În ceea ce-l privește pe Iacov Marcovici, după ce lăstarii de căpșuni ajunseseră pe loturile lui, el nu mai petrecu în patul lui nici măcar o singură noapte întreagă. Se spunea că le citește căpșunilor ziarele de seară. Că le compune poezii picante. Oamenii șușoteau că nu numai o dată își vărsa sământa pe pământ, ceea ce ar asigura o recoltă bogată. Iacov Marcovici își astupa urechile. Anii lungi petrecuți în sat îl imunizaseră în fața tendinței omenești de a critica și de a bârfi. Nu le mai vedea mișcările dezaprobatoare din cap și nu le mai auzea țâțâitul limbii. Dar în ceea ce-l privește pe Țvi Marcovici, ochii lui vedeau și urechile auzeau. Ceea ce făcea să fie veșnic plin de vânătăi. Aproape în fiecare zi sărea la bătaie din cauza lui taică-său. În fiecare moment se puteau număra pe corpul lui cel puțin cinci locuri care sângerau. Le purta cu mândrie, așa cum își poartă un soldat decorațiile, și avea grijă să nu-i dezvăluie lui taică-său de unde provin.

La șaizeci de zile după ce începuse să-l curteze, pământul începu să-l răsplătească pe Iacov Marcovici. Răsadurile de căpșuni, care ascultaseră noapte de noapte visurile erotice ale țăranului îndărătnic, nu îndrăzniră să-i întoarcă și ele spatele. Șaizeci de nopți umblă Iacov Marcovici printre ele, îmbrățișându-le în somn, îngropându-se în pământ cu aleanul lui, iar acum vedea binecuvântarea. Fructul roșu urca din pământ ca un geamăt de plăcere de parcă ar fi făcut dragoste mult timp. Iacov Marcovici vedea și nu credea, pentru că în adâncul sufletului era convins că și pământul i se va refuza. Și iată, în loc să i se refuze, pământul spuse tare: „Da”! Da, da și iar da, căpșună, căpșună și iar căpșună, până când câmpul strigă tare, ca un geamăt roșu, continuu. Era în preajma sărbătorii de Șavuot, iar geamătul roșu al lui Iacov Marcovici se auzi în tot satul. Toți îl ascultară cu o curiozitate amestecată cu invidie, așa cum își ascultă cineva vecinul care face dragoste. Țvi Marcovici mergea pe stradă cu un zâmbet de victorie pe chip. Acum toți aflară valoarea tatălui său. În ajunul sărbătorii umplu un coșuleț cu cele mai frumoase fructe, atât de dulci, că nu reușeau să iasă pe ușa casei. Bella ciugulea de fiecare dată câte o căpșună, Iacov Marcovici întindea câte o mână lacomă, iar Țvi Marcovici era nevoit de fiecare dată să umple din nou coșulețul înainte de a ieși pe ușă, grăbindu-se să nu piardă momentul principal al sărbătorii.

Acum mergea cu ceilalți tineri pe strada principală a așezării, fiecare ținând câte un coș plin cu tot ce e mai bun. Naama Feinberg mergea alături de el, cu părul ei auriu strâns deasupra capului. Iair Feinberg îl încadra din

partea cealaltă, împingând o roabă plină cu dovleci. Era hotărât să nu pună în roabă nici măcar o singură piersică și până una-alta respinsese deja câțiva săteni care voiau să-i ofere piersici. Un coș cu căpșuni și o senzație cum nu mai trăise niciodată: în clipa de față n-ar fi vrut să schimbe nimic. Nici măcar vocile joase ale Zahavei Tamir și ale Rivcăi Șaham din spatele lui nu reușiră să-i strice dulceața clipei.

— Uite ce frumoși sunt copiii lui Feinberg, aproape ca o poză de trimis la ziar. Păcat numai că urâtul ăsta al lui Marcovici s-a băgat printre ei!

— Cel puțin căpșunile din coș sunt frumoase!

— În sfârșit a reușit și Iacov Marcovici să crească ceva așa cum trebuie. Când te urăște nevasta și crești un copil care nu e al tău, trebuie să știi cel puțin să câștigi bine.

•

Coșulețul cu căpșuni nu-i căzu imediat din mână lui Țvi Marcovici. Mai merse încă cinci minute cu ei, simțindu-și picioarele ca două bucăți de aluat, ca prăjiturelele în formă de copii pe care i le făcea maică-sa când era binevoitoare față de el. Călca și simțea cum i se înmoaie fiecare picior, se retrage în sine, un copil din aluat care se arde, se înnegrește. Iar în tot acest timp merg alături de el Iair Marcovici cu roaba lui cu dovleci și Naama Feinberg cu portocalele ei și îi aruncă priviri furișate ca să vadă dacă a auzit. Tocmai când erau siguri că n-a auzit, tocmai când erau convinși că printr-o minune cuvintele i-au trecut deasupra capului, pentru că se scurseseră deja cinci minute și chipul lui Țvi Marcovici era nemișcat, tocmai în clipa aceea Iacov Marcovici se opri brusc și scăpă coșulețul cu căpșuni. Fructele roșii se rostogoliră în stradă și fură strivite printre picioarele celor care sărbătoreau. Cineva bombăni ceva despre neîndemânarea băiatului. Altcineva strigă: ăsta-i semn de noroc! Țvi Marcovici nu-i asculta. Înlăuntrul lui vuia furtuna, stâlpi din piatră și ziduri din marmură cădeau unul după altul, pietriș, nisip și pietre care se sfărâmau căzând. Un nor de praf se ridică și acoperea templul pe care Țvi Marcovici i-l construise în gând lui taică-său și care acum se transformase în pulbere.

Naama Feinberg se aplecă să strângă căpșunile, Iair Feinberg îngenunche și el, numai Țvi Marcovici rămase în picioare, cu ochii în gol. Îi treceau prin minte frânturi de propoziții auzite în casă, șoaptele vecinilor, privirile profesorilor. Dintr-odată informația deveni atât de limpede, de parcă ar fi fost acolo dintotdeauna. În clipa aceea Țvi Marcovici începu să vomite.

Se întoarse și o luă la fugă. Departe de cărușele și cărucioarele pline cu toate bunătățile. Departe de dovleci, de portocale și de piersici. După câteva clipe se opri și vomită în intersecție. Vărsătură groasă, roșie, toate căpșunile pe care și le aruncase în burtă în cursul dimineții. Pasta roșie de pe pământ

semăna cu un intestin viu. Avea în gât un gust dulce și grețos. Vomită iar. Și iar. Și iar. Vomită încă mult timp după ce îi trecuse senzația de greață. Și totuși, își băga degetele în gât și voma și voma iar și se silea să vomite, pentru că nu știa ce să facă după ce va termina de vomitat. Voma iar și iar, dar, oricât ar fi vomat, nu-și putea scoate din minte cuvintele Rivcăi Șaham, care i se așezaseră în burtă și i se încolăciseră în jurul organelor interne ca niște degete contractate. Până când veniră alte degete care îi prinseră mâna și Naama Feinberg spuse:

— Ajunge.

Țvi Marcovici se scutură de strânsoarea ei și vârî din nou degetele în gură. Dar înainte de a apuca să verse, Naama îi apucă din nou mâna și zise:

— Ajunge.

De data asta nu-i mai respinse mâna. Din strada alăturată se auzeau cântece de sărbătoare. Încă o clipă și coloana roadelor va ajunge aici.

— Vino, îi spuse Naama Feinberg lui Țvi Marcovici și-l trase de mână.

El porni după ea.

Primii participanți la procesiune se vedeau deja în capătul străzii și Naama Feinberg iuți pașii. Încetini de-abia când trecură de drumul mărginit de chiparoși. Continuă să-l țină de mână până când ajunseră la izvor. Continuă să-l țină de mână și când se așezară pe pământul umed, murdărindu-și hainele albe de sărbătoare[45].

— Acum o dorință.

— Care?

— Cere-i izvorului ce-ți dorești. El îndeplinește dorințele. Mi-a spus mama mea.

— Nu vorbești serios!

— Ba foarte serios! La mine a mers.

— Ai cerut ceva și ai primit?

— Am cerut două lucruri. Unul s-a îndeplinit, ceea ce înseamnă că șansele tale sunt de cincizeci la sută.

— Ce ai cerut?

Naama Feinberg privi în apă înainte de a răspunde.

— Un lucru care nu s-a îndeplinit și altul care s-a îndeplinit. Îți spun ce s-a îndeplinit. Am cerut să se coacă smochinele.

Țvi Marcovici fluieră cu dispreț.

— Dar ele se coc oricum.

Palma Naamei Feinberg se strânse în mâna lui.

— Nu spune asta!

---

[45] De Shavuot se poartă haine albe (n.tr.).

Atunci, el nu mai spuse. Ținea mâna Naamei Feinberg în mâna lui și se gândea că un izvor care împlinește dorințe e cea mai mare tâmpenie pe care a auzit-o vreodată.

•

După ziua aceea Țvi Marcovici nu mai ținu niciodată mâna Naamei Feinberg în mâna lui. Când apuse soarele de peste izvor, se ridicară și fiecare plecă la casa lui.

Țvi Marcovici la casa goală (pentru că Iacov Marcovici ieșise la câmp și umbla printre răsadurile cu căpșuni ca beat, iar Bella se săturase de căpșuni, că doar vorbise ore întregi numai despre căpșuni și ieșise prin sat ca să scape de casa sufocantă), iar Naama Feinberg la casa plină (pentru că Sonia venise mai devreme de la Tel Aviv din cauza sărbătorii și se ciondănea deja cu Zeev Feinberg despre cine ar fi trebuit să aibă grijă să fie prăjitură cu brânză[46] pe masă, el spunea că ea, iar ea sărea că el – și iat-o apucând vasul cu brânză de pe masă – brânză care urma să se transforme în prăjitură, dar nu era limpede în mâinile cui – și aruncând o bucățică de brânză în fața lui Feinberg. Iar el, cu niște scântei de brânză atârnându-i din mustață, se repezi la ea cu hohote de râs și furie). În timp ce Zeev Feinberg și Sonia se certau, Iair se întoarse spre sora lui și voi să știe unde dispăruse. Că doar culegeau amândoi căpșuni când, dintr-odată, se pomenise singur. Țvi Marcovici dispăruse. Sora lui dispăruse. O căutase aproape două ore. Întrebase tot satul. Și iat-o intrând de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat, cu rochia ei albă murdară de noroi. Era îmbujorată la față.

Naama își privi fratele și îl informă că nu-i datorează nicio explicație. Cu toate astea se emoționă că-i ceruse explicații, că observase rochia murdară, chipul îmbujorat și întârzierea, toate lucrurile pe care Sonia și Zeev Feinberg nu le observaseră, aplecați cum erau deasupra castronului cu brânză. Auzindu-i răspunsul, Iair Feinberg făcu o mutră acră și se îndreptă spre camera lui. Naama alergă după el, grăbită să-l împace, îi propuse să citească împreună sau să joace un joc de cărți pe care îl numiseră „scârbosul de Ieșaiahu Ron”, după ce acesta o trăsese odată de păr.

— Du-te și joacă cu el! spuse Iair Feinberg și trânti ușa.

Naama rămase minute lungi în coridorul dintre ușa închisă a lui Iair și cearta părinților. Din bucătărie se auzeau mai departe argumentele amuzante ale Soniei și ale lui Zeev Feinberg. Din spatele ușii închise a lui Iair se răspândea un miros iute de piersică, ceea ce dovedea că se dezbrăcase. Naama stătea în spatele ușii închise și își umplea plămânii din plin. Mirosul piersicilor lui Iair pălea în mirosul de portocale care umplea casa când

---

[46] De Shavuot se mănâncă în special lactate și se fac prăjituri și alte dulciuri cu brânză (n.tr.).

maică-sa se întorcea acasă. Piersică și portocală. Portocală și piersică. Izvorul despre care mama ei spusese că împlinește dorințe. Fructele coapte ale smochinului. Pielea ei tot ca un fruct necopt. Și știu că nu va fi în stare să reziste ca ușa camerei lui Iair să rămână închisă. Să-i ia și mirosul de piersică. Atunci decise că niciodată, sub niciun motiv, nu-l va mai ține de mână pe Țvi Marcovici.

3.

Iacov Marcovici vându căpșunile pe bani frumoși. Pentru prima oară în viața lui reuși să se tocmească, căci despărțirea de căpșuni era ca despărțirea de o iubită. Din banii câștigați îi cumpără Bellei o eșarfă din mătase roșie. Nu trecură decât câteva zile și văzu eșarfa transformată în cârpă de șters vasele. Dar în afară de a ridica din umeri și a se legăna printre fructe, îi reveni dorința pentru soția lui și felul în care evoluase. Se întâmpla ceva ciudat: răspunsul afirmativ al pământului la capriciile lui întărise și mai tare strânsoarea lui asupra Bellei. De parcă această cedare i-ar fi dovedit că, dacă o va curta suficient, până la urmă i se va preda și a doua. Iar Bella, cu cât îl simțea mai atras de ea, cu atât devenea mai rece. Așa se învârteau amândoi printre odăile casei, el apropiindu-se și ea îndepărtându-se și erau atât de adânciți în ei înșiși, el în dorință și ea în ranchiună, că de-abia la două săptămâni după sărbătoarea de Shavuot observă Iacov Marcovici că fiul lui nu-i mai spune „tată".

Mai bine de două săptămâni Țvi Marcovici își urmări cu atenție părinții, îi studie ca un cercetător care privește mișcările și comportamentul unor animale de acvariu. Văzu cum dansa Iacov Marcovici în jurul Bellei, făcându-i curte, și spinii pe care îi îndrepta ea spre el. Văzu picăturile de venin pe care le respira și darurile pe care le primea. La urma urmei nu erau deloc diferiți de caracatiță și pterois, peștele din Marea Roșie pe care îi văzuse în excursia pe care o făcuse cu școala la laboratoarele Tehnion-ului[47] din Haifa. Caracatița încearcă să îmbrățișeze cu toate cele opt brațe, iar peștele se fofilează și alunecă printre ele. Dar spre deosebire de caracatiță și pește, care pot aluneca unul în jurul celuilalt pe veci, fie în adâncurile oceanului, fie în acvariu în fața ochilor mirați a patruzeci de elevi, Iacov Marcovici și Bella începură să simtă privirile ațintite asupra lor. Încetul cu încetul începură să se oprească din rotirile lor, îngrijorați de noua prezență. Copilul nu-i privise așa niciodată. La început nici nu știuseră să definească aceste priviri, să

[47] Institut politehnic de renume mondial (n.tr.).

înțeleagă ce anume în privirea lui le oprește mișcările. Până când înțeleseseră, fiecare în felul lui, schimbarea din ochii băiatului: goliciune. Țvi Marcovici privea în ochii părinților săi, iar privirea lui era goală de orice iluzie. Iacov Marcovici nu mai strălucea în ochii lui. Bella nu se mai învăluia într-un văl moale, auriu. Îi vedea așa cum erau, ceea ce îi obliga și pe ei să se privească așa cum erau. Iar asta durea.

La scurt timp după ce observase asta, Iacov Marcovici observă că nici fiul lui nu-l mai striga „tată”. Deși nu discutase cu Bella, îi era limpede că și ea remarcase. Comportamentul ei era mai atent, nu se mai eschiva de Marcovici cu o impolitețe atât de evidentă. De parcă i-ar fi fost teamă că, dacă și copilul se va îndârji împotriva lui, îl va alunga din ochii lui. Că doar nu era tatăl lui. Aici greșea, pentru că da, era tatăl lui. El îi liniștise coșmarurile când avea patru ani, el îi reparase bicicleta când avea cinci ani. El îl învățase primele cuvinte. El îi dezinfectase fiecare rană și fiecare zgârietură. Dragostea lui Marcovici pentru băiat era întreagă și nealterată, fără nicio legătură cu dragostea pentru mamă. Distanța care apăruse între ei îl deranja nu mai puțin decât o deranja pe Bella. Cu toate astea, nu i se adresă băiatului ca să-l întrebe care e motivul. De fiecare dată când îl vedea, cuvintele i se opreau în gât, grele și împiedicate. Până atunci nu avusese niciodată nevoie de cuvinte în relația cu copilul. Poate de aceea relația lor fusese atât de bună. Liberi de cuvinte, trupurile lor transpirate împărțeau greutatea zilei petrecute la câmp. Liberi de cuvinte, schimbau același zâmbet de înțelegere în toiul fătatului. Liberi de cuvinte, ochii li se întâlneau când Iacov Marcovici se străduia să dezinfecteze rănile fiului său cu degete experte și numai tremurul ușor al buzei trăda furia pe cei care le provocaseră. Dar de la Shavuot, Țvi Marcovici nu mai venise la taică-său să-i curețe o rană care sângera. Apropierea lor dispăruse dintr-odată. Nu se mai bătea cu băieții. Acum se lupta cu el însuși. Vânătăile, când apăreau, porneau de pe piele înspre interior, nu vedeau lumina soarelui. Dar Naama tot le recunoștea.

— De ce vă certați? îl întrebă pe Țvi Marcovici la prânz în curtea școlii, amândoi leșinați de căldură.

— Cine se ceartă?

— Tu și cu tine.

El făcu un semn cu mâna a lehamite și voi să plece, dar Naama, deja bine antrenată la arome, simți din respirația lui că are dreptate și înțelese umilința mâinii, pe care nu mai avu ocazia să o țină. Țvi Marcovici se îndepărtă de ea și se întoarse acasă și la posturile lui de observație. Uneori Iacov Marcovici stătea lângă ușa camerei băiatului, cu mâna ridicată, dorind

să se bată în ea. Dar de fiecare dată cobora mâna, se întorcea și plecă. Tăcerea se împletea în jurul casei în pânze de păianjen.

•

Într-una din zilele acelea, când Naama, Țvi și Iair stăteau culcați în umbra crângului, Țvi Marcovici deschise pe neașteptate gura și spuse cu voce tare ce simțise în adâncul sufletului multe săptămâni:

— Aș vrea să mă ridic și să plec. Să mă ridic și să plec din locul ăsta.

Era o zi caldă. Pământul ardea. Umbra chiparoșilor nu era mai mult decât o schiță întunecată pe sol. Iair Feinberg își privi prietenul cu o curiozitate leneșă.

— Încotro?

Țvi Marcovici ezită. Se luptase mult cu întrebarea dacă să se ridice și să plece, dar până acum nu se întrebase niciodată încotro. Mai rău era că avea senzația că surprinde o ușoară nuanță de ironie în vocea prietenului său, ca și cum lui Iair Feinberg i se părea amuzant ca un om să hotărască așa, dintr-odată, să părăsească locul în care se află, fără să aibă nici cea mai mică idee încotro se îndreptă. Pentru a pleca într-o călătorie omul are nevoie doar de un loc pe care să-l părăsească. Atunci, de ce privirea asta plină de îndoială în ochii lui Iair?

Dar privirea lui Iair nu era îndreptată spre Țvi Marcovici, ci spre Naama, ai cărei ochi deveneau tot mai strălucitori din clipa în care Țvi Marcovici începuse să vorbească. Să se ridice și să plece. Cum nu se gândiseră înainte? Să fugă toți trei, poate chiar la noapte. Dacă merg destul de repede, vor putea ajunge la lacul Tiberiada într-o săptămână. Vor mânca pește și curmale. Vor înota în lac. Nimeni nu va ști cine sunt. Nimeni nu va ști că pe Iair îl iubesc mai mult. Dar când își exprimă ideea, Iair izbucni în râs.

— O să murim de insolație în mai puțin de două ore.

— Atunci, o să umblăm noaptea.

— Poate să mergem cu o mașină, spuse Țvi.

— Care mașină?

— O să ne furișăm într-unul din camioanele cu recolte. O să coborâm unde se va putea. Asta chiar nu contează. Și n-o să ne mai întoarcem niciodată în sat.

Cuvintele astea au adus o strălucire în ochii Naamei. Niciodată? În spatele perdelei de chiparoși, satul își dormea somnul de după amiază, fără să bănuiască trădarea care se apropia. Găinile cotcodăceau în depărtare, pământul respira greu.

— Nu, spuse Naama, nu putem pleca din sat. Nimeni nu face asta. În afară de Abraham Mandelbaum, despre care toți spun că e nebun, și câțiva

pionieri pe care i-a speriat malaria și care mai sunt luați în râs la orele de educație până în ziua de azi.

Acum coarda din gâtul lui Iair Feinberg se relaxă în sfârșit. Se rostogoli înapoi pe spate, privind cerul. Bine și frumos. Soră-sa rămâne aici. Dar Țvi Marcovici nu renunță, se ridică și spuse:

— Dar de ce nu?

Iar și Naama Feinberg rămaseră culcați.

— Pentru că agricultorii nu-și părăsesc satul. Altfel, vom fi ca „ăia”.

4.

Zeev Feinberg le transmisese copiilor lui disprețul lui pentru „ăia”. Cu Tel Avivul avea o socoteală personală. De când Sonia transformase orașul în a doua ei casă, el nu mai suporta să vadă metropola. Aproape uitase că el însuși, ajuns pe țărmurile Palestinei, ezitase puțin înainte de a alege viața de agricultor. De atunci timpul ștersese semnele de întrebare, așa că intersecțiile i se păreau drumuri drepte, pe care pășea cu hotărâre.

— O adunătură de funcționari, secretari și negustori. În tot orașul nu e nici măcar un singur bărbat adevărat.

— Chiar niciunul?

Vocea Soniei era amuzată, sprâncenele, arcuite. De când se întorsese ieri-seară în sat, ea și Zeev Feinberg se certau tot timpul, apoi se împăcau și iar o luau de la capăt. La ora aceea, la masa de vineri seara, era deja suficient de bine dispusă pentru a înțelege că desconsiderarea lui Zeev Feinberg față de marele oraș nu e decât clocotul iubirii lui pentru ea.

— Pe bune, Sonia! Băiatul ăsta e deja mult mai puternic decât ei!

Auzind, lui Iair Feinberg îi sclipiră ochii de plăcere. De când Zeev Feinberg îi declarase război total mirosului de piersici, nu prea îl lăuda. Îi ordonase băi îndelungate și geamuri deschise pe orice vreme, ca să se păstreze aroma în camere. Venind de la taică-său, un asemenea compliment, chiar spus fără intenție, avea o valoare incomensurabilă. Zeev Feinberg nu observă bucuria fiului și continuă:

— Pun pariu că în orașul ăsta al tău nu e nici un singur bărbat adevărat. În afară de Froike.

Când pronunță numele adjunctului Organizației, chipul Soniei se umbri o clipă. Zeev Feinberg nu observă, ocupat fiind să vorbească despre prietenul lui. Iair Feinberg nu observă nici el, ocupat fiind să-l mulțumească pe tatăl lui. Iar Naama, atentă ca întotdeauna la temele de simpatie pe care i le

arunca Sonia, observă umbra care trecuse pe chipul mamei și și-o închise în inimă.

— Da, repetă Zeev Feinberg și spuse: Froike e un bărbat adevărat.

— De ce? întrebă Iair, hotărât să afle ce te face bărbat adevărat, ce te ridică din banalul cotidian la nivelul excepțional al oamenilor despre care taică-său vorbește cu ochii plini de admirație.

Atunci Zeev Feinberg deschise subiectul și începu să vorbească despre aventurile adjunctului Organizației și se entuziasma, în timp ce Sonia se strângea tot mai mult în sine. În avântul cu care vorbea, uita că nu se mai văzuseră de mulți ani și că omul refuzase sub diferite pretexte orice încercare de invitație. Asemenea lucruri sunt minore. Importantă este combinația aceea de ulei de uns armele și noroi, miros de praf de pușcă și sânge, semnul distinctiv al unui bărbat adevărat.

— Înțelegi tu, copile, un tânăr ca Froike era în stare să spargă nasul unui polițist britanic cu o mână și să cânte în același timp la muzicuță cu mâna cealaltă. Orice alt luptător ar fi întins-o de acolo imediat, dar Froike nu, el continua cântecul până la capăt și de-abia atunci se ridica și pleca. Încet, ca un gentleman. Și fără să lase urme. Nu l-au prins niciodată. Nu ca tine, cu mirosul tău de compot, într-o jumătate de oră ar fi fost pe urmele tale jumătate de regiment.

La auzul ultimelor cuvinte, Sonia îi aruncă o privire tăioasă, dar întâlni niște ochi sticloși și se uită imediat în altă parte. Pentru că Zeev Feinberg nu mai ieșise de mult din casă. În locul mesei din lemn din față vedea acum întunericul în care se ascunsese adjunctul Organizației în urmă cu mulți ani, când mergeau să pună explozibil sub zidurile închisorii pentru imigranții ilegali. Centura cu explozibil le îmbrățișa șoldurile ca o iubită plină de dorință. Apropierea morții le aprindea simțurile și făcea lumea să pară minunată. Niciodată stelele nu străluciseră așa cum străluceau în noaptea aceea, când cincizeci de kilograme de explozibil se frecau de pielea lor la fiecare pas și mișcare. Fără să-și dea seama, Zeev Feinberg întinse mâna și o frecă de cureaua din piele, roasă, în care fusese nevoit nu de mult să mai facă o gaură, ca să o poată închide. Cu câtă ușurință ar fi schimbat camera asta caldă pe un târât nocturn tăcut. Dar zilele târâtului trecură pentru el. Acum sunt facturi de achitat, pluguri stricate de reparat și copii din care trebuie scoase mirosurile ciudate. Pentru prima oară de când omorâse din greșeală o mamă și pe pruncul ei, Zeev Feinberg simți că îi era dor de război. Și, cum se întâmplă adesea, elanul luă o formă concretă: figura adjunctului Organizației. Pentru că în timp ce Zeev Feinberg se ocupă de urmași și de muncile câmpului, Efraim a rămas ceea ce a fost: un luptător. Nu îi atârnă prunci pe umeri, ci arme. Zilele îi trec făcând planuri strategice de mare

importanță. Zeev Feinberg continua să vorbească despre Efraim și despre acțiunile lor comune, iar Iair Feinberg asculta și-și însemna cuvintele în inimă, ca în piatră.

Acum știa ce are de făcut, cum va scăpa în sfârșit de deziluzia din ochii tatălui său. Așa, într-o seară de vineri de la sfârșitul lui august, deasupra unei farfurii cu cartofi cam prea prăjiți, Iair Feinberg se hotărî să se facă luptător.

•

Tabăra de antrenament se instală în capătul cel mai îndepărtat al *wadi*-ului[48] și rămase secretă. Țvi Marcovici și Naama Feinberg erau singurii asociați și juraseră loialitate totală într-un ceremonial complicat, care a inclus sângerări reciproce și tăiatul unui cap de găină. Se antrenau la alergări și sărituri, ambuscade și camuflaje. Dar, mai mult decât orice, se antrenau la ranchiună față de „ei". Petreceau nopți întregi discutând cu dispreț despre ceilalți tineri care dormeau acum în paturile lor, tineri care nu știau să se orienteze după stele sau să șteargă urme. Băieți care vor fi prinși în câteva minute, dacă vor ieși la vreo ambuscadă. Ferească Dumnezeu să pomenești măcar de posibilitatea ca Iair Feinberg să fie prins, pentru că după ce împlinise treisprezece ani mirosul lui de piersici devenise și mai pregnant, deosebit de dulce. Uneori, când pregăteau o ambuscadă unui terorist care n-a venit niciodată, se ascundeau toți trei în spatele unei stânci unde încăpeau numai înghesuiți unul în altul, iar brațul lui Țvi Marcovici atingea din greșeală mâna Naamei. Clipele acelea, despre care nu vorbeau niciodată, valorau pentru el mai mult decât toate nopțile fără somn.

Când veni iarna, Țvi Marcovici se aștepta să găsească alte ocupații. Înțelese însă foarte curând că se înșela. Iair Feinberg văzu în frig și în ploaie o ocazie excepțională, posibilități să-și călească rezistența și puterea spiritului. Nici măcar o congestie pulmonară, cum făcuseră toți trei după ce-i obligat să plonjeze și să înoate în rezervorul de apă, nu i-a domolit dârzenia. Încă înainte de a-i fi scăzut febra începu să se furișeze din pat pentru antrenamentele de dimineață. Dar Țvi Marcovici mai rămase în pat mult timp după ce prietenii lui se înzdrăveniseră, moale și tușind rău, până când doctorul hotărî că nu e numai o congestie pulmonară, ci și un astm foarte urât. Iair Feinberg auzi și păli la față. Îi era limpede că un astm grav îi interzice prietenului lui activități de luptător, îl aruncă în brațele „lor". Când Țvi Marcovici se ridică din patul în care bolise, nimeni nu pomeni cuvântul „astm", așa cum nu aminti de mirosul de piersici al lui Iair sau de feminitatea

---

48 Valea uscată a unui râu, nume folosit în Orientul Mijlociu și nordul Africii (n.tr.).

Naamei. Cuvintele acelea, care făceau diferența dintre cine erau și cine trebuiau să fie, n-are niciun rost să fie rostite.

Spre primăvară, când gerul nopții se mai îmblânzi puțin, se întoarseră la *wadi* și la ambuscade. Dar descoperiră repede că locurile își pierduseră farmecul. Dulceața primejdiei trecuse deja, iar acum aveau în față doar gustul amar al plictiselii. Căutând alt subiect de interes, ajunseră până în capătul celălalt al *wadi*-ului, pe munte, unde găsiră ruinele unui sat arab pustiu, rămas așa încă din război. Culoarea îi reveni în obraji Naamei, iar ochii lui Iair străluceau din nou.

— Trebuie să păzim locul, să avem grijă de el, în caz că arabilor le-ar veni în minte să se întoarcă.

Țvi Marcovici aprobă dând din cap. Satul se poate umple în orice clipă de năvălitori care se vor ascunde în spatele zidurilor de piatră și-i vor ciurui cu gloanțe pe luptătorii evrei. Trei oameni sunt de fapt o forță extrem de mică pentru apărarea unui punct strategic de asemenea importanță, dar dintotdeauna evreii au fost puțini față de mulți, iar cei trei – deși doar niște adolescenți – sunt extrem de bine antrenați și plini de hotărâre. Așteptau în fiecare zi cu nerăbdare sfârșitul orelor de școală și fugeau imediat la *wadi.* Când se apropiau de sat era de ajuns un semn din cap pentru a se trânti la pământ, pentru ca dușmanul să nu vadă forțele care se apropie. Parcurgeau târâș ultimii cincizeci de metri dintre zidul de cactuși și prima casă din sat, iar dacă vreunul scotea cel mai mic sunet de durere când îl împungeau spinii vreunui cactus sau se zdrelea de vreo piatră, ceilalți doi îi aruncau o privire atât de furioasă, că tăcea imediat. La prima casă se adăposteau imediat în spatele zidurilor în ruină și luau sub supraveghere restul caselor, privind prin fereastră. Ieșeau din ambuscadă de-abia când se asigurau că niciun factor ostil nu profitase de lipsa lor, în vreme ce învățau matematică, literatură și geografie, pentru a năvăli în sat. În timpul rămas până la apusul soarelui culegeau sabre[49] și inspectau satul. Cu cât se lungeau umbrele, începea să-i cuprindă acea senzație de neliniște pe care o are un om într-un sat părăsit, imaginându-și că aud voci chemând copiii la cină sau că văd un om întorcându-se de la câmp. Își impuneau totuși să rămână acolo până la căderea întunericului, poate că tocmai atunci forțele răului vor ieși din ascunzători. În jurul orei șapte și jumătate, când era clar că orice întârziere suplimentară va atrage întrebări și va cere explicații în jurul mesei la cină, o luau la fugă spre sat. Lângă gard, la intrarea în sat, se despărțeau cu o strângere de mână, salutul care li se părea cel mai potrivit la sfârșitul unei

---

[49] Rodul de cactus, dar și numele dat copiilor născuți în Israel (sabrii), pentru că, asemenea acestor fructe, sunt țepoși pe dinafară și dulci pe dinăuntru (n.tr.).

asemenea acțiuni. Iair și Naama se îndreptau spre casa lor, iar Țvi Marcovici, spre casa lui, dar cu ochii sufletului se imagina mergând în continuare alături de prietenii lui, mână în mână cu Naama, cu un sentiment de camaraderie a cărui natură nu îndrăznea încă s-o definească. Chiar și când stătea la masă cu părinții continua să se gândească la prieteni, pe de o parte pentru că îi făcea plăcere să se gândească la Naama și Iair, pe de altă parte pentru că prezența Bellei și a lui Iacov Marcovici îi era aproape insuportabilă. Evita deja de luni atingerea lor, iar ei, care îl obligaseră să spună ce are pe suflet, se ascundeau în umbra tăcerii.

În timp ce în casa lui Iacov Marcovici și a Bellei stăpânea tăcerea, în casa Soniei și a lui Zeev Feinberg cuvintele zburau. De când îl apucase nostalgia după luptele și acțiunile prin care trecuseră, atât el, cât și adjunctul Organizației, Zeev Feinberg vorbea cu orice ocazie numai despre ele ca un om care vorbește tot timpul despre o dragoste pierdută. Iair Feinberg asculta fermecat cum au fost izgonite triburile barbare de beduini din sud, asculta cu gura căscată povești despre luptele din munții Ierusalimului care-ți făceau părul măciucă. Dar într-una din nopți, când Zeev Feinberg adăugă o povestire despre cum au spart drumul către așezările din Galileea și despre faptele eroice de pe coastă, băiatul se întunecă la față. Forțele inamice au fost gonite toate în afara granițelor țării. N-a mai rămas nici măcar un arab pe care să-l poată învinge cu mâinile goale. E adevărat, până nu demult soldații Armatei de Apărare a Israelului mai aveau ocazia să se jertfească în luptă cu fadiunii[50], dar și războiul acesta a trecut fără participarea lor. În ziua următoare porni într-o tăcere mânioasă spre satul părăsit. Când trecură de zidul de cactuși, Naama și Țvi se aruncară la pământ, dar Iair rămase în picioare.

— N-are rost, le spuse prietenilor săi, care înmărmuriseră. Nu e nimeni aici. Și nici n-o să fie. Niciun arab nu se va întoarce aici.

Vraja se rupse dintr-odată. Legătura asta necondiționată, care îi unise multe săptămâni, care le adusese încântare, spaimă și bucuria tainei împărtășite și păstrate, se sparse în mii de cioburi. Periculosul teritoriu ostil nu mai era decât o biată adunătură de case în ruină. În afara țepilor de sabre, nimic nu le putea face rău. Naama și Țvi se ridicară rușinați. Își scuturară hainele de praf cu degete tremurânde. Privirea cu care se uitau la Iair întreba și în același timp parcă învinuia: și acum? Acum încotro?

Iair nu lua în considerație întrebarea și se așeză pe pământ cu picioarele desfăcute, trupul lui relaxat parcă spunea că, în afară de ei, nu e acolo nici

---

[50] Grupe de arabi care încercau să pătrundă pe teritoriul Israelului și să provoace acte de terorism (asasinate, răpiri, incendieri, explozii etc.) (n.tr.).

țipenie de om. Naama și Țvi se așezară alături. Nimeni nu spunea nimic. În liniștea ce se lăsase parcă auzeau pământul râzând de ei – la ce puteau folosi un băiat bolnav de astm, un ștrengar care mirosea a piersici și o fetiță căreia i se vedeau deja sub bluză sfârcurile înmugurite, oricât încerca ea să le ascundă? Războaiele mari au nevoie de luptători mari. Ei veniseră și luaseră toată faima, iar lui Iair, Naamei și lui Țvi nu le mai rămăsese nimic.

Iair Feinberg rupse o păpădie și o desfăcu în zeci de bucățele mici. Niciodată taică-său nu-l privise cu admirația pe care și ar fi dorit-o. Va vorbi veșnic cu ochi sticloși despre bravura trecută. Țvi Marcovici smulse și el un măcriș nenorocit și-l făcu bucăți. S-a terminat. În seara asta se vor întoarce acasă și nu vor mai urca pe potecile *wadi*-ului. Satul va redeveni lumea lor, cu limbile ei ascuțite și privirile ei și casa lor ca o rană zvâcnind. Și doar iubise atât satul ăla ruinat și părăsit, atât de îndepărtat, de al cărui gard de cactuși nu reușește nimeni să treacă.

Naama îi privi pe cei doi băieți care își vărsau furia pe plantele sălbatice, doi luptători învinși și lipsiți de speranță. Cum să-l lase pe Iair să cadă într-o asemenea deziluzie, care i-a făcut mirosul mai greu ca niciodată, când trupul său emana mirosul fructului puțin înainte de a putrezi? Naama se ridică în picioare și vorbi puternic și hotărât, imitându-l cât mai bine pe Iair când vorbea despre viitoare lor acțiune:

— Chiar dacă totul a fost deja făcut aici, în interiorul granițelor țării, mai există locuri pentru curaj și eroism.

Apoi începu să vorbească despre palatul săpat în stâncă în deșertul Iordaniei[51], reamintindu-și detalii citite în ziar, adăugând din imaginație date necesare. E adevărat, mai fuseseră și alții acolo înaintea lor, dar nu mulți. E un drum greu, dar ei îl pot parcurge. Iar când se vor întoarce toți vor afla cât de mare e eroismul tineretului israelian.

Țvi și Iair se uitau la Naama cu gura căscată. Știau bine legenda: regatul roșu ascuns în inima deșertului, peste graniță. Un regat spre care puțini aveau curaj să plece, dar din care și mai puțini se întorceau. Oare asta le propune adolescenta cu păr auriu din față, să ia legenda și s-o transforme în viața lor? Da, exact asta le propune, iar propunerea părea din clipă în clipă mai atrăgătoare, mai posibilă. La urma urmei, ei sunt antrenați la marșuri lungi, pricepuți la camuflaj, știind să navigheze pe teren și obișnuiți să-și care echipamentul în spate. După toate ambuscadele și acțiunile, după teste de curaj și misiuni, nu e posibil să se întoarcă așa, fără rost, în sat, la o existență care nu e decât rutină cenușie. Iar Feinberg începu deja să schițeze în minte ziua în care se vor întoarce acasă. Maică-sa îi va cădea de gât,

[51] Petra, „Stânca Roșie”, în Iordania (n.tr.).

vărsând lacrimi pe umărul lui, iar taică-său va pretinde să știe unde a fost. El nu va răspunde, doar își va privi în ochi tatăl, cu calmul hotărât al luptătorului. Atunci va scoate din buzunar o piatră roșie ca sângele (sau mai bine chiar o cornișă din palat, dacă nu sunt prea grele), o va depune pe masa pe care mâncau și va pleca. Zeev Feinberg va identifica imediat piatra – unde oare mai poate un om să găsească asemenea pietre roșii – și va alerga după el. Pe chipul lui Iair urcă un zâmbet, imaginându-și cum îl va implora taică-său să-i povestească amănunte despre acțiunea curajoasă și cum el va accepta până la urmă să povestească, cu o voce joasă și calmă. După ce va afla despre ce fapte eroice este vorba, taică-său va lua de pe scrin sticla cu băutură și va turna câte un pahar pentru fiecare. Adevărul e că Iair ura gustul băuturii, care îi provoca o greață puternică ori de câte ori se furișa să ia o gură din sticlă. Dar acum era sigur că după ce va termina călătoria și se va întoarce va deveni bărbat, iar gustul băuturii îi va plăcea cum le plăcea și celorlalți bărbați.

Țvi Marcovici aruncă și el măcrișul din mână și se adânci în gânduri. La ideea de a străbate deșertul simți un fior rece în spate. Își amintea foarte bine accesul de tuse de când ieșise cu alți tineri din sat într-o excursie în munții din jurul orașului Eilat[52], acces provocat de praf și de încercarea de a ajunge primul în vârf pentru a-i face semne cu mâna de acolo Naamei. Dar, oricât îl speria gândul la călătorie, ideea de a o refuza îi repugna și mai mult. Pentru că Iair și Naama vor pleca și, fără el, expresia visătoare de pe fețele lor nu-i lăsa nicio iluzie. Dacă ei vor pleca, el va rămâne singur în așezare, cu maică-sa, cu taică-său și cu lăstarii de căpșuni. Palma Naamei se îndepărta, nici când se vor întoarce din călătorie nu-mi va mai da voie s-o țin de mână. Adică de ce să vrea o fată care a trecut prin asemenea aventuri să țină de mână un fricos? Știa acum că nu e loc de ezitări. Trebuie să meargă cu ei.

În ziua aceea rămaseră în *wadi* mult timp după apus. Plecară de acolo drepți, pășind calmi, ca și cum niciodată n-ar fi plecat cu manevre sofisticate. Vor fi mai portocalii, se gândi, întâi mai portocalii, apoi roșii, apoi putrezi, pentru că nimeni nu le va aduce nimic de mâncare. Văzură satul din depărtare, apoi casele cu geamurile larg deschise, cu ușile vraiște. O clipă se gândi, uite, teama aia cunoscută, copilăroasă, s-a întors. Dar satul ruinat nu-l mai înspăimânta, nimic nu-l mai poate speria. Dimpotrivă, aproape că se surprinse fiindu-i dor de el. Țvi Marcovici coborî din satul părăsit, coti și începu să coboare prin *wadi* pe drumul în serpentine. Atunci, în clipa aceea, știu că nu mai era copil.

---

[52] Oraș în extremitatea sudică a Israelului, stațiune turistică de renume internațional, port la Marea Roșie, înconjurat de munți stâncoși, în apropierea deșertului (n.tr.).

5.

Într-o dimineață Bella și Iacov Marcovici se treziră și văzură că fiul lor nu e acasă. În aceeași dimineață Zeev Feinberg se trezi și găsi paturile copiilor goale. Până pe seară Bella și Iacov Marcovici erau convinși că băiatul e la prietenii lui. Zeev Feinberg presupunea exact același lucru. De-abia când ajunse Bella acasă la Feinberg, supărată că se răcește cina, de-abia atunci înțeleseră cu toții că au greșit.

— Poate au fugit la Tel Aviv s-o viziteze pe Sonia la lucru? presupuse Iacov Marcovici.

— Fără să anunțe pe nimeni? se enervă Bella.

— Sigur au crezut că se întorc în aceeași zi, spuse Feinberg. Nu mă îndoiesc că Sonia le-a dat o porție zdravănă.

Dar Sonia, când binevoi în sfârșit să răspundă la telefonul din birou, crezu că e o glumă.

— Foarte amuzant, Zeevik! Dar acum trebuie să mă întorc la ședință.

— Nu sunt cu tine?

— Sigur că nu sunt cu mine. De ce să fie cu mine? Ești sigur că nu inventezi ca să vin acasă o zi mai devreme?

— Sonia, nu sunt copiii.

Toată noaptea îi căutară. Zeev Feinberg și Iacov Marcovici mobilizară toți bărbații din așezare și ieșiră să răscolească toate câmpurile, iar Sonia bătu toate străzile din oraș, poate totuși copiii ajunseră în metropolă. Când răsări luceafărul de dimineață ochii tuturor erau roșii de nesomn și de lacrimi șterse pe furiș. La zece dimineața, când Iacov Marcovici, Bella și Zeev Feinberg se așezară să hotărască ce au de făcut, Sonia năvăli ca o furtună.

— Spuneți-mi că i-ați găsit!

Zeev Feinberg nu-i răspunse, o singură privire îi fu de ajuns. La ora unsprezece localnicii se împărțiră în grupuri și reîncepură căutările. La prânz li se alăturară forțe ale poliției și voluntari din satele învecinate. Se scufundară în bazinul izvorului, cercetară în *wadi,* trecură de gardul de cactuși și scotociră prin casele părăsite, priviră spre mare cu sprâncenele încruntate. Le aruncau din când în când câte o privire piezișă părinților, să vadă dacă mai rezistă. Bella era palidă, ochii-i erau goi. Când unul dintre voluntari veni și îi arătă o cămașă pescuită din mare, căzu la pământ.

— Ea vreunuia din ei?

Bella clătină din cap că nu. Dar nu se ridică. Numai simplul fapt că acea cămașă i-ar fi putut aparține fiului ei era suficient s-o paralizeze.

În timp ce ea stătea neputincioasă pe malul mării, albă la față, Iacov Marcovici era energetic cum nu fusese în viața lui, sângele i se zbătea în vene și-l făcea să alerge încoace și încolo. După un timp oarecare, voluntarii înțeleseră că aceste căutări haotice nu au niciun rost, motiv pentru care-l lăsară în pace pe Iacov Marcovici și se întoarseră la căutările lor sistematice, metodice. Iacov Marcovici continuă să alerge în cercuri, strigând iar și iar numele băiatului, până se împiedică de Bella, care stătea pe mal.

— Vino, îi spuse. Să căutăm mai departe și o să-l găsim.

Bella nu se mișca de acolo, cu privirea ațintită spre mare.

— Și dacă e acolo? întrebă, arătând în direcția apei întunecate.

Iacov Marcovici îngenunche lângă ea și luă capul ei frumos în mâini.

— Nu e acolo, spuse. E în altă parte, iar noi o să-l găsim. Îți promit că o să-l găsim.

Rostise cuvintele cu atâta hotărâre, iar ele erau atât de lipsite de orice bază reală, că Bella izbucni în plâns. Iacov Marcovici își luă soția în brațe ca s-o consoleze.

În acest timp Sonia era disperată și ducea tratative cu Dumnezeu. Cu toate că la locul de muncă era o rivală puternică, iar negocierile cu ea erau extrem de dificile, iată că acum dădea tot, fără excepție, numai să revină copiii. Iar Zeev Feinberg, care mânca dimineața o felie mare de pâine cu unt cu o bucată de pastramă deasupra[53], reveni și-l regăsi pe Dumnezeul evreilor. Se rugau și căutau, căutau și se rugau, până observară farurile unei mașini apropiindu-se de sat. Întrucât se lăsase deja seara și foarte puțini veneau în sat la orele alea, Sonia și Zeev Feinberg se grăbiră să afle dacă mașina aducea vești. Farurile îi orbiră, drept care Soniei îi trebuiră câteva secunde să-și dea seama că are în față chipul chinuit al adjunctului Organizației. Zeev Feinberg căzu pe umărul bunului său prieten. Sonia înghețase.

— Hai să intrăm în casă. Ar fi de preferat să nu audă ce am să vă spun.

În clipa în care au deschis ușa casei, nu s-ar fi putut înșela asupra mirosului de piersici. Trecuseră peste patruzeci și opt de ore de când Iair Feinberg plecase de acasă, dar mirosul lui zăbovea. Fără să vrea, adjunctul Organizației se întoarse și privi mirat spre Sonia. Știa bine mirosul de portocale al femeii pe care o iubea, dar la miros de piersici nu se așteptase. Sonia se eschivă la privirea adjunctului Organizației și se duse în bucătărie să pregătească ceai, în timp ce Zeev Feinberg aspiră mirosul până în fundul plămânilor și se grăbi să închidă geamurile, ca să nu se evapore.

---

[53] Conform indicațiilor biblice, evreii nu trebuie să mănânce carne împreună cu lapte sau produse lactate (n.tr.).

— Am auzit la radio despre copii, spuse adjunctul Organizației și am venit cât am putut de repede. Acum trei ore m-a contactat un tânăr din kibuțul Yotvata. Ei sunt în drum spre Petra.

— Ce?

— Băiatul ăsta, dintre cei mai buni subordonați pe care i-am avut vreodată, s-a întors nu demult dintr-o călătorie la Stânca Roșie. Știți cum e, zvonurile prind aripi și alți tineri au venit la el să afle amănunte. În urmă cu o lună a primit o scrisoare de la trei tineri din satul vostru – cu toții proaspăt eliberați din unități de elită – care se interesau despre posibilitățile de a ajunge acolo. El le-a trimis detalii, le-a atașat și o hartă desenată cu mâna lui și le-a urat succes.

Adjunctul Organizației tăcu o clipă și asta fu de ajuns pentru ca Sonia să izbucnească și să țipe cu furie:

— Ei, și ce-i cu asta? Nu mai sunt destui tineri în așezare care se pot interesa de o nenorocită de călătorie ca asta?

Adjunctul Organizației continuă o clipă fără să-și ia ochii de la masa din lemn.

— Ieri-seară au ajuns la kibuțul lui trei tineri, doi băieți și o fată. Au rugat să li se dea rezervă de apă și au spus că se îndreaptă spre munții Eilatului. Dimineața, când au început să vorbească despre dispariție la radio, băiatul meu a intrat în panică. A ieșit pe urmele lor. Se duceau spre est.

Adjunctul Organizației ridică privirea de pe masa din lemn și privi direct în ochii lui Zeev Feinberg.

— Propun să pornim să-i căutăm, continuă el, fără armată și fără poliție, fără nimic care să-i enerveze pe iordanieni.

Zeev Feinberg se ridică de pe scaun și începu să umble încoace și încolo prin salon. Își amintea perfect serile în care îi împuiase urechile lui Iair cu tot felul de povești eroice bine condimentate. Acum copilul ieși să-și caute propriile fapte de eroism și cine știe dacă se va întoarce. Sonia ridică la Zeev Feinberg o pereche de ochi cenușii. O clipă îi trecu prin minte același gând care îl chinuia pe soțul ei. Sonia îl strânse în brațe pe bărbatul ăla mare, mustața lui îi zgâria gâtul, îi simțea respirația fierbinte, dureroasă, în ceafă. Adjunctul Organizației se grăbi să se uite în altă parte. Se nimerise aici numai din întâmplare, în mijlocul lucrurilor tainice dintre bărbat și femeie, între bărbatul care jucase șah cu el pe un vapor de imigranți care scârțâia din toate încheieturile și între femeia al cărei miros îl putea identifica și cu ochii închiși. Peste o clipă Zeev Feinberg se desprinse din îmbrățișarea soției, se apropie de adjunctul Organizației, îl bătu pe umăr și spuse:

— Vino. Să-l chemăm pe Marcovici.

•

Merseră în tăcere ore în șir. Zeev Feinberg se gândea la ale lui, iar adjunctul Organizației, la ale lui. În fața unor asemenea gânduri cuvintele vorbite par mult prea mici, de aceea tăceau amândoi. Iacov Marcovici tăcea și el. Peste câteva ore vor ajunge la Yotvata și se vor furișa peste graniță. Exact despre o asemenea călătorie vorbise Zeev Feinberg, când se delecta la cină cu amintiri din tinerețe. Dar acum, când stătea alături de prietenul lui în mașina care zbura înainte, nu simțea nimic, în afară de limba grea și amorțită în gură.

Când trecură de Beer Sheva, Iacov Marcovici căzu într-un somn greu și neliniștit pe scaunul din spate. Atunci adjunctul Organizației i se adresă lui Zeev Feinberg:

— Povestește-mi despre băiat.

Zeev Feinberg se simți recunoscător pentru rugămintea prietenului. Deja de mult timp tăcerea i se încolăcea în jurul picioarelor ca nisipurile mișcătoare ale acestui deșert. Dacă va vorbi despre copil, poate că limba i se va elibera puțin. Începu să-i povestească despre picioarele iscusite ale lui Iair („nimeni din sat nu l-a ajuns vreodată! nici măcar câinii!"), despre viclenia cu care scosese un butoi cu smântână din lăptărie, despre inteligența cu care descoperea mereu și mereu dulciurile. Adjunctul Organizației asculta în tăcere, chipul îi era împietrit, în afara unui tremur ușor deasupra buzei superioare, care pornise din clipa în care Zeev Feinberg deschisese gura.

— Înainte de a se fi născut, am crezut că este vreo problemă cu afacerea.

Adjunctul Organizației apucă mai strâns volanul și își ațintì privirea asupra drumului.

— O învinovățeam pe Sonia. Adevărul e că am fost cam scârbos. Nici sarcina Bellei nu mi-a fost de prea mare ajutor. Apoi a venit Iair și totul s-a așezat așa cum trebuie.

Zeev Feinberg ezită. Pentru prima oară spusese cuvinte pe care nu îndrăznea să le rostească nici măcar în gând. Avea impresia că îl pune pe adjunctul Organizației într-o situație neplăcută, așa că întoarse capul și-și privi prietenul. Îi scăpă un strigăt de pe buze, pentru că acesta conducea cu ochii tare strânși, mușcându-și buzele și ținând volanul ca pe un animal viu.

— Froike!

Adjunctul Organizației deschise ochii.

— Ce s-a întâmplat? Ce te doare?

— Nimic, nimic. A trecut. Vrei să conduc eu?

Adjunctul Organizației dădu din cap că nu.

— Ești sigur că totul e în regulă?

Adjunctul Organizației se gândi o clipă la toate răspunsurile pe care le-ar fi putut da, dar se mulțumi cu un simplu „da”. Continuară în tăcere. Iar atunci adjunctul Organizației îl privi pe Zeev Feinberg și spuse:

— Mai povestește-mi!

Zeev Feinberg nu avea nevoie de alt îndemn. Se întoarse imediat și începu să-i vorbească despre nașterea copilului, despre faptul că toți credeau că era copilul cel mai frumos din așezare, despre cum mersese de-a bușilea. Zeev Feinberg povestea și povestea, iar adjunctul Organizației asculta și ținea minte, acoperindu-și cu mâna buza care tremura. Uneori adăuga întrebări care îl uluiau pe Feinberg, cum ar fi: Și a plâns când i s-a blocat în gură un dinte de lapte îndărătnic? Și în ce s-a mascat anul trecut la serbarea de Purim[54]?

Zeev Feinberg răspunse, ba chiar lărgi subiectul. Când răsări luceafărul adjunctul Organizației era deja foarte bine instruit în detaliile vieții lui Iair Feinberg, de la nota de la Tanah[55] până la pasiunea pentru dulceața de smochine.

6.

Iair Feinberg știa exact unde anume se rătăciseră. La răspântie, nu departe de salcâm. El era de părere că trebuie s-o ia la stânga, iar Naama se încăpățâna să meargă la dreapta și Țvi Marcovici era de partea ei. Chiar dacă Naama ar fi propus să-și sape drumul în jos prin nisip, Țvi tot de partea ei ar fi fost. O clipă Iair se gândi să se întoarcă și să-i arunce asta în față lui Țvi Marcovici, dar gâtul îi era prea uscat pentru cuvinte inutile. Continuă să-și târâie deci picioarele și cocea în gând câteva ocări bine argumentate, care se amestecau cu zvâcnetele sângelui în tâmple. De sub ocări și zvâcnetul sângelui urca spaima. Înghețată, paralizantă, amenințând să-l trântească la pământ. Iair Feinberg lupta cu ea din toate puterile, dar din oră în oră spaima creștea, întunecând gândirea ca o cangrenă care agravează. O clipă Iair Feinberg se simți tentat să privească înapoi, dar întoarse imediat privirea. Spaima de pe chipurile Naamei și a lui Țvi Marcovici era limpede și ușor de recunoscut. Și contagioasă. Știau toți trei că, dacă se vor uita unul la altul, nu vor mai avea putere să continue, motiv pentru care priveau înainte și se străduiau să pășească drepți și cât mai bine le stătea în putință. Nimeni nu propuse să se întoarcă. Țineau minte bine pustietatea deșertului din

[54] Sărbătoare a cărei origine provine din Vechiul Testament *(Cartea Esterei)* (n.tr.).
[55] Biblie (n.tr.).

drumul până la Yotvata. Iar în fața lor se afla un izvor, așa indica harta. Numai de-ar putea ajunge până acolo. Dar mersul devenea tot mai greu. Pulsațiile sângelui în tâmplele lui Iair Feinberg se intensificară, iar gâtul îl durea de sete. Când se gândea la asta spaima îl înțepa ca zeci de șerpi mici. Iair Feinberg lupta să-i alunge, ocupându-și mintea cu calcule matematice complicate: nouă litri de apă împărțiți la cele treizeci și una de ore de mers ale călătoriei, rezultă că ei trăiesc din zero virgulă două sute nouăzeci de litri de apă pentru toți trei, ceea ce înseamnă zero virgulă zero nouăzeci și șase litri de apă de persoană pe oră de mers. Dar calculul nu este exact, pentru că de fapt în ultimele opt ore merseseră practic fără apă, motiv pentru care ar trebui să împartă tot la douăzeci și trei de ore sau să adauge apa băută înainte de a porni la drum. Socotelile erau destul de bune pentru a-i alunga spaima, așa că Iair Feinberg le continuă și capul îi era atât de plin de ele, încât în prima clipă nu auzi că Țvi Marcovici a căzut și nu auzi nici țipătul Naamei.

Când întoarse capul își văzu prietenul întins la pământ și pe soră-sa călare pe el, scuturându-l. Se grăbi să vină înapoi și îl întoarse pe Țvi Marcovici pe spate, bătându-l ușor pe obraji. Acesta întredeschise ochii, o crăpătură îngustă. Din gură îi ieșea un horcăit înfundat, dar chiar și așa nu putea fi confundat:

— Apă.

Iair Feinberg și Naama îl traseră cu ultimele puteri la umbra unui salcâm singuratic. Efortul le provocă respirații grele, gâfâitoare, care fac durerea din gât mai usturătoare ca oricând. Acum spaima nu mai putea fi controlată, spaima care alerga încolo și încoace printre picioarele lui Iair și ale Naamei, oprind orice fărâmă de logică.

— Să ne întoarcem, spuse Naama.

— Treizeci de ore fără apă? E deja preferabil să mergem înainte.

— Dar Țvi nu mai poate merge.

— Am să-l duc eu în spate.

— Atunci ai să leșini și tu, iar eu am vă car pe amândoi.

— Ai vreo idee mai bună?

Naama tăcu o clipă, apoi șopti:

— Poate să încercăm să chemăm ajutor?

— Nu vorbești serios! Ne împușcă iordanienii.

— Poate nu, răspunse Naama. Până la urmă, nu suntem totuși decât niște copii.

Când spuse asta, tăcură amândoi. Aventura arăta acum atât de prostească și pripită, călătorie de bebeluși. Iair Feinberg simți cum se duce durerea din

gât în fața furiei care îl cuprinse. Oare asta să fie el cu adevărat un copil care se dă bărbat?

— Tu rămâi aici, cu Țvi. Eu mă duc să aduc apă.

— Ți-ai ieșit din minți? N-avem voie să ne despărțim. A fost decizia ta. Tu singur ai decis la fiecare antrenament pe care l-am făcut.

— Acum nu e antrenament, Naama. E orice în afară de antrenament. Avem nevoie de apă. Fug să caut și mă întorc. Țvi nu e în stare să meargă. Izvorul trebuie să fie pe aproape. Fug să-l caut și mă întorc.

Gâtul Naamei Feinberg era prea uscat ca să mai vorbească, dar mișca tot timpul capul în semn că nu. Iair se ridică în picioare. Naama continuă să miște capul cu mai multă putere, dar rămase așezată.

— Fluier o dată în caz de pericol. De două ori dacă găsesc apă. Ții minte?

Naama continua să miște capul a negație, dar știa că va reține. Doar ea îl învățase pe Iair să fluiere, chinuindu-l cu repetiții până când reușise să scoată din gât sunetul puternic, ascuțit, unitar. Cât de supărat fusese că ei fluieratul îi venea cu atâta ușurință, firesc, pe când el eșua de fiecare dată. Și câtă plăcere avusese ea descoperind că există un lucru la care era mai pricepută decât fratele ei. Un fluierat pentru pericol, două pentru o descoperire – așa comunicau între ei, avertizând apropierea directorului școlii sau descoperirea vreunui obiect pierdut, de momentul potrivit pentru a se furișa în locul în care era ascunsă dulceața de smochine. Iair Feinberg începu să meargă, simțind în spate privirea Naamei, până la cotitura dinspre valea râului[56]. Din clipa în care cotise, ea nu-l mai vedea. Acum pășea singur. Îl cuprinse un val de emoție. Singur în deșert. Ca în povestirile tatălui său despre prietenul său Froike, care a trecut singur peste dunele de nisip pentru a-i salva pe încercuiții din Nițanim[57]. Setea parcă se domolise un pic, Iair începu să meargă puțin mai repede. Acum se simțea ceva mai puternic, deși, dacă l-ar fi privit un ochi străin, s-ar fi îngrozit de roșeața chipului ars de soare și de ochii care parcă visau. Iair Feinberg știa cu precizie încotro merge – dacă va scurta drumul cățărându-se pe coasta dealului, va ajunge repede la confluența râurilor și de acolo la stânga, spre izvorul care figurează pe hartă. Îl așteaptă acolo apă limpede și dulce. Gândul la apă îl făcu să accelereze pașii, având senzația că aleargă spre izvor, că trece peste munți, sare peste dealuri. De fapt nu parcurse decât câteva sute de metri, mergând ca un bețiv ce nu se poate ține pe picioare. La următoarea cotitură simți deja mirosul apei. Iair Feinberg băgă două degete în gură, pregătindu-se pentru două fluierături puternice.

---

[56] Văi ale unor râuri uscate din deșert, care atunci când plouă sunt uneori umplute de torenți care duc totul în drumul lor (n.tr.).

[57] Kibuț în sudul Israelului. Se referă la luptele din 1948 (n.tr.).

•

Iacov Marcovici îi observă. Doi copii leşinaţi de sete şi de căldură la umbra unui salcâm. Strigătul de bucurie fu primul sunet pe care ceilalţi îl auziseră după multe ore. De când porniseră la drum urmăriseră cu atenţie paşii copiilor şi rostiseră cât mai puţine cuvine. Se bazaseră pe urmele din nisip şi pe harta pe care o primiseră de la tânărul din Yotvata, care – aşa spunea – era identică cu cea pe care o trimisese tinerilor. Dar mai mult decât orice se bazaseră pe aroma aceea delicată, mai degrabă simţită intuitiv, de piersici. Între drumul prin deşert al copiilor şi cel al părinţilor erau aproape douăzeci şi patru de ore, dar pământul cald absorbise transpiraţia lui Iair, iar aerul static îi păstrase mirosul. Când aveau vreo suspiciune asupra itinerarului se opreau, se aplecau şi aspirau din plin. De obicei Zeev Feinberg era primul care se ridică şi indica cu o mişcare a capului direcţia pe care trebuia să o urmeze. Doar mirosise zi de zi mirosul băiatului când ieşea din baie, atent la mirosul pe care îl ura, obligându-l să se întoarcă, să spele din nou şi să-şi frece corpul pentru a alunga piersicile din fiecare por. Iacov Marcovici se ridica repede şi pornea pe urmele prietenului lui, dar adjunctul Organizaţiei mai rămânea o clipă pe pământ, cu ochii închişi, şi se lăsa pătruns de amintirea prezenţei băiatului.

Când observă cele două trupuri culcate la umbra salcâmului, Iacov Marcovici ţâşni spre ele, iar Zeev Feinberg şi adjunctul Organizaţiei veneau în fugă după el. Erau convinşi că în spatele copacului îl vor găsi şi pe cel care lipsea, dar când ajunseră aproape se dovedi că Iair nu era acolo. Le dădură Naamei şi lui Ţvi apă şi îi loviră uşor pe obraji până când deschiseră ochii. Erau foarte slăbiţi şi deshidrataţi cum scrie la carte, dar umbra copacului îi apăraseră de căldura ucigătoare a soarelui. Zeev Feinberg şi adjunctul Organizaţiei încercau iar şi iar să afle de la ei în ce direcţie plecase Iair, dar cei doi erau prea slăbiţi ca să poată vorbi. După câteva minute hotărâră să se despartă: Iacov Marcovici va rămâne aici, cu copiii, iar Zeev Feinberg şi adjunctul Organizaţiei vor continua să-l caute pe băiatul dispărut. Imediat cei doi se aplecară să inspire mirosul impregnat în pământ. Se ridicară dintr-odată şi o luară la fugă spre cotitura văii râului şi de acolo spre deal. Acum nu mai puteau greşi în privinţa urmelor paşilor în nisip. Dar în timp ce urmele erau tot mai clare şi mai vizibile, mirosul piersicilor devenea tot mai slab. Zeev Feinberg simţi asta, la fel şi adjunctul Organizaţiei. Cei doi se priviră cu teamă, în timp ce paşii lor alergau după urme. Zeev Feinberg şi adjunctul Organizaţiei inspirau aerul cu inspiraţii puternice, tot corpul le era încordat să primească mirosul băiatului. Dar la fiecare inspiraţie simţeau tot mai puţină aromă de piersici. Cu o clipă înainte de cotitură mai aspirară o dată, o inspiraţie puternică, încăpăţânată. Exact în clipa în care ajunseră la

cotitură nu mai simțiră nimic și cum trecură de ea îl văzură pe Iair Feinberg căzut în nisip.

Ecoul țipătului de groază al lui Zeev Feinberg se mai auzi printre dealuri multă vreme după ce porniseră spre graniță, cu copiii pe umeri. Iacov Marcovici mergea primul, cu fiul lui pe umeri, care când leșina, când își revenea. Soarele apunea, iar greutatea fiului nu era o povară pentru Iacov Marcovici, fiindcă atunci când îl luase Țvi deschisese ochii, îi zâmbise și-i spuse: „tată". Cuvântul fusese de ajuns pentru a-l pune pe picioare pe Iacov Marcovici, în ciuda greutății drumului. Zeev Feinberg pășea alături de Iacov Marcovici, ducând-o pe umăr pe Naama. Era sigur că mintea Naamei rămăsese încețoșată tot timpul călătoriei, dar nu era așa. După ce Iacov Marcovici îi dăduse apă sub copac începuse să-și revină, dar țipătul de groază din spatele cotiturii îi paralizase pe toți. Când Zeev Feinberg și adjunctul Organizației apăruseră în fugă, cu Iair în brațele, închisese ochii ca pentru a se apăra de imaginea aceea.

— Repede! strigă adjunctul Organizației, repede spre graniță. Poate îl mai pot salva.

În câteva minute cei trei bărbați erau deja pe drumul de întors, fiecare cărând câte un copil pe umeri. În tot acest timp ochii Naamei erau închiși, iar în urechi îi răsuna strigătul adjunctului Organizației, „poate îl mai pot salva". Își dorea să recadă în starea aceea de semileșin în care zăcuse sub salcâm cine știe câte ore până veniseră să-i salveze. Dar din clipă în clipă se simțea mai trează, mai conștientă și nu putea face abstracție de felul în care Zeev Feinberg își trăgea nasul și de tremurul umerilor lui. Chiar fără a-i zări chipul, Naama știa că omul care o purta pe umeri plânsese pe tot drumul spre graniță.

La cincizeci de metri în fața lui Zeev Feinberg și a lui Iacov Marcovici pășea adjunctul Organizației, trupul inconștient al lui Iair era culcat pe umerii lui, mâna îmbrățișa mijlocul băiatului. Vara asta va împlini patruzeci și unu de ani. Într-un sertar al apartamentului său din Tel Aviv se află trei decorații pentru eroism și o scrisoare de mulțumire de la Primul-Ministru, al cărei conținut e secret. Cel puțin șapte copii îi poartă numele. Cel puțin cincizeci de bărbați muriseră în luptă cu el. Se culcase cu unsprezece femei. Iubise una. Și toate astea le-ar fi dat, le-ar fi dat fără a clipi din ochi pentru a aduce băiatul viu în țară. Auzea în spate gemetele de durere ale lui Zeev Feinberg, dar el însuși nu scotea niciun sunet. Niciun cuvânt. Nicio lacrimă. Doar merse rapid, fără opriri, tot drumul spre graniță. Cât timp va mai putea merge, cât timp va mai putea traduce furtuna din suflet în fapte concrete, furtuna va rămâne sub control.

7.

Țvi Marcovici nu știa cât trecuse de când văzuse soldații israelieni alergând spre ei și până se trezise între cearșafurile apretate ale patului de spital. Nu știa nici când ajunsese maică-sa acolo și nici când fusese împins patul Naamei în rezerva lui. Bella Marcovici săruta fără încetare obrazul fiului ei. Apoi se apropie de Marcovici, îi luă mâna și i-o săruta. Acesta se simți îngrozitor de jenat. Țvi Marcovici se simți și el prost față de Naama, care, deși ținea ochii închiși, era clar că nu dormea – pleoapele prea strânse o trădau. Dacă ar deschide acum ochii, poate ar înțelege că dorința ei ascunsă, pe care nu îndrăznea să și-o mărturisească nici ei, aceea de a fi copilul unic al părinților săi s-ar putea împlini acum. Naama Feinberg ținea ochii strâns închiși, iar Țvi Marcovici făcu ce dorea de mult – o luă de mână.

Iacov Marcovici și Bella ieșiră pe coridor, alăturându-se adjunctului Organizației și lui Zeev și Soniei Feinberg. La apariția medicului toți se ridicară în picioare, în afara Soniei, cu ochii pe linoleum. Medicul explică situația. Șansele sunt mici, spuse. Tânărul suferă de o insolație foarte gravă. Se poate ghici câte ore a zăcut acolo, în soarele arzător.

— Poate se va întâmpla o minune, răspunse Marcovici.

— Da, o minune, adăugă Bella.

— Poate se va întâmpla o minune, acceptă doctorul.

Accepta întotdeauna posibilitatea minunilor. În tăcerea care se lăsase, toate privirile erau ațintite asupra lui Zeev și a Soniei. Dar adjunctul Comandantului Organizației izbucni în hohote nestăvilite. Cei treisprezece ani și jumătate de așteptare și ratarea îi izbucniseră din gâtlej într-un plâns lung, disperat. Zeev Feinberg îl privi lung, cu o figură uimită, care se împietrea din ce în ce mai mult. Iacov Marcovici se uită la chipul prietenului său și îi deveni limpede că Zeev Feinberg începe să suspecteze ceea ce el însuși ghicise mai de mult. Cu fruntea încruntată, Zeev Feinberg își amintea de toate întrebările adjunctului despre copil pe drumul spre sud, încăpățânarea lui de a-l duce el în brațe la întoarcere, paloarea din clipa în care izbucnise în plâns, încleștând umărul Soniei. Se întoarse brusc, părăsind ca o furtună sala de așteptare, Iacov Marcovici alergând după el. Pe coridor trecură în fața unei femei însărcinate, a unui tânăr cu piciorul fracturat și patru bătrâni care icneau, fără a arunca nici măcar o privire vreunuia. Ușa de la intrare, care despărțea lumea celor bolnavi de a celor sănătoși, tremură din toate încheieturile când Zeev Feinberg țâșni prin ea cu o forță enormă în strada din afară.

Iacov Marcovici continuă să meargă în urma lui pe stradă, ezitând dacă să i se adreseze lui Zeev Feinberg așa cum era, în furia lui sau să-l lase în pace, dar la urmă alese o soluție intermediară. Păși în urma lui la o distanță rezonabilă, care îi permise lui Zeev Feinberg, întunecat din cauza incertitudinii, să i se adreseze câteva clipe mai târziu fără să fie nevoit să ridice vocea.

— Crezi că e adevărat?

— Nu știu.

— Nu te-am întrebat ce știi. Te-am întrebat ce crezi.

— Cred că da.

— Dar de ce să facă așa ceva? întrebă Zeev Feinberg, fără a îndrăzni să exprime răspunsul, care începea să i se arate în minte.

Iacov Marcovici evită și el să spună lucruri care e preferabil să fie trecute sub tăcere.

— Oamenii fac lucruri diferite din motive diferite.

— Dar eu? Eu ce să fac?

Iacov Marcovici tăcu. După o clipă, spuse:

— Ce sfat aș putea eu să-ți dau, Feinberg? La o iubire ca a voastră, eu pot doar să privesc din afară, ca un om care privește o vitrină.

— Despre ce vitrină vorbești? răcni Feinberg. Așa ți se pare ție că arată iubirea?

— Da, răspunse Iacov Marcovici cu voce joasă și sigură. Exact așa mi se pare că arată iubirea. Crede-mă, un om care trăiește fără ea o recunoaște de la o poștă.

Zeev Feinberg nu răspunse. Tremura de umilință și de furie. Trecătorii îl priveau cu teamă. Privea în jur cu ochi arzători, căutând ceva ce ar putea distruge cu propriile lui mâini. Cu toate că văzu câțiva candidați foarte potriviți – o bancă de lemn din apropiere, un flăcău cu o față rea, o reclamă de stradă prost montată – rămase totuși pe loc, cu pumnii strânși. Știa că orice ar face, chiar dacă ar distruge tot orașul, ceea ce aflase astăzi îi va rămâne mereu în minte, ca un cui înroșit în foc. Iacov Marcovici îl mai privi câteva clipe. Apoi porni spre spital cu pași grei.

•

Când intră în sala de așteptare, Sonia ridică spre el o privire plină de speranță, dar când înțelese că e singur se apucă cu mâinile de cap. Marcovici se apropie de ea, ar fi vrut s-o încurajeze, dar cuvintele, trădătoare ca întotdeauna, nu veneau. Nu avea nici cea mai vagă idee ce ar putea să-i spună el leoaicei îndoliate. Cuvintele nu folosesc la nimic. Până la urmă, ridică o mână pe care voia s-o pună pe umărul ei. Voia să-i ia mâna, dar

apăru o altă mână, mare și caldă, care se opri pe umărul Soniei. Mâna lui Zeev Feinberg.

Fără o vorbă, Marcovici se ridică și-i cedă locul de lângă Sonia prietenului său. Zeev Feinberg se așeză în tăcere alături de soția sa. O clipă se întunecă din nou, mustața se zburli furioasă, după care se relaxă dintr-odată și șopti:

— Sonicika!

Sonia își eliberă fața dintre palme și o ascunse la pieptul soțului ei. În spatele cămășii, a cârlionților prăfuiți de pe piept și a pielii transpirate, inima lui Zeev Feinberg bătea tare înspre obrazul Soniei.

Imaginea era atât de delicată, încât toți cei din cameră întoarseră ochii, evitând să-i privească. Era o imagine care nu le aparținea. Toți, în afară de Marcovici. Acesta îl privea pe Zeev Feinberg cu ochii larg deschiși. Doar de-abia cu câteva clipe în urmă răcnea în afara spitalului, ținându-și dinții încleștați în umilința lui. Și iată că reușea să se elibereze de ea dintr-odată, lăsa în urmă tot ce era rău și putred și se întorcea să-și consoleze soția. În timp ce el, Iacov Marcovici, se tăvălește de ani buni în umilința lui ținând-o legată pe femeia pe care o iubește cu iubirea sa respingătoare și refuzând să renunțe. În fața comportamentului lui Zeev Feinberg, iubirea lui pentru Bella era atât de jalnică, atât de inutilă. O ține de atâta timp pe Bella, care nu îl vrea. Ține rochia ei strâns în pumn și nu se deschide. Privind palma lui Zeev relaxată, cu degetele desfăcute, pe umărul Soniei, își aminti de harul palmei deschise, de micile talismanele – o palmă deschisă, cele cinci degete larg desfăcute – și se întrebă dacă ar fi și el în stare să facă același lucru. Dar în aceeași clipă se îngrozi. Să renunțe? Să renunțe la Bella? Cum ar putea? Doar atâția ani a strâns atât de tare mâna, încât acum ea nu va mai fi în stare de nimic altceva. Refuzul devenise esența vieții sale.

Tot drumul înapoi spre casă, în mașina adjunctului Organizației o privi pe Bella dintr-o parte, de parcă o vedea prima oară. Bella și adjunctul Organizației se străduiau să închege o conversație oarecare, de rutină. De parcă nu se întorceau de la spital, unde se aflau fiul ei și fiul lui. Așteptând verdictul timpului și al întâmplării. De pe bancheta din spate, Marcovici privea profilul soției sale, care spunea ceva despre smochine, care anul acesta întârziau să se coacă. Mai păstra urme din frumusețea ei minunată, maiestuoasă. Dar ochii îi erau deja înconjurați de o rețea delicată, fină, ce prevestea ridurile care aveau să vină. Începuseră deja să apară și în colțurile gurii. Riduri fine, moi, ca liniile unei schițe desenate cu creion moale, o clipă înainte ca artistul să se fi întors și să le accentueze cu mișcări apăsate pe pânză. În ciuda prospețimii și a aspectului ei încă tânăr, putea deja să ghicească cum va arăta când va îmbătrâni. Timpul va moleși conturul buzelor, iar pe frunte vor apărea alte riduri de expresie. Dar, oricât va scrie

timpul și va șterge, oricât va scrijeli pe chipul Bellei Marcovici, nu va putea niciodată șterge expresia aceea de respingere care îi devenise a doua natură.

Iacov Marcovici știa că ridurile care sunt și cele care vor veni nu vor schimba nimic în ceea ce simțea. Știa perfect că o va iubi și o va dori oricum, tânără sau bătrână, înfloritoare sau veștejită. Nu mușcătura timpului pe chipul Bellei îl înfioră, îl făcu să se strângă în el pe bancheta din spate, ci expresia clară imprimată pe obrajii ei, chiar la această oră târzie de noapte, în mașina întunecată. Se imprimase în sprâncene, se îngropase în obraji, se dizolvase în albastrul ochilor ca otrava în pahar. Chiar și atunci când i-a prins mâna într-un gest de recunoștință, pentru că i-a adus copilul înapoi, chiar și atunci chipul ei continua să păstreze expresia refuzului. Pentru prima oară se întreabă dacă va continua să-și petreacă toată viața alături de femeia aceasta, într-adevăr cea mai frumoasă femeie pe care a văzut-o vreodată, dar fiecare fibră a chipului ei, fiecare mușchi al trupului ei, îi spun „nu". Mașina înaintează în noapte, mica flacără ce se aprinsese între ei s-a stins imediat, după o propoziție sau două, mai aruncă doar rar câte un cuvânt. Pe bancheta din spate, Iacov Marcovici se întreabă dacă un pumn strâns de atâția ani se mai poate desface într-o palmă și degete, așa, dintr-odată, în hotărârea dintr-o clipă, iar luminile de departe clipesc și îi spun: la fel cum atunci, în hotărârea dintr-o clipă, acolo, departe, s-a născut acel „nu" al tău, atât de hotărât, e posibil ca acum, aici, în noaptea asta, să se nască în tine cuvântul „da". Iar posibilitatea asta, posibilitatea asta, ca un „nu" atât de hotărât să se schimbe într-o bună dimineață și să transforme în „da", i se pare lui Iacov Marcovici atât de uluitoare, încât nici nu-și dă seama că au ajuns deja în sat și de-abia când Bella deschide portiera mașinii și îi mulțumește adjunctului Organizației pentru bunăvoința de a-i aduce acasă, de-abia atunci își revine și-și amintește să deschidă ușa. Acum sunt deja în prag, Bella vorbește despre lucrurile pe care trebuie să le pregătească pentru mâine, pentru spital, acum sunt deja în living și Iacov Marcovici o privește în tăcere, cea mai frumoasă talpă pe care a văzut-o vreodată se agită puțin în fața lui, aruncând pantoful, și dispare în întunecimea de pâslă a papucului. Iacov Marcovici își amintește de mâna lui Zeev Feinberg, deschisă, pe umărul soției lui. Iacov Marcovici se gândește la expresia de permanentă respingere de pe chipul Bellei. Iacov Marcovici se gândește la felul minunat, aproape magic, prin care „nu" se poate coace ca un fruct și preface apoi în „da". Iar la urmă Iacov Marcovici nu se mai gândește și începe să vorbească.

•

La început, Bella Marcovici crezu că aude șoaptele nopții. Că vântul ce mângâie afară tufele de bougainvillea se deghizează într-o făptură umană, că

un șacal din depărtare latră cu voce de om. Iacov Marcovici trebui să revină de două ori asupra cuvintelor până când Bella reuși să le înțeleagă sensul, dar nici atunci nu-i veni să creadă că au ieșit din gura lui. Iacov Marcovici își văzu soția aplecându-se pentru a-l auzi mai bine și le repetă a treia oară.

— Am să-ți acord divorțul, dacă asta vrei.

Privirea Bellei nu se schimbă, doar o clipire ușoară a genelor, ca o pasăre care își agită necontrolat aripile, înainte de a se deschide pe neașteptate portița coliviei – dar rămâne nemișcată. Căci rămase acolo, nemișcată, chiar și după ce Iacov Marcovici era absolut sigur că, fără îndoială, de data asta l-a auzit. Pe cât treceau clipele și nevastă-sa rămânea acolo, nemișcată, Iacov Marcovici începu să întrebe dacă se poate oare ca imposibilul să devină posibil în fața ochilor săi. Că paiele s-au prefăcut în aur. Că lupul și oaia își ling unul altuia obrazul. Că un milion de oase uscate dansează căutându-și drumul prin străduțele Ierusalimului, într-un marș imens al reînvierii. Pe scurt: să fie oare posibil ca Bella Marcovici, ființă superbă și plină de strălucire, ținută până acum în lanțuri de fier, să rămână în pragul ușii sale, chiar și după s-a scos lacătul? Și, cine știe?, poate că Bella Marcovici ar fi rămas în pragul ușii, dacă Iacov Marcovici nu s-ar fi decis să-i spună că intenționa să-i poarte în continuare de grijă copilului, indiferent dacă ea va rămâne sau va pleca. Atunci Bella se mișcă în sfârșit din prag. Dar, în loc să iasă, intră în casă. Trecu prin fața lui Iacov Marcovici și intră în dormitor. Cuvintele de recunoștință erau deja pe buzele lui Marcovici, când a o auzi strigându-l, ca să-i spună că nu găsește valiza.

Iacov Marcovici trase valiza din dulap și se duse să se culce, ca de obicei, în salon. Își petrecuse nopțile ani la rând pe canapeaua din salon, acum se întreba cum va reacționa spatele lui la atingerea saltelei din dormitor, care va redeveni a lui de mâine. Pașii Bellei se auzeau din dormitor, unde își împacheta lucrurile. După o jumătate de oră încetară. Atât de puține lucruri să fi avut, că a terminat atât de repede? Mâine în zori va pleca, dar casa va păstra amintirea trupului ei – un fir de păr auriu pe saltea, un ciorap uitat, urma degetului ei pe o farfurie care nu a fost bine ștearsă. Încet-încet urmele vor dispărea, până când casa va deveni goală și singuratică, cu Iacov Marcovici în ea. Va trebui și el să părăsească satul. Fără îndoială. Altfel, casa goală îl va scoate din minți. Își va vinde pământul și va cumpăra alt lot, în altă parte. Sau poate nu. Poate va merge pe urmele porumbeilor, la oraș. În ultimele vizite la Tel Aviv porumbeii se adunau lângă el în stoluri. Dar ce va fi cu răsadurile de căpșuni? Iacov Marcovici ar fi vrut să se ridice din culcuș, să facă cei patru pași până la camera Bellei și să implore îndurare pentru viața lui. Rămase totuși nemișcat, strâns sub cuvertură într-un ghem de tendoane, mușchi și gânduri. Mâine nu va mai fi. Oare să o conducă dis-de-

dimineață până la ușă? Să-i strângă mâna? Sau să se trezească și să iasă la câmp, să lovească pământul fără milă, în timp ce o figură subțire și înaltă se îndepărtează pe cărare? Iacov Marcovici îngheță brusc în culcuș. Din dormitor se auzea târâtul unei valize. Deci vrea să plece chiar acum, fără amânare. Înainte să răsară luceafărul. Beată de libertate, preferă să meargă pe cărările satului în noaptea rece decât să mai rămână câteva ore amărâte cu el. Iacov Marcovici îndrăzni să întredeschidă ochii. Cea mai frumoasă femeie pe care o văzuse vreodată se afla în ușa odăii. El se grăbi să închidă ochii, înainte de a o vedea îndreptându-se spre ieșire.

Iacov Marcovici simți brusc că-i trage pătura și se culcă lângă el pe canapea. Palmele ei – una perfectă, cealaltă cicatrizată – îi găsiră mâinile, care tremurau.

— O noapte, Marcovici. Să dormim și noi împreună o noapte, ca soț și soție.

Iacov Marcovici nu răspunse. La acest gest de mărinimie nu aveai cum să răspunzi.

8.

Mâna Soniei Feinberg rămase toată noaptea în palma lui Zeev Feinberg. Degetele lui mari, calde, o înconjurară. Și toată noaptea mâna lui Zeev Feinberg transpiră, acoperindu-i uneori degetele cu o umezeală sărată, care alteori se usca brusc. Dacă Sonia își simțea mâinile plângând, nu spunea nimic. Mâna ei rămânea nemișcată, indiferentă la fluxul și refluxul transpirației lui Zeev Feinberg. Zeev Feinberg plângea prin mâini, mâinile Soniei rămâneau inerte. Femeia asta de neînvins se închisese într-un fel de subsol interior și încuiase ușa. Uraganul se apropia de casă. Vântul îi șuiera în urechi. Acum nu mai are nimic de făcut, doar să aștepte să treacă, să aștepte în tăcere, nemișcată, acolo, în adâncurile subsolului. Când totul se va termina, când vijelia va trece, va deschide din nou ușa și va vedea ce i-a mai lăsat furtuna și ce a luat cu ea.

În jurul orei trei și patruzeci, în același timp în care Bella Marcovici intra printre cearșafurile soțului, Sonia Feinberg implora soarele să nu răsară încă. Pe coridorul spitalului tuburile fluorescente luminau fără oprire, dar Sonia Feinberg aruncă o privire piezișă și bănuitoare la întunericul de afară, care se rărea. Încă puțin și va răsări luceafărul de dimineață, care va vesti o zi nouă. Era mai mult decât sigură că noaptea copilul nu va muri. Dar dimineața, dimineața va trebui să deschidă ușa subsolului și să afle dacă deasupra ei casa mai există sau a fost smulsă de vântul care a lăsat-o printre

ruine. De aceea îi vorbește în gând soarelui, fără voce, în limba stelelor și îi spune mai încet, te rog, încet. Și exact în același timp Iacov Marcovici stă culcat în patul lui, care pentru prima oară în viață e și patul Bellei Marcovici, și imploră la rândul său: mai încet, te rog, încet. Iar soarele, deși oamenii de știință ignoranți se încăpățânează să susțină că nu e decât o combinație de hidrogen și helium, soarele nu poate rezista unor asemenea implorări. Pentru că soarele – și oamenii de știință n-au decât să spună ce vor – iubește oamenii cu o dragoste totală, în măsura în care îi permite distanța. Altfel, nu s-ar învârti zile și nopți la rând cu asemenea îngrijorare, cu grijă maternă. Și, chiar dacă oamenii de știință ignoranți mai zic că nu el învârtește oamenii, ci ei pe el, ba chiar și mai grav – că aceste mișcări nu au nimic în comun cu iubirea, cu grija, ci numai cu legile fizicii, nimic nu poate schimba ceea ce ochiul vede și inima simte.

Iată, deci, că vânzătorii de ziare privesc spre orizont cu uimire. Brutarii ridică ochii și privesc surprinși întunericul de afară. Cocoșii se frământă și opresc cântarea în cioc. Agricultorii se răsucesc în pat și adorm pentru încă un vis. Căci soarele, deși îi vine foarte greu, răspunde la rugămințile Soniei Feinberg și ale lui Iacov Marcovici, drept care le mai acordă douăzeci de minute. În aceste douăzeci de minute, cu ochii larg deschiși, Iacov Marcovici absoarbe în plămâni respirația femeii de lângă el. În aceste douăzeci de minute, Sonia Feinberg stă cu spatele drept, cu palma în căușul mâinii lui Zeev Feinberg, și nu mișcă. Dar știe că la capătul celui de al douăzecilea minut soarele nu mai poate întârzia. Deși plin de compasiune pentru omul culcat în patul lui și pentru mama îngrijorată pentru fiul ei, totuși binele celor doi e în contradicție cu binele a milioane de oameni care trebuie să muncească, să iubească, să mănânce, să se îngrijoreze, să râdă și încă atâtea lucruri cărora răsăritul soarelui le este necesar. Acesta este motivul pentru care, la șase și douăzeci de minute, douăzeci de minute după ora așteptată, prima rază de soare trezi satul și valea, livezile de portocali și câmpurile din beton ale orașului, casa goală a Soniei și a lui Zeev Feinberg și casa lui Iacov și a Bellei Marcovici, care niciodată n-a mai fost atât de plină.

•

Între trei și jumătate și ora șase și douăzeci dimineața Iacov și Bella Marcovici dormiră îmbrățișați pe canapea. Iar Iacov Marcovici aspiră mirosul Bellei Marcovici, își culcă obrazul pe moliciunea umărului ei, îi ascultă respirația. Mâinile nu încetau să-i tremure. Fu cea mai frumoasă noapte din viața lui. Iar la ora șase și douăzeci Bella Seigermann se ridică de pe canapea, îl sărută pe Iacov Marcovici pe obraz și ieși din casă.

•

Tot atunci, la ora șase și douăzeci, vânzătorii de ziare începură să lase jurnalul cu ultimele știri pe pragul caselor; brutarii se repeziră să aranjeze grămezile de pâini proaspete; cocoșii veniră în sfârșit cu cântarea așteptată; agricultorii deschiseră ochii. În timp ce se întind, se îmbracă și-și toarnă în pahare ceaiul de dimineață, doctorul se apropie de Sonia și Zeev Feinberg și le spune că băiatul a murit.

Sonia înțelese imediat că greșise. Când deschise ușa subsolului nu întâlnise distrugerile, ci furtuna. Vântul îi urla în urechi, o rupea pe dinăuntru, într-un vârtej nesfârșit. Oricât ar fi urlat, furtuna urla mai tare. Vocea furtunii era mai puternică decât vocea ei. Vocea destinului i se suprapunea, mult mai puternică decât vocea ei. Oameni alergau pe coridor. Încercau să-i vorbească. O mână albă dintr-un halat o pălmui. O altă mână în halat îi întinse o pastilă. Dar Sonia fusese înghițită de urletul uraganului, de furtuna care făcuse totul țăndări. Acum zbura prin aer, într-un vârtej uriaș, iar în jurul ei case și copaci și vaci, iar ea vede de sus tot ce a fost și s-a pierdut și vrea să se prăbușească la pământ, căci, oricât de dureroasă ar fi lovitura prăbușirii, niciodată nu se va putea compara cu durerea pe care o simte acum. Dar în tot acest timp în care se învârtește amețită, contorsionată, încordată, în tot acest timp simțea, undeva, departe-departe, la capătul trupului, mâna lui Zeev Feinberg, care nu o părăsea pe a ei. Zeev Feinberg nu lăsă furtuna să-i ia soția. Era de ajuns că-i lua copilul. Continuă s-o țină de mână toată dimineață. Și în toate diminețile care urmară.

•

În timp ce Iacov Marcovici asculta zgomotul ușii care se închidea în urma Bellei, care nu se va mai întoarce niciodată, în timp ce Zeev Feinberg ținea mâna soției, împotrivindu-se furtunii, adjunctul Organizației privea cu ochii larg deschiși soarele care urca. Primise întârzierea răsăritului ca pe ceva firesc. Doar nu venise aici ca să se piardă în amănunte. Stătea lângă mașină, pe o grămadă de pietriș în nisipurile din nordul Tel Avivului. Într-o zi se vor auzi aici șuieratul trenurilor din stația apropiată și claxoanele șoferilor pe străzile principale, veșnic pline de dopuri de circulație. Dar deocamdată nu se aude decât foșnetul tufișurilor mișcate de fuga vreunui iepure care a greșit drumul sau de vreo potârniche ezitantă.

O pală de vânt aruncă în aer milioane de fire de nisip, împrăștiindu-le deasupra grămezii de pietriș, doar pentru a le azvârli după aceea înapoi de unde le-a luat. Dacă adjunctul Organizației ar fi fost atent la șoaptele vântului, poate că ar fi auzit în ele discuțiile studenților care vin dinspre

gară, urcând dealul spre universitatea[58] ce se va construi în vârful lui. Dar cum poate asculta un om șoaptele vântului, când furtunile dinlăuntrul său îi zguduie sufletul și îl aruncă încoace și încolo, ca pe o barcă plină cu imigranți ilegali, noaptea, pe o mare furtunoasă?

Și, dacă ar auzi, ce? Doar fiecare om știe că s-a trăit și înaintea lui și că se va trăi și după el. Trecutul și viitorul sunt foarte interesante din punct de vedere intelectual, știm, dar asta nu poate alina o durere de dinți din prezent. Nici durerea inimii. O asemenea durere n-o poate alina decât altă durere, mai puternică. De aceea adjunctul Organizației aștepta răsăritul soarelui pentru a-l privi.

Bulgărele de foc începu să pâlpâie deasupra dealurilor din răsărit, iar adjunctul Organizației își concentră vederea numai asupra lui. Ziua cea nouă va veni, iar el o va privi drept în inimă, va privi și se va relaxa, cum își privea subordonații care se antrenau până îi apuca plânsul, cum îi privea pe prizonierii arabi până începeau să vorbească. El și soarele se vor privi unul pe celălalt, odată pentru totdeauna, și dacă își va pierde lumina ochilor în urma întâlnirii cu lumina cea mare – așa să fie. Sunt momente în viața unui om în care e preferabil să fie orb. Pe Sonia și pe copil oricum nu-i va mai vedea niciodată. Bulgărele de foc se afla deja la apogeul frumuseții lui, deasupra dealurilor. Adjunctul Organizației era și el în picioare, cu privirea concentrată spre lumina cea mare, poruncindu-le ochilor să nu se miște nici atunci când înțepăturile se transformă în durere, când se transformă în chin, când se transformă în tortură, când se transformară în pupile tăiate, când se transformară într-un ecran negru, opac.

Și totuși, îl făcură ministru al transporturilor. Ochelarii negri pe care trebui să-i folosească până la moarte în amintirea acelei dimineți nu făceau ca figura sa să pară mai puțin interesantă. Dimpotrivă. Îi adăugau puterii lui firești un plus de teamă și respect. Mame și tați care își botezaseră pruncii cu numele lui încă de pe vremea când nu era decât adjunctul Organizației puteau acum să zâmbească mulțumiți. Efraim Grinberg crescu frumos. La doi ani fu înțărcat de la sânii de frișcă ai mamei sale, deși continuă să-i privească cu poftă până pe la patru ani. Când crescu deveni expert în valori imobiliare, unul dintre cei mai importanți din țară. Efraim Șaarabi primi gradul de ofițer în cadrul unei ceremonii emoționante, aproape de Rosh Hashana[59], și căzu pe front zece zile mai târziu, în prima zi a războiului de Yom Kipur. Efraim Yamini părăsi kibuțul și se mută la oraș. Acolo privea cu mare plăcere femeile din apartamentele de la parter, până când fu prins și

---

[58] Universitatea din Tel Aviv, inaugurată în 1964 în Ramat Aviv, astăzi oraș rezidențial, elitist, la marginea de nord a orașului Tel Aviv (n.tr.).
[59] Anul Nou evreiesc (n.tr.).

trimis la închisoare, iar când ieși de acolo se întoarse la credință, privind de atunci numai în cărțile sfinte. Alți prunci care primiseră numele lui crescură și deveniră bărbați care se numeau Efraim, care cu simpatie și care cu neplăcere, unii vedeau în asta o binecuvântare, alții, o formă de respect. Adjunctul Organizației, acum ministrul Transporturilor, îi întâlnea rar, iar interesul lui pentru ei era minor. Își petrecea timpul liber jucând șah și corespondând cu șahiști amatori din toată lumea. Cel mai mult îi plăcea să joace cu un disident iordanian care trăia la Paris, căruia îi trimitea scrisori cu mișcări strălucite și explicații șlefuite. Până la urmă, se căsători cu el o femeie, Edna, deși s-ar fi putut numi și Hana sau Țila, fără ca asta să schimbe ceva. O respecta, iar ea îi dădu în schimb două fetițe gemene. Când mergea cu ele pe stradă, ținând în fiecare mână o palmă micuță, încrezătoare, simțea ceva care putea fi fără îndoială definit drept fericire. Dacă ieșeau sâmbăta într-o excursie și treceau pe lângă o livadă de portocali, cerea ca geamul mașinii să fie închis imediat. După moartea lui, fu propus de câteva ori comisiei care acorda numele străzilor, dar fu întotdeauna respins în favoarea vreunui comandant, poet sau a altui activist sionist.

E greu de știut ce învățătură s-ar putea trage despre soarta adjunctului Organizației dintr-o descriere atât de laconică, căci situațiile concrete ale vieții nu pot înlocui viața, carnea și sângele. Dar adevărul istoric ne obligă să recunoaștem că din ziua în care îi părăsise pe Sonia și pe băiat în spital și ieșise să privească soarele adjunctul rămase închis și acoperit ca un mormânt. Iar la înmormântarea lui, foarte oficială și foarte respectabilă, însoțită de o mulțime de articole în ziarele de seară, soția lui povestea că nu-l văzuse niciodată plângând.

După după

„Săptămâna de doliu[60] se va ține în casa defunctului”. Iehuda Grinberg privi anunțul mortuar minute la rând, încercând să extragă din adâncurile memoriei chipul lui Iacov Marcovici, să aducă înapoi ca prin vrajă figura fragilă, slabă, tot mai lipsită de puteri din zi în zi, din săptămână în săptămână, din lună în lună, ca un caiet căruia îi sunt întoarse foile, repede-repede, iar desenele imprimate în colțul de jos al paginilor se transformă în altă persoană. Pentru că, deși fusese mereu bătrân, Iacov Marcovici fusese mereu imaginea statică a încă unui rid lângă ochii înfundați și probabil că într-o zi fusese mai bătrân decât în altă zi, pentru că, altfel, cum se poate explica faptul că într-o zi fusese suficient de bătrân pentru a muri, ceea ce probabil că nu era de actualitate cu câteva zile înainte.

Între băcănie și grădinița de copii își dispută onoarea încă un anunț mortuar. Iehuda Grinberg aproape că uitase. Mai face numai zece pași de la anunțul vechi și se gândește deja la lista de cumpărături și la factura umflată de la compania de electricitate, care trebuie plătită, și puțin la sex. Toate astea devin acum minore la vederea foii de hârtie cu chenar negru. Pentru că e imposibil să te gândești la sânii Frumei, atârnându-i deasupra buricului ca niște sinucigași, piele albă-albă, sfârcuri ca lămâiul, atunci când Iacov Marcovici devine fantomatic, trece de la acum la atunci și ar fi interesant de știut când a atins Iacov Marcovici sâni ultima oară, dacă o fi atins vreodată.

Nu-i frumos să gândești așa despre Iacov Marcovici, dar oricum nu e frumos să lipești atâtea anunțuri mortuare pe o singură străduță, parcă pentru a enerva lumea. Cineva și-a făcut treaba cu prea multă ardoare. Și simți deodată o ciupitură în inimă: poate nepoții lui Iacov Marcovici, dacă o fi având. Poate ei, simțindu-se vinovați, umplură strada vie cu bunicul lor mort. Cât timp fusese în viață, niciodată nu merseseră cu el nici măcar un kilometru, de la casa lui până în parc, iar acum parcurseră exact aceeași distanță, ridicându-i o statuie din hârtie și bandă adezivă transparentă, metru cu metru.

Grinberg se opri și citi cu atenție. Iacov Marcovici avea trei nepoți. Totuși, era clar că nu ei erau făptașii. O treabă prea plictisitoare pentru adolescenți, prea chinuitoare pentru părinți. Probabil că era treaba unui mesager, cu

---

[60] În tradiția iudaică, Șiva, prima săptămână după o înmormântare, când rudele de gradul întâi nu ies din casă (de obicei stau în casa defunctului) și primesc vizite de condoleanțe (n.tr.).

privire opacă, grăbit, care a umplut strada lui Iacov Marcovici cu anunțurile, convins că și-a făcut datoria.

Iar pentru a se convinge, nu era nevoie decât să cotească spre străzile alăturate, unde de pe garduri lipsea anunțul lui Iacov Marcovici, iar pe avizierul public o fată de doisprezece ani va avea grijă de copiii voștri și la centrul cultural al tineretului se va deschide un cerc nou de dans. Zgomotul de la motoreta mesagerului care pornește spre alt cartier cu alte afișe îl asurzește pe Iehuda Grinberg. Nu are altă posibilitate decât să se agațe de sânii Frumei, sfârcuri ca trunchiul lămâiului, miros dulce de transpirație și parfum de sub care apare altul, mirosul trupului care se deteriorează.

Spaima aceasta a lui Iehuda Grinberg ar fi fost poate mai mică, dacă ar fi știut că în ziua morții lui Iacov Marcovici se trezise de dimineață cu un zâmbet pe buze, fredonând o melodie. Nasul adulmeca mirosul de pâine proaspătă, care venea tot drumul de jos, pe scări sau în liftul care în sfârșit fusese montat. Venea de la băcănie, prin stradă, cale de trei clădiri. Și, în ciuda reumatismului și a podelei reci, se scoală din pat, se scoală totuși din pat, aleluia, și începe să se îmbrace. Se spală pe dinți, atent să nu arunce nicio privire în oglindă. În lift, coborând, Iacov Marcovici e recunoscător pentru minunea asta: o cabină mică îl înconjoară ca un uter și iată-l atârnat în aer, coborât cu gingășie pe fire de oțel, tot drumul până la parter.

Acum strada. E mai cald decât ieri. Iarna nu se poate greși, dar vara e alunecoasă. Iacov Marcovici își trage picioarele în susul străzii, încă două clădiri și am terminat, pe drum își amintește de o frază pe care a tăiat-o cândva dintr-un ziar de sâmbătă: „Înflorirea cireșilor *nu simbolizează* primăvara, înflorirea cireșilor, **este** primăvara”. Cu toate că n-a înțeles exact citatul de pe magnet, l-a lipit totuși de ușa frigiderului.

Ușa frigiderului îi era lucrul cel mai drag din toată casa. Lipise unul lângă altul citate inteligente, cuvinte pe care le scosese trudind din cărți, din rubricile ziarelor, din discursurile conducătorilor. Era concentrată acolo esența înțelepciunii. Cuvintele necitite își pierd sensul, devin ca un copac căzut în mijlocul pădurii, care putrezește nevăzut de nimeni. Dar frigiderul – ce prospețime, ce îmbujorare de dans neîntrerupt: când scoatem laptele pentru cafeaua de dimineață, când băgăm cumpărăturile sau când furăm încă o linguriță cu dulceață înainte de masa de prânz. De fiecare dată ochiul mai prinde câte un rând. Uneori Ben Gurion, uneori Weizman[61], alteori terminăm un borcan plin cu castraveți acri pe furia ideologică a lui Jabotinski.

[61] Haim Weizman, primul președinte al statului Israel (n.tr.).

Ajunsese în sfârșit la băcănie. Îl întâmpinase radioul. În spatele vânzătorului se descărnau lăzi. Privise în jur, deși știa ce voia. Ambalajele lucioase și multicolore ale dulciurilor îl înconjurau din toate părțile. Roșu și verde și galben și albastru, o veselie dusă până la ridicol. Numai pâinea avea culoarea ei obișnuită și mirosul amețitor. O pâine, iată pâinea. Pentru ea venise. 4,70 pe tejghea. Aleluia.

Ieșind din băcănie, se întâlnise o femeie cu o fetiță. Femeia îi zâmbește, chipul i se luminează. Iacov, ce mai faci, reiese că ea și fiul lui au fost cândva prieteni. O privește lung, caută trăsături cunoscute pe chip. Dar chipul ei i se pare străin. Părul vopsit, bucle despre care nu știa dacă sunt naturale sau nu, ochelarii de soare închiși pe care îi poartă. Dar buzele de sub ruj. Da, Iacov intră acolo. Iar el privește buzele și își amintește ca prin vis cum se desfigurau de plâns când stătea culcată pe patul de spital de lângă patul fiului său. Iar el, Iacov, stătea lângă ea și îi povestea despre țări îndepărtate și prințese apropiate. Iar când adormea strângea bine pătura în jurul ei și era bucuros, dar și trist că nu mai putea povesti.

Acum femeia îl sărută pe gât și îi spune fetiței să-i dea un pup bunicului Iacov. Iar el simte neplăcerea fetiței și se grăbește să zică: „Nu e nevoie, nu e nevoie”. El știe deja: are mirosul bătrânilor. Copiii îl simt. Și adulții, dar lor le e interzis s-o arate. Îi displace aversiunea copilei, la cum îi displac politețurile mamei. Ia pâinea și pleacă.

În drum spre parc, pâinea învelită într-o pungă din hârtie fâșâie, frecându-i-se de șold. Vede părinți însoțindu-și copiii în parc, mame și tați în drum spre lucru, se grăbesc, toți se grăbesc. Prinde din aer cuvinte care se învârtesc în jur: nu-ți uita sandvișul, mă întorc la prânz, dar de ce, încetează să contrazici, am să-i plătesc eu femeii. Iacov Marcovici le ascultă ca pe un cântec cunoscut la radio, aproape că ar putea fredona melodia. Atunci vorbim mai târziu, atunci ne întâlnim la prânz, te sun diseară. Un prezent întreg despre viitor. Numai Iacov e aici, atât de aici, uite, ajunge deja la gardul parcului, se uită înăuntru și își continuă drumul. Înăuntru vede un tablou care îi umple sufletul: doi copii privesc cu atenție o broască-țestoasă.

Un bătrân trece pe lângă Iacov Marcovici și dă din cap în semn de salut. Răspunde și el printr-o mișcare a capului. Nu-și amintește numele bătrânului, poate nu l-a știut niciodată, dar în urmă cu un an, când pe neașteptate nu-l mai văzuse zilnic în colțul străzii, se întristase de parcă ar fi pierdut un prieten. Peste câteva zile bătrânul revenise și Iacov Marcovici aproape că-i vorbise, aproape că întrerupse zece ani de tăceri amabile, dar, spre norocul său, se oprise la timp – pentru că porumbeii așteaptă. Într-adevăr, iată porumbeii la intrarea în parc, gângurind ca într-o melodie delicată de foame și pretenție și recunoștință.

După podeaua rece, minunea liftului, muzica străzii, Iacov Marcovici se așază pe banca udă. Porumbeii, bine antrenați, se strâng în jurul lui în semicerc, copii cuminți în fața rabinului. Iar el le spune cuvinte și sunete, se plânge un pic de ora matinală și le povestește puțin despre drumul spre parc și îi întreabă de cum le mai merge, mai mult din politețe. Unui trecător – dacă ar exista vreun trecător – i s-ar facă milă de bătrânul care le vorbește porumbeilor în ebraică și în idiș. Ce risipă de compătimire! Din fericire, parcul e pustiu. Va mai dura cel puțin o oră până vin copiii, în haine sport, pentru alergarea de dimineață. Îi plăcea să-i privească dimineața, încercând să prindă momentul exact în care se petrecea schimbarea – privirea devenea mai intensă, chipul devenea mai concentrat –, clipa în care copilul se transforma în adolescent. Rata mereu, de parcă s-ar fi uitat la un spectacol de prestidigitație, și eșua veșnic să înțeleagă trucurile printr-o singură clipă de neatenție. Păi, de-abia adineauri a fost aici o pasăre, pe cuvânt, cum e posibil să dispară în pălărie? Niciodată nu putea indica exact momentul respectiv, întotdeauna descoperea cu întârziere. Copilul pistruiat care într-o bună zi nu se mai legănase pe creanga bradului sau băiețelul grăsuliu pe care la începutul anului îl iubiseră cu toții pentru poznele lui, dar de care li se urâse deja tuturor.

Primul porumbel îndrăzni să iasă din cerc și se urcă pe bancă. Prietenii îl priviră mirați. Iacov Marcovici zâmbi văzând curajul lui și îl servi cu o fărâmă de pâine. Încă un porumbel sări pe bancă. Și încă unul. Și încă unul. Fâlfâitul aripilor umplu parcul în general și pe Iacov Marcovici în special. Se întristă că nu adusese încă o pâine. Dar într-o clipă toți porumbeii se ridicară la cer și el e singur pe bancă, privește în jur, cine i-a alungat clipa zilnică de bucurie. Erau patru. Trei bărbați și o mireasă. Unul dintre bărbați ținea o cameră de luat vederi, al doilea, un aparat de fotografiat, al treilea, mâna miresei. Începură imediat o coregrafie ciudată: doi bărbați cu aparate dansează în jurul mirelui și al miresei, care la rândul lor pășesc unul în jurul celuilalt, dar nimeni nu vede pâinea, porumbeii și pe Iacov Marcovici.

Iacov Marcovici frământă aluatul în mâini, scobește încă și încă în pâinea rănită, poate o fi îngropat acolo brutarul vreo minune pentru el. Un porumbel solitar aterizează pe bancă. Iacov îl identifică pe curajosul de adineauri și îi promite în gând o generație mare de urmași cu viață lungă, curajoși ca el, reușiți și fără de prihană. Un țipăt puternic alungă porumbelul și îi taie lanțul prorocirilor. Rochia de mireasă e pătată cu rășină, probabil că nenorocirea s-a întâmplat când s-a fotografiat îmbrățișând un brad. Bărbații îi cântă tot felul de cuvinte liniștitoare, dar ea nu se liniștește numai pe

rochia închiriată a plătit cinci mii de șekeli[62] și acum Dumnezeu știe cu cât au s-o încaseze pentru pagubă. În timp ce el calculează în gând câte pâini se pot cumpăra cu cinci mii de șekeli, unul dintre fotografi i se adresează, dacă ar vrea să se miște de acolo, numai câteva minute, pentru ultima sesiune de fotografii pe bancă.

Iacov Marcovici ar vrea să spună: poftiți, e loc suficient, stați lângă de mine și fotografiați. Dar nu spune. De ce să le păteze ziua cea mai fericită cu bătrânețea lui? Dintr-odată înțelege: doi și cu doi fac patru. Soarele apune în vest. Va muri în curând.

Acum Iacov Marcovici e mai singur decât oricând. Frământă bucata de pâine în mâini. Parcul e gol și liniștit, iar Iacov Marcovici își permite să se supere. Supărarea lui e mare și teribilă, pământul se gândește să crape. După care își permite să invidieze. Pielea miresei e rozalie și plăcută, iar invidia lui e usturătoare. Iar până la urmă își permite să iubească. Cerul nu devine mai albastru, dar ochii lui sunt umezi. Poate la început nimeni nu observă porumbeii. Albaștri, liliachii, cenușii, roșcați. Toți gânguresc către el pe o singură voce, clară. Iacov Marcovici rupe puțin din pâine și întinde mâna. Porumbelul cel mai curajos vine și i se așază pe arătător. Nu mănâncă firimitura de pâine, dar ciupește un pic din degetul lui Iacov Marcovici. Alt porumbel urcă și vine. Și încă unul. Și încă unul. Iacov Marcovici se gândește la frigider, apoi la Jabotinski și la rășina de pe rochia de mireasă, apoi la cea mai frumoasă femeie pe care a văzut-o vreodată. Iar la urmă nu se mai gândește. Stolul de porumbei își termină treaba și se ridică dintr-odată în zbor. Iacov Marcovici urcă într-o furtună spre cer. Aleluia.

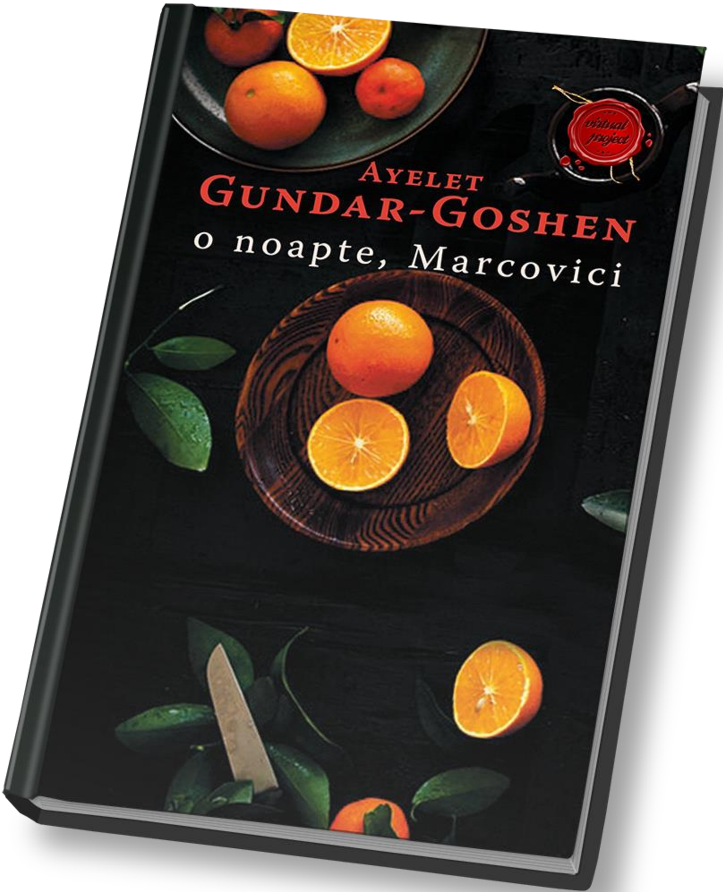
---

[62] Moneda națională (n.tr.).

MULȚUMIRI

Mulțumirile mele se îndreaptă spre:

Eșchel Nevo, pentru cele patru anotimpuri ale anului;
Yigal Schwartz, el însuși o figură mitologică dintr-o carte;
Netta Galinski-Galili și Esti Halperin-Maimon, pentru judecățile și comentariile lor pătrunzătoare;
Dorit Rabinyan, care m-a învățat să șterg.

virtual-project.eu